

T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KENTSEL YENİLEME ALANLARINDA
KENTSEL ARKEOLOJİ
KAVRAMININ TARİHİ YARIMADA ÖZELİNDE İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE PINAR GÖNÜLER

İstanbul, 2011

KENTSEL YENİLEME
ALANLARINDA KENTSEL ARKEOLOJİ
KAVRAMININ TARİHİ YARIMADA
ÖZELİNDE İNCELENMESİ

A.PINAR GÖNÜLER

Yüksek Lisans Tezi Kültür Varlıklarını Koruma Programı,
Kadir Has Üniversitesi, 2011

Fen Bilimleri Enstitüsüne verilen yüksek lisans tezi

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ

2011

T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL YENİLME
ALANLARINDA KENTSEL ARKEOLOJİ
KAVRAMININ TARİHİ YARIMADA
ÖZELİNDE İNCELENMESİ

A.PINAR GÖNÜLER

ONAYLAYANLAR:

Prof. Dr. Füsun ALİOĞLU

Danışman _____

Doç. Dr Berrin ALPER

1.Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Yonca KÖSEBAY ERKAN

2. Üye _____

ONAY TARİHİ: / / 2011

KENTSEL YENİLEME ALANLARINDA KENTSEL ARKEOLOJİ
KAVRAMININ TARİHİ YARIMADA
ÖZELİNDE İNCELENMESİ

ÖZET

Kentsel yenileme ve kentsel arkeoloji kavramları literatüre II. Dünya Savaşı'ndan sonra girmiştir.

II. Dünya Savaşı nedeniyle tahrip olmuş tarihi kent merkezlerinin yeniden canlandırılması için fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel konuların ele alındığı geniş kapsamlı projelerin üretildiği kentsel yenileme çalışmaları yapılmıştır.

Kentsel yenileme çalışmaları sırasında ortaya çıkan kültürel miras kalıntılarının araştırılması ve belgelenmesi için Avrupa ve Amerika'da kentsel arkeoloji çalışmaları yapılmış ve bu çalışmalarda tespit edilen aksaklıkların çözümü için girişimlerde bulunulmuştur. Ülkemizde ise geçmiş dönemlere ait yapıların ve kalıntıların korunmasına 19.yy'da başlanmış, Cumhuriyet döneminden itibaren bu konuya daha fazla ağırlık verilmiştir.

Ülkemizde, tarihi kentsel dokusu 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun” güvencesindedir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile tarihi kentsel dokunun daha etkin bir şekilde korunmasının amaçlandığı ifade edilmektedir. Ancak 5366 sayılı Kanun kapsamında hazırlanan projeler incelendiğinde 2863 sayılı Kanun ile çelişen yönlerinin olduğu görülmektedir. Bu çelişki en fazla kentsel arkeoloji çalışmaları ile uygulanacak projelerin zaman bakımından çakışması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada; kentsel dönüşüm, kentsel yenileme ve kentsel arkeoloji kavramları ayrıntılı olarak ele alınmış ve 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ve yönetmeliği incelenerek kentsel arkeoloji açısından yaşanan sorunlar, eksik yönler Yenikapı ve Sulukule örnekleri incelenerek tespit edilmiştir. Tespit edilen sorunlar

ve sorunların ortadan kaldırılmasını sağlayacak özüm önerileri ile taslak bir ilke kararı için tavsiyeler oluşturulmuştur.

THE ANALYSIS OF THE CONCEPT OF URBAN ARCHEOLOGY IN
ACCORDANCE WITH TARİHİ YARIMADA IN THE URBAN RENEWAL
AREA

ABSTRACT

The concepts of urban renewal and urban archeology have entered to literature after the Second World War.

The urban renewal studies have been realized by wide ranging projects which are included physical, economical, social and cultural points to regenerate the countries which were damaged during the Second World War.

The urban archeology studies in Europe and America have been realized to research and documentation of the cultural heritage remains during the urban renewal operation. The troubles which were faced in these studies have been determined and tried to solve. In Turkey, protection of ancient buildings and remains has begun in 19th century and focused on it especially since Republican Period.

In Turkey, conservation of historical urban environment has been ruled by *code 2863 Law on the Conservation of Cultural and Natural Property*. Thanks to a new *code 5366 Law on “Conservation By Renovation and Use By Revitalization of the Deteriorated Historical and Cultural Immovable Property”* which became valid in 2005, more effective protection of the urban structure has been aimed. However, when analysed the projects that prepared within the context of numbered 5366 Law have some discrepancy points from numbered 2863 Law. These discrepancy points have been appeared in terms of timing of urban archeological studies and applicable projects.

In this thesis, the urban transformation, urban renewal and urban archeology concepts have been discussed in detail. With the analysis of *code 5366 Law on “Conservation By Renovation and Use By Revitalization of the Deteriorated Historical and Cultural Immovable Property* and its regulation, the problems and

incomplete points linked to urban archeology have been determined in the light of Yenikapi and Sulukule case studies. The draft resolution which is included addresses the definite problems and solution requests has been developed.

TEŞEKKÜR

Başta tavsiyeleri ile beni yönlendiren danışmanım Prof. Dr. E. Füsün ALİOĞLU'na, yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve desteklerini esirgemeyen Kültür Varlıklarını Koruma Bölümü hocalarıma, tezimi okuyarak yönlendiren Prof. Dr. İclal DİNÇER'e, çalışma alanımla ilgili olarak bilgi ve belge konusunda yardımcı olan Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü'ne, çalışma koşullarım ile ilgili her türlü kolaylığı sağlayan Fatih Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürü Ahmet AYYILDIZ'a, Yapı Denetim Bürosu Şefi Refik LAL'e, İmar Uygulama Bürosu Şefi Gülseren İLTER'e; Kazılar hakkındaki bilgi paylaşımları için İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Zeynep KIZILTAN'a, hem kazı hem de mevzuat kısmı ile ilgili olarak yardımlarını ve fikirlerini paylaşan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdür Yardımcıları Rahmi ASAL'a ve Gülbahar BARAN ÇELİK'e, editörlüğü için arkadaşım Meral BAŞARAN'a, her zaman yanımda olan ve beni destekleyen manevi kardeşim Levent YONAR'a, 6 yıldır her zaman yanımda olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her konuda elinden geldiğince yardımcı olan Mehmet Ali POLAT'a, çeviriler ve desteği için kardeşim N. Bahar GÖNÜLER'e, bilgisayar konusunda yardımları için kardeşim M.Özgür GÖNÜLER'e tüm yaşamım boyunca beni cesaretlendirerek bugün bulunduğum yerde başarıyla devam etmemi sağlayan ve bu tezi oluşturmamda sonsuz desteklerini esirgemeyen annem Servet GÖNÜLER'e ve babam Musa GÖNÜLER'e teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Özet	iv
Abstract	vi
Teşekkür	vii
İçindekiler	ix
Şekil Listesi	xii
Resim Listesi	xiv
Kısaltmalar Listesi	xv
1 Giriş	1
1.1 Çalışmanın Amacı	
1.2 Çalışmanın Kapsamı	
1.3 Çalışmanın Yöntemi	
2 Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Yenileme Kavramı	7
2.1 Dünya Kentsel Yenileme Kavramı.....	10
2.2 Türkiye’de Kentsel Yenileme Kavramı.....	15
3 Arkeoloji Kavramından Kentsel Arkeoloji Kavramına	21
3.1 Kentsel Arkeoloji Kavramının Tanımı.....	21
3.1.1 Dünya’da Kentsel Arkeoloji Kavramı.....	22
3.1.2 Türkiye’de Kentsel Arkeoloji Kavramı.....	32
3.2 Kentsel Arkeolojinin Çalışma Yöntemi.....	38
3.3 Kentsel Arkeoloji ve Planlama.....	40
4 2005 Tarih 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun (Yenileme Kanunu)	49
4.1 5366 Sayılı Kanunun Amaç ve Kapsamı.....	50
4.2 5366 Sayılı Kanuna Göre Yenileme Alanlarının Tespiti....	52
4.3 5366 Sayılı Kanuna Göre Yenileme Alanlarında Yapılacak Uygulamalardaki Yetki.....	54
4.4 5366 Sayılı Kanun ve 2863 Sayılı Kanun İlişkisi.....	56

4.5	5366 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği.....	60
5	Tarihi Yarımada Yenileme Alanında Yapılan Kentsel Arkeolojik Çalışmalar	62
5.1	İstanbul Tarihi Yarımada Planlama ve Koruma Süreçleri	64
5.2	Tarihi Yarımada Yenileme Alanlarında Yürütülen Kentsel Arkeolojik Çalışmalar.....	70
5.2.1	Yenikapı.....	71
5.2.1.1	Tarihsel Gelişim.....	71
5.2.1.2	Ulaşım Projeleri.....	74
5.2.1.3	Kazı Çalışmaları.....	78
5.2.1.4	Kentsel Yenileme Projesi (YYIII).....	91
5.2.1.4.1	Projenin Amacı.....	93
5.2.1.4.2	Projenin Kapsamı.....	94
5.2.1.4.3	Projenin Yöntemi.....	101
5.2.2	Sulukule.....	103
5.2.2.1	Tarihsel Gelişim.....	104
5.2.2.2	Kazı Çalışmaları.....	105
5.2.2.3	Kentsel Yenileme Projesi.....	107
5.2.2.3.1	Projenin Amacı.....	107
5.2.2.3.2	Projenin Kapsamı.....	108
5.2.2.3.3	Projenin Yöntemi.....	117
6	Yenileme ve Sit Alanlarındaki Kentsel Arkeolojik Sorunlar İle Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	118
6.1	Kentsel Arkeolojik Alanlar Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	118
6.2	Belgeleme-Envanter Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	119
6.3	Politik Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri	121
6.4	Finansal Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	122
6.5	Bilgilendirme Açısından Sorunlar ve Çözüm Öneriler...	123
6.6	Sit Sınırları Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	123
6.7	Uygulamalar Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	124
6.8	Mevzuat Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	125

7 Yenileme ve Sit Alanlarında Yürütülecek Kentsel Arkeoloji	
Çalışmaları Yönlendirme Rehberi.....	132
Kaynakça	137
Ekler	147
Ek A 2863 Sayılı Kanun	148
Ek B 5226 Sayılı Kanun	161
Ek C 5366 Sayılı Kanun	168
Ek D 5366 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği	170
Ek E 658 Sayılı İlke Kararı	174
Ek F 702 Sayılı İlke Kararı	177
Ek G 17.08.2011 Tarihli Kanun Hükmünde Kararname	178
Ek H Archaeology Guidance	189
Özgeçmiş	212

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Roberts' a göre kentsel dönüşüm süreci.....	9
Şekil 2.2 Türkiye'deki Yenileme Temalı Yasal Süreçler.....	19
Şekil 3.1 Garmy Formülü, 1985.....	41
Şekil 3.2 Londra Kent Merkezi, Anahtar Şeması.....	43
Şekil 3.3 Londra Kent Merkezi, Arkeolojik Potansiyel Alanlar.....	44
Şekil 3.4 Arkeolojik Öneriler ve Planlama Uygulamaları Yürütme Şeması.....	46
Şekil 5.1 Tarihi Yarımada Yenileme Alanları.....	62
Şekil 5.2 Tarihi Yarımada Yenileme Alanları Listesi.....	63
Şekil 5.3 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.....	65
Şekil 5.4 2004 yılı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı.....	67
Şekil 5.5 İstanbul Dünya Miras Alanı Haritası.....	68
Şekil 5.6 Sit Alanlarını Türlerine Göre Dağılım Listesi.....	69
Şekil 5.7 Tarihi Yarımada Sit Alanları.....	70
Şekil 5.8 Yenikapı'nın Tarihi Yarımada içindeki Konumu.....	71
Şekil 5.9 Cristoforo Buondelmonti gravürleri.....	73
Şekil 5.10 Yenikapı Bölgesini gösteren Pervetitch ve Ekrem Hakkı Ayverdi Haritaları.....	73
Şekil 5.11 Yenikapı Transfer Merkezi.....	75
Şekil 5.12 1860 Boğaz su altı geçişi projesi Fransız Mühendis S.Preault'nun Şekil Sarayburnu Üsküdar arasında tasarladığı proje.....	76
Şekil 5.13 Proje Güzergâhı.....	77
Şekil 5.14 Kazı Çalışmalarını Yürütüldüğü Alanlar.....	80
Şekil 5.15 Yenikapı ve Çevresi.....	92
Şekil 5.16 Sosyal Araştırma Raporu.....	95
Şekil 5.17 Yenikapı Eski Eser Yapılar için Hazırlanan Çalışmalardan Örnekler.....	96
Şekil 5.18 Bölgedeki Önemli Alanlar.....	97
Şekil 5.19 Bölgedeki Güncel Kullanımlar.....	98

Şekil 5.20 Öneri Kullanım Alanları.....	99
Şekil 5.21 Yalı Mahallesi Öneri Kullanım Alanları.....	99
Şekil 5.22 Öneri Avan Proje.....	102
Şekil 5.23 Sulukule Proje Alanı.....	103
Şekil 5.24 Proje Alanının Mülkiyet Durumu.....	110
Şekil 5.25 Onaylı Avan Proje.....	112
Şekil 5.26 Arazi Kullanımları.....	113
Şekil 5.27 Sulukule Yenileme Projesi detayları.....	116
Şekil 7.1 Kentsel Arkeoloji Çalışmaları İş Akış Süreci.....	135
Şekil 7.2 Çalışma grupları ve ilgili kurum şemaları.....	136

RESİM LİSTESİ

Resim 3.1a-b Millennium Köprüsü, MOLAS ve Londra Arkeolojik Alanı, Yerinde Korunma Örneği.....	47
Resim 5.1 Kazı Alanı.....	79
Resim 5.2 Metro Kazı Alanında Bulunan Kilise ve Mezarlar.....	81
Resim 5.3 Alanda Bulunan Batıklarda Örnekler.....	83
Resim 5.4 Hoker ve Urne gömü.....	84
Resim 5.5 Prehistorik Dönem Çanak Çömlek Parçaları.....	86
Resim 5.6 Neolitik Dönem Dal Örgü Mimarisi.....	85
Resim 5.7 Metro ve Marmaray Kazı Çalışmaları Buluntuları.....	86
Resim 5.8 Yenikapı Kazılarındaki Tarihi Katmanlar.....	87
Resim 5.9 Balık ve deve iskeletleri.....	88
Resim 5.10 Constantin Suru ve Sikkeleri.....	89
Resim 5.11 100 Ada genel görünüş.....	90
Resim 5.12 Suluke'deki izinsiz kepçe çalışması.....	106
Resim 5.13 Proje Öncesi Görüntüler.....	109
Resim 5.14 Alandaki Yıkım Faaliyetleri.....	114
Resim 5.15 Alandaki İnşai Faaliyetler.....	115

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BKZ	Bakınız
CIAM	Congres Internatinaux d'Architecture Moderno
DLH	Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
GEEAYK	Gayri Menkul Eski Eseler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICAHM	International Commitee on Archaeological Heritage Management (Uluslar arası Arkeolojik Miras Yönetimi Komitesi)
ICRROM	International Center for the Study of Preservation and Restoration of Coltural Property (Uluslararası Kültürel Varlıkları Araştırma ve Koruma Merkezi)
ICOMOS	International Council of Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
JBIC	Japan Bank for International Cooperation (Uluslararası Japon İşbirliği Bankası)
PPG 15	Planning Policy Guidance 15 (15 No'lu Planlama Politikaları Belgeleri)
PPG16	Planning Policy Guidance 16 (16 No'lu Planlama Politikaları Belgeleri)
s	Sayfa
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
YY	Yüzyıl
YYIII	Yedikule Yenikapı Sahil Şeridi III. Etap Yenileme Alanları

1 GİRİŞ

Binlerce yıl göçebe kültürde avcılık ve toplayıcılıkla geçimini sürdüren insan toplulukları, Neolitik Dönem ile birlikte yerleşik hayata geçerek tarım ve hayvancılık ile basit anlamda üretim yapmışlardır. Neolitik Devrim olarak adlandırılan bu süreçte kentleşmenin ilk adımları atılmıştır. Neolitik Dönem ile başlayan yerleşik düzende yaşam; izleyen dönemlerde kentin oluşmasına ve zaman içerisinde gelişerek bir önceki dönemin birikimleriyle günümüze kadar uzanmasında etkili olmuştur.

Günümüze kadar tarihsel sürekliliğini devam ettiren çok katmanlı bir yapıya sahip olan kentlerde, proje bazlı yürütülecek çalışmaların öncesinde yapılan araştırma ve kurtarma kazıları kentsel arkeoloji kavramının ortaya çıkmasına etken olmuştur.

Çok katmanlı kentler, günün şartlarına uygun olarak değişimler göstererek ekonomik, sosyal, siyasal konularda dünyaya ayak uydurma çabası ile şekillenmiş ve değişimlere uğramıştır. Bu değişimler sırasında çok katmanlı kentlere zarar veren gelişmeler bazı bölgeler çöküntü alanı olmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan çöküntü alanlarından kenti kurtarabilmek için üniversiteler, sivil toplum örgütleri gibi farklı platformlarla birlikte veya ayrı ayrı planlanan yenileme ve dönüşüm faaliyetleri gündeme gelmiştir. bu bağlamda yerel yönetimlerce çeşitli projeler üretilmiştir.

Her biri önemli bir tarihsel ve kültürel geçmişe sahip günümüzün çok katmanlı kentler yürütülecek olan kentsel yenileme odaklı projelerin gerçekleştirilmesi aşamasında ulusal ve uluslararası mevzuatlar ve kentsel arkeoloji kavramı çıkmıştır. Kentsel alanlarda yürütülen arkeolojik çalışmaları tanımlamada kullanılan bu kavram, zamanla çok katmanlı kentlerin kültürel yapısını algılamaya ve kentin tarihsel birikimlerinin ortaya koyulmasına çalışan bir disiplin haline gelmiştir.

Bu disiplin çerçevesinde yürütülen kentsel arkeolojik çalışmalar, kentsel yenileme projelerinin uygulanması sırasında arkeolojik alanların korunması ve yaşatılması bağlamında bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların başlıca nedenleri; mali sorunlar, müdahale koşulları, görev tanımları ve yetki paylaşımlarıdır. Oysaki tarih boyunca kentler; kültürün ve medeniyetlerin geniş coğrafyalara yayıldığı yerler olmuştur. Kentlerin değişimi ile kent sakinlerinin değişimi iç içe girmiş, birbirini besleyen, destekleyen süreçler olmuş ve kentler günümüze kadar kültürlerin ve uygarlıkların doğduğu, gelişim gösterdiği özel alanlar olmuştur. Bu özel alanlar yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal hareketlerin her birinden etkilenerek şekillenmiştir.

Bu etkilerden bir de 18.yy sonunda İngiltere’de başlayan Endüstri Devrimi’dir. Bu durum 19.yy’da Avrupa’nın diğer ülkeleri ile Kuzey Amerika başta olmak üzere dünyanın diğer ülkelerine yayılmıştır. Bu süreç zenginliklerin yanısıra kötü yaşam koşullarını da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile birlikte kentlerde yaşanan ekonomik sıkıntılar gelir seviyesi düşük kent sakinlerinin kent merkezinden uzaklaşmasına sebep olmuş ve bu bağlamda banliyö kavramı gündeme gelmiştir. Bu hareketlilik başlangıçta ekonomik iyileşme gibi gözükse de bir açmazın içine girilmesine sebep olmuştur. Ancak, özellikle tarihi kent merkezlerinin terk edilmesiyle bu önemli alanların birer çöküntü alanlarına dönüşmesinde büyük rol oynamıştır.

II. Dünya Savaşı’nın ardından sarsılan ekonomi, sosyal anlamda kentlerde büyük çöküşlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Kentlerde meydana gelen değişime bağlı yenileme ve yeniden yapılan imar hareketleri 1950’li yıllarda sanayileşmenin hız kazanmasına paralel olarak ilerlemiştir. İkinci Dünya Savaşıyla yıkılan ve tahrip edilen kentlerde yoğun arkeolojik dokular ortaya çıkarılmıştır. Bu gelişmeler ile arkeolojik alanlar hızla önem kazanmış ve savaşta tahrip olan kentlerde kazı çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalarla beraber koruma anlayışında da farklılıklar gündeme gelmiştir.

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar tek ve anıtsal yapı ölçeğine dayanan koruma anlayışı özellikle 1964 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü ile birlikte alansal-bölgesel koruma

yaklaşımına dönüşmüştür. Alansal ve bölgesel koruma anlayışına bağlı olarak yürütülen çalışmalar UNESCO'nun yanı sıra ICOMOS, ICCROM ve Avrupa Konseyi'nin yoğun çabaları sonucunda 1980'li yıllardan sonra hız kazanmıştır. Küreselleşmenin etkilerinin her alanda görülmeye başladığı bu dönemlerde, kültür mirasını koruma bağlamında ortak miras, dünya mirası gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de de Avrupa'da olduğu gibi koruma alanında yaşanan gelişmeler yakından takip edilmeye çalışılmış ve bu doğrultuda çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye'de, küreselleşme ile değişen dünya düzeni içerisinde koruma yaklaşımlarına uyum sağlanmaya çalışıldığı fakat uygulama aşamasında sorunların yaşandığı gözlemlenmektedir. Yasalar bağlamında gerekli mevzuatlar yapılmış olsa da bu mevzuatlara uygun bir uygulama konusundaki bilinçsizlik ön plandadır. Tarihsel geçmişin korunması konusunda, yasal mevzuatımız ile ulusal ve uluslararası alanlarda imzalanan anlaşma ve sözleşmelerdeki şartların yerine getirilebilmesi için farklı disiplinlerin bir arada koordineli olarak çalışması gerekmektedir. Böylece korumanın devamlılığını sağlayarak bilinçlendirme kampanyalarının yapılması yürütülebilecektir.

Gelişmiş ülkelerde, arkeolojik açıdan kültürel ve kentsel mirasın korunmasına yönelik başarılı örnekler bulunmaktadır. Dünyada bu bağlamda başarı göstermiş ülkeler arasında ilk akla gelen İtalya, İngiltere ve Fransa'dır. Bu ülkelerde kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin uygulanması konusunda toplantılar ve konferanslar düzenlenerek bu çalışmalardan elde edilen verilerin bir araya getirilmesiyle birlikte önemli yasal mevzuatlar oluşturulmuştur.

Türkiye ise arkeolojik anlamda çok zengin bulguları içinde barındırmakla beraber bu alanların ortaya çıkarılması ve korunması konusunda henüz İtalya, İngiltere ve Fransa kadar başarı sağlayabilmiş değildir. Bugün dahi arkeolojik mirasın korunması anlamında pek çok sorunun yaşandığı ve büyük önem taşıyan bu alanların korunmasına, gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik ilkelerin, politikaların, stratejilerin ve standartların henüz yeterli düzeyde bulunmadığı görülmektedir.

Arkeolojik mirasın ortaya çıkarılması ve korunması standartları konusunda 21.yy'da sorunlar yaşanan ülkemizde, İstanbul tarihi yarımada yürütülen Yenileme Projeleri kapsamında yapılan çalışmaları inceleyerek anlayabilmek mümkündür. Kentsel yenileme projelerinin uygulama safhasında inşai faaliyetlere başlamadan önce kentsel arkeolojik çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulamaya örnek teşkil eden ve tezin kapsamında incelenen Yenikapı ile Sulukule olarak bilinen Hatice Sultan ve Neslişah Mahalleleri'nde 2004-2011 yıllarında başlanan kazı çalışmalarına devam edilmektedir. Bu projeler ile ortaya çıkarılan arkeolojik değerlerin korunması, kullanılması ve gündelik yaşama dahil edilmesi konuları İstanbul'un gelişimi ve dünya kenti olması yolunda son derece önem taşımaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, değişen dünya düzeni içerisinde yaşanan, kimi zaman ekonomik kimi zaman siyasal, kimi zaman da sosyal değişimlerin sebep olduğu kentlerdeki yıkımlar, tahribatlar ve çöküntü alanlarında yaşanan sorunların giderilmesi için gündeme getirilen kentsel yenileme çalışmaları süreci ele alınacaktır. Seçilen iki alan üzerinden incelemeyi hedeflemektedir. Kentsel yenileme sürecinde ortaya çıkarılan arkeolojik verilerin korunması ile gelecek kuşaklara aktarılmasının irdelenmesi, bu durumun İstanbul tarihi yarımada bağlamında etkileşiminin ortaya çıkardığı sorunları ve bu sorunların giderilmesi için çözüm önerisi getirmesini amaçlamaktadır.

Çalışmanın amacı; İstanbul tarihi yarımada yenileme alanlarında, proje bazlı yürütülen kentsel arkeoloji çalışmalarıyla ortaya çıkarılan bu alanların korunması ve kentsel yaşama dahil edilmesi için ilkelerin, politikaların ve uygulama araçlarının belirlenerek, yasal bir mevzuat ile nasıl korunması gerektiğini vurgulamaktır. Bu bağlamda yurtdışı örnekleri incelenerek bir taslak rehber oluşturulmuştur. Ayrıca bu tez çalışması ile belirlenen ilke ve politikaların, sadece yenileme alanlarında değil, çok katmanlı kent özelliği taşıyan kentlerde yapılacak olan kentsel arkeoloji çalışmalarında farklı disiplinlerin bir arada uyum içinde bulunması ve yetki karmaşasından uzak bir şekilde mevzuatta tanımlı ve yönlendirici bir temele oturtulması hedeflenmiştir.

Bu doğrultudaki çalışma kapsamında belirlenecek ilke ve politikaların yerelden merkeze, merkezden yerele koordineli bir sistem oluşturulması hedeflenmektedir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Belirlenen amaç doğrultusunda, kentsel yenileme ve kentsel arkeoloji kavramları irdelenerek dünyadaki ve ülkemizdeki süreçleri ele alınmıştır. Yenileme alanlarında “Yenileme Kanunu” ve yönetmeliği kapsamında yürütülen projeler mevzuat ve işleyiş bakımından ele alınarak sorunları ortaya konmuştur. Kentsel arkeoloji kavramı içinde “Londra Arkeoloji Rehberi” incelenerek bu doğrultuda öneri bir rehber tasarlanmıştır.

Yenileme alanlarında ve sit alanlarındaki sorunlar, zm nerileri, çeşitli başlıkları altında inceleniştir. Sorunlar tespit edilerek bu sorunların ortadan kaldırılması için zm nerileri getirilmiştir. Yasal düzenlemede yaşanan sorunların giderilmesi için yeni oluşturularak bir ilke kararında olması gereken tavsiye kararı önerisinde bulunulmuştur.

Tüm bu incelemeler sonucunda mevcut sorunlara zm üretmek amacıyla yenileme alanlarında yürütülen kentsel arkeoloji çalışmalarının nasıl yürütülmesi gerektiğini ortaya koyan bir rehber hazırlanmış yenileme alanlarında proje öncesi yürütülecek kentsel arkeoloji çalışmalarının yönteminin nasıl olması gerektiği vurgulanmıştır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Kavramsal altyapının oluşturulması amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca kentsel dönüşüm-yenileme konusunda uzmanlaşmış akademisyenler, koruma kurulları ve yerel yönetimlerde ilgili kişi ve birimlerle görüşmeler yapılmıştır. Kentsel arkeoloji alanında uzmanlaşmış akademisyenlerle ve İstanbul Arkeoloji Müzesi uzmanlarıyla kavramsal yaklaşım ve çalışma alanı bağlamında görüşmeler yapılmış ve konuya dair görüşleri alınmıştır. Ayrıca dünyada bu alanda gerçekleştirilen uygulama

örnekleri incelenmiş, tüm bu literatür taramaları ve görüşmelerin yanı sıra UNESCO, ICCROM, ICOMOS gibi kurumların raporlar ve ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Türkiye'deki kentsel arkeoloji alanları ile ilgili yasalar incelenmiştir.

Tez konusu kapsamında yapılan literatür taramasının ardından çalışma alanını incelemek ve irdelemek amacıyla İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Zeynep KIZILTAN, müdür yardımcıları Rahmi ASAL, Gülbahar BARAN ÇELİK' ile kazı alanları ve yaşanan sorunlarla ilgili olarak görüşmeler yapılmış, ayrıca 2010 ve 2011 yıllarında belli aralıklarla Yenikapı ve Nisan ve Mayıs 2011'de Sulukule kazı alanları ziyaret edilmiş ve bu alanda çalışma yapan Mehmet Ali POLAT ve Sırrı ÇÖLMEKÇİ ile görüşmeler yapılmıştır. Böylece yerinde veri elde edilmiştir. İlçe belediyesinden de bu bölgelerde yürütülen çalışmalar konusunda 2011 yılı içinde bilgi ve belge elde edilmiş ayrıca Yenikapı ve Sulukule Yenileme Alanlarında da incelemeler yapılmıştır.

2 DÜNYADA VE TÜRKİYEDE KENTSEL YENİLEME KAVRAMI

Kentsel yenileme kavramı, kamu yardımı veya girişimiyle yoksul mahalle komşulukların yenilenmesi, yıpranmış yapıların iyileştirilmesi, daha iyi barınma koşulları ile ekonomik imkanların sağlanmasıdır. Bu amaçla yerel planlar ve programlar doğrultusunda kentlerin ve kent merkezlerinin tümünü ya da bir bölümünü günün değişen koşullarına uygun duruma getirmek, kentin ekonomik, sosyal ve yapısal özelliklerinin iyileştirilmesine engel olan çarpık yapılaşmaların ortadan kaldırılarak belli bir düzen geliştirilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Kıray, 1998, s.161–162: Özden, 2010, s.255–269).

Ülkemizde kentsel yenileme kavramı ile beraber kentsel dönüşüm kavramı bir arada kullanılmaktadır. Her iki kavram aynı içerikte görünse de aslında birbirinden farklı iki kavramdır. Kavram olarak Kentsel Dönüşüm'ün ortaya çıkışında tüm dünyada genel olarak, o dönemin ekonomik ve siyasi koşulları etkili olmuştur (Ayataç, 2003, s.118). Kentsel dönüşüm, sadece mevcut kent mekanının ekonomik, fiziksel ve sosyal anlamda sağlıklılaştırılmasından ibaret olmayıp köklü değişimleri ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle kentsel dönüşüm, kentin oluşumuna farklı farklı müdahalenin; yenileme, yeniden geliştirme, canlandırma, sağlıklılaştırma, koruma, iyileştirme, soylulaştırma gibi müdahalelerin genel bir ifadesi anlamında kullanılmaktadır (Özkan, 2003, s.323). Tarihi kent merkezlerinde bu içerikle yapılan çalışmalar geri dönüşü olmayan kayıpların yaşanmasına sebep olacaktır.

Kentsel dönüşümde kullanılan farklı uygulama biçimleri vardır. Bu uygulama biçimleri şunlardır.

Yenileme (renewal): Gerek yerleşme düzeni, gerekse mevcut yapıların durumu bakımından yaşama ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi olanağı bulunmayan

alanlardaki yapıların tümünün veya bir bölümünün ortadan kaldırılarak yeniden imar edilmesi yenileme olarak tanımlanmaktadır (Robets, 2000, s.17).

Sağlıklaştırma (rehabilitation): Kentin tümünü ya da bir bölümünü, işlevlerini gereği gibi yerine getirilemez durumdan kurtarmak, özellikle oturulabilirlik niteliklerini yitirmiş ve eskimiş konut alanlarını daha üstün ölçünlerine kavuşturmak” olarak tanımlanmaktadır. Kentsel alanın özgün niteliğine zarar veren, aykırı tüm oluşumların ayıklanması kentsel iyileştirmenin hedefleri arasındadır (Keleş, 2004, s.196). Kentsel iyileştirmenin amacı, deformasyonun başladığı ancak özgün niteliği henüz kaybolmamış olan kent parçalarının eski hallerine kavuşturulmasıdır (Keleş, 2004, 431).

Koruma (preservation - conservation): Kentsel dönüşüm süreci – Dönüşüm stratejilerinde, tarihsel süreç içerisinde birincil olarak karşımıza çıkan, tanımlanmasından da anlaşılacağı üzere, korumacı bakış açısına sahip olan kentsel dönüşüm stratejileri arasında yer almaktadır. Koruma ve kentsel yenileme kavramları özellikle tarihi kent çevrelerindeki dönüşüm alanları içinde sürekliliği sağlayacak bir model olarak karşımıza çıkmaktadır (Sayan-Çavdar 2003, s. 464–465). Kentin geçmişinin çağdaş yaşam ile bütünleştirilmesi ve sağlıklaştırılması olarak şeklinde ifade edilmektedir (Sayan-Çavdar, 2003, s. 464–465).

Yeniden canlandırma (revitalization): Eski canlılığını kaybetmiş kentsel alanların, özellikle de tarihi kent merkezlerinin alınacak sosyal önlemlerle yeniden canlılık kazanmasını sağlamaktır (Robets, 2000, s.17).

Yeniden geliştirme (redevelopment): Ekonomik ve yapısal özellikleri, iyileştirilmesine olanak vermeyecek ölçüde kötüleşmiş olan alt gelir gruplarının konutlarının yıkılması ve bunların oluşturduğu kent bölümlerinin yeni bir tasarlama düzeni içinde geliştirilmesidir (Robets, 2000, s.18).

Sosyo-ekonomik yenileme (gentrification): Sözlükte soylulaştırma olarak tanımlanan sosyoekonomik yenileme, şehrin bazı bölümlerine üst gelir grubunu temsil eden konut

sahiplerinin yerleştirilerek, dolaylı olarak fiziksel çevrenin iyileştirilmesini ifade etmektedir. Burada önemli olan kent içinde köhneleşmekte olan konut alanlarına ekonomik ve sosyal anlamda daha üst sınıfın yerleşmeye başlamasıdır.(Ciravoğlu ve İslam, 2006, s.37). Soylulaştırma; alt gelir grubunun, orta ve üst gelir grubu ile yer değiştirmesiyle köhneme durumunda olan bölgeyi sosyo-ekonomik, fiziksel ve çevresel olarak üst seviyelere çıkartmaktır. (Şen, 2007, s. 60–69).

Bu farklı uygulama biçimleri göz önüne alınarak Roberts tarafından kentsel dönüşümün tarihsel süreç içerisinde yaşamış olduğu gelişimi 10'ar yıllık süreçler halinde değerlendirmiştir. 10 yıllık dönemi, o dönemde yapılan uygulamalar ile isimlendirerek, bu zaman dilimlerinde hedeflenen ve uygulamaları yapılmaya çalışılan konuların ne olduğunu tanımlamıştır (Bkz. Şekil 2.1) Roberts, (2000, s.14).

SENE	SÜREÇ
1950 Yeniden İnşa(Reconstruction)	Modası geçmiş alanların yeniden inşası ve banliyölerin oluşumu; Merkezi ve yerel yönetime özel teşebbüsün katılımı ile birlikte yerleşik alanların geliştirilmesi ve kamu sektörünün yaşam standartlarını artırması ile kentsel merkeze yakın alanlar ve yakın komşuluk birimleri daha fazla önem kazanmıştır
1960 Canlandırma (Revitalisation)	Banliyölerin büyümesi; kamu ve özel sektör arasındaki dengenin kurulması; bölgesel alanlardaki eylemler ile özel sektörün öneminin artması, sosyal imkanların gelişmesi ve ferah yaşanabilir alanların oluşumu.
1970 Yenileme (Renewal)	Yenilemenin zorluğu ve katı projeler; yakın gelişmeler, özel sektörün öneminin gelişimi, yerelliğin ön plana çıkması, kamu ve özel sektörün kaynaklarının gelişimi, sosyal tabanlı eylemler, eskimiş kentsel altyapı, yani gelişmeler neticesinde çevre öneminin artması.
1980 Yeniden Geliştirme (Redevelopment)	Yeniden geliştirme projeleri, uzak şehir projeleri, özel sektöre önem verme ve uzmanlık üniteleri, ortaklıkların gelişimi; 1980'lerin ilk dönemlerinde yerel ölçekteki yoğunlaşma, hükümetin seçme dürtüsü, yeniden yerleştirme ve yeniden geliştirme projeleri, geniş açılı çevresel yaklaşımlar. Uygulama ve politikalara detaylı yaklaşım eğilimi, bütünleşmiş eğitim, ortaklıkların baskınlığı, stratejik bakış açısının benimsenmesi, bölgesel eylemlerin gelişimi, kamu ve özel sektör kuruluşları arasındaki denge, toplumun önem kazanması, daha sade koruma, daha geniş faaliyetlerin temsili ve sürdürülebilir çevre.
1990 Yeniden Oluşum (Regeneration)	

Şekil 2.1 Roberts' a göre Avrupa'daki kentsel dönüşüm süreci (Roberts, 2000)

2.1 Dünya’da Kentsel Yenileme Kavramı

Dünya’da kent içi alanlarında yaşanan en erken tarihli kentsel yenileme çalışmaları, 19.yy Avrupa’sında ortaya çıkmıştır. Kentsel büyüme hareketi nedeniyle yıkıp yeniden yapma yaklaşımı ortaya çıkmıştır. 19.yy’da siyasi otoritelerin liderlik modeli ile gerçekleştirilen kentsel yenileme süreci iki temel sebebe dayanmaktadır. Bu konuda iki önemli örnek vardır. İlk örnek, 1851 yılında İngiltere’de çıkarılan ve kentsel politikalar üreten Konut Kanun’dur. Bu kanun, sosyal konut programları ve sağlıklaştırma (rehabilitation) projeleri şeklinde kentsel yenileme stratejilerine sahiptir (Gürler, 2003 s.114). İkinci örnek ise 1851–1873 yıllara arasında Fransa’da Paris kenti için gelişim müdahaleleri gerçekleştiren Haussman Operasyonlarıdır (Gürler, 2003, s.114). Haussman Operasyonları, kentte büyük çapta alt yapı çalışmaları, kamulaştırma, mevcut yapılaşmaların yıkılarak geniş alanların ve yolların açılması ve bu alanlarda yeniden yapılaşma şeklindeki kentsel yenileme stratejisine sahiptir (Gürler, 2003, s.114).

Bu iki örnekten sonra 19.yy’dan bugüne uygulanan kentsel yenileme politikaları ve müdahale biçimleri çeşitlilik göstermiştir. 19.yy’ın ikinci yarısına kadar kentlerde yaşanan fiziksel ve sosyal sorunlara karşı en önemli müdahale biçimi, kentsel yenileme (urban renewal) olmuştur (Gürler, 2003, s. 115–116). Endüstri Devrimi sonrasında, sanayi kentlerinde görülmeye başlanan çevre kirliliği, düzensiz yapılaşma, kalabalık ve yaşam standartları düşük konut alanları ve yetersiz altyapı hizmetleri, sağlıksız kentlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu olumsuzlukların giderilmesi ve yaşanabilir kentlerin geliştirilmesi amacıyla, ilk kentsel yenileme projeleri kamusal alanların artırılmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu doğrultuda Avrupa ve Kuzey Amerika’da ilk olarak park yapım hareketleri başlamış, ayrıca kent merkezlerinde geniş bulvar ve caddelerin açılmasını kapsayan yenileme projeleri üretilmiştir (Gürler, 2003, s.116-117).

19.yy Avrupa’daki kentsel yenileme projelerine paralel olarak, Amerika’da “Güzel Kent Hareketi” ortaya çıkmıştır (LeGates ve Stout, 1998, s.40). Bu doğrultuda kentlerde geniş bulvar ve caddeler açılmış; kamu binaları, kütüphane, müze gibi önemli yapılar yeni

açılan bulvar ve caddelere cephe verecek biçimde yerleştirilerek inşa edilmiş ve kent merkezleri yenilenmiştir (LeGates ve Stout, 1998, s.40-41).

1909 yılında Amerika'da (Washington) ilk defa ulusal bir planlama konferansı yapılmış, aynı yıl İngiltere'de kentsel planlama ile ilgili bir kanun hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla planlamada yerel yönetimler görevlendirilirken, 1914 yılında kentlerde bu alanlarda görev almak üzere profesyonel birimler oluşturulmuştur (Wards, 2004, s.9).

1924 yılında Amerika'da planlamanın fiziksel gelişimi ve alanlarına ayrılmasına ilişkin hususların bir araya getirildiği ve çeşitli kuralların uygulandığı alanlar hakkında bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun 1926 yılında, 564 eyalet tarafından uygulanmıştır (Jurgensmeyer-Roberts, 2003, s.24). Bu dönemde kentlerin düzenlenmesiyle ilgili olarak, bölgeleme ve konut sorununun devlet eliyle çözümlenmesi yöntemi geliştirilmiştir (Wingo, 1969, s.220).

Amerika ve eş zamanlı olarak Avrupa'daki kentlerde yaşanan bu değişimlerin ortaya çıkaracağı sorunlar ve bu sorunların çözümü için 1933 yılında Atina Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansta kentlerin yaşadığı karmaşa irdelenmiş ve modern kentlerin yeniden tasarımının yapılabilmesi için bir manifesto hazırlanmıştır. 1935 yılında düzenlenen Paris Konferansı'nda ise konut sorunu ve kentlerin yeniden tasarlanması sorunu ele alınmıştır (Üstün, 2009, s.14).

1940'lı yıllara kadar Avrupa'daki kentsel dönüşüm projelerinde yaklaşımın kentsel yenileme içeriğine daha yakın olduğu ifade edilmektedir (Şahin, 2003, s.90). II. Dünya Savaşı'ndan sonra yenileme içeriğinden uzaklaştırıldığı görülmektedir. Gerçekleşen bu tahribat ve yıkımların, kentlerin yeniden eski haline getirilebilmesi için kapsamlı dönüşüm projelerine başlanmıştır (Wards, 2004, s. 2).

Avrupa ve Amerika'da II. Dünya Savaşı'nın ardından bozulan ekonominin iyileştirilmesi için pek çok girişimlerde bulunulmuştur. Kent merkezlerinden uzak

yerlerde fabrikalar kurulmuş ve bu fabrikaların çevresinde gelişen “banliyö” olarak tanımlanan yeni bir yerleşim anlayışı gündeme gelmiştir (Roberts, 2000, s.14). Bu yeni yerleşim yerlerinin oluşmasıyla birlikte kent merkezlerinde yaşayan nüfusun yavaş yavaş yer değiştirmesi gündeme gelmiştir. Sanayi bölgelerine doğru kayan nüfus, kent merkezlerinin terk edilmesine ve bu alanların yavaş yavaş birer çöküntü alanına dönüşmesi sürecinin başlatmasına neden olmuştur.

Bu dönüşüm sürecinde, 1949 yılında Amerika’da, yerel yönetimlerin kentin yenilenmesine dair planlar yapılması gerekliliğini ortaya koyan bir kanun (*Housing Act*) çıkarılmıştır (Wingo,1969,s. 221: Jurgensmeyer-Roberts, 2003, s.28). Ayrıca 1949 ve 1954 yıllarında konutları yenilenmesinin yanı sıra köhneleşmiş bölgelere özel yatırımların yapılması konusundaki engellerin kaldırılmasına yönelik mesken kanunları çıkarılmıştır (Wingo,1969, s.222).

Kentsel yenilemenin kavram olarak literatüre yerleşmesi kent merkezlerinde yaşanan çöküntü sürecinin giderilmesi bağlamında, özellikle Avrupa ülkelerinde savaştan hasar gören, yıkılan sonrasında da terk edilen kentlerin tekrardan inşa edilmesi süreciyle gündeme gelmiştir. 1950’li yıllarda Amerika ve Avrupa ülkelerinde kentsel dönüşüm önem kazanmaya başlamıştır (Üstün, 2009, s.22). Bu bağlamda Avrupa ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerde 1950’li yıllardan itibaren kentsel dönüşüm ile ilgili projeler üretilerek, çeşitli yasalar geliştirilmiş ve teşvikler sağlanmıştır (Üstün, 2009, s.22). Amerika’da aynı yıllarda bilinen tarihi yerleşim yerlerinin yerine sağlıklı, ekonomik açıdan kullanılabilir mekanlar kurulması amacını güden kentsel yenileme anlayışı benimsenmiştir (Üstün, 2009, s.22). Ayrıca 1950’lilerde “Buldozer Dönemi” (buldozer era) olarak adlandırılan büyük yıkımların yaşandığı bir süreç de yaşanmıştır (Görgülü, Dinçer, Enlil vd., 2006, s.18). Buldozer döneminde, bölge halkı dikkate alınmadan projeler üretilmiş, tarihi eserleri koruma bu projelerin dışında tutulmuş ve yerleşik halk oturdukları bölgelerden uzaklaştırılmıştır (Ertürk, 2009, s.9).

1960’lı yıllarda, Amerika’da halkın yaşantısı, açık alanların korunması ve aşamalı bir gelişim şeklinde planlama anlayışıyla yönetim planlarının oluşturulduğu ifade

edilmektedir (Jurgensmeyer-Robert, 2003, s.63). Aynı yıllarda Avrupa’da ise kentlerde işsizlik sorunu gündeme gelmiştir (Lam, 2003, s.165). Özellikle İngiltere’de göçlere bağlı olarak bu sorun çok fazla yaşanmıştır. Bu sebeple Avrupa ülkelerinde ilk olarak 1968 yılında İngiltere’de kentin sosyal ve ekonomik sorunlarıyla ilgili olarak çalışmalar yapılmıştır. 1969 yılında bir konut kanunu çıkarılmış, bu çalışmaları Hollanda, Almanya ve Fransa gibi ülkeler takip etmiştir (Couch- Fraser, 200, s.3).

1970’li yılların ilk yarısından itibaren Amerika’nın kuzeyinden başlayarak tüm dünyaya yayılan kentin eski durumuna dönme çabasında kullanılan araçlar farklı olmakla birlikte kentte yenileme çalışmaları hız kazanmıştır (Kılıç, 2006,s.13). Bu kapsamdaki yenileme çalışmalarında iki görüş hakimdir. Bunlardan ilki yerel kimliğini ön plana çıkaran ve buna yönelik stratejileri geliştirmek, ikincisi ise küreselleşme gibi yeni kavramlar bağlamında uluslar arası kimlik arayışı ile fiziksel yapının dışında sosyo ekonomik yapıda da köklü değişimleri içeren stratejileri geliştirmektir. 1970’li yıllarda Bu iki görüş üzerinden projeler üretilmeye başlamıştır (Kılıç, 2006,s.13).

Yenileme çalışmalarındaki dönüm noktası 1970 ve sonrası olarak kabul edilmektedir. Avrupa’da 1980–1981’de *Avrupa Kentsel Yenileşme Kampanyası* (European Campaign for Urban Renaissance), 1987’de Bellagio Konferansı, 1990 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu Green Paper, 1993 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu, Çevre Departmanı “Kent Merkezleri ve Yeniden Gelişim” raporu, 1994 yılında ise Aslbürg Sözleşmesi gibi bir yoğun bir konferans dizisi süreci izlenebilmektedir (Göksu, 2005, s.9).

Bu süreçlerde, Avrupa’daki kentsel yenileme çalışmalarında, kent kültürünün değerlerinin anlaşılabilir olarak korunması, devamlılığının sağlanarak gündelik yaşama kazandırılması amaçlanmıştır (Üstün, 2009, s.15–16).

Bu çalışmalardan sonra Avrupa’da yeniden yapılanma üzerine çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmıştır. 1987 yılında yapılan Bellagio Konferansı ile II. Dünya savaşıdan sonra

kentlerin yeniden yapılanmasını konu alan farklı pek çok disiplini bir araya getirmiştir (Özden, 2001, s.256).

1990 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından hazırlanan raporda kentsel çevreyi de ele alan Batı Avrupa'daki kentsel planlamaya ilişkin hedefler ortaya konmuştur. Yayınlanan bu rapor düzenlenerek 1993 yılında "Kent Merkezleri ve Yeniden Gelişim" başlığı ile yeniden yayınlanmıştır (Özden, 2001, s.257-258).

1994 yılında yine Avrupa Konseyi bünyesinde yürütülen *Canlı ve Yaşanır Kent Merkezleri: Mücadele Toplantısı*'nın sonrasında yine aynı yıl içinde Aalborg Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme ile Avrupa sürdürülebilir şehirler-yerleşmeler kampanyası ile Avrupa'daki tüm yerel yönetimlerin bu sözleşmeyi benimseyerek imzalamaları öngörülmüştür (Özden, 2001, s.260).

Avrupa'da 1994 yılından sonra kent merkezlerindeki nüfusun yoğunluğunun artması ve bu merkezlerin yeninde değerlendirilmesi amacıyla yönelik olarak 2000'li yıllara kadar farklı projeler üretilmiştir. Bu tür uygulamalar kentsel yeniden doğuş, soylulaştırma, yeniden canlandırma şeklinde adlandırılmıştır (Keleş, 2004, s.435).

2000'li yıllarda geleceğe dair planlama amacıyla üretilen projelerin içeriği, sosyal konulara da ağırlık vermiş ve yerel yönetimlerle beraber özel sektörün de rol alabileceği yenileme projeleri üretilmiştir (Lam, 2003, s.70). Bu uygulamalara ek olarak kent merkezlerinin canlandırılması, tarihi yapıların korunması, mahalle kültürünün geri getirilmesi önemsenmiş ve bu doğrultuda projeler üretilmiştir (Şahin, 2003, s.96). Amerika'da da Avrupa'daki görüşe paralel olarak projeler üretilmiş ve özelleştirme yolu seçilerek konut projelerine ağırlık verilmiştir. (Üstün, 2009, s.28)

2.2 Türkiye’de Kentsel Yenileme Kavramı

Kentsel yenileme kavramı ve bu yöndeki projelendirme süreci yakın zamanda gündeme gelmiştir. Ülkemizde yaşanan yenileme süreci ve bu süreci hazırlayan etmenler şu şekilde sıralanabilmektedir.

Osmanlı’nın son döneminden 1923 yılına kadarki süreç; Tanzimat’ın ilanı ile başlayan batılılaşma hareketleri kentsel değişimi tetiklemiştir (Madran, 2005, s.245). Tanzimatın ilandan önce koruma ile herhangi bir yasa bulunmamasıyla birlikte İslam Hukuku’nun genel şartları ile padişah fermanları geçerli kılınmıştır (Umar, 1990, s.47). Tanzimat’ın ilanı ile yoğun bir yasalaşma sürecine girilmiş olup, korumayla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilmiş 42 adet yasa çıkarılmıştır (Madran, s.245).

17.yy’dan başlayarak kentin genişlemesini önlemek için daha önce bina yapılmamış arsalardaki konut inşaatı padişahın kararına bağlanmıştır. 1863 tarihli Ebniye Nizamnamesi bu ilkeyi sürdürerek kent dışı toplu konut projeleri yapanlardan proje çizmelerini ve bunları da hükümete sunmalarını istemiştir. Projeleri padişah fermanı ile kabul edilen kişiler, kurumlar tüm masrafları da üstlenmekteydi (Çelik, 2005, s.96–97). Bu çalışmaların sonrasında ise Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde kentsel yenileme hareketlerinin ilk örnekleri yangın alanlarının tekrar inşa edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Madran, 2005, s.245).

1923-1950’li yıllar arasındaki süreç; Cumhuriyet’in ilanı ve tek partili dönemdeki merkezi yönetim ağırlıklı olarak ekonomik açıdan iyileştirme modeli benimsenmiş ve bu doğrultuda Türkiye’nin ulus-devlet olarak kentleşmesini üretmiştir. Kentsel planlamanın metodu, sosyo-ekonomik gelişimi gerçekleştirmek amacı ile ulusal bazda yorumlanan uluslararası modern hareket ve CIAM yaklaşımına dayanmaktadır. Bu nedenle Cumhuriyetçi modernist imaj-yönelimli kentsel yenileme yaklaşımına dayandırılmıştır.

Başlıca kent meydanlarına açılan bulvarlar, açık yeşil alanlar, kent-içi konut alanları ve kent parkları şehirde dönüşen kentsel alanlardır. Ankara'nın başkent olarak ilan edilmesiyle İstanbul önemini yitirmiş ve tüm dikkatler başta Ankara olmak üzere Anadolu'ya çevrilmiştir (Bozdoğan, 2001: s.82; Tekeli, 1998, s.190).

Yeni bir ulusun inşası sürecinde, yenileme çalışmalarındaki en etkili hareket Ankara'nın başkent olarak ilan edilmesi kabul edilmektedir (Yılmaz 2009,s.28). 1929 yılında devletçilik ilkesinin ön plana çıkmasıyla sanayi alanlarında yapılması planlanan fabrikaların yapımı için demiryolu ulaşımı güzergahındaki Anadolu kentleri seçilmesi bu politikanın devamına işaret etmektedir (Tekeli, 1998, s. 23).

1950–1965 yılları arasındaki süreç; Çok partili dönemde yaşanan siyasi çekişmeler ile liberaliz merkezli ekonomik gelişim modeli Türkiye'de emek gücünün kentleşmesini ortaya çıkarmıştır (Tekeli, 2009, s.121). Kentsel planlamanın metodu, endüstriyel gelişim ile modern harekete dayanmaktadır (Tekeli, 2009. s,121). Bu sebeple, kentsel dönüşüm sürecindeki düşünce endüstriyel modern kent oluşturulması odaklı kentsel yenileme yaklaşımına dayandırılmıştır (Tekeli, 2009. s,121).

Sanayileşme ile beraber köyden kente göç, kentlerde ciddi barınma sorunlarına yol açmıştır. Burada karşılaşılan sorun yalnızca nüfus artışı olmayıp, aynı zamanda nüfus ile gelen yaşam alışkanlıkları şeklinde de ifade edilebilmektedir (Tekeli, 2009. s,121). Hızlı bir şekilde ortaya çıkan göçler, kentlerde barınma sorunlarını ortaya çıkarmış bu da gecekondu yerleşimlerini gündeme getirmiştir (Ekinci, 2005, <http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=35&RecID=571>). 1960'tan itibaren hızla artan gecekondu alanlarına yönelik olarak 775 sayılı "Gecekondu Kanunu"nu yürürlüğe girmesiyle ilk defa gecekondu affi gerçekleştirmiştir (Gündüz, 2006, s.30)

Tüm bu süreçler yaşanırken aynı zamanda planlama anlayışı 1923-1950'li yıllardaki salt ekonomik iyileştirme odaklı kentleşme anlayışına göre değişiklik göstermiş, planlamanın öneminin farkına varılmıştır. Böylece kent planlamasının şehir ve ülke

bazında önemli olduğu, dengeli bir kent planlamasının etken olduğu ve kent planlamasının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekliliği anlaşılmıştır (Yayla, 1975, s.12).

Değişen toplumsal bilinç ve çevreye duyarlı yaklaşımlar kent planlamasının kalitesinin artmasında etken olmuştur. Mevcut çarpık kentleşmenin olumsuz etkileri ve bunun o kentte yaşayan sakinler üzerindeki yansımaları; doğal afetlerdeki kayıpların fazlalığı planlama anlayışı değişiminde etkilidir. Bu etkilerin ışığında yapılacak planlamalarda insani şartlara uygun, çevre ile uyumlu, yaşanabilir, dengeli, sağlıklı, kent kimliğini koruyan estetik çevreler oluşturulmasını hedefleyen bir anlayış hakim olmuştur (Üstün, 2009, s.31).

1965–1980 yılları arasındaki süreç; Politik liderlik ve yurtdışı odaklı ekonomik gelişim modeli Türkiye’de emek gücünün kentleşmesi düşüncesini devam ettirmiştir. Kentsel planlamanın metodu, kapitalist endüstriyel gelişimi gerçekleştirmek amacı ile ekonomik kalkınma hedefine dayanmaktadır. Bu nedenle, kentsel yenileme sürecindeki fikir Kapitalist endüstri-yönelimli kentsel yeniden canlandırma yaklaşımına dayandırılmıştır (Tekeli, 2009, s.121).

1970’li yıllarda ülkemizde tarihi çevreyi korumaya yönelik çalışmalar ve kentsel koruma anlayışı önem kazanmıştır (Üstün, 2009, s.31). Bu çalışmalar ve anlayış değişiklikleri kentsel dönüşümün temellerini oluşturmuştur.

1973 yılında ise koruma anlayışını yasal güvenceye alan “1710 sayılı Eski Eserler Kanunu” çıkarılmıştır (Madran, 2005, s.246). Bu kanunun sağladığı olanaklarla Antalya, Antakya, Bursa, Edirne, Konya, Kula, Kütahya, Muğla, Tarsus, Şanlıurfa gibi tarihi kentlerin korunmasına yönelik olarak sit kararları ilan edilmiştir (Madran, 2005, s.248).

1980–1990 yılları arasındaki süreç; Politik liderlik ve ihracata yoğunlaşmış ekonomik gelişim modeli Türkiye’de sermayenin kentleşmesini üretmiştir. Kentsel planlamanın yöntemi endüstri sonrası gelişimi gerçekleştirmek amacı ile post-modern harekete

dayanmaktadır. Bu nedenle, kentsel dönüşüm sürecindeki fikir endüstri sonrası piyasa-yönelimli kentsel Rönesans yaklaşımına dayandırılmıştır (Tekeli, 2009, s.128).

1980'ler küreselleşme süreci dünya kentleri arasında rol alabilmek hedefiyle ulusal ve uluslararası sermayeyi teşvik ederek bir atılım başlatılmıştır (Gürler, 2005, s.614). Bu dönemde küresel sermayeyi çekme girişimleri kent merkezlerinde ciddi fonksiyon değişimlerinin yaşanmasına etken olmuştur. Bunun yanı sıra yavaşlayan göç hareketleri ile kentin mevcut yapı stokunun gözden geçirilmesi yönünde adımlar atılmıştır (Tekeli, 2009, s.178). Bu sebeple kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme kavramları ortaya çıkmıştır (Şişman ve Kibaroğlu, 2009, s.4).

1980–1990 döneminin kentsel planlama alanında getirdiği en önemli değişiklik, o tarihe kadar merkezde toplanmış olan planlama ve onay yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi olmuştur (Dinçer, 2010, s.228–229). 1985 yılında yürürlüğe giren “3194 Sayılı İmar Kanunu”nun getirdiği bu yenilik daha sonraki süreçte sıkıntılı dönemlerin ortaya çıkmasında etken olacaktı (Dinçer, 2010, s.228–229).

1990 yılından günümüze kadar olan süreç; Politik koalisyonlar ve özelleştirme nitelikli ekonomik çalışmalar Türkiye’de sermayenin kentleşmesini devam ettirmiştir. Kentsel planlamanın yöntemi endüstri sonrası kentle uyarlanan küresel sürece dayanmaktadır. Bu nedenle, kentsel dönüşüm sürecindeki fikir endüstri sonrası rant-yönelimli bir yaklaşımına dayandırılmıştır (Gürler, 2003, s.72).

1999 yılında meydana gelen büyük Marmara depremi ile 2000’li yılların başında depremden doğabilecek ağır riskin etkisini azaltabilmek için yenileme çalışmaları bir zorunluluk olarak görülmeye başlanmış ve bu doğrultuda hem yasal hem de uygulama çalışmalarına başlanmıştır (İBB Master Planı, 2000).

Ülkemizde 2000’li yılların başından itibaren geleceğe yönelik önem arz eden yapısal değişiklikleri getirecek olan kamu idaresi odaklı yasal düzenlemeler ile güncel kent

sorunlarına çözüm üreteceği düşüncesiyle kentsel yenileme ana temalı yasalar yürürlüğe girmiştir (Dinçer, 2008, s.242), (Bkz. Şekil.2.2).

Bu yasaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Türkiye'deki Kentsel Yenileme ile İlgili Yasalar	
Yasa Adı	Sayı-Onay
Toplu Konut Kanunu	2985 sayılı (17.03.1984)
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216 sayılı (23.07.2004)
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	5226 sayılı (27.07.2004)
İl Özel İdareleri Kanunu	5302 sayılı (04.03.2005)
Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı	01.03.2005 tarihinde TBMM gündemine girmiştir. Ancak yürürlüğe girmemiştir
Yıpranan Kent Dokularının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	5366 sayılı (05.07.2005)
Belediye Kanunu	5393 sayılı (30.05.2005)

Şekil 2.2 Türkiye'deki Yenileme Temalı Yasal süreçler
(Metin içindeki bilgilerden derlenerek oluşturulmuştur)

Toplu Konut Kanunu, Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'ne kendi mülkiyetinde olan arsa, arazi ve üzerinde yasadışı yapılaşmanın (gecekondu vs.) bulunduğu alanlarda her tür ve ölçekteki imar planı, plan tadilatı yapma yaptırma yetkisi vermiştir (Dinçer, 2008, s.241). Yine bu kanunla gerekli görülen yerlerde dönüşüm projeleri geliştirerek inşaat uygulamaları ve finansman düzenlemeleri yapmaya yetkili kılınmıştır (Dinçer, 2008, s.241).

2863 sayılı kanun ile değişik, “5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun” ile görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanan koruma bölge kurulları 5366 sayılı kanunun 12. maddesiyle yenileme alanlarında da görevli kılınmıştır. Çalışma alanları 2863 sayılı kanun ile değişik “5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun” kapsamında kalmaktadır.

Günümüzde ülkemizdeki yasalar, tamamen yeni yapılaşmaya yönelik olup, tarihi kentsel dokuların yeniden yapılaşmasını düzenlememekte, belediyeler bu dönemde kentsel dönüşüme ağırlık vermeye çalışsa da yapılan uygulamalar, fiziksel müdahalelerden öteye gidememektedir (Üstün, 2009, s.36). Nitekim ülkemizdeki yenileşme ve dönüşüm projelerinde ortaya çıkan sorununun temelinde, planlamanın bütüncül bir anlayış içinde ele alınmaması ve projelerin sadece belli bölgelerde yapılan fiziksel değişimle sınırlı kalmış olmasıdır (Üstün, 2009, s.36).

3 ARKEOLOJİ KAVRAMINDAN KENTSEL ARKEOLOJİ KAVRAMINA

Günümüz modern kentlerinin kuruluşlarından itibaren günümüze kadar geçirdiği sürecin izlerini gösteren katmanlar ile bu katmanlar arasındaki değişimler, dönüşümler tarihi ve arkeolojik kentsel birikimleri oluşturmuştur. Uzun bir tarihsel geçmişe sahip olan ve bugün de bu özelliğini devam ettiren kentler, yeraltında ve yerüstünde geçmişlerine ait izlerini barındırmaktadır. Bu nitelikleri gösteren tarihsel geçmişe sahip kentlere ait fiziksel kalıntıların bir arada bulunduğu kentlere çok katmanlı kent denmektedir (Altınöz, 2002, s.2).

3.1 Kentsel Arkeoloji Kavramının Tanımı

Kentsel arkeoloji, bilinen arkeoloji kazı metotlarının bugünün kentsel alanların özel koşullarında uygulandığı bir araştırma konusu ile sınırlı değildir. Özel bir tür oluşturur ve yöntemi de kendine hastır. Buradan hareketle kentlerdeki mülkiyet yapısı, geçmişe ait izler, kent ile ilgili her türlü yazılı ve görsel belge kent arkeolojisinin inceleme alanına girmektedir (Tuna, 2000, s.10).

Kentlerdeki arkeolojik dokular fiziksel olarak geleneksel yapı stoku ile bütünleşmiştir. Her iki dokunun birlikte korunmasının öneminin artmasıyla sit kavramı gündeme gelmiştir.

Günümüzde kentlerde farklı dönemlere ait katmanlar ve bu katmanlara ilişkin bileşenler birbirleriyle ilişki kurarak bir bütün oluşturmaktadır. Dönem içerisinde değişimler gösteren kentlerde, her dönemin bir önceki dönem ile ilişkisi kurularak mimari ve mekansal çeşitlilikler yaratılmakta, bu durum ise kenti zenginleştirmektedir. Ancak tarihsel birikim bakımından zengin olan kentlerde modern yaşam gerekliliklerinin sağlanabilmesi için mevcut dokunun dönüştürülmesi çalışmaları tarihsel birikim

katmanlarının yok olmasına sebep olmaktadır (Tuna, 2000, s.7). Mevcut koruma kavramı, yöntemler ve yasaların, çok katmanlı kentlerin büyük sorunları karşısında yetersiz kalması ile “kent arkeolojisi” kavramı bilimsel bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmış ve gelişmiştir (Aydeniz, 2009, s.2502).

Kent arkeolojisinin amacı, yoğun tarihsel birikimlerin üst üste geldiği çok katmanlı kentlerde değişen dünyaya ve gelişen yaşama şartlarına rağmen kültürel birikimin sürekliliğini zarar vermeden korumaktır. Günümüzde planlama çalışmaları öncesinde yeterli tarihsel araştırma yapılamamakta ve bu da uygulamada büyük sorunlara sebep olmaktadır (Boylu, 1994, s.19).

Kent arkeolojisi kavramının gelişmesine yol açan iki önemli neden bulunmaktadır. Bunlardan ilki, modern yapılaşmanın zorunlu kıldığı kurtarma kazıları ve kent merkezlerinin taşıdığı zengin tarihsel verilerin anlaşılmasıdır. İkincisi ise İkinci Dünya Savaşı hemen sonrasında, savaş sırasında yıkım görmüş bir çok Avrupa kent merkezinde restorasyon çalışmaları ile beraber ivedi olarak arkeolojik belgeleme gereksiniminin ortaya çıkması sayılabilmektedir (Tuna, 2000, s.7). Almanya, Polonya ve Sovyetler Birliği'nin batı kesimleri gibi savaşın en yıkıcı etkilerinin görüldüğü bu ülkelerde, modern kent arkeolojisi çalışmalarının ilk önemli sonuçlarının alındığı görülmektedir (Tuna, 2000, s.7).

Kent Arkeolojisi kavramının Avrupa'da ilk defa ortaya çıktığı 19.yy'da kentlerde yapılan arkeolojik kazılar ve araştırmalar, kentlerin çok katmanlı niteliğini ortaya çıkarmayı sağlamaya çalışarak kentsel arkeoloji dokuları üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerini gidermeye çalışmıştır (Belge, 2004, s. 48)

3.1.1. Dünyada Kentsel Arkeoloji Kavramı

Koruma teorisi uygulamaları 19. yüzyılda gelişmeye başlamış, bu kavram tarihsel değeri olan anıtsal yapıların tek tek korunması anlayışından, tarihi kent dokularını oluşturan yapılarda bütüncül olarak koruma altına alınmaya başlamıştır (Ahunbay, 1996, s.8). Kentlerin tarihsel geçmişleri ve bu geçmişlerinin sürekliliği, sahip olduğu yer altı ve yer

üstü değerlerinin bir arada korunarak gelecek dönemlerin planlanmasını hedefleyen kent arkeolojisi kavramı ise 20. yüzyılın son çeyreğinde gelişmiştir (Karabağ, 2008, s.36).

Avrupa'da, 1840'lardan sonra çeşitli imar hareketleri sebebiyle özellikle Londra'da farklı arkeolojik buluntular elde edilmiş, 1870'lerde Oslo kentinin güneyinde inşaatlar sırasında Ortaçağ Oslo yerleşimine ait birçok kalıntı ortaya çıkarılmıştır (Tuna, 2000, s.7). Ancak o dönemde pek önemsenmeyen bu keşif Avrupa'da kentsel arkeoloji çalışmalarının başlangıcı sayılabilmektedir. Rusya'nın kuzeybatısında bulunan Novgorod'ta yapılan kazılar da bu anlamda ilk çalışmalar arasında yer almaktadır (Tuna, 2000, s.7).

Sarfati ve Melli, kent arkeolojisi kavramının henüz bugünkü anlamıyla gelişim göstermediği tarihlerde, Oslo ve Londra gibi Avrupa kentlerinde eski dönemlere ait yaşam izlerinin mühendisler tarafından belgelenmesi, modern kentsel arkeolojinin başlangıcı olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. 1930'lu yıllarda arkeolojinin önemi toprak altındaki büyük anıtlardan toprak altındaki yerleşimlere doğru değişim göstermiştir. Arkeolojideki bu yeni yerleşim vurgusu kentsel arkeolojinin arkeolojiden ayrı bir disiplin olarak gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (Melli ve Sarfati 1999, s.22).

Avrupa'da 19.yy sonunda kentsel arkeoloji çalışmalarına paralel olarak kentsel dokuların korunmasıyla başlayan tarihi çevre uygulamaları, uluslararası düzeyde ilk defa 1931 yılında 'Uluslararası Müzeler Örgütü' tarafından Atina'da toplanan ve tarihsel değeri yüksek olan anıtsal yapıların kalkınması için fon oluşturulması önerilen '*I. Uluslararası Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenler Konferansı*' olmuştur. 'Atina Konferansı' olarak da bilinen bu toplantıda görüşülmüştür (Ahunbay, 1996, s.116). Bu konferansta önerilen tüm ilkeler 1932 yılında İtalya'da '*Carta del Restauro*' olarak yasal bir kimlik kazanmıştır (Ahunbay, 1996, s.116).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında büyük tahribatlara uğrayan Avrupa kentlerinde tahribatların ortaya çıkardığı kentsel arkeolojik veriler tarihsel geçmişe duyulan merakı önemli ölçüde

etkilemiştir. Bu bağlamda geçmişin izlerinin ortaya çıkarılması ve doğru bir biçimde yorumlanması çalışmaları, yoğun bir şekilde sistemli kentsel arkeoloji çalışmalarının yapılmasında etken olmuştur (Tuna, 2000, s.8).

Savaştan en çok zarar gören bölgelerin başında gelen Almanya, Polonya'nın Baltık Kıyısı ve Sovyetler Birliği'nin batısında araştırma çalışmaları yoğunlaştırılmış ve bu araştırmaların sonucunda bugünkü anlamında kentsel arkeolojinin ilk önemli sonuçları bu ülkelerden elde edilmiştir (Tuna, 2000, s.7-8). Bu çalışmalarla kent içinde konumlanmış yapı stoklarının ortaya çıkarılmasının karmaşık ve zor olduğu görülmüş, kazı ve yöntem bakımından bilinen arkeolojik metotlardan farklı olduğu anlaşılmıştır. (Bilgin, 1996, s.30).

Savaş sonrası yenilenme sürecine giren kentlerde yapılan arkeolojik araştırma ve çalışmaların, bilinen arkeolojik metotlardan farklı olduğunun bilincinde olan arkeologlar bu süreçler için yeni bir çalışma biçimi oluşturmuşlardır. Bu çalışmaya ise '*kurtarma arkeolojisi*' adı verilmiştir (Cleere, 1984, s.4). Kurtarma arkeolojisi çalışmaları planlı ve sistemli olmayıp, belirli bir alanda, sınırlı zaman ve olanaklarla yapılan, imar faaliyetlerinin ortaya çıkaracağı tahribat öncesinde mümkün olan en çok veriyi elde etmeyi amaçlayan araştırmalar olmuştur (Cleere, 1984, s.5). Zamanla, bu çalışmaların yetersiz olduğu, daha sistemli bir planlama süreciyle ele alınması ayrıca kentsel ve toplumsal yapının da korunması gerektiği anlaşılmıştır. Kentsel gelişmeye ve tahrip olan kentlerin yeniden yapılanma süreçlerinin tarihsel dokulara zarar vermesine bir tepki olarak, 1960'lardan sonra koruma kavramının önemi ve etkinliği artmış, bu süreçte '*bütünleşik koruma*' kavramı ön plana çıkmıştır (Bilgin, 1996, s.10-12). Bu kavramla kentlerin sahip olduğu; doğal, sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihsel bütünlüklerin bir arada ele alınması gerekli hale gelmiştir (Melli ve Sarfatij 1999, s.25). "...*Kurtarma arkeolojisi kavramının tanım ve kapsamının genişlemesiyle, kent içindeki arkeolojik alanlar ve buradaki arkeolojik çalışmaları kapsayan 'kentsel arkeoloji' kavramı ortaya çıkmıştır....*". Bu yeni kavram, kent içinde yürütülen kazı ve araştırmaları sistemli bir duruma getirmeyi ve arkeologların planlama sürecine daha etkin katılımını sağlamayı amaçlamaktadır (Melli ve Sarfatij 1999, s.22).

Kentsel arkeoloji alanındaki gelişim, kontrolsüz ve hızla artan kentsel gelişimle beraber kentin sahip olduğu erken dönem dokuları ve kentsel arkeoloji katmanlarının tahrip olması ile Avrupa’da 1960’lı yılların başındaki kent merkezleri için hazırlanan imar planlarının uygulanmaya başlamasıyla olmuştur. Bu uygulama süreci ikinci dünya savaşından sonraki en büyük yıkım süreci olarak karşımıza çıkmaktadır (Melli ve Sarfatij 1999, s.25). “...Arkeolojik kaynaklar içinde “tarih erozyonu” olarak da tanımlanan bu yıkım süreci savaştan çok etkilenmemiş İskandinav Ülkeleri, Büyük Britanya ile Benelux Ülkeleri ve Fransa gibi ülkelerde daha fazla hissedilmiştir...” (Melli ve Sarfatij 1999, s.25). 1960’ların sonundaki tahribatlar kent katmanlarının yok olması İngiliz arkeolojisinin en önemli sorunu olarak tanımlanmaktadır (Ward, 1968, s.155). Bu dönemde Londra’da yürütülen tarihi kente yönelik çalışmalar sırasında kentin zaman ve mekan içinde organik bir bütün şeklinde ele alınarak kentsel arkeoloji kavramının ilk kez formüle edildiği görülmüştür. (Biddle- Hudson 1973, s.28; Cleere 1984, s.4; Schofiel-Leech 1987, s.40). Kentsel arkeoloji kavramının tüm boyutlarıyla değerlendirilmesi 1960’ların sonu 1970’lerin başında Winchester için yapılan çalışmada izlenebilmektedir (Biddle, 1982, s.47–48).

1964 yılında Venedik’te toplanan ‘İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi’nde alınan kararlar sonucunda hazırlanan ‘Venedik Tüzüğü’nde, tarihi anıt kavramının kapsamı geliştirilerek sit kavramından ve sit alanından söz edilmiş, böylece kentin sahip olduğu kültürel geçmişin bir bütün olarak korunmasına olanak sağlamıştır (Ahunbay, 1996, s.119). Ayrıca, bu arkeolojik kazıların 1956 yılında UNESCO tarafından “Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı” kabul edilerek uluslararası ilkelere tanımlanan bu kararlara ve bilimsel standartlara uygun olarak yapılması kararlaştırılmıştır (Erder, 2007, s.240–243). Bu tavsiye kararıyla, arkeolojik alanların planlama ve birlikte ele alınma sorunlarının çözümü yolunda önemli bir adım atılmış ve pek çok ülkenin Venedik Tüzüğü kararlarını benimseyerek kentsel korumanın yasal çerçevesini oluşturmuştur (Ahunbay, 1996, s.119).

Venedik Tüzüğünden sonra 1969 yılında Londra’da ‘*Avrupa Konseyi*’ tarafından, arkeolojik kazıların yönetiminde ortak bir tavır izlenmesi amacıyla, ‘*European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage*’ (Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi) sözleşmesi hazırlanmıştır (Madran-Özgönül, 1999, s.81–84). Bu sözleşme ile Avrupa arkeoloji mirası tarihini ortaya çıkarıp bu mirasın korunması için ulusal bir belgelemenin (envanter) hazırlanması gerektiği, kazıların nitelikli kişiler tarafından yapılması, kazılardan elde edilen bilginin yayının yapılması, izinsiz kazıların engellenmesi gibi pek çok konuda üye ülkelerin sorumluluklarının sınırlarını çizilmiştir. Fakat arkeolojik kazı ve araştırmaların, planlama çalışmalarıyla birlikte ele alınması düşüncesi henüz gelişmemiştir (Madran-Özgönül, 1999, s.81–84).

1970’li yıllarda Avrupa’daki kent merkezlerinde yoğun imar faaliyetleri ortaya çıkarılan arkeolojik kültür katmanlarının, kurtarma kazı yöntemleriyle hızlı bir şekilde belgelenmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları, kentsel arkeoloji kavramının gelişmesinde etken olmuştur (Tuna, 2003, s.88). Böylelikle Avrupa’daki kentsel alanlarda yürütülen arkeolojik kazı çalışmaları ve araştırmalar daha sistemli yapılmaya başlanmış, kamuoyunun dikkati çekilmiş ve arkeoloji, yeni uygulamalarda planlama sürecinin önemli bir aşaması durumuna gelmeye başlamıştır. Kentsel arkeoloji kavramı, başta kent içindeki sınırlı çalışmaları kapsarken, giderek kentin tarihsel süreci ve kültürel gelişimini de içine alarak bir bütün halinde ele alınmaya başlamıştır.

Bu doğrultuda, 1972 yılına gelindiğinde UNESCO tarafından “*Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*” (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi) sözleşmesi imzalanmış ve üye ülkeler dünya mirası alanlarını etkili bir biçimde korumakla yükümlü olmuştur. Kültürel mirasın korunmasının geniş kapsamlı bir planlama süreciyle olabileceğini vurgulayarak bu planlama sürecinde varlığın yapısına uygun yeniden işlev kazandırma ve bu aşamada gerekli yasal, yönetsel, bilimsel, teknolojik, finansal gibi önlemleri alma konusunda anlaşmaya varılmıştır (Aydeniz, 2009, s.2507). Bu sözleşme ile ilk kez kültür mirasının çağdaş kent yaşamıyla bütünleşmesinin önemi vurgulanmıştır.

Kültürel miras ile çağdaş kent yaşamının bağdaştırılmasının önemi vurgulanırken, 1975 yılının “*European Architectural Heritage Year*” (Avrupa Mimarlık Mirası Yılı) olarak ilan edilmesiyle beraber yapılan bilimsel toplantılar, bu kavramların uluslararası platformda yerleşmesinde önemli rol oynamıştır (Haskell, 1993, s.XIV). Bu kapsamda Oxford’da farklı meslek gruplarını temsil eden uzmanların katıldığı bir konferans düzenlenmiş ve bu konferansta arkeoloji ve kentsel gelişimin bir arada değerlendirilmesi, aralarındaki bağın doğru bir şekilde kurulabilmesi için önemli adımların atıldığı girişilmede bulunulmuştur. Bu konferans sonucunda hazırlanan kentsel arkeoloji ile ilgili önerge metni 1975 yılının ekim ayında Amsterdam’da yapılan “*European Architectural Heritage Year*” (Avrupa Mimarlık Miras Yılı) Konferansı’nda sunulmuştur. Böylelikle kentsel arkeoloji kavramı ile birlikte “planlama-arkeoloji” ilişkisinin uluslararası platformda yasal bir tabana oturması açısından büyük önem taşımıştır (Barley, 1977, s.9–10).

1980’li yıllarda yükselen yaşam standartları ve nüfus artışının sonucunda ortaya çıkan imar yatırımları, Avrupa’da arkeolojik miras için büyük tehditler oluşturmuştur. Bu tehditler kentsel arkeolojinin gelişimini de oldukça etkilemiştir (Council of Europe, 2002). Bu gelişimlere paralel olarak kentsel arkeoloji kavramının içeriği kentteki arkeolojiden daha geniş anlamda kentin arkeolojisine dönüşmüştür (Somella, 1984, s.16). Bu süreçte uluslararası platformlarda “urban archaeology” kavramının içeriği de kentlerin tarihsel devamlılığının içinde barındırdığı tüm katmanların birbirleri ile olan ilişkilerini kapsayan bir yaklaşıma dönüşmüştür.

Kentsel arkeoloji kavramı ve gelişen içeriği İtalya, İngiltere, Fransa, İspanya, Almanya’ya ve sonrasında da diğer Avrupa ülkeleri ile tüm dünyaya yayılmıştır. Hemen her ülkede yasa ve bu yasalara göre gelişimleri farklı şekillenmiş olsa da her zaman kent planlama ile bir arada değerlendirilmiştir (Tuna, 2000, s.10).

1984 yılında Avrupa Konseyi tarafından Floransa’da ‘*Archaeology and Planning Collogy*’ (Arkeoloji ve Planlama Kolokyumu) düzenlenmiştir. Bu kolokyumda,

arkeolojik açıdan önemli alanların etkili bir koruma yöntemi geliştirilmesi için arkeoloji ve planlama arasında işbirliği yapılmasının önemi vurgulanmıştır (Madran-Özgönül, 1999, s. 264-266; Aydeniz, 2009, 2508). Bu kapsamda bilimsel araştırmalara dayanan veri tabanlarının oluşturulması ile disiplinler arasındaki diyalog ve ortak çalışmaların geliştirilmesi, arkeolojik dolguların zarar görmesi durumunda tasarı planların değiştirilmesi; arkeolojik çalışmaların herhangi bir tasarı projesinin parçası olarak finanse edilmesi; planlama, uygulama ve koruma ile ilgili yasal düzenlemeler arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi; kent sakinlerinin yaşadıkları kent için farkındalığının artırılması ve bu varlıkların halka tanıtılmasına önem verilmesi; katılımcı ülkeler arasındaki işbirliği ve bilgi alışverişinin geliştirilmesi, 'Arkeoloji ve Planlama Kolokiyumu'nda kabul edilen temel ilkeleri oluşturmaktadır (Madran-Özgönül, 1999, s. 264-266).

1987 yılında bu kolokiyumun sonuçları göz önüne alınarak, mimari mirasın korunmasıyla ilgili uygulama yöntemi, bilimsel tekniklerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması alanlarında çalışan ICOMOS tarafından Washington'da ICOMOS genel toplantısında, '*Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas*' (Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Uluslararası Sözleşmesi) imzalanmıştır. Bu sözleşmeyle kentlerdeki modern yaşam baskının sebep olduğu çoğu zaman geri dönüşü olmayan kültürel, sosyal ve ekonomik kayıplara sebep olduğuna dikkat çekilmektedir. Sağlıklaştırma ve restorasyon çalışmalarının yanı sıra, arkeolojik çalışmaların geliştirilerek ortaya çıkarılan kalıntıların en uygun biçimde korunması ve bu alanların günümüz yaşamına uygunluğunun sağlanması ile ilgili ilkeler, hedefler ve yöntemler tanımlanmakta, farklı disiplinlerarası araştırmaların ve halkın katılımının öneminin altı özellikle çizilerek, korumanın ekonomik ve sosyal gelişme politikaları ile her seviyedeki kent ve bölge planlarının ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmaktadır (Madran-Özgönül, 1999, s. 321-323).

1989 yılında ise kamu veya özel sektör tarafından kentsel ve kırsal alanda gerçekleştirilen imar ve bayındırlık çalışmalarıyla ortaya çıkan arkeolojik kalıntıların korunması amacıyla, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, '*Recommendation*

No: R(89)5, *Concerning The Protection and Enhancement of the Archaeological Heritage in the Context of Town and Country Planning Operations*' (Arkeolojik Mirasın Kentsel ve Kırsal Planlama Çalışmaları Çerçevesinde Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin R (89) 5 Sayılı Tavsiye Kararı) yayımlanarak üye devletlerin hükümetlerinin yükümlülükleri tanımlanmıştır (Madran-Özgönül, 1999, s. 351–356). Bu bağlamda oluşturulan tavsiye kararında; arkeolojik alanları koruma ve geliştirme politikalarının ön koşulu olarak ulusal arkeoloji envanterinin hazırlanması; arkeolojik veriler ışığında hazırlanacak gelişme projelerini yürütebilecek bir alt yapının oluşturulması ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi; arkeolojik verilerin planlama süreçlerinde yer alması için gerekli yasal ve yönetsel alt yapılarının oluşturulması ve planlama süreçlerinde arkeolog, planıcı ve girişimciler arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde artırılması, arkeolojik mirasın zarar görmesi gibi durumlarda gelişme planlarının bu doğrultuda değiştirilmesi; arkeolojik sit alanlarının geliştirilmesi konularıyla ilgili kişilerin hakları ve görevlerini belirleyen anlaşmaların hazırlanması konularını karar bağlamıştır (Aydeniz, 2009, 2510).

1990 yılının ekim ayında ICOMOS'un uzman komitesi '*International Commitee on Archaeological Heritage Management*' (ICAHM) tarafından hazırlanan, İsviçre'nin Lozan kentinde toplanan ICOMOS genel kurulunda kabul edilen, '*Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage*' (Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü) ile bölgesel ve ülkesel farklılıklar dikkate alınmadan, arkeolojik mirasın yöntemi ile ilgili yol gösterici kurallar tanımlanmıştır (Madran-Özgönül, 1999, s. 351–356).

1990'lı yıllarda İngiltere'de hazırlanarak yayınlanan iki aşamalı belgenin ilk aşamasını oluşturan '*Planning Policy Guidance 15: Planning and Historic Environment*' (PPG 15) (15 No'lu Planlama Politikaları Belgesi) ile arkeoloji, tarihsel çevre ve planlama arasındaki ilişkilere yasal bir tanımlama yapılarak kültürel miras için ayrılmış olan kaynakların bir bölümünün kentsel arkeolojik miras alanlarına aktarılmasına karar verilmiştir (Yıkıcı, 2010, s.33-35).

1992 yılında yine İngiltere’de hazırlanarak yayınlanan belgenin ikinci aşamasını oluşturan ‘*Planning Policy Guidance 16: Archaeology and Planning*’ (PPG 16) (16 No’lu Planlama Politikaları Belgesi) ile tarihi kentler ve kasabalar için, yerel yönetimlerin sürece katıldığı, kentsel arkeoloji stratejilerinin üretilmesi, teşvik edilmiştir. Bu belge kentsel bilginin, mekanın ve kentlerdeki arkeolojik kalıntıların değerinin ve öneminin anlaşılmasının sağlanmasıyla, şehir plancıları ve diğer disiplinlerin kazı sürecinde yaşanan belirsizliklerin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir

(www.communities.gov.uk/documents/planningandbuilding/pdf/156777.pdf).

İngiltere’deki yasal ve yönetsel yapıyı temsil eden bu belgeler, kentsel kazı sürecinin tamamını kontrol altında tutulmasını ve oluşabilecek mağduriyetlerin önceden tespit edilerek ortadan kaldırılmasını sağlayarak, kentsel arkeolojik alanların ve bu alanlardan elde edilecek verilerin ön plana çıkarılmasını hedeflemektedir.

1992 yılında İngiltere’deki bu gelişmelerin yanı sıra Avrupa Konseyi tarafından Valetta’da, ‘*European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage*’ (Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi) imzalanmıştır (Aydeniz, 2010, s.2510). Bu sözleşmeyle; arkeolojik mirasın dökümünün yapılarak sınıflandırılması ve daha sonraki dönemlerde incelenmek üzere arkeolojik rezerv alanları oluşturulması hedeflenmiştir. Ayrıca arkeolojik araştırmaların bilimselliğini güvence altına alacak yasal düzenlemeler yapılması, arkeologların planlama sürecine katılması, disiplinler arasında sistemli bir mekanizmanın oluşturulması, arkeolojik yapıya zarar verecek planların değiştirilmesi, bilimsel inceleme ve çalışmalar için gerekli zaman ve olanağın sağlanması, arkeolojik kalıntıların mümkün olduğunca yerinde korunması gibi ifadeleri de içermektedir (Madran-Özgönül, 1999, s.413-419).

1992 yılında yine Valetta’da kültürel mirasın değerinin arttırılması amacıyla kentsel arkeoloji üzerine bir konferans yapılmıştır. Bu program kapsamında Avrupa’da yürütülen kentsel arkeoloji çalışmalarının gösterildiği raporlar hazırlanmıştır.

1992 yılındaki hazırlanan bu raporlar doğrultusunda, 2000 yılında ‘*A European Code of Good Practice*’ (Avrupa İyi Uygulama Kodu) onaylanmıştır. Avrupa Konseyi tarafından onaylanan bu kanun ile korumada kentsel planlamanın önemi vurgulanmıştır. Yapılacak planlamanın farklı disiplinler arasındaki birlikteliği kolaylaştırma yoluyla, Avrupa’nın kentsel arkeolojik mirasının korunarak değerinin artırılması amaçlanmıştır. Valetta’da 1992 yılında hazırlanan rapor ve bu doğrultuda 2000 yılında imzalan kanunla ilk kez korumada kentsel planlamanın önemine ve yapılacak kentsel tasarımda farklı disiplinlerin bir araya gelerek işbirliğinin yapılabilmesinin önemi vurgulanmıştır (Council of Europe, 2000).

2003–2005 yılları arasında Avrupa Birliği tarafından yürütülen ‘*Accessibility Projects: Sustainable Preservation and Enhancement of Urban Subsoil Archaeological Remains*’ (The APPEAR Project) (Erişilebilirlik Projeler: Kentsel Arkeolojik Zemin Sürdürülebilir Koruma ve Geliştirme) projesinde; koruma, sergileme ve sunum için farklı metodlar geliştirme, kültürel ve sosyo ekonomik yönlerin de göz ardı edilmediği kentsel ve mimari birlikteliği tüm yönleriyle ele alınarak genel bir yaklaşım geliştirilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan sonuç metodunda ‘*The APPEAR Method*’, sahip olunan arkeolojik mirasın korunması ile güncel kent yaşamının sürdürülebilmesi için yaşanan gelişim süreci ve arkeolojik alanların mümkün olduğunca çok kişi tarafından ziyaret edilmesi arasında denge kurarak bu alanların kent ve kent sakinleri ile uyum içinde bütünleşmesini sağlamayı amaçlanmaktadır (www.lemma.ulg.ac.be/downloads/Teller-05.pdf -)

Avrupa’da, tarihi kentlerin geçmişleri ile modern hayatı bütünleştirme problemini erken dönemlerden itibaren çözüme çabaları görülmekle beraber, bu çaba çerçevesinde ulusal ve uluslararası etkinlikler dikkat çekici olmuş ve kent arkeolojisinin yasal ve yönetsel sınırları oluşturulmuştur.

Bu bağlamda genel olarak dünyadaki gelişime tekrar kısaca özetleyecek olursak, II. Dünya Savaşından sonra kentsel arkeoloji kavramının gündeme gelmesiyle beraber bu kavramın içeriği ile ilgili uluslararası bir örgütlenme gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda

tüm toplantı, konferans, sözleşme ve kanunlarda kentsel arkeoloji çalışmalarının önemine değinilmiştir. Bu çalışmalarda farklı disiplinlerin bir araya gelmesi ile beraber daha sağlıklı ve daha doğru verilerin elde edilebileceğinin önemi vurgulanmıştır. İngiltere 1960'lı yıllardaki çalışmalarıyla kentsel arkeoloji kavramına öncülük etmiştir. Bu kavram kapsamındaki çalışmaları, 1980'li yıllardan başlayarak Fransa'ya, daha sonraki yıllarda ise İtalya, İspanya ve Almanya'ya, oradan da diğer Avrupa ülkelerine ve dünyaya yayılmıştır. Kentsel arkeoloji çalışmalarının, her ülkede yasal, yönetsel ve kurumsal çerçevesi farklı olarak şekillenmiş, fakat çalışmalar her zaman kent planlamasıyla birlikte ele alınmıştır. Bu ülkelerde kentlerin tarihi sürekliliğinin korunması ve devamlılığının sağlanmasının iyi bir planlama süreci, güçlü bir ekonomik destek ve kent sakinlerinin bilinçli yaklaşımlarıyla gerçekleştirilmektedir.

Fransa ve İngiltere kentsel arkeolojik kaynakların korunması için iyi düzenlenmiş bir yasal ve yönetsel sisteme sahip olmakla birlikte, ulusal haritalama için bilgisayar temelli bir sistem geliştirmiş, tarihi kentlerde toprak altındaki korunmuş arkeolojik kalıntıların dağılımının saptanması ve niteliğinin belirlenmesi için bir formül tanımlanmıştır. Böylelikle kentsel arkeolojik kaynakların planlama öncesi değerlendirilebilmesine fırsat verilmiştir (Pierre Garmy, 1995, s.3).

3.1.2. Türkiye'de Kentsel Arkeoloji Kavramı

Günümüzde Türkiye'deki kentlerin büyük bir bölümünde tarih boyunca yaşayan medeniyetlerin izleri görülmektedir. Bunlar bazen yer altında bazen de yer üstünde bulunmaktadır. Bu önemli özellik farklı dönemlere ait kalıntıların katmanlaşmış olarak bir arada bulunmasını ifade etmektedir.

Üst üste yerleşimlerle günümüze kadar gelmiş olan kentlerde, günün ihtiyaçları, göçler ve beraberinde gelen ekonomik problemler, plansız bir şekilde kentsel büyümeye sebep olmuştur. Kentler büyürken çevreyle uyumlu olmayan rant amaçlı yapıların ortaya çıkması sebebiyle tarihsel katmanlar göz ardı edilerek yok edilmekte ve kentin kimliği tarihsel niteliğinden uzaklaştırılarak değiştirilmektedir.

Ülkemizde kent merkezlerine olan yoğun kullanım talepleri sonucunda, ulaşım ile ilgili çalışmalar, yer altı otoparkları, kentsel alt yapı çalışmalarının uygulanması sırasında potansiyel arkeolojik alanlarının önemi artmıştır. Son dönemlerde başta İstanbul Tarihi Yarımada olmak üzere, İzmir, Ankara, Konya, Antakya, Kayseri gibi tarihi kent merkezlerinde uygulanmak istenen projeler kent arkeolojisinin önemini ortaya koymuştur (Tuna, 2000, s.11).

Ülkemizde uzun yıllar koruma ve kentsel gelişme birbirinden farklı süreçler olarak algılanmış ve ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Koruma kavramı tam olarak anlaşılmadığından hızlı değişen gelişen kentlerde kültürel miras karşı karşıya gelmiş ve gelişim karşısında kültürel değerler bir engel olarak görülmüş ve koruma ile ilgili yasal düzenlemeler gerektiği gibi düzenlenememiştir.

Avrupa’da gelişen ancak ülkemize çok yansımayan kent arkeolojisi yöntemi bu sorunların önüne geçebilmek için gündeme gelmiştir. Günümüzde tarihsel birikimlerin katmanlaştığı modern alanlarda yer alan arkeolojik doku, yavaş yavaş kent planlamasında ve yasal tabanda yerini almaya başlamıştır. Ülkemizde ilgili meslek çevrelerinde, özellikle koruma planlaması bağlamında kentsel arkeoloji kavramı ancak 1990’lı yılların başında gündeme gelmiştir. Türkiye’de kentsel arkeoloji alanları ile ilgili düzenlemelerde değişken bir kurumsal süreç yaşanmıştır. Cumhuriyet’in ilanından önce padişah fermanı ile gerçekleşen faaliyetler, Cumhuriyet’in ilanı ile merkezi yönetimin denetiminde farklı kurum ve kurulların yetkisinde gelişmiştir (Tuna, 2000, 11).

Ülkemizde Cumhuriyet’in ilanından önce arkeolojik varlıkların korunmasıyla ilgili ilk yasal düzenlemeler, 13.02.1869’da yürürlüğe giren, yabancıların yapacağı arkeolojik kazıları izne bağlayan ve elde edilen buluntuların yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan “*Asar-ı Atika Nizamnamesi*”dir (Ahunbay, 1996, s.136). Bu nizamname 1874, 1884 ve 1906 yıllarında gereksinimler doğrultusunda geliştirilmiştir (Ahunbay, 1996, s.136). 23.04.1906 tarihli dördüncü “*Asar-ı Atika Nizamnamesi*”, 1912 tarihli “*Muhafaza-i Abidat Kanunu*” ve 13.03.1930 tarihli “*Esvar ve Kala-i Atikadan belediyelere, vilayete*

terk olacak hakkında kanun”, Cumhuriyet Dönemi’nde de kullanılmıştır. 2 Temmuz 1951 tarihinde kabul edilen ve *Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu*’nun oluşumunu sağlayan 5805 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun, 8 maddeden oluşmaktadır (Baysan, 2007, s.67). Bu kanunda belirtilen kurul, korunması gerekli mimari ve tarihi anıtların korunması konusunda ilkeler belirlemek, uygulamaları denetlemek ve görüş bildirmek gibi görevleri üstlenmiştir (Ahunbay, 1996, s.136).

Cumhuriyet döneminin ilk yasasını 1973 yılında yürürlüğe giren “1710 sayılı Eski Eserler Kanunu”dur. Arkeolojik, tarihi ve doğal sit kavramlarının ilk kez yasal düzenlemelerde yer almasının sağlandığı olanaklarla *Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu*, 1973–1982 yılları arasında 100’ü kentsel alanda konumlanan 417 sit ilanı belirlemiştir (Ahunbay, 1996, s.137). Bu yasa tarihi çevrenin dokusuyla bir bütün olarak korunmasına imkan sağlamış önemli bir dönüm noktası olmuş, kentlerin kültürel katmanlarının korunmasına katkıda bulunmuştur.

Cumhuriyet döneminin ilk koruma yasası olan “1710 sayılı Eski Eserler Kanununun yerini, 21.07.1983’te kabul edilen 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” almıştır (Bkz. Ek A). Bu yasa ile “eski eser” kavramının yerine UNESCO tarafından benimsenen “kültür varlığı” kavramını getirmiştir. Günümüz koruma yasasının temeli olan bu kanun; kültürel varlıkların korunma esasları ile korunma alanlarında karar alacak yetkili kurumları aynı ve tek yasa çerçevesinde sınırını çizmiş olması açısından, 2863 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılan 1710 sayılı yasadaki farklılaşmaktadır (Baysan, 2007, s.67).

2863 sayılı yasa, koruma alanındaki dünyada yaşanan 1972 yılındaki Dünya Mirası Sözleşmesi ve 1975 yılındaki Avrupa Mimari Miras Yılı kapsamındaki gelişmeler doğrultusunda şekillenmiştir. Venedik Tüzüğü ve sonrasında Dünya Mirası Antlaşmasının getirdiği kavramlar sonucunda 1710 sayılı yasadaki eski eser tanımı, 2863 sayılı yasa ile kültür varlığı ve tabiat varlığı adını almıştır. Yine, Avrupa Mimari Miras Yılı’nda benimsenen “bütünleşik koruma” kavramının; kültürel varlıkların

korumasının yanı sıra, değerlendirilmesi, kullanılması, günümüz gereksinimlerine uyarlanması ile gerektiğinde yenilenmesi anlamına gelmesi, bu yasada da farklı biçimde ifadesini bulmuştur (Baysan, 2007, s.67).

1987 tarih ve 19660 sayılı “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik” Arkeolojik sit alanlarının tespit ve tescil çalışmalarının bilimsel bir yöntemle bağlamak adına yayınlanmıştır (<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-41673/eski2yeni.html>). Bu yönetmelik sadece yerüstünde bilinen arkeolojik alanların yanı sıra potansiyel alanların da bilimsel yöntemlerle tespit edilmesine olanak sağlama amacıyla olsa da sadece yer üstünde bilinen alanları korumuş olup, yer altında varlığı bilinen ya da tahmin edilen alanları koruma konusu kapsamına almamıştır (Aydeniz, 2009, s.2516).

1988 tarihinde ve “6 sayılı Arkeolojik Sit Alanlarında Korumaya Yönelik Geçerli Koşullar”a ilişkin ilke kararında, arkeolojik sitler 3 farklı dereceye ayrılmıştır. Her sit için farklı koruma ve kullanma koşulları tanımlanmıştır (Madran, 2005, s.250).

1990 yılında ülkemizde üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından ülkemizde bir sempozyum düzenlenmiştir. Düzenlenen sempozyumda kentsel arkeoloji kavramı ilk defa kullanılarak pek çok konu ile ilgili problemler tartışılmış, fakat uygulamaya yönelik bir çözüm önerisi geliştirilememiştir. Sempozyum sonrasında bir rapor hazırlanarak Avrupa Konseyi’ne sunulmuştur¹ (Tuna, 2000, s.11).

1992–1997 yılları Avrupa Konseyi Mimari Miras Komitesi tarafından “Arkeoloji Yılları” olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda konsey tarafından Avrupa Kültürü ortak değerlerinin ve bilincinin üye ülkelere kavranmasının sağlanması amacıyla kültürel mirasın en önemli kaynaklarından arkeolojik varlıkların kent yaşamı içinde sürdürülebilmesinin sağlanması amacıyla birçok proje ve etkinlikler planlanarak uygulamaya konmuştur (Tuna, 2000, s.11).

¹ Konsey üyesi Avrupa ülkelerinin de kentsel arkeoloji çalışmaları hakkındaki bildirimleri de aynı kitapta toplanarak 1999 yılında yayınlanmıştır (Tuna, s.2000, 11).

1992 yılında kentsel arkeoloji kavramının literatüre girmesiyle başlayan örgütlenmeler sonucunda ülkemizin de kabul görmüş bu kavram yasal düzenlemelerde yerini almıştır (Tuna, 2000, s.12). *4434 no'lu Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun (1999)* ile 1992 yılında Valletta'da kabul edilen Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)"nin ülkemizde kabul edildiği ve bir taraf olduğunu göstermiştir. Bu sözleşme kapsamında kabul gören tüm ilkeler ve tanımlar aynı şekilde yasallaştırılmıştır (Tuna, 2000, s.12). Anlaşmanın hükümlerinde yer alan bütünleşik koruma yaklaşımıyla, kamu yararı bulunan büyük projelerin uygulanmasında belgeleme yapılarak koruma ilkesinin önemi vurgulanmıştır (Tuna, 2000, s.12-13).

1993 yılında yasal mevzuatta kentsel arkeoloji kavramı ilk kez '*Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu*' tarafından 30.11.1993 tarihinde '338 Sayılı İlke Kararı'nda kullanılmıştır (Boylu, 1994, s.6: Tuna, 2000, s.11). Bu ilke kararında kentsel arkeolojik sit tanımı yapılarak koruma koşulları belirlenmiştir. Fakat bu ilke kararı, tarihsel geçmiş ile yaşanan modern hayatın bütünleştirilmesini sağlayamaması ve korumanın sağlanamayacağı sebebiyle 1998 yılında iptal edilmiştir (Boylu, 1994, s.6: Tuna, 2000, s.11).

Tüm bu yasal gelişimler sırasında, 1997 yılında İzmir metrosunun inşaatı sırasında ortaya çıkartılan Roma Çağı anıtsal cadde ve benzeri kentsel arkeolojik veriler belgelenmeden, kısa sürede İzmir 1 No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararlarına rağmen yok edilmesi, daha da kötüsü olaya kamuoyunun sessiz kalması yanında yetkili idare ve mahkemelerin de yasa dışı işlemleri görmezden gelmeleri, kentsel arkeoloji korunması açısından için ülkemizin yolun başında olduğunu göstermektedir. Burada metro inşaatının ortaya çıkardığı arkeolojik verilerin süratle belgelenmesi ve belki antik cadde kalıntısının örnek bir bölümünün kent belleği için korunarak uygulanması ne yazık ki sağlanamamıştır (Tuna, 2000, s.12).

1998 yılında "594 sayılı Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" ilke kararı ile kentsel arkeolojik sit tanımı yasal mevzuattaki yerini yeniden almış ancak

uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle 1999 yılında iptal edilmiştir (Boylu, 1994, s. 7).

1999 yılında kabul edilen ve bugün de geçerliliğini koruyan 05.11.1999 gün ve “658 sayılı Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları” ilke kararı ile 1., 2. ve 3. derece arkeolojik sit ile ‘*kentsel arkeolojik sit*’ alanlarının koruma ve kullanma koşulları yeniden düzenlenmiştir (Bkz. Ek E). Buna göre, 1. ve 2. derece arkeolojik sit alanları, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanları şeklinde tanımlanmış, ancak 2. derece arkeolojik sit alanlarında koruma ve kullanma koşullarının ilgili koruma kurulları tarafından belirleneceği ifade edilmiştir. 3. derece arkeolojik sit alanlarında ise koruma-kullanma kurul kararları doğrultusunda yeni yapılaşmaya izin verilmektedir şeklinde ifade edilmiştir (Boylu, 1994, s.8).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun ve müzelerin çalışmalar ve mevcuttaki yasal düzenlemelerin sonucunda 2004 yılında çıkarılan “5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, ülkemizdeki koruma mevzuatının güçlendirilerek uluslararası standartlara uygun hale getirilmesini amaçlamaktadır (Bkz. Ek B). Bu yasa ile korumanın yerel yönetimlerin bünyesinde kurumsallaşması, koruma çalışmaları için yeni finansal olanakların yaratılması ve koruma planlamasında disiplinlerarası bir katılımın zorunlu hale gelmesi, arkeolojik kaynakların bütünleşerek kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik önemli bir aşama olmuştur (Ahunbay, 1996, s.136).

2005 yılına gelindiğinde, 15.04.2005 gün ve “702 sayılı Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları” ilke kararı yayınlanmış ve bu ilke kararı ile ‘*kentsel arkeolojik sitler*’, arkeolojik sitlerle korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğu, bütünlük arz etmesi sebebiyle özel planlama gerektiren alanlar olarak tanımlanmıştır (Bkz. Ek F).

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı koruma kurulları kentsel arkeolojinin korunması konusunda karar verici kurumudur. Bu kurumlar sadece kentsel arkeolojik

alanlar değil aynı zamanda genel anlamda kültür varlıkları ile ilgili karar veren merciidir.

Uluslararası sözleşmeler ve toplantılarda, Türkiye'deki sivil mimarlık yapıları, anıtsal yapılar, arkeolojik alanlar ile kentsel arkeolojik mirasın korunmasında disiplinlerarası işbirliğinin yetersizliği ifade edilerek yoğun gelişme baskısı sebebiyle de söz konusu kültür varlıklarının doğru anlamda korunamadığı ifade edilmiştir (Tuna, 2003, s.13).

Sonuç olarak ülkemizdeki kültürel ve arkeolojik varlıkların korunmasına yönelik yasal mevzuatların bulunmasıyla birlikte uygulama konusunda bu mevzuatların yeterli olmadığı gözlemlenmektedir. Tanımlı mevzuat, günün koşullarına göre revize edilmeli ve arkeolojik mirasa en az zarar verecek Şekilde yeniden düzenlenmeli ve disiplinlerarası işbirliğinin bu mevzuatlarda yaptırım gücünün arttırılması sağlanmalıdır.

3.2 Kentsel Arkeolojinin alışma Yöntemi

Kent arkeolojisi çalışmaları dünyada hızla gelişirken, bu çalışmaların yöntemi de büyük önem taşımaktadır. Tarihsel izlerin yoğun olarak bir arada bulunduğu kentlerde her kültürel katman değerlidir ve bu nitelikteki tarihsel birikimlerin korunması ve sürdürülebilirliği en önemli hedef olarak belirlenmiştir (Thomas, 1996, s.60). Geçmişten gelen tarihsel birikimin, günümüze ve sonraki dönemlere aktarılabilmesi her birikim katmanının önce ayrı ayrı, sonrasında ise bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilebilmesi için son derece önemlidir.

Kent arkeolojisi araştırmaları ve çalışmaları; arkeologların, planlamacıların, restoratör mimarların, sanat tarihçilerin, toplum bilimcilerin, işin niteliğine göre mühendislerin ve gerekli hallerde diğer alanlardan uzmanların katılımıyla gerçekleştirilen geniş katılımlı bir çalışmadır. Bu çalışmalarda kentle ilgili her türlü bilgiye sahip olunarak bu bilgiler ışında yapılacak planlama ve uygulamalar için alt yapı niteliğinin oluşturulması hedeflenmektedir (Aydeniz, 2010, s.2503).

Kent arkeolojisi çalışmaları üç ana aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar sırasıyla araştırma, belgeleme-sunum ve değerlendirmedir. (Atınöz, 2002, s.2). Araştırma aşaması kent arkeolojisinin en önemli aşamasıdır. Araştırmaların kapsamlı bir şekilde yapılması doğru bir yöntemin belirlenmesi için önemli bir adımı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinde iki temel çalışma yöntemi vardır, bunlardan ilki eğer yapılmışsa daha önceki dönemlerde yapılmış kazı verilerinin araştırılması, ikinci yöntem ise tarihsel yazılı ve görsel kaynakların araştırılmasıdır. Çok katmanlı nitelik gösteren kentlerde iki araştırmadan da sürekli olarak yeni veriler gelebileceği için, bu çalışma süreci yeni veriler geldikçe beslenen ve gelişen bir süreç olarak görülmelidir. (Thomas, 1996, s.60).

Belgeleme - sunum aşamasındaki çalışmalar ise ilk aşamada yapılan araştırmaların sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesiyle oluşturulan kullanılabilir, değerlendirilebilir bir belge haline dönüştürülmesini kapsamaktadır. Çalışmanın bu aşamasında, kentte oluşmuş katmanların son dönemden ilk döneme doğru toplanmış verilerinin, aşağıdan yukarıya, yani ilk dönemden son döneme doğru yapılandırılarak belgelenmesi ve sunulmasıdır (Somella, 1984, s.28).

Kent Arkeolojisinin üç ana aşamasının sonucunu oluşturan değerlendirme aşaması ise kentin geçmişi ile geleceğini ilişkilendiren en önemli aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada, tespit edilen her dönem, hem kendi içinde, hem tespit edilen diğer katmanlarla hem de günümüz değerlendirilerek, yerleşim alanı ve öğelerindeki süreklilikler ve kesintiler saptanmaktadır. Böylece, eski dönemlerin günümüzdeki izleri, birbirleriyle ilişkili bilimsel verilerin oluşmasında etkili olmakta bu da kentteki olası risk alanlarının ortaya konulmasında büyük önem taşımaktadır (Bilgin, 1996, s.16).

Değerlendirme aşaması ayrıca kentte yapılacak her çalışmada, kentin tarihsel birikiminin devamlılığını sağlanması amacıyla temel ilkelerin oluşturulmasında; kentsel gelişim dönüşüm, yenileme, yapılaşma ve kullanım stratejilerinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Değerlendirme aşamasından sonra, kent arkeolojisi çalışmaları sonucunda saptanan ilke ve stratejilerin uygulama aşamasına geçilmektedir.

3.3. Kentsel Arkeoloji ve Planlama

Kent içinde kültür varlıklarının ve yapı stoku oluşturan geleneksel konut dokularının önemi sadece yapıldığı dönemim özelliklerini yansıtmalarından kaynaklanmamaktadır. Zamanla yerleşimler birbirleri üzerinde konumlanmıştır. Bugün 2863 sayılı kanun kapsamına giren pek çok kentsel doku geçmiş dönemlere ait kültür katmanlarının üzerinde yer almaktadır (Özcan, 2006, s.682). Türkiye’deki kent merkezleri arkeolojik alanlar üzerinde konumlanmıştır. Bu durum yaşayan kentlerin çağa ayak uydurma sebebiyle değişme gereksinimleri sırasında sık karşılaşılan kentsel arkeoloji kavramını gündeme getirmektedir (Özcan, 2006, s.682-683).

II. Dünya Savaşı sonunda çok sayıda Avrupa kentinin merkezi yenileme durumu ile karşı karşıya kalmıştır (Belge, 2004, s.48). 1960’lı yıllardaki hızlı kentleşme hareketleri sorunun büyümesine sebep olmuştur. Bu kentleşme hareketleri sırasında pek çok arkeolojik buluntuya rastlanmıştır. Ancak en fazla zarar otoparklar ve yer altı ulaşım hatları çalışmalarında meydana gelmiştir² (Özcan, 2006, s.683).

Kent içindeki arkeolojik varlıkların farkına varılmasıyla daha sistematik bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur. Bu açıdan planlama eyleminde de belli veri ve çalışma standartlarının gerektiği anlaşılmaktadır (Özcan, 2006, s.683). Bu standartların başında kentsel gelişim haritalarının üretilmesi olmuştur. Haritaların bazılarında kentlerin tarih içindeki belli dönemlere ait kalıntılarının yerlerinin işlenmiş olduğu bilinmektedir (Özcan, 2006, s.683).

Fransa’da 1975 yılında bu kapsamda başlatılan “Ulusal Arkeolojik Haritalama Sistemi” oluşturularak ile her türlü arkeolojik miras Coğrafi Bilgi Sistemleri desteği ile veri tabanına kaydedilmeye başlanmıştır (Belge, 2004, s. 49). Ancak klasik arkeolojik miras envanteri yapısında oluşturulan bu çalışmalar kentsel alanda bulunan arkeolojik

² Bu duruma örnek olarak 1937 yılında yapımına başlanan Roma Metro su verilebilmektedir (Kahn, 2007).

buluntular için uyumlu bir yöntem olamamış, bu sebeple Fransız Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan arkeoloji biriminin alt bölümlerinden “Ulusal Kentsel Arkeoloji Merkezi” tarafından gerçekleştirilmiştir (Belge, 2004, s.49). Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için bir dizi belge hazırlanmış, bu belgelerle kentlerin topografik ve tarihsel yapısını değerlendirerek ideal ve reel kentsel arkeolojik potansiyelin tanımlanması için geçerli bir yöntem üretilmiş ve formülize edilmiştir³ (Belge, 2004, s.49-50), (Bkz. Şekil 3.1)

Şekil 3.1 Garmy Formülü 1985

Belge, 2004

Fransa'da Coğrafi Bilgi Sistemleri ve veritabanları ile desteklenerek tarihi kent merkezlerinde hızlı ve etkin bir yönetim modeli oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin değerlendirme aşamasında kazı/belgeleme çalışmasının yapılmasından önce taşıdığı yüksek potansiyel sebebiyle kamu aracılığıyla ilk olarak çalışacak ve şans eseri arkeolojik değerlerin bulunabileceği alt bölgeler tanımlanmıştır (Özcan, 2006, s.50).

İngiltere'de ise 1970'li yıllarda kültürel mirasın yönetimi için çalışmalara başlamıştır (Heidgway, 1972, s.35). 1990 yılında hazırlanan 15 ve 16 Nolu Planlama Politikaları Belgeleri (*Planning Policy Guidanc-PPG 15-16*) ile arkeoloji, tarihsel çevre ve planlama arasındaki ilişki tam olarak tanımlanmıştır (Addyman, 2003, s.2-3). Bu planlara ek olarak kentsel arkeolojik mirasın yönetimi için veritabanları geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda ulusal kaynaklarca desteklenmektedir (Addyman, 2003, s.2-3). Kentsel

³ $Pr=(Pi-D)q$ (Bkz. Şekil 3.1) Pr: Gerçek arkeolojik potansiyel, Pi: Tarihsel verilerle tanımlanabilecek ideal potansiyelin yayılma alanı, D: Kentsel gelişme veya doğal nedenlerle oluşmuş tahribat alanları, q: Arkeolojik mirasın yayılma alanı, topografik olanaklar ve toprak yapısının arkeolojik mirası koruma özellikleri dikkate alınarak bulunabilecek değişken katsayı.

arkeolojik veri tabanlarının yardımıyla oluşturulan alt bölgeler ve kritik alanlar doğrultusunda⁴, yatırımcı/mimar, plancı ve arkeologlar arasında iş bölümü ve yapılacak iş birliği net bir şekilde tanımlanmıştır (Belge, 2004, s.50). Londra ve Bath gibi kentler tarihsel merkezleri bakımından oldukça cazip olması nedeniyle yatırım sürecinde yürütülecek tüm arkeolojik çalışmaların finansmanı yatırımcı tarafından sağlanması konusu açıklığa kavuşturulmuştur.

Londra'daki tüm bu işleyiş 2002 yılında oluşturulan "Archaeology Guidance in London, Planning Advice Note 3" (Arkeolojik Öneriler ve Planlama Uygulamaları Notu 3) rehberi ile tanımlanmıştır. Bu rehber ile Londra'nın Kentsel Gelişim Planı oluşturulmuştur. Bu kentte yapılacak kentsel arkeoloji çalışmaları için 2002 yılında kazı aşamalarının tek tek ele alındığı bir rehber tasarlanmıştır. Bu rehberdeki veriler ışığında kentsel arkeolojik kazı çalışmaları yürütülmektedir.

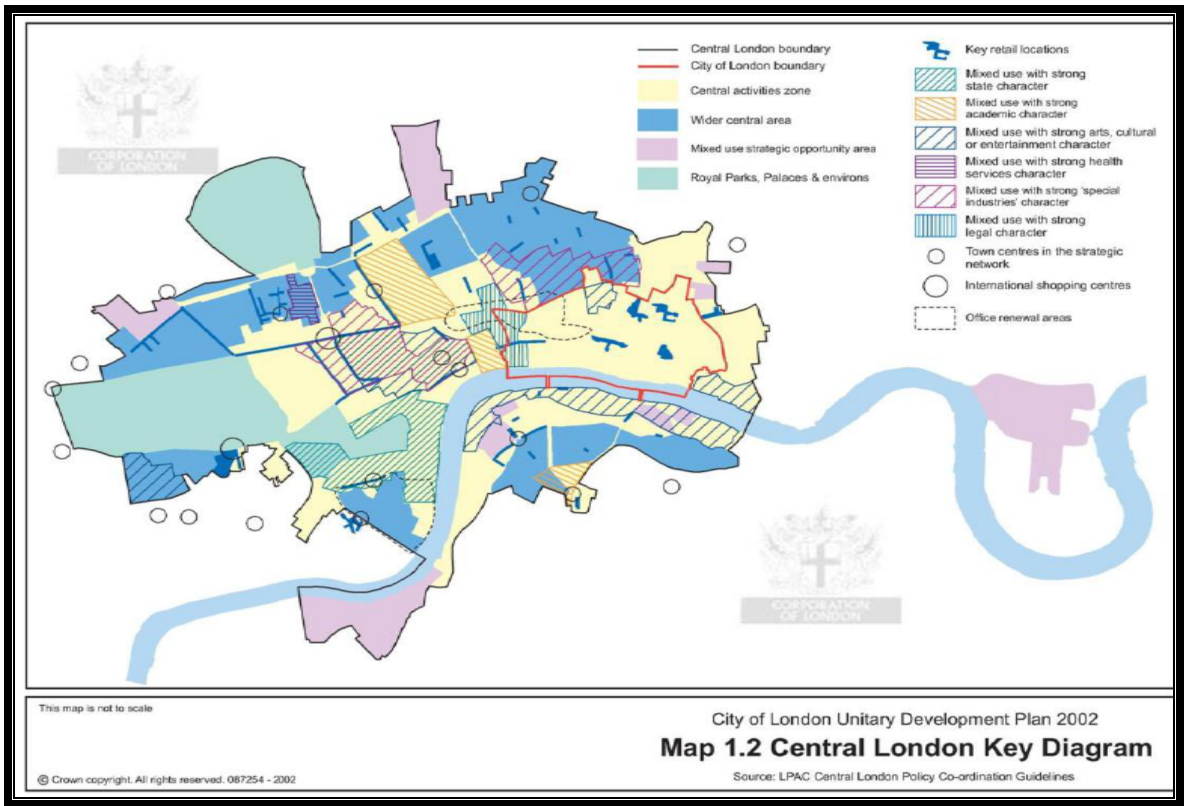
İngiltere'de her bölgenin arkeolojik dinamiklerinin farklı olduğunun anlaşılmasından hareketle PPG 15 ve PPG 16 olarak adlandırılan planlama politikaları belirlenmiştir. Bu politikalarda üzerinde durulan en önemli konu ise Arkeolojik Rehberler olmuştur (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002). Arkeolojik rehberler, arkeolojik alanlar ile ilgili üst ölçekten gelen kararların, alanda uygulanabilirliğini arttıran, bu alanların kentsel gelişme sürecine dahil edilmesini sağlayan ve gelişim dinamiği olarak değerlendiren yol gösterim araçlarıdır (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

İngiltere'de uygulanan bu yöntem; bölge, kent ve tarihi merkezlere göre özelleştirilmiş kararlar geliştirmektedir (Bkz. Şekil 3.2). Böylece her bölgenin, kentin ve tarihi alanın kendi sorunlarına uygun olarak çözümler üretilmiş olmaktadır. Ancak bu rehberlerin işleyişleri süreç olarak ayırmıştır. Arkeolojik rehberlerin genel işleyiş süreci ise daha çok PPG-16'dan gelen üst ölçek karar çerçevesinde şekillenmektedir. Oluşturulan arkeolojik planlar 2 ana bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda; Arkeolojik değerlendirmeler, değerlendirme (Evaluation), Geçmiş Kazılar ve Güncelleşmiş Proje Tasarım Raporu (Post Excavation and Updated Project Design Reports), Arkeolojik buluntuların

⁴ Kritik alanlar doğal düşmanlar olarak tanımlanmıştır (Hester, 1989, s.233).

yayınlanması (Archaeological Publication), Arkeolojik kalıntıların yerinde korunması (Presservation of Archaeological Remains in-situ) şeklindedir(Bkz Ek H).

İkinci kısımda; alan araştırmalarının standart ve metotların belirlenmesi (Standarts and Practice in Archaeological Fieldwork) çalışması yer almaktadır. Her iki kısmın işleyiş sürecini detaylı bir şekilde anlatan arkeolojik rehberler de hazırlanmaktadır (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

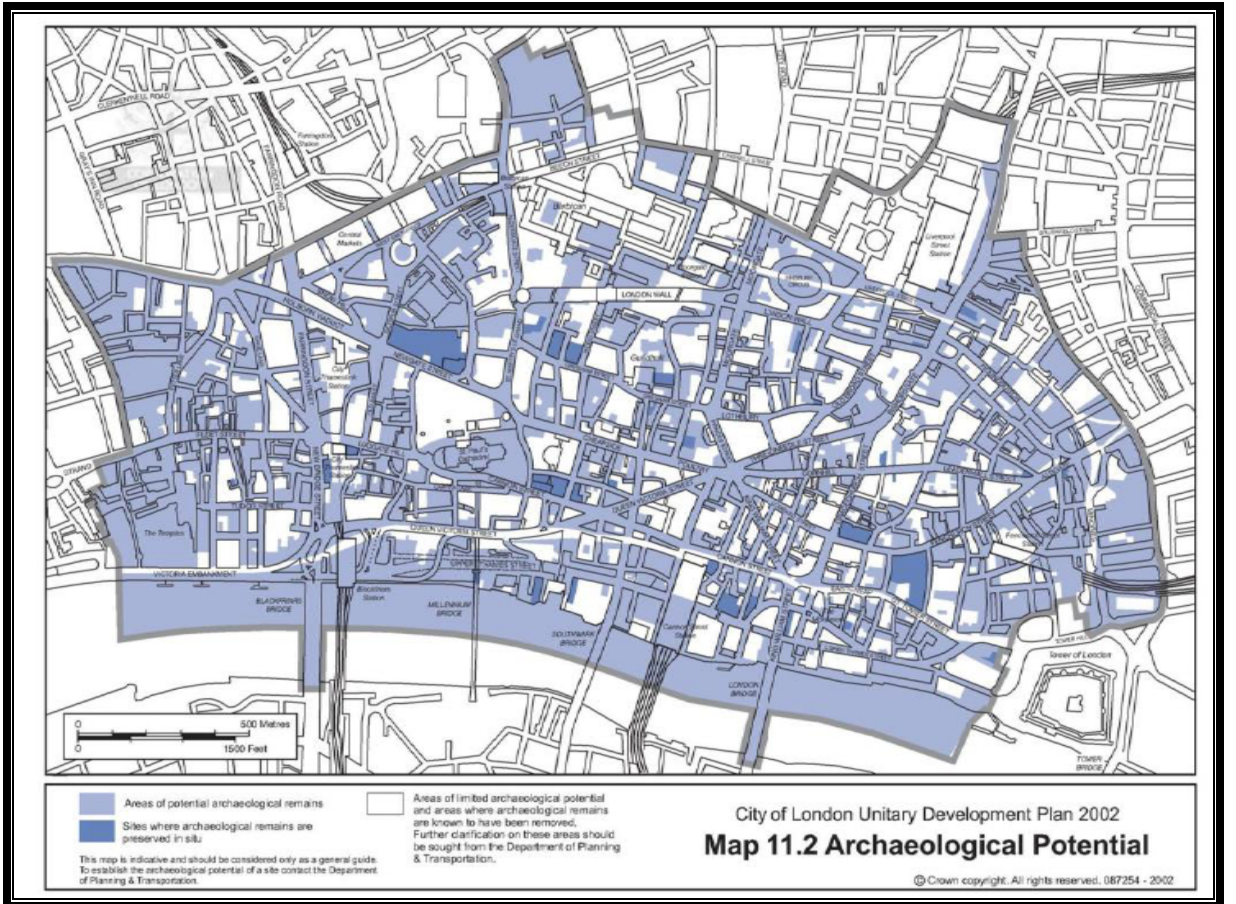
Şekil 3.2 Londra Kent Merkezi, Anahtar Şeması, (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002)

İşleyişi daha iyi anlayabilmek için rehberin her iki bölümünün detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Buna göre birinci bölümdeki aşamalardan Arkeolojik Değerlendirmeler kısmında; ilk masa başı değerlendirme raporunun (Desk-based assessment) hazırlığının yapılması öngörülmektedir. Bu raporda arkeologlar yapılacak çalışmanın ne kadar süreceğini,

yayın çalışmaları ile birlikte yaklaşık maliyetleri ile inşaat alanı ile ilgili ön görülen bilgiler yer almaktadır (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

Değerlendirme (Evaluation); masa başı raporlarının yetersiz kaldığı zamanlarda alandaki arkeolojik araştırmalara yönelik sondaj kazıları, yüzey araştırmalarının yapılması planlanmıştır. Bu çalışmalar sırasında alanlar ile ilgili daha önce yapılmış olan kentsel arkeolojik veri tabanları incelenmektedir. Bu çalışmalar sırasında elde edilen veriler aynı zamanda arkeolojik potansiyeli olan bölgeleri de belirleyebilmektedir (Bkz. Şekil 3.3) Detaylı bir şekilde hazırlanan değerlendirme raporuyla hata payının oldukça düşük seviyelerde olduğu ifade edilmektedir (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

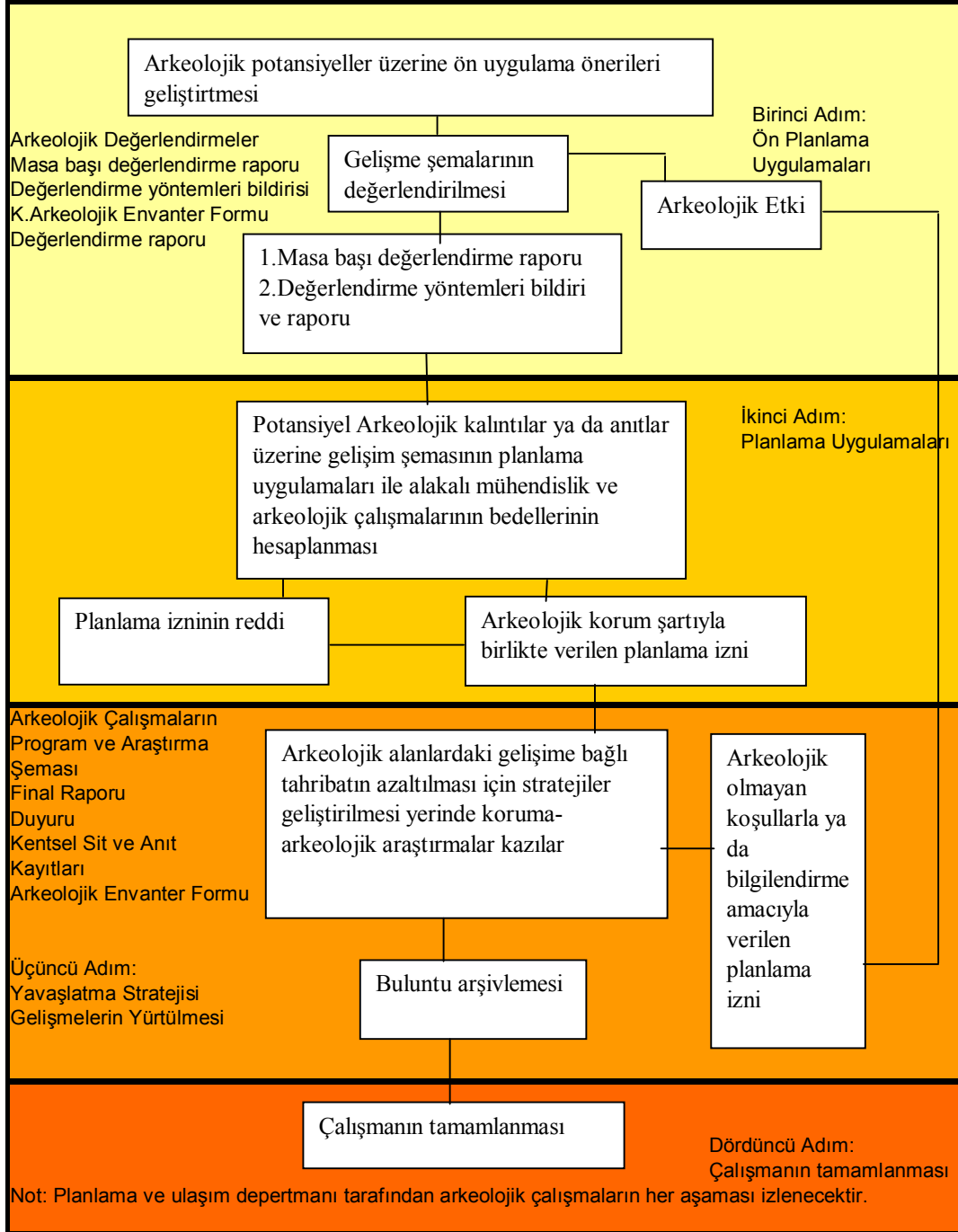
Şekil 3.3 Londra Kent Merkezi, Arkeolojik Potansiyel Alanlar
(Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002)

Geçmiş Kazılar ve Güncelleşmiş Proje Tasarım Raporunda (Post Excavation and Uptated Project Desing Reports); kazı bitiminden sonra oluşturulacak raporun biçimi ve buluntuların yayını ile arşivleme çalışmalarının nasıl yapılacağı konusu detaylı bir şekilde bu raporda ele alınmaktadır (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

Arkeolojik buluntuların yayınlanması (Archaeological Publication) aşamasında, arkeolojik eser ve arkeolojik çalışma sonuçlarının yayınlanması için dönemsel ve yerel bültenlerin yayınlanması ve bu yayınların formatlarının belirlenmesi koşula bağlanmıştır (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

Arkeolojik kalıntıların yerinde korunması (Preservation of Archaeological Remains in-situ) çalışmasında geçmişte yapılmış kazı çalışmaları çerçevesinde hazırlanmış kayıtlar, arkeolojik kalıntıların bulunduğu alanları ve kalıntı kayıtlarını içeren rehberlerin incelenmesi gereklidir (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz Ek H).

Rehberin ikinci kısmını oluşturan; Alan araştırmalarının standartlarını ve metotları (Standarts and Practice in Archaeological Fieldwork), arkeolojik çalışmalara getirilen uygulanabilir standartları ve yöntemleri içeren raporlar, arşivler ve yayınlar hazırlanması beklenmektedir. Bu yöntemlerin ve standartların belirlenmesi ile arkeolojik kazıları planlama ve proje sürecine sağlıklı bir şekilde katılmasının sağlanmasında etkili olmaktadır. Bu aşamaların iş akışı rehberde şu şekilde sıralanmaktadır (Bkz.Şekil 3.4).

Şekil 3.4 Arkeolojik Öneriler ve Planlama Uygulamaları Yürütme Şeması
(Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002)

Arkeolojik rehberlerin işleyişini sağlayacak süreç 4 adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar rehberin esasını oluşturmaktadır. İlk süreç ön planlama aşaması olup bu aşamada standartların belirlenmesi gerekmektedir. İkinci adımda planlama uygulamalarının yapılış sürecinin işleyişi ile maliyetlerin hesaplanması çalışmaları yapılmaktadır. Üçüncü adımda ise arkeolojik kalıntıların yerinde korunmasını sağlayacak ve arkeolojik kazı çalışmalarının mevcut dokuya zarar vermeden gerçekleştirilecek stratejilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002).

Bu çalışmalara örnek olarak Londra'daki Millenium Köprüsü verilebilmektedir. Köprü ayaklarının yapımı sırasında arkeolojik buluntulara rastlanmıştır. Kazı çalışmaları Londra Arkeoloji Müzesi tarafından yapılmış olup, yukarıda aşamaları anlatılan rehberdeki adımlar planlanarak uygulanmış ve ortaya çıkarılan buluntuların yerinde korunması için projeler üretilerek çalışmalar başarılı bir şekilde tamamlanmıştır (Fitzpatrick, 2001, s.10); (Bkz. Resim 3.1a). Ayrıca kent içinde kazı yapılmadan duran arkeolojik kalıntıların çevreleri düzenlenerek arkeolojik parklara dönüştürülmüşlerdir. Bu alanlardaki kalıntıların bakımlarının düzenli olarak yapılması devlet tarafından düzenlenmektedir (Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002); (Bkz. Resim 3.1b).

Resim 3.1a-b Millennium Köprüsü, MOLAS ve Londra Arkeolojik Alanı, Yerinde Korunma Örneği Londra Kentsel Gelişim Planı, 2002

İngiltere'nin uyguladığı bu rehberin temelinde, yatırımcı, mimar, arkeolog, şehir plancı ile yetkililer arasındaki iletişimin sağlanması ve arkeolojik alanların kentsel gelişime katkısının olduğu düşüncesinin yerleştirilmesi, böylece ortaya çıkarılan bu alanların yaşatılarak korunması ve sürekliliğinin sağlanması düşüncesidir.

Londra için hazırlanmış bu rehber, bütüncül bir yaklaşımı benimsemektedir. Arkeolojik çalışmaların mevcut kentsel dokuya ve kentsel gelişim dinamiklerinin de arkeolojik alanlara zarar vermeden, çalışmaların yürütülmesinin sağlanması adına rehber büyük önem taşımaktadır. Ayrıca kentsel arkeolojik alanlarda yapılacak çalışmalar ile ilgilenen tüm grupların da sürece dahil edilerek sistem daha sağlıklı bir duruma getirilmiştir.

Fransa ve İngiltere'de uygulanan bu yöntem henüz ülkemizde uygulanmamaktadır. Ülkemiz koşullarında bu metotların değerlendirilmesi durumunda öncelikli olarak kentsel arkeolojik veri tabanlarının oluşturulması gerekliliği kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun yanı sıra henüz tam olarak sağlanamamış farklı disiplinlerin bir arada çalışması gerekliliğinin farkındalığının sağlanması kentsel arkeolojik çalışmaları kolaylaştırıcı bir diğer unsur olacaktır.

4 2005 TARİH 5366 SAYILI YIPRANAN TARİHİ VE KÜLTÜREL TAŞINMAZ VARLIKLARIN YENİLENEREK KORUNMASI VE YAŞATILARAK KULLANILMASI HAKKINDA KANUN (YENİLEME KANUNU)

2004 yılında oluşturulan “Kuzey Ankara’nın” kentsel dönüşümünü esas alan 5104 sayılı “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu” bir kentsel dönüşüm projesi için çıkartılan ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır (Uzun, 2006, s.51).

5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”, ise yıpranan tarihi ve kültürel varlıkların bulunduğu bölgelerdeki kentsel dönüşüm uygulamalarına özel olarak yer veren ve genel ifadeler taşıyan ilk yasal düzenlemedir (Bkz. Ek C).

Bu yasal düzenleme, Bakanlar Kurulunca; kültürel mirasın yoğun olarak bulunduğu alanların, eskimleri, bakımsız kalmaları, yoğun olarak denetimsiz bir şekilde iskân edilmeleri, gibi nedenlerle can ve mal güvenliğini tehdit ettikleri gerekçesiyle hazırlanmıştır (Atalay, 2010, s.41).

Bu düşünceden hareketle, 2005 yılında yayınlanan Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı Genel Gerekçesi’nde; kentin eskiyen dokularını ve yerleşim alanlarını, kültürel miras değerini korumak, koruma/kullanma dengesini sağlayarak sosyal yaşam alanlarını çoğaltmak ve sağlıklılaştırmak, otopark sorununu çözmek, günümüz yaşam koşullarını bu bölgeler içinde sağlamak, tarihi ve kültürel dokunun devamlılığını sağlamak amacıyla restorasyon çalışmalarını yaparak kullanmak, böylelikle kentlerin merkez alanlarının sağlıklı bir şekilde iskan edilerek şehrin güvenliğini tehdit eden denetimsiz bölgeler olmaktan çıkarmak amacıyla bu alanları “kentsel dönüşüm ve gelişim alanı” ilan etmek ve bu alanlarda uygulama yapmaya imkan vermek gerekliliği ifade edilmiştir (Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı Genel Gerekçe, 2005).

5366 sayılı kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı" adı ile sunulmuş, inceleme için bayındırlık, imar, ulaştırma ve turizm komisyonuna gönderilmiş ve bu komisyonda değişikliklere uğrayarak, "Eski Kent Dokularının Yenilenmesi, Korunması Ve Kullanılması Hakkında Kanun Tasarısı" adını almıştır. Tasarı'yı inceleyen içişleri komisyonunun kabul ettiği metin ise, 5366 sayılı Kanuna nihai şeklini vermiştir. Bu doğrultuda, 5366 sayılı Kanun 16.06.2005 tarih ve sayılı 25866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Üstün, 2009, s.84).

5366 sayılı Kanunun adı İç İşleri Bakanlığı alt komisyonunda yeniden değerlendirilerek değişiklikler ve düzenlemeler yapılmıştır⁵. Yapılan bu değişikliklerle, "5366 sayılı Kanunun adı; "Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" olmuştur.

4.1 5366 sayılı Kanunun Amaç ve Kapsamı

5366 sayılı Kanun'un amacı ve kapsamı 1.maddede şu şekilde ifade edilmiştir (Bkz. Ek C):

Bu Kanunun amacı, Büyükşehir belediyeleri, Büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurallarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi

⁵ Tasarıdaki düzenlemelerin kentleri dönüştürmeye yeterli olmayacağı ancak, bazı kentlerde tarihi ve kültürel dokunun tamamen yok olmakta olduğu, buralarda ilgili mevzuat gereğince yerel yönetimlerin yetkili olmadığı ve bu nedenle söz konusu yerler için çok acil biçimde düzenleme yapılması gereği tartışılmış ve yürürlüğe girecek kanun kapsamının, söz konusu sorunlu yerlerin olmasına karar verilmiş ve başlık yeniden düzenlenmiştir.

ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsar denmektedir.

Bu madde ayrıntılı olarak incelendiğinde ilk göze çarpan konu, “...kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurallarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler...” ifadesidir. Bu ifade genel bir ifadedir ve sit kelimesinden hangi tür sit alanını işaret ettiği anlaşılmamaktadır. 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararı ile değişik 15.04.2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararı ile kentsel arkeolojik sit, arkeolojik sit tanımları yapılmıştır (Bkz Ek E-F). Buradan hareketle kanunda zikredilen sit kavramının neyi işaret ettiği belirsizlik göstermektedir.

Ayrıca 1. Maddeden anlaşıldığı üzere yenileme alanı olarak belirlenen alanlarda fonksiyon çeşitliliği rahatlıkla sağlanabilecektir. Sit alanları içindeki ticaret, konaklama ve konut alanlarının her alanda yapılabileceğini belirtmiştir.

1. Maddede ayrıca, taşınmaz kültür varlıklarını yalnızca depreme karşı değil tüm tehlikelere karşı korunması öngörülmüştür. Bu düzenlemeye gerekçe olarak, ise çöküntü alanı olarak tabir edilen bölgelerdeki yapı stoklarının ahşap olması, deprem ve yangın dayanım tehlikesi gösterilmiştir (Üstün, 2009, 85-86). Ancak bugün tarihi yarımada da ilan edilen yenileme alanları genel olarak değerlendirildiğinde bu alanlarda bulunan yapı stokları değişiklikler göstermektedir. Ancak bu alanlarda kanunun işaret ettiği yapılar tescilli sivil mimarlık örnekleridir. Bu kanun kapsamında yapılacak uygulamalarda bu alanların otantiklik durumunun ortadan kaldırılması düşüncesini gündeme getirmektedir.

Yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların kullanılması ve korunmasında ilçe belediyelerine, il özel idarelerine yetki verilmiştir (Üstün, 2009, s.86). 2005 yılında

kabul edilen belediye kanununun 69. ve 73. maddeler ile belediyeler kentsel dönüşümün yerel uygulama birimleri olarak ilk kez yasa ile tanımlanmışlardır. 69. madde ile yeni konut ve toplu konut yapma, arsa ve konut tahsis etme, kamulaştırma, trampa, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla işbirliği yapma ve ortak projeler üretme gibi yetkilerle donatılmışlardır

(www.spoist.org/.../2008_2010_10_Donem_Calisma_Raporu.pdf). Ancak kanun bu konu ile ilgili en ayrıntılı olarak değindiği konu kamulaştırmadır. Uzlaşma esasına ters düşeceği konusunu düşündürmektedir.

Belediye Kanununun 73. maddesinde kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarının tanımlandığı maddesinde kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin yürütüleceği alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilân edilmektedir. Bu yaklaşım, kanunun çıktığı günden bu yana, bilimsellikten, somut ver ve ölçütlere dayanmayan yaklaşımlarla ve rant potansiyeli yüksek olan alanlarda dönüşüm uygulamaları başlamasına yol açmıştır.

4.2 5366 Sayılı Kanuna Göre Yenileme Alanlarının Tespiti

5366 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilk fıkrasında aşağıdaki düzenlemelere yer verilmiştir (Bkz. Ek C). *“Yenileme alanlarının, il özel idarelerinde il genel meclisi, belediyelerde belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile belirlenir. İl özel idaresinde il genel meclisince, Büyükşehirler dışındaki belediyelerde belediye meclisince alınan kararlar Bakanlar Kuruluna sunulur. Büyükşehirlerde ise ilçe ve ilk kademe belediye meclislerince alınan bu kararlar, Büyükşehir belediye meclisince onaylanması halinde Bakanlar Kuruluna sunulur. Bakanlar Kurulu projenin uygulanıp uygulanmamasına üç ay içinde karar verir”*. 2.madde ile Bakanlar Kurulu'na tanınan bu yetki, 3 aylık süre ile sınırlandırılmıştır. Bu 3 aylık sürede yetkinin kullanılmaması halinde ise proje kendiliğinden kesinlik kazanarak yürürlüğe girmiş sayılmaktadır⁶ (Üstün, 2009, 87).

⁶ Ancak, söz konusu yetkinin Büyükşehir belediye meclisince alınan yenileme alanı kararları için de olacağına ilişkin bir düzenleme anılan maddede veya Kanun'un başka bir hükmünde bulunmamaktadır. 5366 sayılı Kanun'daki bu eksiklik, Büyükşehir belediye meclisleri tarafından verilen yenileme alanı

Yıpranan tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve yaşatılması sadece yerel bir ihtiyaç olmamakla beraber, kültürel mirasa ait değerlerin korunması, kentlerin yaşanabilirlik kapasitesine sahip olmasının sağlanması ülkenin genelini ilgilendiren bir sorun olması nedeniyle, yaşanan bu sorunların çözümü için yapılacak çalışmaların, alınacak kararların ve atılacak adımların sadece yerel idare olan belediyelere bırakılması istenilen sonuçlara ulaşılmasını engelleyecek en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Üstün, 2009, s.87).

İlgili maddenin 2. ve 3. fıkrasında ise, Bakanlar Kurulunca kabul edilen yenileme alanlarında yürütülecek çalışmaların etap etap projelendirileceği, etap projelerinin ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile uygulamaya konulacağı hükmü altına alınmıştır (Üstün, 2009, s.88). Maddenin devamında ise belediye ve il özel idaresi tarafından hazırlanacak yenileme projelerinin koruma kurulunca karara bağlanmasından sonra bu alanlarda yenileme projesinin kurul onaylı hükümlerine tabi olacakları ifade edilmiştir (Erkut, 2004, s.288).

Ayrıca bu ifadeye göre büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyelerinin çalışma yapacakları alanın dışında kalan alanlarda yürütülecek yenileme projeleri, ilçe ve ilk kademe belediyelerince hazırlanması ve meclislerinde kabulünden sonra büyükşehir belediye başkanınca onaylanarak yürürlüğe girecek ve buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılacaktır (Üstün, 2009, s.88).

Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacak yenileme projelerinin kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca karara bağlanması gereği kanun ve yönetmelikte net olarak ifade edilmemişse de büyükşehir belediyelerinin de birer belediye olduğu düşünülürse, büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanacak yenileme projeleri hakkında koruma kurullarının vereceği karara bağlı olacaktır (Üstün, 2009, s.89).

kararlarının Bakanlar Kurulu'na sunulmayacağı anlamına gelmemelidir. Zira, madde gerekçesinde, alan tespiti kararının mahalli idarelere bırakıldığı, ancak bu alanların Bakanlar Kurulunca da onaylanması gerekliliğinden bahsedilmiş ve herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir bkz. ÜSTÜN, G.,s.88).

Maddenin 1. ve 4. fıkrasındaki düzenlemedeki amaç ise büyükşehir belediyesi kanununa paralel bir şekilde ilçe ve kademe belediye meclislerinin kararlarının Büyükşehir belediyesi tarafından onaylanmasını sağlamaktır (Üstün, 2009, s.89-90). Buradaki onay aşamasından sonra konu bakanlığa iletilmektedir.

“5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” uyarınca yerel idarelere yenileme alanlarını tespit etme yetkisi verilmiş ancak yenileme alanları tespit edilirken dikkat edilecek hususlara yer verilmemiştir.

4.3 5366 Sayılı Kanuna Göre Yenileme Alanlarında Yapılacak Uygulamalardaki Yetki

5366 sayılı Kanun’un 3. maddesinin ilk fıkrasında, yenileme alanları olarak belirlenen bölgelerde “*il özel idaresi ve belediye tarafından hazırlanan veya hazırlatılan yenileme projeleri ve uygulamalarının ilgili il özel idareleri ve belediyeler tarafından yapılacağı ya da kamu kurum ve kuruluşları veya gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine yaptırılarak uygulanacağı, Toplu Konut İdaresi ile ortak uygulama yapabileceği, Toplu Konut İdaresine de uygulama yaptırılacağı düzenlenmiştir*” (Bkz. Ek D).

Ancak, bu madde de bahsi geçen uygulamaların nasıl yapılacağı belirtilmemiş olup, bu durumda ilgili idarenin söz konusu uygulamaları belli bir bedel karşılığında ya da yap-işlet-devret modeli ile özel hukuk kişilerine yaptırabileceği anlaşılmaktadır (Yasin, 2006, s.271). Böylece, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 63. maddesi gereği devlete yüklenen bir kamu hizmetinin de 5366 sayılı Kanun’un 3. maddesi gereği özel hukuk kişilerinince yapılması söz konusu olmaktadır⁷ (Üstün, 2009, s.90). Böylelikle özel kişilerin alanda uygulama yapabilmeleri için yerel idarelerce ihale çalışmaları yapılmaktadır.

⁷ Bu durumda özel kişiler tarafından yapılacak uygulamalar için ihaleye çıkılması ve ihale sonucunda uygulamayı yapacak özel kişinin belirlenmesi gerekmektedir. Zira, kamunun harcama yapması gereken durumlarda en uygun bedelin ve işin tespiti ihale ile belirlenebilecektir (bkz. ÜSTÜN, 2009, s.90).

3. maddenin ikinci fıkrasında ise, büyükşehirlerde, büyükşehir belediyeleri tarafından uygulaması başlatılmayan çalışmaların ilçe belediyelerince tek ya da birlikte yapılacağı - yaptırılacağı ifade edilmekte olup, bu düzenleme büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında yetki karmaşasına neden olacaktır (Yasin, 2006, s.120).

Bu yetki sorunun çözümüne ilişkin 5366 sayılı Kanun'da bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, söz konusu karmaşıklığın çözümü için "10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu"nun⁸ 27. maddesinin uygulanması; "*Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, Büyükşehir belediye meclislerinin yönlendirici ve düzenleyici kararlar alması*" gerekmektedir (Yasin, 2006, s.120).

Maddenin 3. fıkrasında öngörülen, yenileme alanı içinde yer alan özel mülkiyetteki parsellerde yapılacak olan uygulamaların, parsel sahiplerince yaptırabileceği ibaresi yer almaktadır. Bu ibareye istinaden yapılacak uygulamaların, yenileme projesinin bütünlüğünü bozmayacak nitelikte olması kaydıyla kurum tarafından önerilen ve ilgili kurul tarafından onaylanan şekliyle kullanılması şartına bağlanmıştır⁹ (Üstün, 2009, s.90). Ayrıca, bu durumlarda özel mülkiyetteki çalışmaların projeye eş zamanlı yürütülmesi şartı koşulmuş, bu şart yerine getirilmediği durumda İl özel idaresi ve belediyelere kamulaştırma yolunu açmaktadır (Atalay, 2010, s.41).

Bu bağlamda özel mülkiyette yürütülecek uygulamalarda ortaya çıkan maddi bedelin nasıl karşılanacağına dair bir düzenlemeye 5366 sayılı kanunda ve yönetmeliğinde yer verilmemiştir. Daha önceki yasal düzenlemelerde yasal izinlere sahip bir malikin, 5366

⁸ 10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

⁹ İlgili idarenin belirleyeceği amacın kamu yararına hizmet etme olması, belirlenen amaç gereği kişinin yapı üzerinde mülkiyet hakkını tüm unsurları ile kullanamaması halinde, malike proje bizzat gerçekleştirme hakkı verilmesinin bir yararı olmayacak ve kamulaştırma yetkisinin kullanımı gerekecektir. Zira bu tür hallerde birey maliki olduğu malı kendi yararına kullanamayacak ve mülkiyet hakkı kısıtlanacaktır bkz. ÜSTÜN, 2009, s.90-91.

sayılı Kanun uyarınca yapısında değişikliklere gitmesi belirli masrafları karşılaması gerekmektedir (Üstün, 2009, s.91). Özel mülkiyet sahipleri 5366 sayılı kanun kapsamındaki mülkleri için belirlenmiş projeleri yapmakla yükümlü olmakta ve bu yükümlülüklerini yerine getirmediği veya getiremediği takdirde kamulaştırma yoluna gidilmektedir. Bu durum özel mülkiyeti zora sokmakta ve projeyi yapma konusunda zorunlu kılmaktadır.

5366 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 4. fıkrasında, ilgili bakanlıkça doğal afet riski taşıdığı belirlenen bölgelerde gerekli tedbirleri almak üzere il özel idareleri ve belediyelerin yenileme projelerinde gerekli düzenlemeleri yapabileceği, yasaklar koyabileceği hüküm altına alınmıştır. 3. maddenin devamında ise, uygulama esnasında kontrol, denetim ve takip işlemlerinin, ilgili il özel idaresi ve belediyelerce yapılarak veya yaptırılarak sonuçlandırılacağı; yapılan bu işlemlerin, onaylı uygulama projesinin özelliğine göre konuyla ilgili uzman kişi, kurum ve ekiplere yaptırılacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca, yenileme alanlarındaki uygulamaların, her türlü vergi, resim, harç ve ücretlerden muaf tutulduğu bu maddede açıkça belirtilmiştir (Üstün, 2009, s.91).

4.4 5366 Sayılı Kanun ve 2863 sayılı Kanun İlişkisi

1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nda 1987 yılında 3386 sayılı kanun ile 2004 yılında ise 5226 sayılı kanun ile değişiklikler yapılmıştır (Bkz. Ek A-Ek B).

5366 sayılı Kanun 7. maddesi gereğince yenileme kapsamına giren bölgeler 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” kapsamı dışına çıkarılmıştır (Dinçer, 2009, s.306). 2007 yılından itibaren 5366 ve 2863 sayılı kanunun birlikte uygulanması gerekliliği kabul edilmiş ve “04.02.2009 tarih ve 5835 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile konuya netlik getirilmiştir (Dinçer, 2009, s.306: Üstün, 2009, s.100). Böylelikle, Yenileme Kanunu kapsamında yer alan bölgelerde; kanunun işaret ettiği idari kurumlar yetkili olup bu yetkiler çerçevesinde, 5366 sayılı kanunda belirtilen yöntemler uygulanmaktadır. Bu

hüküm karşısında “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” hükümlerinin uygulayıp uygulanmayacağı kanunda net olarak ifade edilmemesi ayrı bir tartışma konusu olmuştur (Üstün, 2009, s.100).

Söz konu bu hüküm için İçişleri Bakanlığı’nın alt komisyonunda yapılan görüşmelerde, 5366 sayılı kanununda belirtilen yenileme alanlarında 2863 sayılı kanun hükümlerinin uygulanmakta olduğu, ancak bu hükümlerinin yetersiz olması durumunda, yetersizlik görülen kısımlardaki eksikliklerin giderilmesi yönteminin daha doğru olacağı belirtilmiştir (Bkz. Ek A-Ek C), (Üstün, 2009, s.100).

İçişleri Bakanlığı’nın alt komisyonu görüşlerinin değerlendirilmesi sonucunda 5366 sayılı kanun çerçevesinde Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenen yenileme alanları için yapılacak projeleri onaylamak üzere de, “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nun 51. maddesine göre gerektiği kadar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kurulması kararını vermiştir (Bkz. Ek A-Ek C) (Üstün, 2009, s.100). Bugün ülkemiz genelinde 2’si yenileme alanı olmak üzere 31 adet koruma bölge kurulu görev yapmaktadır (<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-42851/eski2yeni.html-20.07.2011>). Koruma bölge kurullarının oluşumu ise 2863 sayılı Kanun’un 58. maddesinde düzenlenmiştir. Buradan hareketle 5366 sayılı kanunsa öngörülen kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu oluşumunun gerekçesi 2863 sayılı kanun uyarınca gerçekleşmektedir (Üstün, 2009, s.101).

Bu düzenlemede amaç yenileme alanlarına giren bölgelerin özel niteliklerinin hızla korunmasının sağlanması sebebiyle var olan kurulların yoğunlukları da göz önüne yine aynı şartlarla yeni kurulların oluşturulmasının sağlanarak hızla sonuca ulaşmasını hedeflenmesidir. (Atalay, 2010, s.44). Bu doğrultuda oluşturulan yeni Yenileme Kurulları lokal kararları içermesi sebebiyle bölgelerin bütüncül olarak korunmasını negatif yönde etkileyecek sonuçlar doğurma potansiyeli taşımaktadır.

Ancak, 5366 sayılı kanun hükümlerinin aksine 1987 ve 2004 yılların farklı düzenlemeler içeren, 2863 sayılı kanun hükümlerinin 5366 sayılı kanun kapsamındaki yenileme

alanları için uygulanması mümkün görünmemektedir (Üstün, 2009, s.101-102). Çünkü 5366 sayılı kanunun 2. maddesi gereği, yenileme alanlarının tespitinin yerel yönetimlerce yapılacak olması belirtilirken, 2863 sayılı kanunun 8. maddesinde bu tespitin koruma kurullarınca yapılacağı hükme bağlanmıştır (Bkz. Ek A-Ek C).

2863 sayılı koruma kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde, koruma amaçlı imar planı kapsamında, yenileme avan projelerine değinilmemektedir. Yenileme avan projelerinin geliştirilmesi ve alanda yaşayan hane halkı, iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapıları ile ilgili yapılanmaların hukuki düzenlemelerini 5366 sayılı yenileme kanunda ele alınmıştır (Bkz. Ek A-Ek C), (Üstün, 2009, s.103).

Bu durumun ikilem yaratarak daha önceden yapılmış olan koruma amaçlı imar planlarının bütünlüğünün bozulmasına neden olacak ve bütün olarak ele alınması gereken alanların parça parça değerlendirilmesiyle mevcut bütünlüklerinin bozulmasında önemli bir unsur olacaktır. Kentsel dönüşüm projelerine konu olan bölgelerde yürürlükte olan koruma amaçlı imar planı ile çakışmalar yaşanmasına sebep olacaktır. Bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi için ilgili idarenin yenileme alanına ilişkin verdiği kararlarda mevcut koruma amaçlı imar planını dikkate alması konusu ile ilgili açıkça bir maddenin yer alması gerekmektedir (Üstün, 2009, 103-104).

2863 sayılı koruma kanunu, koruma eylemini koruma amaçlı nazım imar planı ile uzun vadeli bir eylemsel süreç olarak gerçekleştirmektedir. Koruma ve yenileme yasaların eylemsel yaklaşımları açısından bakıldığında korumanın, plan ve bütünsel olarak ele alındığı; yenilemenin ise proje temelli ve noktasal olarak ele alındığı görülmektedir. Yenileme alanlarının noktasal olarak yapılması yenileme kurullarından plan tadilatlarını onaylayabilmenin kolay ve hızlı bir yolu gibi düşünülebilmektedir (Oral, 2009, s.116–117).

Ayrıca 5366 sayılı Kanun detaylı bir şekilde incelendiğinde yenileme kapsamına dahil edilmiş alanlarda sadece ilgili idareler tarafından yürütülecek işlemlerin tarif edildiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda yasa, alanın tespiti, ilanı, avan ve uygulama

projelerinin tarifleri ile örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımlarına yönelik sınırlı tanımlamalar getirmektedir (Dinçer, 2009, s.306).

Yenileme Alanı kapsamında kalan alanlardaki korunması gerekli kültür varlıklarının korunmasına yönelik olarak kanunun uygulama yönetmeliği ile “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na”¹⁰ bırakılmıştır (Bkz. Ek D, Madde 13).

1987 yılında 3386 sayılı kanunla 2863 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile “taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını koruma yüksek kurulu”, tanımda yer alan taşınmaz ibaresini kaldırmıştır. Ayrıca koruma konusunda karar mercii ve bu kararların yürütülmesi konusunu sağlamak üzere kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları oluşturulmuştur (Atalay, 2010, s.45).

2004 yılında 5226 sayılı kanunla 2863 sayılı kanun’da yapılan değişiklik ile de kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları, kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına dönüştürülmüştür (Üstün, 2009, s.100).

Bunun yanı sıra, 5366 sayılı Kanun’a göre, yenileme alanlarının tespitine ilişkin kararların Bakanlar Kurulu tarafından onaylanması, 2863 sayılı kanunun 10. maddesine göre düzenlenmiştir (Üstün, 2009, s.102). Ancak, 5366 sayılı kanunun 7. maddesinde ise kanunda öngörülmeyen ve net olarak ifade edilmeyen, 2863 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması konusunda karmaşık bir sürecin yaşanmasına sebep olmaktadır.

06.08.2008 tarih ve 26959 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 27.07.2008 tarihinde kabul edilen “5793 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun” 45 inci maddesinde 5366 sayılı kanunun 4. maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre; yenileme alanında kalan hazine mülkiyetindeki taşınmazlardan; tahsisli olanların, Maliye Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile projeyi yürüten il özel idaresine veya belediyeye bedelsiz olarak devredileceği belirtilerek bu tarihten itibaren 5 yıl içerisinde amacına

¹⁰ Kanunun adı 17.08.2001 tarih ve 28028sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kanun Hükmündeki Kararname’nin 53. maddesinde 2863 Sayılı Kanun olarak değiştirildiği ilan edilmiştir.

uygun kullanılmayan taşınmazların, bedelsiz olarak hazine adına tescil edileceği, yenileme alanlarında uygulanacak projelerin kamulaştırma, plân, proje ve yapım işlerinde kullanılmak üzere, “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun” 12. maddesine göre oluşturulan taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payı hesabından belediyelere aktarma yapılacağı konusu hüküm altına alınmıştır (Atalay, 2010, s.49).

4.5 5366 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği 14.12.2005 tarih ve 26023 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Bkz. Ek D).

5366 sayılı kanunun 6. maddesinde, bu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca, kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde yürürlüğe konulacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, 5366 sayılı kanunun 2. maddesinin son fıkrasında, yenileme alanlarının alt yapı ve yapısal standartların oluşturulması, bu alanların yönetimi, örgütlenmesi ve uygulama alanlarında bulunan hak malikleri ve katılımları, 3. maddesinin 4. fıkrasında doğal afet riski taşıyan yenileme bölgelerinde yapılacak düzenleme ve uygulanacak yasalara dair usul ve esaslarının yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir (Bkz. Ek C-Ek D), (Üstün, 2009, s.103).

Bu yönetmeliğin 3. maddesinde yenileme alan projelerinde uygulama projelerine esas teşkil edecek 5366 sayılı kanunun 2. maddesi gereğince koruma kurulları tarafından karara bağlanan mimari alan proje, rölöve, restitüsyon, restorasyon, statik, tesisat projeleri, ulaşım ve alt yapı ön raporları, kentsel tasarım ve çevre düzenleme projelerinin tümünü kapsayacağı belirtilmiştir (Atalay, 2010, s.44). Bu madde ile yenileme alanı kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarının gündemine alınacak projelerin neler olduğu tanımlanmıştır (Bkz. Ek C-Ek D).

5366 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca, kanunun uygulanmasına ilişkin olarak Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği tesis edilmiştir (Üstün, 2009, s.103).

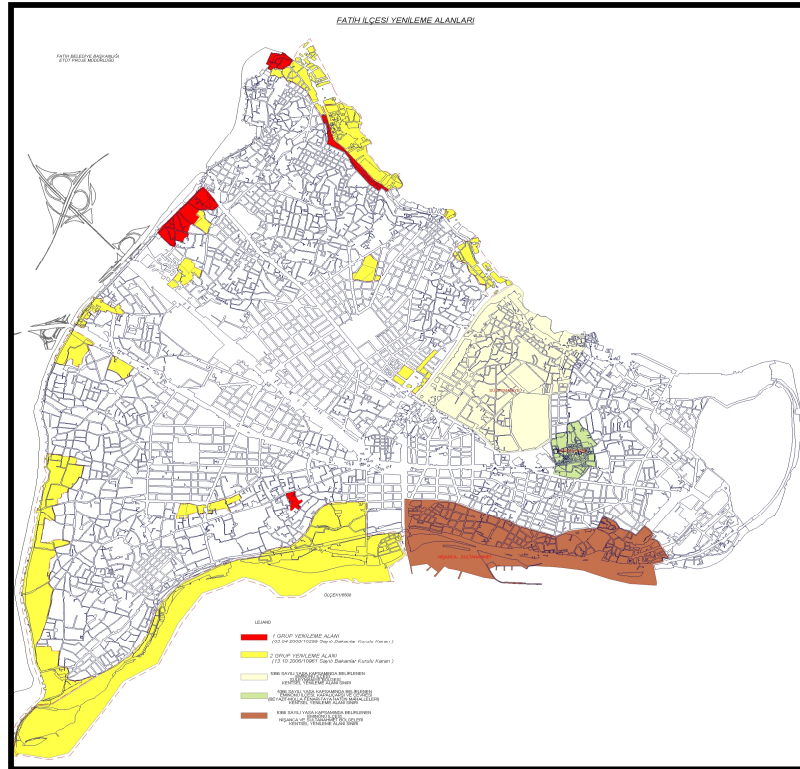
Genel olarak yenileme kanunu çöküntü alanlarının düzenlenmesi amacıyla ortaya çıkmışsa da kanunda ve yönetmeliğindeki eksiklikler ilan edilen alanlarda sadece fiziksel anlamda değişiklikleri sağlamaktadır. Halbuki tarihsel alanlarda sadece fiziksel değişiklik yaşanan sorunların çözümlenmesinde etkili olmayacaktır. İnsan faktörünün göz ardı edilmesi ile korumanın önemsenmemesi üretilecek projelerde başarı oranının düşük seviyelerde olmasına sebep olacaktır.

Yenileme alanı olarak ilan edilen bölgelerde yürütülen çalışmalar, Anayasamızın 5. maddesinde "*...Devletin temel amaç ve görevleri, kişilerin ve toplumların refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır...*" şeklinde vurgulanan huzur ve mutluluk ifadesine ters düşmektedir. Projeler sebebiyle bu alanlarda yaşayan insanların mutsuzluğuna sebep olmaktadır. Yine anayasamızın 17., 23. ve 57. maddeleriyle de ters bir işleyişe sebep olmaktadır

(<http://www.mimarizm.com/kentintozu/Makale.aspx?id=329&sid=328> (21.05.2011))

5 TARİHİ YARIMADADA YENİLEME ALANINDAKİ KENTSEL ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI

2005 yılında resmi gazetede yayımlanan “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” kapsamında Tarihi yarımada da yerel yönetimler tarafından İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına öneri alanlar sunulmuştur. Bu alanlar İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı onayından sonra, Bakanlar Kurulu onayına sunulmaktadır. Söz konusu alanlar Bakanlar Kurulu tarafından uygun bulunduğu takdirde yenileme alanı olarak ilan edilebilmektedirler. Bugün tarihi yarımada nın sahil bandında ve iç bölgelerinde aralıklarla birbirini izleyen bakanlar kurulu onaylı 10 bölge yenileme alanı olarak ilan edilmiştir¹¹ (Bkz. Şekil. 5.1-5.2).

Şekil 5.1 Tarihi Yarımada Yenileme Alanları, (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

¹¹ Sulukule, Fener-Balat, Unkapanı, Yenikapı-Yedikule Sahil Şeridi, Ayvansaray, Gedikpaşa, Nişanca-Sultanahmet, Süleymaniye, Kapalıçarşı Bölgeleri ve bu bölgelerdeki mahalleler yenileme alanı olarak ilan edilmiştir.

1. GRUP YENİLEME ALANLARI							
YENİLEME ALAN ADI	SEMTİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (m ²)	FATİH BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BAKANLAR KURULU KARAR TARİHİ VE SAYISI	RESMİ GAZETE YAYIN TARİHİ VE SAYISI	YENİLEME ALANINA DAHİL ADA SAYISI
Kürkçübaşı Mahallesi Bulgar Palas	Cerrahpaşa	9 615.39	19.10.2005 2005/109	09.01.2006 26	03.04.2006 2005/10299	22.04.2006 26147	1
Balat Karabaş Tahta Minare Mahalleleri	Fener Balat	29 353.81	19.10.2005 2005/109	09.01.2006 26	03.04.2006 2005/10299	22.04.2006 26147	10
Atik Mustafa Paşa Mahallesi	Ayvansaray	16 847.12	19.10.2005 2005/109	09.01.2006 26	03.04.2006 2005/10299	22.04.2006 26147	4
Hatice Sultan Neslişah Mahalleleri	Sulukule	73 888.04	19.10.2005 2005/109	09.01.2006 26	03.04.2006 2005/10299	22.04.2006 26147	12
TOPLAM	-	129.704.36	-	-	-	-	27

2. GRUP YENİLEME ALANLARI							
YENİLEME ALAN ADI	SEMTİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (m ²)	FATİH BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BAKANLAR KURULU KARAR TARİHİ VE SAYISI	RESMİ GAZETE YAYIN TARİHİ VE SAYISI	YENİLEME ALANINA DAHİL ADA SAYISI
Atik Mustafa Paşa Molla Aşkı Balat Karabaş Mahalleleri	Ayvansaray Balat	121 877.76	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	23
K. Mustafa Paşa Haraççı Kara Mehmet Mahalleleri	Cibali Unkapanı	84 414.38	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	24
K. Mustafa Paşa Mh. Belediye Sosyal Tesis Alanı	Cibali Unkapanı	5 348.43	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	2
Balat İlave Yenileme Alanı	Balat	128 597.37	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	31
Şeyh Resmî Mahallesi 1459-1464 Adalar	Darıışsafaka	27 503.92	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	2
Hüsambey - Kırkçeşme Mahalleleri	İtfaiye	45 761.20	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	6
Hatice Sultan Mahallesi 2524 Ada Kısım	Sulukule	14 424.72	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	1
Neslişah Mahallesi 2712-2713-2233 Adalar	Sulukule	30 895.57	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	3
Ereğli Mahallesi 1558-3003-3005 Adalar	Kaleiçi	19 693.50	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	3
Yedikule - Yenikapı Arası Sahil Şeridi	Marmara Sahili	1 089 691.51	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	
Davutpaşa Mahallesi	Kocamustafa paşa	35 898.09	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	5
Sur Yenileme Alanı	Yedikule	321 168.95	09.06.2006 2006/70	13.07.2006 1327	13.09.2006 2006/10961	13.10.2006 26318	22
TOPLAM	-	1925275.40	-	-	-	-	122

EMİNÖNÜ BÖLGESİ YENİLEME ALANLARI							
YENİLEME ALAN ADI	SEMTİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (m ²)	EMİNÖNÜ BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ MECLİS KARAR TARİHİ VE SAYISI	BAKANLAR KURULU KARAR TARİHİ VE SAYISI	RESMİ GAZETE YAYIN TARİHİ VE SAYISI	YENİLEME ALANINA DAHİL ADA SAYISI
SÜLEYMANİYE			17.10.2005/ 2005-59	22.11.2005 / 2785	24.05.2006 / 10501	22.06.2006 / 26206	Tüm Adalar
NİSANCA BÖLGESİ			07.12.2006 / 2006-79	07.02.2007 / 388	03.07.2007 / 2007-12375	20.07.2007 / 26588	Tüm Adalar
APASICARSI VE ÇEVRESİ			09.10.2006/2006-65	17.11.2006/2026	26.11.2007/12893	25.12.2007 / 26737	Tüm Adalar

Şekil 5.2 Tarihi Yarımada Yenileme Alanları Listesi- (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

Yenileme Alanlarında yürütülecek olan projelerin amaçları Fatih Belediyesi tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

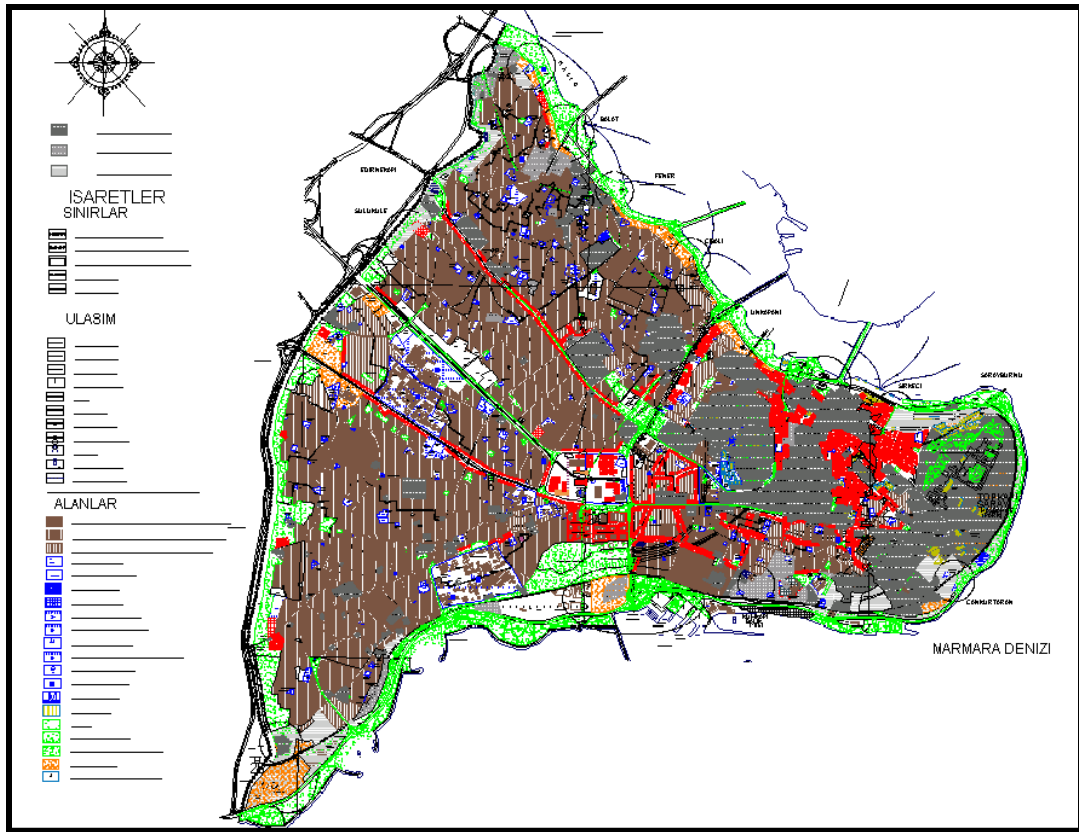
- *İstanbul'un tarihi-kültürel mozaiği açısından en önemli bölgelerinden biri olan yenileme alanında sağlıklı yaşam alanları yaratmak,*
- *Yenileme alanının daha güvenli, sağlıklı, yaşanabilir, kentle bütünleşmiş bir yaşam alanı olmasını sağlamak,*
- *Altyapı ve ulaşımı geliştirmek, sosyal refahı ve kent içi yaşam kalitesini arttırmak,*
- *Bir iç deniz olan Haliç ile kıyı bandında yaşayanların ilişkisini güçlendirecek yeni kamusal fırsat alanları oluşturmak,*
- *Bir deprem bölgesi olan İstanbul'da depreme ve tabii afet risklerine karşı tedbirler almak ve dayanıklı yapılar oluşturmaktır (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü 2011).*

5.1. İstanbul Tarihi Yarımada Planlama ve Koruma Süreçleri

Yenileme çalışmalarının yürütüldüğü Tarihi Yarımada 1970–1980 döneminde Eminönü'nde ve Aksaray'da Vatan ve Millet Caddeleri'nin üzerinde gelişmiştir (Özbayoğlu, 1993, s.346). 1970'li yıllarda İstanbul'un geleneksel merkezinde tarihi doku içindeki dar sokakların, lastik taşıt trafiğinin getirdiği yüklü taşımaya elverişli olmaması, otopark yetersizliği yeni kurulan firmalar için önemli bir sorun olmuştur. 1970'lerde İstanbul büyük bir nüfus yığılması etkisiyle konut ve ulaşım gibi temel altyapı gereksinmelerinde büyük boyutlara varan sorunlarla karşılaşmıştır. Bu yıllarda konut sahibi olma düşüncesinin yaygınlaşması sürecinde İstanbul Nazım Bürosu tarafından 1973, 1978 ve 1980 yılları arasında planlar hazırlanarak İmar ve İskan Bakanlığına sunulmuş ve sunulan bu planlar 1980 yılında onaylanmıştır (Özbayoğlu, 1993, s.348).

1980 yılında dünya çapında yaşanan küreselleşme akımından ülkemizde etkilenmiştir. Bu süreçte başlangıçta İmar ve İskan Bakanlığına bağlı olarak çalışmalar yürüten Nazım Bürosu 1989 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlanmıştır. Bu sürecin hemen

ardından 02.11.1990 tarihinde Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı onaylanmıştır¹²(Özbayoğlu, 1993, s.345), (Bkz. Şekil 5.3). Bu planla tarihi yarımadanın sadece bir iş merkezi olarak değerlendirilmemesi ve bu imajın ortadan kaldırılması için yerleşik nüfus ile bütünleşen bir tarih, kültür, turizm, ticaret ve rekreasyon alanı olarak gelişmesi planlanmış olduğu ifade edilmektedir (Fatih Belediyesi (Eminönü)- Planlama Bürosu, 2011)

Şekil 5.3 1990 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
(Fatih Belediyesi (Eminönü)- Planlama Bürosu, 2011)

1994 yılında 1/50.000 ölçekli İstanbul Büyükşehir Nazım Planı hazırlanmış ve onaylanmıştır. Planın temel amacı; İstanbul'un evrensel kültürel, doğal öz değerlerinin ve tarihi kimliğinin korunarak ülke ve bölge kalkınması ile uyumlu büyüme ve gelişmesi

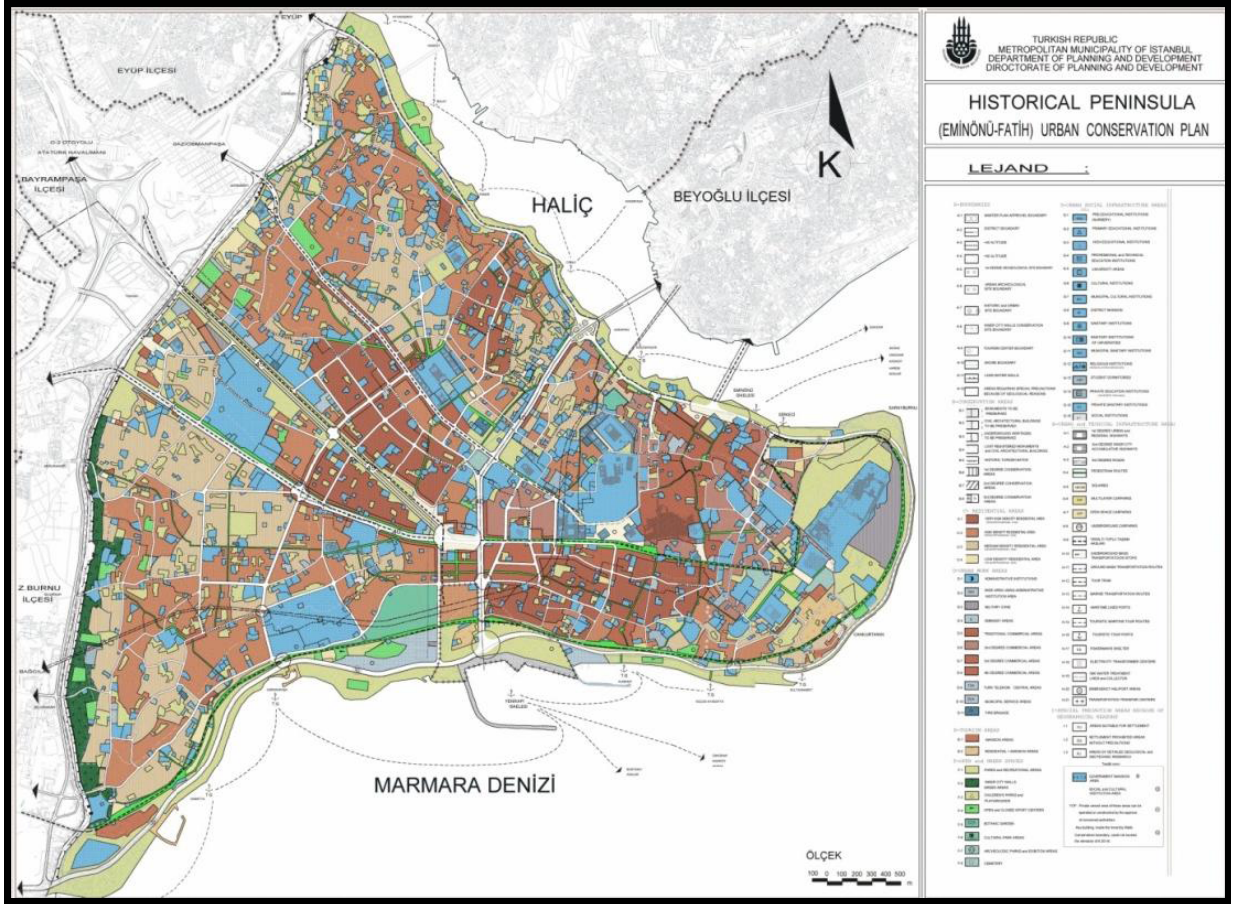
¹² Tarihi Yarımadanın essiz tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve yasayan bir kentsel alan olarak, gelecekteki gelişmesinin, tarihi ve kültürel yönden var olan potansiyelini olumsuz yönde etkilemeyecek biçimde düzenlenerek, bu essiz yerin, İstanbul, Türkiye hatta dünya insanının yararına sunulması olarak benimsenmiştir (Çakılcıoğlu, http://www.kentli.org/makale/ust_plan.htm, 2011)

sağlanması ve küresel ekonomik gelişme süreci ve metropoller kademelenmesi içinde yerini alması olarak belirtilmiştir

(Çakılcıoğlu, http://www.kentli.org/makale/ust_plan.htm, 2011).

İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.07.1995 gün ve 6848 sayılı kararı ile Eminönü ve Fatih İlçelerini kapsayan, Tarihi Yarımada'nın (Sur içi alanı) Kentsel ve Tarihi Sit, Kentsel ve Arkeolojik Sit ve Sur-u Sultani içinin I. derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmesine karar verilmiştir. İstanbul I. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.08.1995 gün ve 6898 sayılı kararı ile Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları belirlenmiş, 4.9.1996 gün ve 7981 sayılı kararı ile Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları yeniden düzenlenmiştir (Dinçer vd., 2011, s.36-37).

Söz konusu kurul kararı gereğince 2004 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1 / 5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı hazırlanmıştır (Bkz. Şekil 5.4).

Şekil 5.4 2004 yılı 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
(Fatih / Eminönü Belediyesi Planlama Bürosu Arşivi, 2011)

İstanbul 1 Numaralı KVTVKK' u tarafından 2005 yılında uygun bulunmuş ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 30.04.2005 tarihinde onaylanmıştır (Fatih /Eminönü Belediyesi Planlama Bürosu Arşivi, 2011).

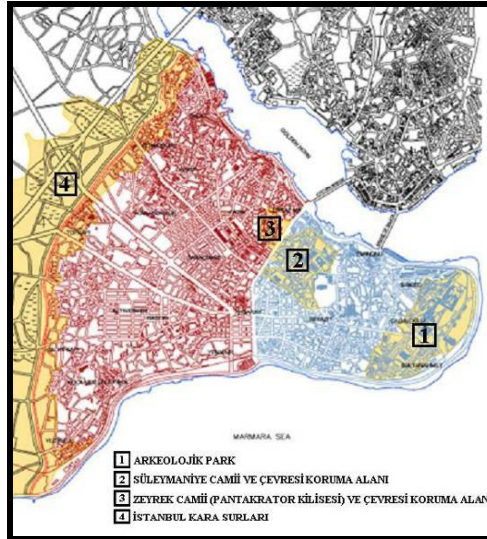
Ayrıca Tarihi Yarımada'nın sınırlarını kapsayan ilçe belediyelerinin hazırlamış olduğu Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları da 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın onaylanmasını müteakip, ilgili kurul onayı alındıktan sonra Büyükşehir Belediyesi tarafından onaylanıp 21.05.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak bu plan Mimarlar Odasının açtığı dava sonucunda, Danıştay 6. Dairesinin 2010/6413 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu aşamadan sonra Tarihi Yarımada için yeni bir plan hazırlığı yapılmış ve bu doğrultuda 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile onaylamıştır

(Kurul Arşivi, Ağustos, 2011). 2005 yılı içinde çıkarılan 5366 sayılı “Yenileme Kanunu” ile Tarihi Yarımadanın büyük kısmını kapsayan yenileme çalışmalarına başlanmıştır. Bunun yanı sıra 17.08.2011 tarih ve 2808 tarihli resmi gazetede yayınlanan kanun hükmündeki kararname ile kurul üyeleri görevlerinden alınarak yeni bir yapılandırma dönemine girilmiştir

(<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110817.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110817.htm>, 2011).

Ulusal ve uluslararası bir öneme sahip olan tarihi yarımada plan çalışmalarının yanı sıra sahip olunan tarihi, kültürel ortak mirasın korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası girişimlerde bulunulmuştur. Bunların başında UNESCO Dünya Mirası Listesi gelmektedir. Tarihi Yarımadanın 4 bölgesi bu listede yer almaktadır (Bkz. Şekil 5.5). Bu bölgeler;

- Sultanahmet Arkeolojik Park (1.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Kentsel Arkeolojik Sit Alanı tamamı)
- Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı
- Zeyrek Kilise Camii (Pantokrator) ve Çevresi Koruma Alanı
- İstanbul Kara Surlarıdır.

Şekil 5.5 İstanbul Dünya Kültür Mirası Haritası
(UNESCO.org/en/list, 2011)

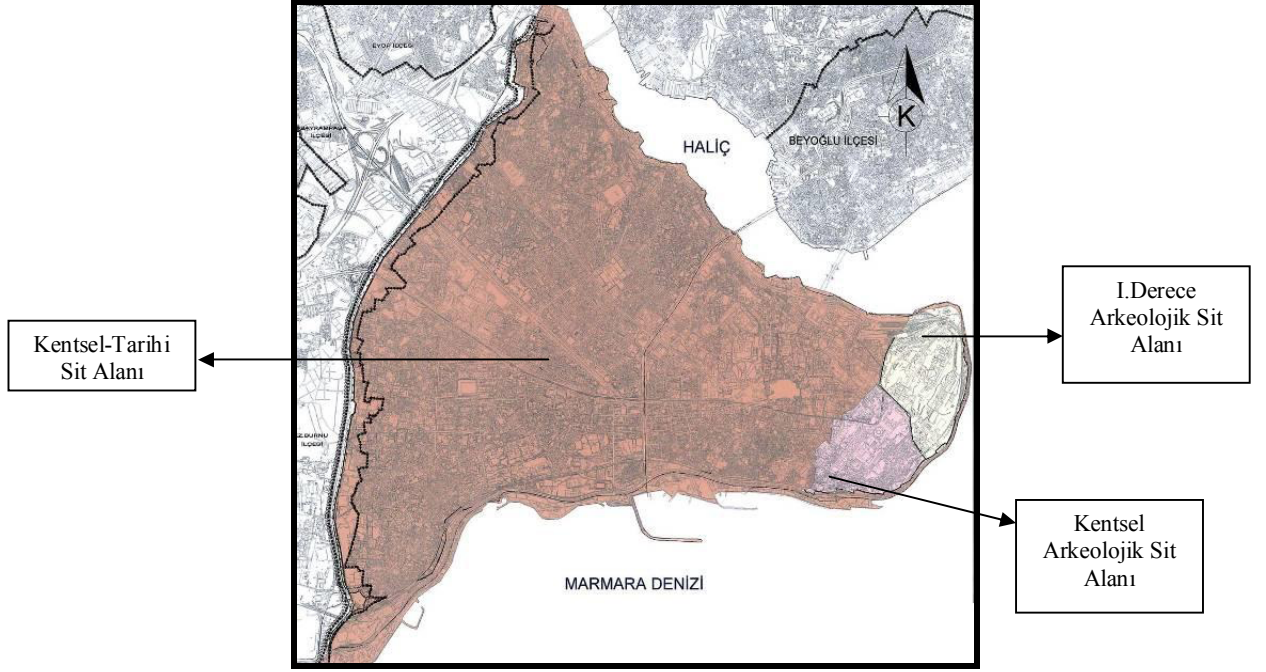
İstanbul’da Dünya Mirası Alanları dışında koruma bölge kurullarınca sit alanı olarak belirlenmiş alanlarda bulunmaktadır. Bu kapsamda İstanbul’daki Sit Alanı ve Türleri şu şekildedir (Bkz Şekil 5.6):

Sit Alanı Türü	A	B	C	D	TOPLAM
Doğal Sit Alanı	24	19	16	72	131
I.Derece Doğal Sit Alanı	9	5	8	15	37
II. Derece Doğal Sit Alanı	5	7	5	19	36
III. Derece Doğal Sit Alanı	4	7	2	38	51
Derecelendirilmemiş Doğal Sit Alanı	6		1		7
Arkeolojik Sit Alanı	25	0	2	0	27
I. Derece Arkeolojik Sit Alanı	17	0	2	0	27
II. Derece Arkeolojik Sit Alanı	4				4
III. Derece Arkeolojik Sit Alanı	3				3
Kentsel Sit Alanı	7	4	9	0	20
Tarihi Sit Alanı	0	1	0	0	1
Karma Sit Alanı	7	0	13	5	25
Tarihi Sit Alanı-Kentsel Sit Alanı			2		2
Kentsel Sit Alanı-Arkeolojik Sit Alanı			1		1
Kentsel Sit Alanı-Doğal Sit Alanı				5	5
Doğal Sit Alanı-Tarihi Sit Alanı	3		8		11
I.Derece Arkeolojik Sit Alanı-Doğal Sit Alanı	1		1		2
Kentsel Sit Alanı-III. Derece Arkeolojik Sit Alanı	1				1
III. Derece Arkeolojik Sit Alanı-Doğal Sit Alanı	1				1
I.Derece Doğal Sit Alanı- Kentsel Sit Alanı			1		1
I.Derece Doğal Sit Alanı-Arkeolojik Sit Alanı	1				1
TOPLAM	63	24	40	77	204
İlke Kararları gereği GDKEKŞ ve KAİP hazırlanması gerekmeyen sit alanları (Tarihi; I. Derece Doğal; I.Derece Arkeolojik ve II. Derece Arkeolojik Sitler ve bu kapsamdaki karma sitler	30	6	10	16	61
İlke kararları gereği GDKEKŞ ve KAİP hazırlanması gereken sit alanları	33	18	30	62	143

A	Sade Sit Alanı İlan Kararı İçeren Sit Alanları
B	Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları Belirlenmiş Sit Alanları
C	Koruma Amaçlı İmar Planı Onaylanmış Sit Alanları
D	1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının ve 1/1000 ölçekli Uygulamalar için Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları'nın Birlikte Geçerli Olduğu Alanlar

Şekil 5.6 İstanbul Sit Alanlarının Türlerine, GDKEKŞ’ye, KAİP’e Göre Dağılımı (Dinçer vd., 2011)

İstanbul’un en önemli bölümünü oluşturan Tarihi Yarımada, I. Derece Arkeolojik Sit, Kentsel ve Arkeolojik Sit ve Kentsel Tarihi Sit alanları bulunmaktadır (Bkz Şekil 5.7).

Şekil 5.7 İstanbul Tarihi Yarımada Sit Alanları
(Fatih Belediyesi Planlama Bürosu Arşivi, 2011)

5.2. Tarihi Yarımada Yenileme Alanlarında Yürütülen Kentsel Arkeolojik Çalışmalar

5366 sayılı yasa ile tarihi yarımada 10 bölgenin yenileme alanı ilan edilmesiyle birlikte tarihi yarımada bulunan mevcut tüm sit alanlarını tehdit altında kalmıştır. Yenileme projelerinin yanı sıra tasarlanan ulaşım projeleri de tarihi yarımada kentsel arkeolojik sorunları önemli ölçüde artmıştır. Boğazın iki yakasındaki demiryolunun birbirine tüp geçitle bağlayan Marmaray Projesi, büyük kentsel arkeoloji alanlarının ortaya çıkmasında etken olmuştur. Metro Projesi'nin tarihi yarımadaya bağlanması için açılan tüneller ve özellikle Haliç bağlantısını sağlamak üzere tasarlanan köprü de dünya miras alanı için tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmıştır.

Bugün yenileme bölgesi kapsamında olan Yenikapı ve Sulukule'de üretilen projeler doğrultusunda çalışmalar yapılmaktadır. Onaylı projelerin uygulama safhasına geçilmeden önce 2863 sayılı kanun ile koruma amaçlı imar planları plan notları doğrultusunda ilgili kurul kararı alındıktan sonra İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde kazı çalışmaları yapılmaktadır. Bu kazı çalışmaları kurul tarafından onaylı

projelendirmede ön görülen derinliklere kadar yapılmaktadır. Projelerdeki otopark alanları, bodrum katı olan yerler başta olmak üzere bu alanlarda proje kotu seviyesine kadar kentsel arkeolojik çalışmalar yapılmaktadır.

5.2.1 Yenikapı

İstanbul'un Fatih ilçesi sınırları içinde Marmara Denizi sahilinde yer alan Yenikapı, Tarihi Yarımada'da Samatya ile Kumkapı arasında kalan eski bir semttir. Ayrıca Yenikapı, adından anlaşılacağı üzere İstanbul Surları'nın kapılarından birini oluşturmaktadır. Yenikapı yerleşimi, kuzeyden Unkapanı'ndan gelen Atatürk Bulvarı'nın denize doğru devamı olan Mustafa Kemal Caddesi'nin iki yanına yayılmaktadır (Bkz. Şekil 5.8).

Şekil 5.8: Yenikapı'nın Tarihi Yarımada içindeki konumu
(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

5.2.1.1 Yenikapı Tarihsel Gelişimi

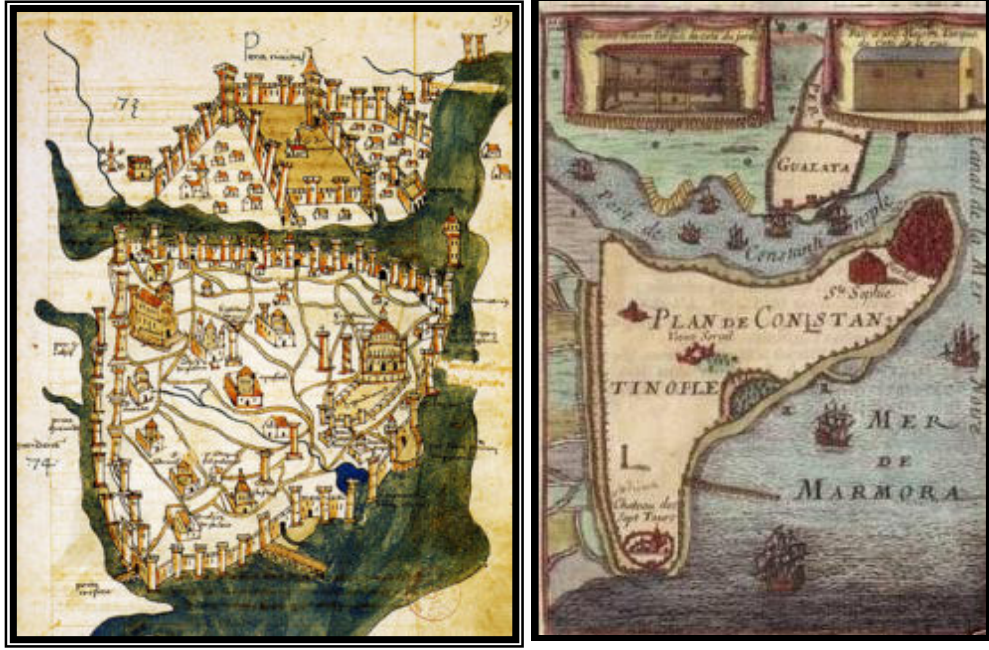
İstanbul'un VII. Tepesi Cerrahpaşa'nın güney eteklerinde, Konstantinopolis'in XII. Bölgesinde, Samatya ve Kumkapı arasında yer alan eski bir semttir. Yenikapı aynı zamanda topografyası çağlar boyu en çok değişen semtlerden biridir. Bizans döneminde bugünkü Yenikapı'nın bulunduğu yerin bir liman bölgesi olduğu son dönem kazılarıyla

da netlik kazanmıştır. Eleutherius ve Theodosius limanları bu bölgede bulunmaktaydı. Yenikapı'nın doğusunda, adı kaynaklarda ilk defa 14. yy'da geçen *Heptaskalon Limanı*'nın da burada olduğu sanılmaktadır (Yenikapı, 1997, 476). Büyük olasılıkla buradaki limanın batı bölümleri dolunca yeni liman Kumkapı yönünde, Yenikapı'da inşa edilmiştir. Bizans'ın son dönemlerine doğru liman bölgesine alüvyonların dolmasıyla bu alan Langa bostanları oluşmuştur (Ortaylı, 1994, s.195). R. Janin, adını *Langa Yenikapısı* olarak verdiği sur kapısının yunanca adının bilinmediğini ancak bazı arkeologların bu kapının *Kostaskeles Kapısı* olduğunu sandıklarını yazmaktadır (Yenikapı, 1997, s.476). Tam bu bölgede, Marmara sahil surlarının, biri limanın önünde, diğeri kara tarafında kalan çifte surlar olduğu da bilinmektedir. Yenikapı deniz sur kapısının Yenikapı istasyonu civarında olduğu bilinmektedir (Bkz. Şekil. 5.7) (Yenikapı, 1997, s.476).

Theodosius Limanı - Eleutherius Limanı M.S. 4. yy.'a kadar doğal bir koy iken İmparator Constantine, mendirek yaptırarak güneyden kapatmış, iskele ve rıhtım ekleterek başkentin en büyük limanını oluşturmuştur. Constantine zamanında liman, Eleutheron adlı zengin bir soylunun arazisi içerisinde yer aldığından bu kişinin maddi yardımlar yapmasından dolayı Eleutherius limanı olarak adlandırılmıştır. İmparator Theodosios zamanında ise limana büyük tahıl ambarları ve çeşitli eklentiler yapılmıştır. Liman bu dönemde ise Theodosios limanı olarak anılmaya başlamıştır. Daha sonra bu alan Langa bölgesi olarak adlandırılmıştır (Ortaylı, 1994, s.196).

4.yüzyıldan itibaren kurulduğu derin koy, Lykos Deresi'nin (Bayrampaşa Deresi) taşıdığı alüvyonlarla dolmaya başlamış liman, muhtemelen eski önemini yitirdiği 7.yüzyıldan sonra bölgedeki çeşitli faaliyetler sonucunda ortaya çıkan atıkların döküldüğü alan olarak da kullanılmıştır (Asal, 2007, s.155).

15.yy'ın başlarında liman olduğu gravürlerde görülmektedir (Bkz. Şekil. 5.19), (Asal, 2007, 156). 16.yy'dan itibaren alan bostan olarak görülmektedir. 1926 Pervetitch Haritalarında ve Ekrem Hakkı Ayverdi Haritalarında alan bostan olarak görülmektedir (Bkz. Şekil 5.10).

Şekil 5.9 Cristoforo Buondelmonti ve Mallert gravürleri

(http://historic-cities.huji.ac.il/turkey/istanbul/maps/braun_hogenberg_I_51_b.jpg/
<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=6026&start=2700>, 2011)

Şekil 5.10 Yenikapı Bölgesini gösteren Pervetitch ve Ekrem Hakkı Ayverdi Haritaları

Bugün kazı çalışmalarının yürütüldüğü Yenikapı Sultan III. Mustafa (1750–1773) tarafından Rumlara ve Ermenilere konut yapımı amacıyla satılmıştır. 1759–1760 yıllarında ise Laleli Camii'nin yapımı sırasında çıkan hafriyatla doldurulmuş, 1871

yılında ise liman surlarının ayakta kalan kısımları demir yolu yapımı sırasında ve büyük İstanbul yangınları sırasında tahribata uğradığı bilinmektedir. 19.yüzyılda da surlar boyunca Yedikule'ye kadar bostan alanı olarak kullanılmıştır (Yenikapı, 1997, s.476).

Genel olarak 16. yy'dan 20. yy'a kadar Yenikapı, İstanbul genelinin içerisinde büyük bir bostan alanı olarak kullanılmış, kıyı kesiminde, balıkçı barınakları, kazıklar üzerine kurulmuş küçük kahveler yer almıştır (Yenikapı, 1997, 476).

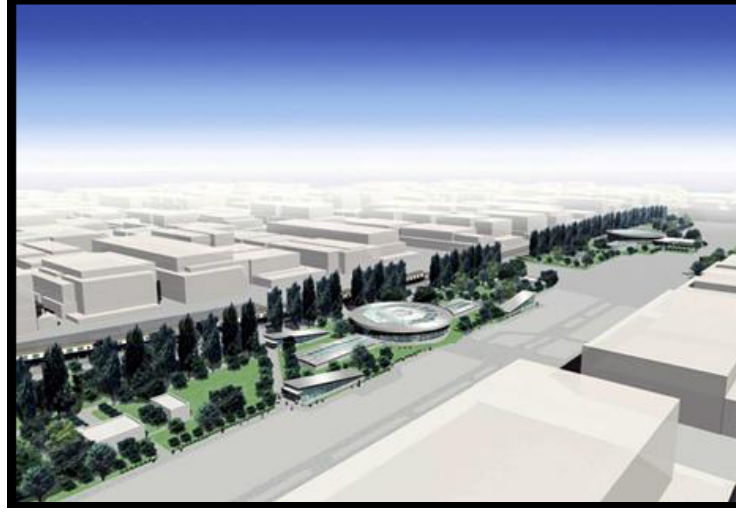
Yenikapı ve çevresi, 1955 yılındaki sahil yolu yapımı sırasında doldurulan sahil şeridi bölgenin topografik yapısını da değiştirmiş ve alan bugünkü görünümünü almıştır (Ortaylı, 1994, s.196).

Bugün Yenikapı'da 2 büyük proje yürütülmektedir. Bunlardan biri ulaşım projeleri ve bu doğrultuda yapılan kazı çalışmaları, diğeri ise Fatih Belediyesi tarafında yürütülen yenileme Projesidir.

5.2.1.2 Ulaşım Projeleri

Yenikapı, hem kent içi ulaşımı hem de şehirlerarası ulaşım sistemi içinde oldukça önemli bir noktada yer almaktadır. Özellikle deniz ulaşımı açısından kentsel ulaşımında önemli rol oynamaktadır.

Bugün Yenikapı'da ulaşım projesi olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Metro Projesi, Ulaştırma Bakanlığına bağlı DLH'nin Marmaray Projesinin keşistiği transfer merkezi çalışmaları yürütülmektedir (Bkz. Şekil 5.11).

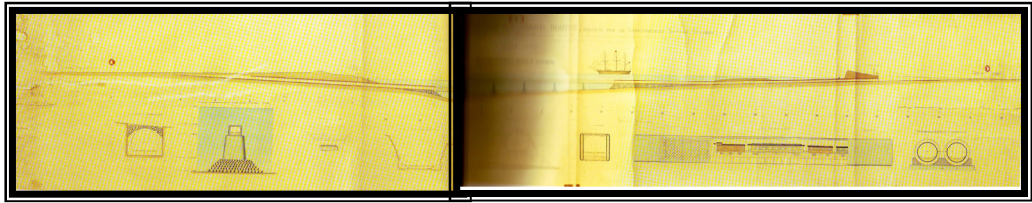
Şekil 5.11 Yenikapı Transfer Merkezi Tasarımı
(DLH, 2011)

Planlanan Metro Yenikapı İstasyonu Projesi, İstanbul Metro Sistemi'nin en büyük istasyonu olarak düşünülmüştür¹³. Hafif raylı taşıma sistemi ve İstanbul Metrosu'nun ortak istasyonu olarak planlanmıştır. Ayrıca Boğaz Tüp Geçit İstasyonu ile yolcu bağlantısı ve aktarım istasyonu olarak kullanılacak şekilde tasarlanmıştır. Yenikapı İstasyonu'nun büyük bir bölümü yer altında, sadece yolcuları girişe yönlendirecek olan bir bölümü yer üstünde olacak şekilde planlanmıştır. Yer altındaki bölümler 3 katlı olarak zeminden 20 m. derinliktedir. İstasyonda peron katı, otobüs durakları ve otopark yapısı öngörülmüştür. Otopark yapısı yerin 12 m. altındadır. Yenikapı İstasyonu 700 m.lik aç-kapa yöntemiyle yapılmaktadır (Mehmetoğlu Güneş, 2008, s.50). Yenikapı

¹³ <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/SubSites/raylisistemler/Pages/taksim-yenikapi.aspx> (15.05.2011)

Metro Projesi kotu nedeniyle bu alandaki kentsel arkeolojik çalışmalar ana toprak seviyesine kadar yapılmaktadır.

Marmaray Yenikapı Tüp Geçit Projesi, 19.yy'ın ortalarında ortaya atılan bir tasarımdır. Bu doğrultuda yapılan ilk çalışmalara 1984 yılında başlanmış yaklaşık 20 sene süren araştırma ve hazırlıklardan sonra 2004 yılında inşaat faaliyetlerine başlanmıştır (Bkz. Şekil 5.12), (Lykke, 2005, s.45).

Şekil 5.12 1860 Boğaz su altı geçişi projesi Fransız Mühendis S.Preault'nun Sarayburnu Üsküdar arasında tasarladığı proje
(Günüşğında İstanbul'un 8000 yılı)

Bu projede, Avrupa yakasında bulunan Halkalı ile Asya yakasında bulunan Gebze ilçelerini kesintisiz, modern ve yüksek kapasiteli bir banliyö demiryolu sistemiyle bağlamak amacıyla İstanbul'daki banliyö demiryolu sisteminin iyileştirilmesine ve Demiryolu Boğaz Tüp Geçişi inşasına dayanmaktadır (Bkz. Şekil 5.13) (Özmen 2007, s.23–24).

Şekil 5.13 Proje Güzergâhı

<http://www.tcdd.gov.tr/genel/marmaray/marmarayharita.jpg>

İstanbul Boğazının her iki yakasındaki demiryolu hatları, İstanbul Boğazı'nın altından geçecek olan bir demiryolu tünel bağlantısı ile birbirine bağlanacaktır. Hat, Kazlıçeşme'de yer altına girecek; yeni yeraltı istasyonları olan Yenikapı ve Sirkeci boyunca ilerleyecek, İstanbul Boğazının altından geçerek yeraltı istasyonu olan Üsküdar'a bağlanarak, Söğütluçeşme'de tekrar yüzeye çıkacak şekilde düşünülmüştür (Bkz. Şekil 5.11), (Özmen, 2007, s.24).

Proje alanında aynı alanda pek çok kurumu görebilmek mümkündür. Bu kurumlar; Ulaştırma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, DLH, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Fatih Belediyesi, Marmaray yüklenici firmaları, Metro yüklenici firmaları, UNESCO, ICCOMOS, Arkeologlar Derneği İstanbul Şubesi, Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası olarak sıralanabilmektedir.

Yenikapı, Marmaray ve Metro Projelerinin tasarımı sırasında göz ardı edilen kültürel miras konusu projelerin uygulama safhasında işveren ve uygulayıcının karşısına projeyi

geciktiren birer unsur çıkmıştır. Projenin uygulama safhasına geçilmeden yapılan kazı çalışmaları projeye rağmen ilerlemiştir.

Çalışmaların sonuçları belli aralıklarla İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Yenileme Alanlarını Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na iletilmiştir. Kurul heyetleri önce yerinde inceleme yapmış ve sonrasında çalışma raporlarını inceleyerek 13.07.2005 tarih ve 984 sayılı kararı ile ortaya çıkan kalıntılarla entegre edilecek bir *müze istasyon projesi* geliştirilmesine, batık tekne kalıntısının bakımı için kaldırılmasının ardından gerekli koruma ve sergileme koşulları sağlanarak müze istasyon sergi alanında sergilenmesine karar verilmiştir¹⁴.

5.2.1.3 Kazı Çalışmaları

Yenikapı'da Metro Projesi ve Marmaray Tüp Geçit Projesi kaynaklı kentsel arkeolojik kazı çalışmaları yapılmaktadır. Farklı yüklenicilere ait her iki projenin çalışma alanı aynıdır. Bu alan Marmaray ile Metro Projelerinin Avrupa Yakası'ndaki en büyük transfer merkezi olması amaçlanmaktadır (Özmen, 2007, s.23).

Her iki projenin ortak alanı olan Namık Kemal Caddesi ve Mustafa Kemal Caddeleri arasındaki kazı alanında 2004 yılından itibaren çalışmalara başlanmıştır. 2010 yılının Kasım ayında Marmaray Projesinin kazı çalışmaları tamamlanmış ancak laboratuvar çalışmalarına devam edilmektedir. Metro Projesi kapsamında ise kazı çalışmalarına halen devam edilmektedir.

Yenikapı'da, 58 bin metrekarelik proje alanında yürütülen çalışmalar İstanbul tarihinin en geniş ve kapsamlı arkeolojik kazılarına dönüşmüştür (Bkz. Resim 5.1). Yüzlerce yıl İstanbul'un tarım alanı olarak bilinen ve Osmanlı Dönemi'nde "Vlanga" olarak adlandırılan alan bu proje ile İstanbul'un ulaşım konusunda en büyük transfer merkezi durumuna dönüştürülecektir. Bu proje ile İstanbul'un Osmanlı Dönemi'nin ekim alanı,

¹⁴ İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Bizans döneminin ise en büyük limanı olan Theodosius Limanı gün ışığına çıkartılmıştır (Asal, 2007, s.150).

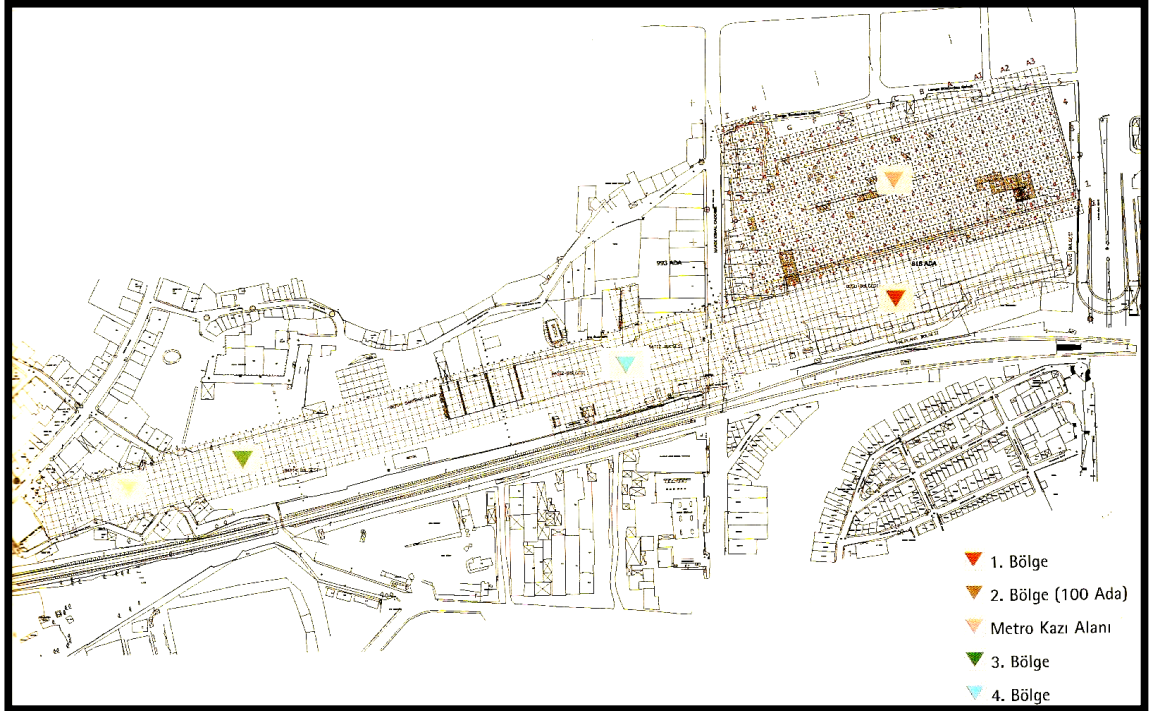
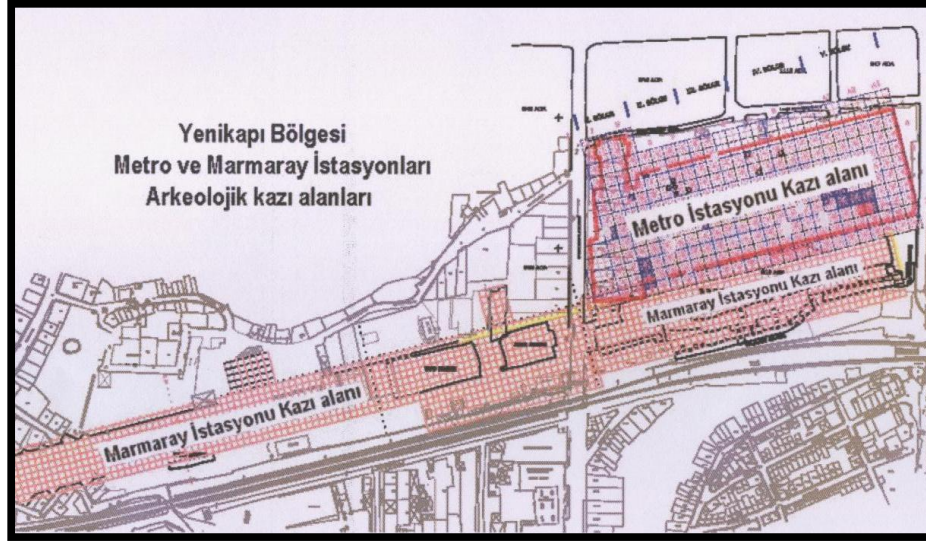

Resim 5.1 Kazı Alanı

(Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

Marmaray Projesi Kazı çalışmaları 4 ayrı bölgede¹⁵ yürütülmüştür. Metro Projesi kazı çalışmaları ile Marmaray Projesinde 1. Bölge olarak adlandırılan kısmında ortak yürütülmüştür (Bkz. Şekil 5.14).

¹⁵ I. Bölge, II. Bölge, III. Bölge ve IV. Bölge olarak adlandırılmıştır.

Şekil 5. 14 Kazı Çalışmalarının Yürütüldüğü Alanlar

Marmaray Kazı Arşivi, 2010

Kazı Bölgelerine kısaca bakacak olursak;

Metro Projesi Kazı Alanı; 2004 yılında başlanan kazı çalışmalarına halen devam edilmekte olup, kazı alanı Marmaray kazı alanının I.Bölge olarak adlandırılan bölümünün kuzeyindeki alanda yürütülmektedir. Marmaray ve Metro kazı alanları farklı

proje alanları olsa da kazı çalışmaları sınır olmadan bir bütün halinde yapılarak değerlendirilmektedir. Kazıda elde edilen buluntular Cumhuriyet döneminden başlayarak Neolitik Dönem'e kadar ki süreci kapsamaktadır.

Metro kazı alanının kuzeyinde limanın sahil suruna ait kalıntılar ile çok sayıda ahşap iskele kalıntıları ve 2 adet taş iskele bulunmuştur. Ayrıca limanın dolduğu 11.yy'dan sonra 12.yy sonu 13.yy'a tarihlenen küçük bir kilise yapısı bulunmuştur (Bkz. Res.5.2). Kilise yapısının içinde ve çevresinde 22 mezar bulunmuştur¹⁶.

Resim 5.2 Metro Kazı alanında bulunan kilise kalıntısı ve mezarları
(Günüşiğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

¹⁶ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nden 2004 yılından beri alanda çalışan ve 2007 yılında Alan Sorumlusu olan Mehmet Ali POLAT'ın 30.07.2011 tarihinde verdiği bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Marmaray Projesi kapsamında çalışma yapılan alanlar;

I. Bölge; Namık Kemal ve Mustafa Kemal caddeleri ile güneydeki Yenikapı tren istasyonunun arasında kalan kısımdır.

II. Bölge; Alanın en batısında ve 100 ada olarak adlandırılan bölgedir.

III. Bölge; İkinci bölgenin hemen doğusundaki alandır.

IV. Bölge; III. Bölgesinin doğusunda, I.Bölgenin batısındaki alandır.

Kazı bölgelerinin yerlerini inceledikten sonra bu bölgelerde yürütülen kazı çalışmaları ile elde edilen veriler şu şekilde sıralanabilmektedir.

I. Bölge olarak adlandırılan alan Namık Kemal ve Mustafa Kemal Caddeleri ile güneydeki Yenikapı Tren İstasyonunun arasında kalan kısımdır. Bu alandaki çalışmalarda tespit edilen limanın yeri, antik yazarlar ile bölgeye ait eski haritalardan bilinmekte olup kapladığı alan, sınırları ve ekonomik yönü bugünkü kadar net bilinmemekteydi (Gökçay, 2007a, s.120).

Theodosius Limanı olarak bilinen bu liman 4. yüzyılda I.Theodosius (MS 379–395) tarafından Marmara Denizi kıyısında, Lykos (Bayrampaşa) Deresi'nin ağzında derin bir girinti yapan, doğal koyun güney yönüne yaptırılmıştır (Gökçay, 2007a, s.121). Doğudan batı yönüne uzanan bir dalga kıranın yapılmasıyla liman kurulmuştur. Limanın uç kısmında limanın girişini gözetim altında tutmaya yarayan bir kulenin varlığı bilinmektedir. Ayrıca limanda antik kaynaklardan edinilen bilgiye göre İskenderiye veya başka yerlerden büyük gemilerle getirilen tahılın depolanması için siloların bulunduğu bilinmektedir (Asal, 2007b, s.181). Theodosius Limanı, gemilerle gelen tahıl ve şehrin inşa faaliyetlerinde kullanılan malzemenin boşaltıldığı oldukça büyük bir ticaret limanıdır (Kızıltan, 2010, s.2: Asal, 2007b, s.182).

Limanın 11.yy'ın sonuna kadar yoğun bir şekilde kullanım gördüğü, 12.yy'a kadar küçük çaplı gemiler tarafından kullanıldığı, 12.yy'da Lykos (Bayrampaşa) Deresi'nin dolmasıyla birlikte işlevini tamamen yitirdiği ve bu yüzyıldan sonrada Yalı Mahallesi

açıklarında bulunduğu düşünülen dış limanın kullanıldığı ifade edilmektedir¹⁷. 13. yüzyılda bölge Yahudiler tarafından kullanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde ise Ermeniler tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Kızıltan, 2010, s.4).

I. bölgede sürdürülen kazılar sırasında, günümüze ait dolgu tabakaları altında Osmanlı Dönemi'ne ait mimari kalıntılarla, günlük kullanım eşyaları tespit edilmiştir (Baran Çelik, 2007, s.227). Ancak alanda sürdürülen kazı çalışmaları sırasında işlenmiş ahşap buluntularla kalın halat parçalarının bulunması, kazıların genişlemesinde etken olmuştur. Genişleyen kazılar sonucunda Marmaray kazı alanında 13, Metro kazı alanında 23 olmak üzere, değişik ölçü ve tiplerde 5–11. yüzyıllara tarihlenen toplam 36 tekne kalıntısı gün ışığına çıkartılmıştır. Ortaya çıkarılan batıklarla ilgili olarak iki üniversite¹⁸ ile protokoller yapılmış ve batıklar belgelendikten sonra kaldırılmıştır (Bkz. Resim 5.3) (Kızıltan, 2010, s.5).

Resim 5.3 Alanda bulunan batıklarda örnekler
(Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

¹⁷ Marmaray Kazılarında 2004 yılından beri çalışan ve 2007 yılında Alan sorumlusu olan Mehmet Ali Polat ile Temmuz 2011 tarihinde yapılan görüşmeler sonucunda derlenmiştir.

¹⁸ Teksas A&M Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi

Theodosius Liman tabanı dolgusu altında devam eden kazılar sırasında, günümüz deniz seviyesinin yaklaşık -6,30 metre altında Neolitik Dönem'e ait basit taş temeli dal örgü mimari kalıntılar ile bu kalıntıların çevresinde, hoker pozisyonunda gömüler ile urne gömüler tespit edilmiştir (Bkz. Resim 5.4) (Gökçay 2007b, s.168-169; Kızıltan, 2010, s.7).

Resim 5.4: Hoker ve Urne gömü (Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

Kazılar sırasında bu alanlardan çok miktarda çanak, çömlek, taş ve ahşap malzemelere ulaşılmıştır (Bkz. Res.5.5). Dal-örgü mimariye ait mekanların (Bkz. Resim 5.6) içinde ve çevresinde toplanan çok sayıdaki çanak çömlek parçası, İstanbul bölgesi kültürleriyle karşılaştırıldığında, İstanbul bölgesinin Neolitik Dönem toplulukları olarak adlandırılan "Fikirtepe Kültürü" ve Yarımburgaz 4 evresinde bulunan çanak-çömlekle yakın benzerlik gösterdiği görülmüştür (Kızıltan, 2010, s.7).

Resim 5.5. Kazı çalışmaları sırasında alandan çıkarılan Prehistorik Dönem

Çanak-çömlek parçaları

(Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

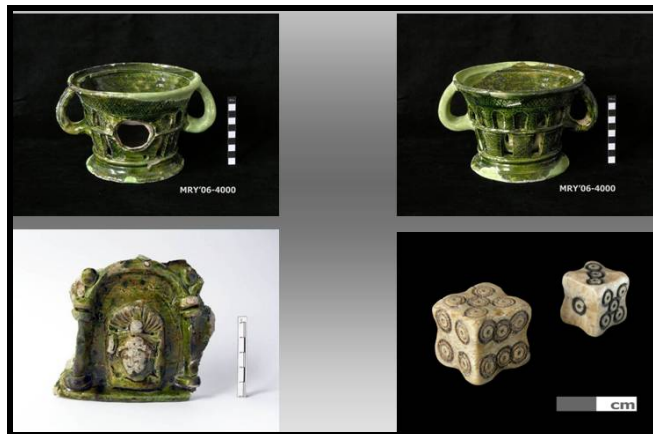

Resim 5.6 Neolitik Dönem dal örgü mimarisi
(Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

Yenikapı da Neolitik tabakada devam eden arkeolojik kazılarda, Neolitik Dönem ölü gömme uygulamalarının anlaşılması bakımından önemli bulguları ortaya koymuştur. Neolitik tabaka muhtemelen Marmara'nın henüz tuzlu su ile buluşmadığı dönemde, kıyıya çok uzak olmayan bugünkü yerinde kurulduğu, küresel deniz seviyelerinde gerçekleşen yükselme sonucu sular altında kaldığı düşünülmektedir¹⁹

Marmaray ve Metro Projesi kapsamında yürütülen Yenikapı kazılarında Neolitik Dönem'den başlayıp, kesintisiz olarak günümüze kadar ulaşan yaklaşık 30 bin eser bulunmuştur (Bkz.Res.5.7-5.8), (Kızıltan, 2010, s.8).

¹⁹ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nden 2004 yılından beri alanda çalışan ve 2007 yılında Alan Sorumlusu olan Mehmet Ali POLAT'ın 18.02.2011 tarihinde verdiği bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Resim 5.7 Marmaray ve Metro Kazı Alanı Buluntularından Örnekler
(Günüşğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER-Sabriye ÇELİK)

Resim 5.8 Yenikapı kazılarındaki tarih katmanları

(NTV Tarih Dergisi Eylül 2011)

Yenikapı’da birçok mimari kalıntı, binlerce çanak-çömlek ve küçük buluntu ile son gelişmelerle Neolitik Dönem insanına ait ayak izleri bulunmuştur. Bununla birlikte çok sayıda insan ve hayvan iskeletlerine de rastlanılmıştır. Bu iskeletlerin bir kısmı özgün durumda, bazıları ise Liman alanı içinde dağılmış olarak ele geçmiştir. Hayvan iskeletleri üzerinde çalışan araştırmacılar, Yenikapı Limanı’nda taşımacılığın yoğun bir biçimde atlarla yapıldığını, büyük ve küçükbaş hayvanların kesilerek yenildiğini, gösteri hayvanı olarak fil bulunduğunu, ayrıca alandan deve ve balık iskeletlerinin de bulunduğunu ortaya koymuşlardır (Bkz. Resim 5.9); (Onar, 2010, s.224). İnsan iskeletleri üzerinde yapılan araştırmalarda ise limandaki yetişkin sayısı, kadın erkek oranları, ölüm yaşları, çocuk ölüm oranları ve hastalıkları gibi birçok konuya ışık tutan bilgilere ulaşılmıştır (Kızıltan, 2010, s.10).

Resim 5.9 Balık ve deve iskeletleri
(Günişğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

II. Bölge; Alanın en batısında ve 100 ada olarak adlandırılan bölgedir. Burada kazı çalışmaları tamamlanmıştır. 100 Ada' olarak adlandırılan bu alanda yapılan kazılarda M.S. 4. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar uzanan farklı dönemlere ait iç içe geçmiş mimari kalıntılar ortaya çıkartılmıştır (Bkz. Resim 5.11) Bu alanda tespit edilen en önemli kalıntı, 51 metre uzunluğunda ve 4.20 metre genişliğinde horasan harç sıvalı, bağlayıcı kesme taşlardan yapılmış Constantinius dönemine tarihlenen liman ile kara suru arasında kalan sahil kısmını kapatan Constantin'in sahil surudur²⁰(Bkz. Res. 5.10). Bu duvarın, temelindeki hatıl yuvalarının içinde ve duvarın çevresinde Constantin dönemine ait sikkeler bulunmuş (Bkz. Res. 5.10), ayrıca yine surun temelinden alınan ahşap örneklerinin analizleri *Peter Ian Kuniholm* tarafından yapılmış olup elde edilen sonuçlar ise Constantin Dönemini işaret etmektedir. Alandaki diğer önemli kalıntı ise 11 metrelik bölümü tespit edilen tonozlu yapı olmuştur. Ayrıca mendirek ve rıhtım taşları ile bu taşların hemen önünde açığa çıkartılan 43 metre boyunca birbirine paralel olarak iki sıra halinde uzanan ahşap kazıkların, rıhtımın devamı olan bir iskeleye ait oldukları anlaşılmıştır (Gökçay, 2007a, s.122; Gökçay, 2007b, s.169–170). Bu bölgede ayrıca 11. yüzyıla tarihlenmiş olan bir hypojeyle, II. Theodosius Dönemi sur kalıntıları ele geçmiştir (Gökçay, 2007b, s.169-170); (Bkz. Res. 5.10). Tüm bulgular bunlar birlikte değerlendirildiğinde 100 Ada'nın Liman'ın kara bölümünde kıyıda kaldığı anlaşılmıştır. Bu alanda açığa çıkartılan taşınmaz kültür varlıkları ilgili koruma bölge kurulunca

²⁰ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nden Alan Sorumlusu Mehmet Ali POLAT'ın 28.02.2010 tarihinde verdiği bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

“korunacak ve arkeolojik park olarak değerlendirilecek alan” olarak ilan edilmiştir. Korumaya yönelik proje çalışmaları sürdürülürken alanın üzeri ilgili birimin uzman raporu doğrultusunda geçici olarak kapatılmıştır (Kızıltan, 2010, s.5); (Bkz. Res. 5.11).

Resim 5.10 Constanstin Suru içinden bulunan Constantin Dönemi Sikkeleri
(Günüşiğında İstanbul'un 8000 Yılı, Bekir KÖŞKER)

Resim 5.11 100 Ada genel görünüş
(Gümüşışında İstanbul'un 8000 Yılı Bekir KÖŞKER)

III. Bölge; 100 adanın doğusunda yer alan belli bir süre kazısı yapıldıktan sonra proje değişikliği sebebiyle alandaki kazı çalışmaları tamamlanmadan sonlandırılmıştır. Bu alandan erken Bizans dönemine tarihli bir batık ile taşınabilir kültür varlıkları elde edilmiştir (Kızıltan, 2010, s.7).

IV. Bölge; Bu alandan da I.Bölgede elde edilen buluntulara paralel veriler ve buluntular elde edilmiştir. Üst kotlarda Cumhuriyet dönemi ile başlayan buluntular Bizans'ın erken dönemlerine kadar inmektedir. Bu alanda küçük buluntuların yanı sıra batık, mezarlar ve hayvan iskeletleri tespit edilmiştir. Ancak proje değişikliği sebebiyle kazı çalışmaları bitirilmeden durdurulmuştur (Kızıltan, 2010, s.6).

Yenikapı'da antik Theodosius Liman kalıntıları ile Neolitik mimari kalıntılar arasındaki tabakalaşmış deniz dolguları, Marmara Denizi'nin son 10 bin yıl içindeki değişimlerinin anlaşılabilmesi açısından son derece önemli bulgular sunmuştur. Marmaray ve Metro kazıları, son 10 bin yıllık insanlık tarihi ve doğal ortamın bir bütün olarak değerlendirilmesinde bir rehber niteliği taşımaktadır. “...Ayrıca Antik Liman'a dökülen Lykos Deresi'nin ağzı, yatağı ve kıyı çizgisindeki değişimleri araştırmadaki Neolitik yerleşmenin su altında kalmasına sebep olan faktörleri belirlemek amacıyla başlatılan proje, Marmara Denizi'nin, birbirinden oşinografik ve hidrolojik olarak çok farklı olan Karadeniz ve Akdeniz'i boğazlarla birbirine bağlaması ve kesintisiz olarak devam eden tektonik aktivitesinin araştırılmasında önemli bir kaynak oluşturmuştur...”(Kızıltan, 2010, s.11-15).

5.2.1.4 Kentsel Yenileme Projesi (YYIII)

Yedikule-Yenikapı arasındaki sahil şeridini kapsayan yenileme alanı III ayrı etaba ayrılmıştır. Tez kapsamında yer alan III. Etap Yenikapı ve çevresini içine almaktadır. Çalışma alanı Kenedyy, Namık Kemal ve Mustafa Kemal Caddeleri arasında kalmaktadır (Bkz. Şekil 5.15)

Şekil 5.15 Yenikapı ve Çevresi, (İlke Planlama Arşivi, 2010)

III. etap Kentsel Yenileme çalışmalarında Yalı Mahallesi ve Kasap İlyas Mahallesi'nin de içinde bulunduğu Yenileme bölgesi, yıpranmış tarihi ve kültürel varlıkların yenilenerek korunması amacı ile 13.09.2006 tarihli resmi gazetede yayımlanan 2006/1096 numaralı Bakanlar Kurulu Kararı ile yenileme alanı olarak ilan edilmiştir. Fatih Belediyesi tarafından bu alan için uygulanacak projeler ihale edilmiştir. İhaleyi kazanan İlke Planlama 2007 yılından itibaren bu bölgede çalışmalarına devam etmiştir. Hazırlanan proje ve raporlar, 2863 sayılı yasanın 51. maddesine istinaden 5366 sayılı yasa çerçevesinde, 2006 yılında Bakanlar Kurulu tarafından kurulan İstanbul Yenileme Kurulu tarafından onaylanacaktır. Fatih Belediyesi tarafından ihale edilerek hazırlatılan projeler onay sürecine girmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Projenin güncel çalışmaları Yalı Mahallesi ve çevresinde gelişmekte, proje alanı içinde kalan Kasap İlyas Mahallesi'nin analiz çalışmaları da tamamlanmış ancak çalışmalar ise bir sonraki etapta değerlendirilmek üzere bırakılmıştır (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

5.2.1.4.1 Projenin Amacı

Fatih Belediyesi tarafından projenin amacı olarak; “yapılan araştırmaların sonuçları ışığında, tarihi doku ve sivil mimari birikiminin korunması, yerel ekonomik gücünün artırımının sağlanması, proje ile ortaya çıkabilecek fiziksel, sosyal ve ekonomik değişimlerden doğabilecek zararlarının önüne geçmesi için bir program oluşturulması planlanmış ve bu programla bölgenin bütüncül bir şekilde ele alınarak kentsel refah seviyesinin artırılması” olarak ifade edilmiştir. (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Bu yenileme projesinin, ortaya çıkabilecek değişimi yönetebilen, insana ve kültürel mirasa saygılı, geniş kapsamlı ve katılımcı bir yaklaşım çerçevesinde yürütülmesinin hedeflendiği ifade edilmektedir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü 2011).

Projenin, yürütülmesi için her yapının ayrı ayrı ele alınması, proje ile bölgede yaşanan değişimlerden yaşayanların zarar görmemesi, alanın konut fonksiyonun yanı sıra çevresindeki ulaşım projeleriyle konaklama, ticaret gibi fonksiyonlarının eklenmesiyle alanın geleceği için gerekecek; otopark, yeşil alanlar gibi kentsel hizmetler ve alt yapı oluşturulması sırasında ortaya çıkabilecek bu kriterlerin ön planda tutulduğu tasarı proje üzerinde görülmüştür²¹. Ancak projenin, alan uygulamalarında belirtilen bu hususlar doğrudusunda başarı sağlayabileceği düşünülmemektedir. Yerel yönetimce yaşayan halkın gereksinimlerinden çok alandaki rant ön planda tutulmuş ve projenin bir şekilde dayatma şeklinde halka sunulduğu bölgede yapılan görüşmeler sonucunda anlaşılmıştır.

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda korunması gereken dokular ön plana çıkarılmıştır. Bu analiz çalışmalarına bir de otopark olarak tasarlanan kısımlarında Yenileme Kurulu'nun talebi doğrudusunda jeoradar çalışmaları yapılarak yer altındaki kültür dokusu hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

²¹ İlke Planlamadan Göktay Gülbahçe ile 07.07.2010 tarihinde yapılan görüşmeden derlenmiştir.

Bu alan üzerine, 2004 yılında başlayan arkeolojik kazılarla ortaya çıkan arkeolojik doku ve veriler ışığında bölgenin bir bölümü için anıtlar kurulu tarafından arkeopark işlevini getirilmiştir. Bu öneri avan projesine işlenmiştir (Bkz. Şekil 5.22).

Yenileme projesi ile gerçekleşen çalışmalarda; Yenikapı bölgesinin vizyonun değişiminin planlanmasıyla beraber, İstanbul içerisinde yüklendiği rol de farklılaşmış olduğu sadece proje üzerinde bilinmektedir.

5.2.1.4.2 Projenin Kapsamı

Fatih Belediyesi tarafından Yenikapı III. Etap Kentsel Yenileme projesi, belirlenen amaçlar doğrultusunda 3 aşamadan oluşmaktadır.

1.Aşamada; analiz çalışmaları yapılmıştır. Sosyo Ekonomik durum ile ilgili çalışmalar 2008 yılında bir rapora dönüştürülmüştür (Bkz. Şekil 5.16). Bu rapor içeriğinde Yenikapı Kentsel Yenileme projesi kapsamında konut ve işyerleri ile anket ve derinlemesine mülakat çalışmaları yapılmış, istatistiki yöntemler kullanılarak eğilimler, sorunlar tespit edilerek ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Sosyo-ekonomik yapı araştırması kapsamında **115 mülk sahibi, 196 kiracı ve 29 yaşayan** (mülk sahibi ve kiracı olmayıp bölgede yerleşmiş kesim) ile görüşmeler yapıldığı belirtilmiştir (Araştırma Raporu, 2008).

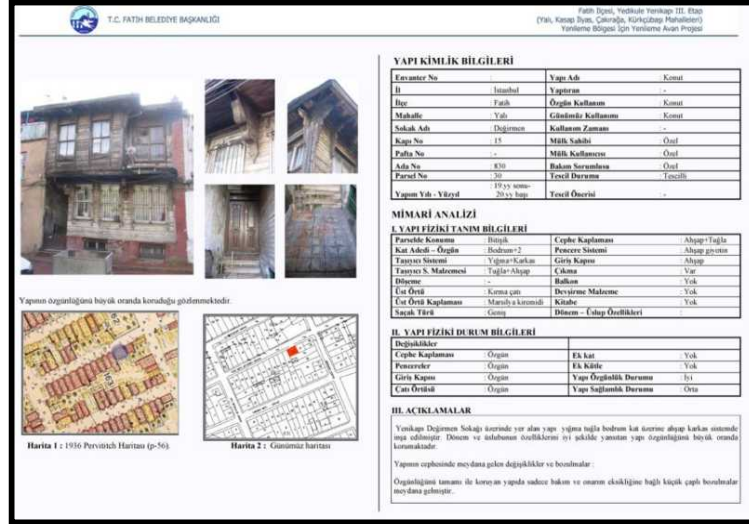
Araştırma raporunda ayrıca bölgede, 2800 kişinin yaşadığı düşünülmektedir. Yenikapı, ülkenin kırsal kesimlerinden göç almış bir yerleşim yeridir. Yenikapı'ya ilk göç, 1940'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Bu göç süreci, İstanbul'daki benzer nitelikli mahallelerde de görüldüğü gibi 1950'lerden itibaren hızlanarak sürmüştür ve özellikle 1970–1990 kesitinde önemli bir düzeye ulaşmıştır. Yenikapı bölgesinde yaşayanların %45'inin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden, %21'inin Karadeniz Bölgesi'nden göç ettiği ifade edilmektedir. Geriye kalan %19'unun İstanbul'un yerlisi olduğu düşünülmektedir. Aynı rapora göre; günümüzde Yenikapı'da yaşayanların, son 20 yıl içerisinde göç ettiği

belirtilmiştir (Yenikapı Sosyo-Ekonomik Yapı Araştırma Raporu, 2008); (Bkz. Şekil 5.16).

Alandaki mevcut yapıların, hasar tespitleri, eski eser nitelikli yapıların nitelikleri ve bu yapılardaki müdahale biçimleri ve depremselliklerle ilgili detaylı çalışmaların yapıldığı ve bu çalışmaların sonucunda elde edilen bulguların bir arada toplandığı föylerin hazırlandığı belirtilmiştir. Bu araştırmalarda özellikle eski eser binalar için daha detaylı çalışmaların yapılmış olduğu ve ada bazında cephe silüetlerinin ve rölövelerinin hazırlandığı ifade edilmektedir (İlke Planlama, 2010); (Bkz. Şekil 5.17).

Şekil 5.16 Yenikapı, Sosyo-Ekonomi Araştırma Raporu, 2008

YENİLEME ALANLARI İÇİNDE YER ALAN TARİHİ YAPILAR İÇİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRME VE MÜDAHALE ÖNERİ TABLOSU

MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRME	MÜDAHALE ÖNERİLERİ VE LEJAND
<p>I. CEPHE ÖZGÜNLÜĞÜ</p> <p>a. Cephe Özgünlüğünü Koruyor (0)</p> <p>b. Cephe Özgünlüğünü Kısmen Yitirmiş</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cephe Kaplımasında Değişiklik (1) - Pencere, Kapıda Kasa-Kanat Malzeme ve Sistem Değişikliği (1) - Pencere, Kapı Oran Değişikliği (1) - Cepheye Boşluk Açılması (1) - Cepheye Boşluk Kapatılması (1) - Üst Örtü Kaplımasında Değişiklik (1) - Üst Örtü Formunda Değişiklik (1) <p>II. KÜTLE ÖZGÜNLÜĞÜ</p> <p>a. Kütle Özgünlüğünü Koruyor (0)</p> <p>b. Kat Eklenmesi (5)</p> <p>c. Kütle Eklenmesi (1)</p> <p>III. İŞLEV ÖZGÜNLÜĞÜ</p> <p>a. Özgün İşlevi Devam Ediyor (0)</p> <p>b. Özgünlüğünü Yitirmiş (1)</p> <p>IV. PLAN SEMASI ÖZGÜNLÜĞÜ</p> <p>a. Plan Seması Özgünlüğünü Koruyor (0)</p> <p>b. Plan Seması Özgünlüğünü Yitirmiş (1)</p> <p>V. STRÜKTÜR SİSTEMİ</p> <p>a. Strüktür Sistemi Özgünlüğünü Koruyor (0)</p> <p>b. Strüktür Sistemine Müdahale Edilmiş (1)</p> <p>c. Strüktür Sistemi Sorunlu (5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - BASİT ONARIM ÖNERİSİ █ - KAPSAMLI ONARIM ÖNERİSİ █ - REKONSTRÜKSİYON ÖNERİSİ █ - YAPININ DOKÜMANLARINA ULAŞILAMADIĞI TAKTİRDE TESCİLDEN DÜŞEREK YERİNE YENİ YAPI İNŞA EDİLEME ÖNERİSİ █

Şekil 5.17 Yenikapı eski eser yapılar için hazırlanan föylerden ve hazırlanan cephe silüetlerinden örnekler (İlke Planlama Arşivi, 2010)

Analiz çalışmaları kapsamında bölgedeki mülkiyet yapısı, sosyo-ekonomik durumu, bina hasar tespiti, deprensellik, eski eser yapı analizleri ve müdahale biçimleri, önemli alanlar (Bkz. Şekil 5.18) güncel kullanımlar (Bkz. Şekil 5.19), gibi başlıklar altında çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar proje üzerinde detaylı bir şekilde ele alınmış olmasa da projenin alana yansımaları bu doğrultuda gelişmemiştir.

Alanın mülkiyet yapısı ağırlıklı olarak özel mülkiyetten oluşmaktadır. Şahıs mülkiyeti dışında; Devlet Demir Yolları, Fatih Belediyesi, İBB, Maliye Hazinesi ve Vakıflar gibi kamu mülkiyeti de gözlemlenmiştir (İlke Planlama Analiz Verileri, 2010).

Aynı zamanda projede bölgedeki önemli alanlar belirlenmiştir. Bu alanlar, konut bölgesi, transfer merkezi bölgesi, İstanbul kültür park alanı, Fatih Belediyesi alanı, İSKİ alanı ve arkeopark alanı şeklinde ayrılarak arazinin güncel kullanımları dikkate alınarak öneri yapıldığı öneri sürülmüştür (Bkz. Şekil 5.19) (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü 2011).

Şekil 5.18 Bölgedeki öneri önemli alanlar
(Fatih Belediyesi, 2011)

Şekil 5.19 Yalı Mahallesi ve çevresi güncel kullanım
(Fatih Belediyesi, 2011)

Projenin 2. Aşamasında; yapılan analizlerin sonucunda alanın fiziki durumu, sosyal durumu, ekonomik durumu ve proje alternatifleri konusunda veriler ortaya konulmuştur. Tüm bu verilerin yanı sıra çalışma alanının çevresinde gelişen büyük çaplı projeler ve bu projelerin yapım sürecinde karşılaşılan arkeolojik buluntularında göz önünde bulundurulduğu kullanımlar önerilmiştir (İlke Planlama 2010, Fatih Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü, 2011), (Bkz. Şekil 5.20-5.21)

Şekil 5.20 Yenikapı ve çevresi öneri Kullanım Alanları
(İlke Planlama, 2010)

Şekil 5.21 Yalı Mahallesi Öneri Kullanım
(İlke Planlama, 2010)

Projenin 3. ve son aşaması olan projelendirme safhasında ise mülk sahiplerinin bilgilendirilmesi, katılımlarının sağlanarak karar verme süreçleri, kiracıların katılımı ve karar verme süreçleri, bölge esnafının katılımı ve karar verme süreçleri, projenin oluşturulması, projenin onaylanması, projenin uygulanması, projenin işletilmesinin yapılması planlanmıştır (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Ancak Metro ve Marmaray projeleri ile buraya gelen ana istasyon – transfer merkezi kimliğine hizmet edecek bir anlayışın hakim olduğu ifade edilen bu yenileme projesinin, kullanıcı ile uygulayıcı arasında oluşturduğu işbirliğini ön plana çıkardığı vurgulanmışsa da alan çalışmaları sırasında bunun tam olarak sağlanamadığı gözlemlenmiştir. Uygulayıcı Fatih Belediyesi ile bölge sakinleri arasında tam olarak güven duygusu geliştirilememiştir.

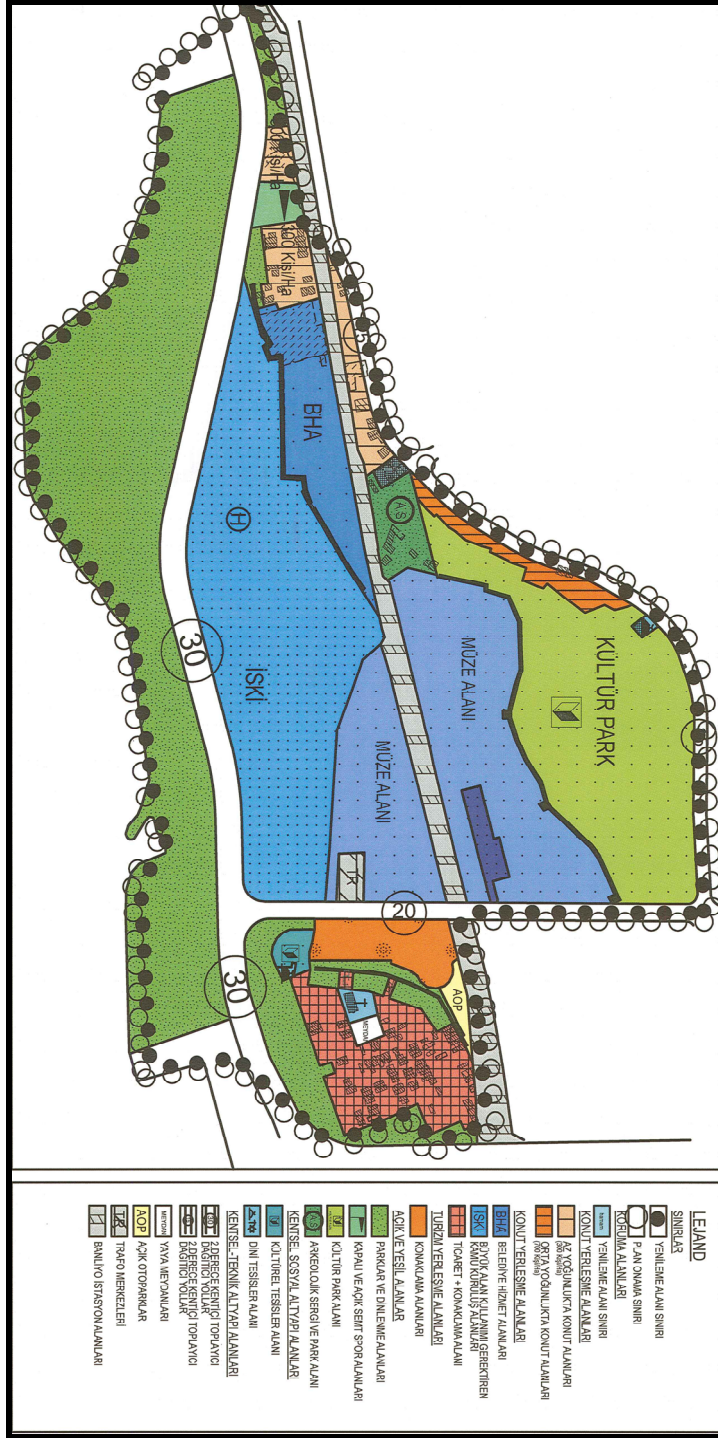
Ayrıca yer üstü tarihsel dokuyu da önemseyen bir anlayış benimsediği de yapılan detaylı analiz çalışmalarında görülsede projenin geneli incelendiğinde bölgenin çevresinde yapılan büyük çaplı arkeolojik çalışmalarına değinmeden mevcut arkeolojik dokuyu ön plana çıkaran politika ya da ilkeler bağlamında yetersiz kaldığı hatta bu konuya dair bir strateji geliştirmediği dikkati çeken önemli bir noktadır. Bu bağlamda alan adına projenin bu önemli yükü Marmaray ve Metro projelerinin üzerine bırakılmış olup yenileme projesi bu konuya dair bir politika üretmekten kaçınmıştır. Sadece öneri avan projeye kazı alanlarının olduğu kısımları işleyerek katkıda bulunmuştur. Bu eksik bakış açısı kazı alanı dışındaki alanların arkeolojik potansiyelini göz ardı eden ve o alanların büyük bir tehditle karşı karşıya kalması sonucunu doğuran bir sürecin başlangıcı olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Bu durumun göz ardı edilmesi, projenin onay aşamasından sonra alanda yapılacak inşai faaliyetler sonucunda karşılaşılabilecek arkeolojik dokuların süreci etkileme konusunda sıkıntı yaşatacak bir durumla karşı karşıya kalacaktır. Bu potansiyellerin bilinerek sürece katılarak tahmini süreler hesaplanarak bir uygulama örneği geliştirilmesi projenin uygulama konusunda sorunları minimum seviyeye çekmesinde etkili olacaktır.

5.2.1.4.3 Projenin Yöntemi

Yenileme Projesinin sağlam bir alt yapıya sahip olabilmesi için öncelikle çalışmanın yapılacağı alanın iyi bir şekilde bilinmesi gerektiğinin farkındalığı ile alan analiz çalışmalarının yapıldığı ifade edilmiştir (İlke Planlama, 2010).

Bu bağlamda farklı disiplinlerin bir araya geldiği bir alan ekibinin oluşturulduğu ve bu alan ekibinin her veriyi kaydettiği, kayıtlı bu verilerin ise atölye kısmında danışman öğretim görevlileri ve Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü ilgili teknik elemanları, müdür ve başkan yardımcısı ile belirli periyotlarda toplantılar yapılarak düzenlendiği belirtilmiştir (İlke Planlama, 2010).

Analiz çalışmalarının bitirilmesinden sonra projenin halkla paylaşılabilmesi için öncelikle sokak bazında bilgilendirme toplantıları sonrasında ise ada bazında ve birebir toplantılar yapılarak görüşmeler gerçekleştirildiği, bu görüşmelerden elde edilen veriler ve isteklere göre projelerin revize edildiği belirtilmiştir (İlke Planlama, 2010). Ancak alanda yapılan görüşmelerde yerel yönetimin üstü kapalı olarak kamulaştırmayı sürekli telafuz ettiği söylenmektedir. Bölge sakinleri projeyi benimsemeyerek yerel yönetime karşı güven duymamaktadır.

Şekil 5.22 Yalı Mahallesi ve çevresi öneri avan projesi (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

5.2.2 Sulukule

Fatih ilçesi sınırları içinde yer alan ve Sulukule olarak adlandırılan Hatice Sultan ve Neslişah Sultan Mahalleri, batıda Zeytinburnu, kuzeybatısında Eyüp ilçeleri ile yer alırken, kuzeyinde Haliç, güneyinde de Marmara Denizine ile çevrilidir (Bkz. Şekil 5.23).

Şekil 5.23 Sulukule Proje Alanı

Oral, 2009

1985 tarihinden bu yana Sultanahmet, Süleymaniye ve Zeyrek bölgeleriyle birlikte Kara Surları komşuluğu ile UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde bulunan Sulukule, İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile Kentsel ve Tarihi Sit Alanı içinde kalmaktadır. İçinde, somut olmayan kültür mirasının yanı sıra, İstanbul'un Bizans ve Osmanlı Dönemlerine ait çok sayıda somut kültür varlığını da barındırmaktadır. Mahalle genelinde ayrıca daha önce Koruma Kurulu tarafından korumaya alınmış 22 sivil mimari örneği, ayrıca 5 anıt eser (yapı) bulunmaktadır (Fatih Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

5.2.2.1 Tarihsel Gelişim

Sulukule'nin, adını, Lykos deresinin şehre girdiği Lykos vadisinin bir yamacını oluşturan su sisteminin bir parçası olan kuleden aldığı bilinmektedir. İstanbul'un suyollarıyla ilgili hazırlanan yayınlarda, M.S. 2. yüzyılda İmparator Hadrianus dönemine ait su şebekesinin izine "Mihrimah Camii'nin 220 m güneyinde" rastlandığı anlatılmaktadır. Ayrıca II. Beyazıt suyolları haritaları ve ekli bilgilerde de dönemin su şebekesinin şehre ana giriş noktasının Sulukule bölgesi olduğu belirtilmektedir (Meriç, Sözen, Goncuoğlu, Armağan, 2006, s.158).

Sulukule'nin batı sınırını, Bizans İmparatoru II. Theodosius tarafından M.S. 5. yüzyıl başında yaptırılmış ve İstanbul'un en önemli arkeolojik kalıntılarında kabul edilen Kara Surları oluşturmaktadır.

Bölgenin sınırında bulunan Osmanlı Dönemi'ne ait önemli yapılardan biri de, Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan tarafından 1565'de Mimar Sinan'a yaptırılarak günümüze cami, medrese, türbe, sıbyan mektebi ve çifte hamamıyla ulaşılmış olan Edirnekapı Mihrimah Sultan Külliyesi'dir*. Hagios Demetrios Kilisesi de bölge içindeki bir diğer önemli kalıntıdır. Bugünkü yapının 1834 yılında inşa edilmiş olduğu bilinmektedir. Ancak bu alanda Bizans Döneminde de bir kilise olduğundan söz edilmektedir (Ortaylı, 1994, s.70-71).

Bizans Dönemi'nde İstanbul'un bir bölgesi olan Deuteron'un bugünkü Sulukule olabileceğini, dolayısıyla İmparator Iustinus'un Deuteron Sarayı'nın burada bulunabileceğine yazılı kaynaklarda dikkat çekilmektedir (Ortaylı, 1994, s.70-71).

Sulukule bu tarihi geçmişinin yanı sıra Roman kültürü ile özdeşleşmiştir. Türkiye'de Çingene (Çigan) olarak ifade edilen topluluk, batıda "Rom" (çoğulu Roma), kendilerinin bir kısmınca da "Roman" kelimesiyle ifade edilmektedir. Romanlar üzerine araştırma yapan bilim adamlarınca, Romanların Hindistan menşeli oldukları ileri sürülmektedir. Bilim adamlarını bu kanaate götüren sebep, 200 yılı aşkın bir zamandan

* Çeşitli yazılı kaynaklarda külliyenin başka yapıları içerdiğine ilişkin bilgiler de mevcuttur.

beri Romanlar üzerine yapılan dil araştırmalarının, onların büyük ölçüde Hintçe ağırlıklı dillerinin olduğunu göstergesi olarak ifade etmektedir (Meriç, Sözen, Goncuoğlu, Armağan, 2006, s.158).

Geçmişte yüksek kale burçlarından yaz-kış akan su, Bayrampaşa kırlarından, Sulukule, Yenibahçe yoluyla Aksaray'a kadar gelip oradan Marmara'ya döküldüğü için buraya "Sulukule" denmiştir (Meriç, Sözen, Goncuoğlu, Armağan, 2006, s.158).

Romaların yaşadığı Sulukule 1950-1960'lı yıllarda "Eğlence Evi" adıyla Eğlence sektörü içinde zirve yapmıştır. Bu süreçte ekonomik açıdan gelişkin olan bu bölge 1990'lı yıllarda eğlence evlerinin kapatılmasıyla bir çöküş dönemine girmiştir (Meriç, Sözen, Goncuoğlu, Armağan, 2006, s.159–160)

5.2.2.2 Kazı Çalışmaları

Proje alanı 93.126,14 m² lik alanı kapsamaktadır. Proje alanında 12 ada ve 354 parsel yer almaktadır. 13 Aralık 2006 tarih ve 26375 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamulaştırma kararı çıkartılarak projenin başlaması için girişimde bulunulmuştur. Yaklaşık 45.000 m² lik yerleşim alanı bulunan Sulukele'de 2010 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Fatih Belediyesi arasında imzalanan protokolle kazı çalışmalarına başlanmıştır. Bugüne kadar 45.000 m² lik alanın yaklaşık 30.000 m² lik kısmında kazı çalışmaları tamamlanmıştır (Fatih Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü, 2011). Yaklaşık 110 adet Bizans dönemi mezarı bulunmuştur. Mezarların büyük kısmının 4–5.yy erken Bizans dönemine ait olduğu düşünölmektedir. Çoğunluğu Bizans dönemine tarihlenmiş duvar kalıntıları ile Osmanlı dönemi temiz su kanalları elde edilmiştir (Tan, 2011, <http://www.habervesaire.com/haber/1875/>). Alanın genelinden Osmanlı Bizans dönemi malzemeleri bulunduğu, küçük buluntu envanter çalışmalarına ise henüz başlandığı alan sorumlusu Sırrı ÇÖLMEKÇİ tarafından ifade edilmektedir.

Sulukule'de yürütölen kazı çalışmalarının süreci Yenikapı bölgesinde yürütölen çalışmalar kadar ayrıntılı yapılamamıştır. Bunun en büyük sebebi proje kotunun düşük

olması derin bir kazı yapılmasına engel olmuştur. Aynı zamanda Fatih Belediyesi ve yüklenici tutumu sebebiyle zorlu ve sıkıntılı bir kazı sürecinin yaşanmasına sebep olmuştur. Belediye ve yüklenici tutumunun arkeolojik kazıların devamını tehdit edecek izinsiz bir girişimde bulunmuştur. 12.06.2010 tarihinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri denetiminde sürdürülmekte olan arkeolojik kazı çalışmalarında yenileme kurulunun izni olmamasına ve kazı sorumlusu arkeologun karşı çıkmasına rağmen, iş makinesi ile kazı alanının tahrip edildiği; polis çağrılmasıyla iş makinesinin durdurulabildiği ancak bir süre sonra iş makinelerinin yeniden çalışmaya başladığı bilinmektedir (Bkz. Resim 5.12) (Tan, 2011).

Resim 5.12 Suluke'deki izinsiz kepçe çalışması

(http://3.bp.blogspot.com/_f0jQ12vUhm0/TBjoR8u5G_I/AAAAAAAAABI/R81xJ5pG8Ps/s320/sulukule.jpg)

Bu yoğun kültürel mirası içinde barındıran alanda, yenileme projesinin uygulama aşamaları bugün hızla hayata geçirilmektedir. Alandaki evler boşaltılmış, alan içinde bulunan 574 evden %80'i için yıkımlar gerçekleştirilmiştir. Ancak bu uygulamalar sırasında sahip olduğumuz yer üstü ve yer altı kültür mirasının görmezden gelindiği ve korunmasına özen gösterilmediği görülmüştür.

Çağdaş koruma ilkeleriyle ters düşen olumsuz gelişmeler, alanda yapılan arkeolojik çalışmalarında etkilemektedir.

Kazı çalışmaları devam ederken gerçekleşen inşai faaliyetler, ulusal ve uluslararası platformlarda tepki ile karşılaşmıştır. Tarihsel ve stratejik olarak önemli bir noktada olan proje alanı, yurt içi ve yurt dışından ilgili çevrelerce yakından takip edilmekte, tarihi yarımadanın “UNESCO Dünya Mirası Listesinde” yer alması nedeniyle, basta ABD olmak üzere diğer ülkeler, hükümet ve yerel yönetimden proje hakkında sıklıkla bilgi alınan bir yer konumundadır. Bu kadar önemli bir alanda ve göz önünde olan bir alanda bu alanın özelliklerine uygun bir şekilde proje yapılması gerekmektedir.

Kazı çalışmalarının yerel yönetimlerce zaman konusu öne sürülerek bilimsel çerçeveler içinde yapılmasına engel olduğu, incelenen bölgede çalışan serbest arkeologlar tarafından da sıklıkça zikredilmiştir. Ayrıca bu bölgede kazı çalışmalarını yürüten ekibin alanda bulunmadığı zaman dilimlerinde izinsiz kazıların yapılmış olduğu da ayrıca ifade edilmiştir.

5.2.2.2 Kentsel Yenileme Çalışmaları

Sulukule Bölgesi, 22.04.2006 tarih ve 26147 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak Yenileme Alanı ilan edilmiştir.

5.2.2.2.1 Projenin Amacı

Fatih Belediyesi tarafından projenin amacı olarak; *“İstanbul’un tarihsel süreci içinde çok önemli yeri olan ve bir dönemin mimarisini ve yaşam biçimini yansıtan bu bölgesinin, yaşam kalitesi yüksek sağlıklı bir çevre haline getirilmesi ve yapı kalitesi ile işlevsel açıdan çöküntü bölgesi haline gelen bu alanın; fiziksel ve sosyal olarak iyileştirilmesi hedeflendiği”* ifade edilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Sulukule Yenileme Projesi, Sulukule'nin kültürel kimliğinin mahalleli ile birlikte korunarak yaşam standardının yükseltilmesini hedefleyen sosyo-ekonomik ve kültürel bir program olarak tanımlanmıştır (Sulukule Atölyesi, Yönetici Özeti, 2009).

Proje ile tarihi bölgenin, imar planı ve tarihi doku ile uyumlu, mevcut adalar bölümlenerek ve sokak dokularının korunarak, yeterli sosyal donatı alanlarına sahip, otoparkları ile çağdaş konutlu yaşam alanlarına sahip olması amaçlanmıştır (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Projede, belirtilen bu amaçlar doğrultusunda koruma ve geliştirme, barınma, kent ve yaşam hakkının sağlanması ile roman kültürünün sürdürülebilmesi gibi üç temel hedef tanımlanmıştır (Sulukule Atölyesi, Yönetici Özeti, 2009).

5.2.2.2.2 Projenin Kapsamı

93.126,14 m² lik proje alanında; analiz ve anket çalışmaları, temel fiziki mekan kararları, mimari tasarım ilkeleri ve Sulukule gelişim programı başlıkları kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

Analiz çalışmaları kapsamında öncelikle çalışılma alanında kalan 12 ada ve 354 parselde eski eser verileri elde edilmiştir. Bu kapsamda 354 parselin 22 adedinin tescilli eski eser niteliğinde olduğu bu eski eserlerin 17 adedinin sivil mimarlık örneği, 5 adedi ise anıt eserden oluştuğu belirtilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011); (Bkz. Res.5.13).

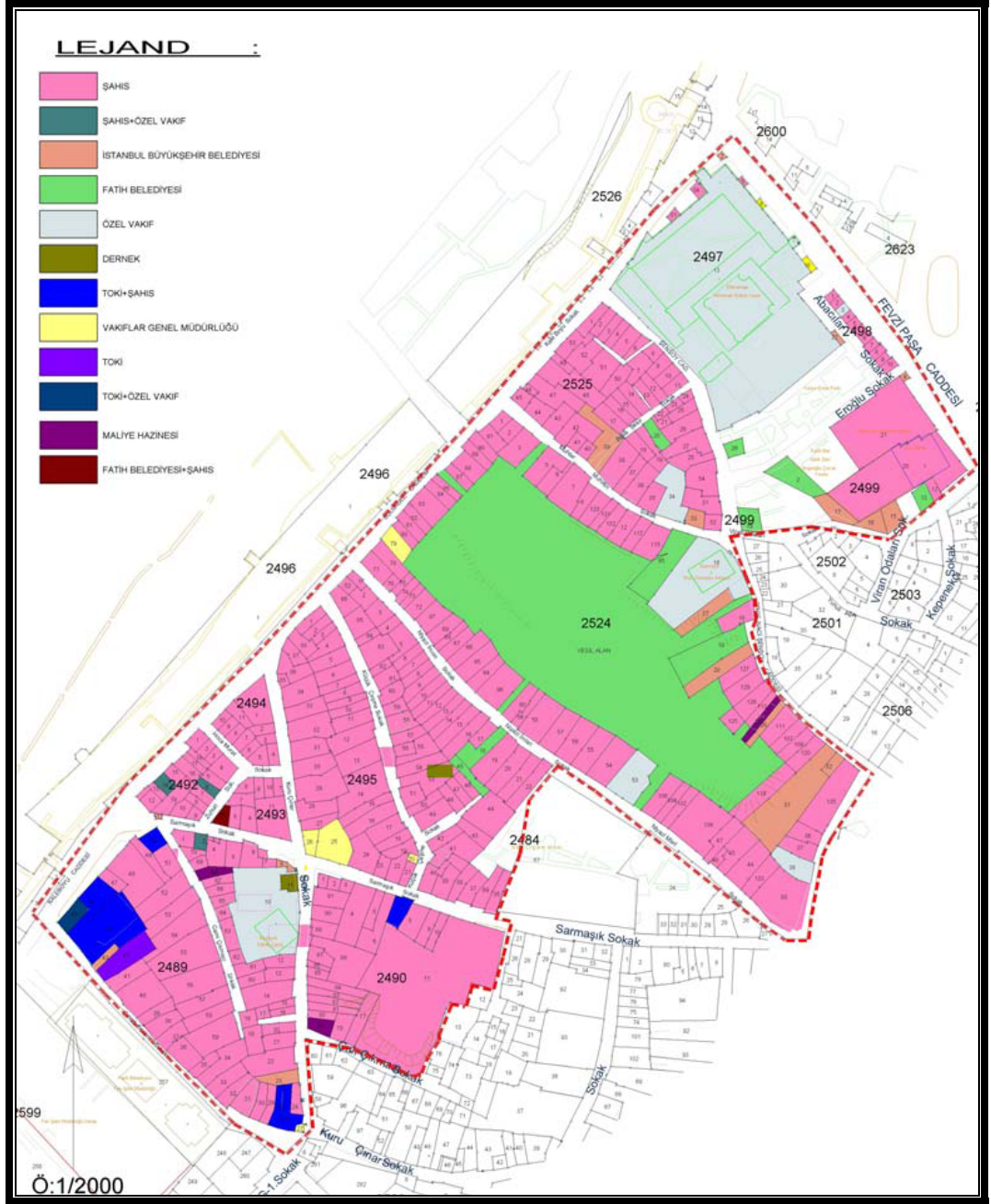

Resim 5.13 Proje çalışmalarına başlamadan önceki sokak ve binalardan görüntüler
(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2009–2010)

12 ada²² ve 354 parselin mülkiyet durumlarının sayısal verileri oluşturulmuştur. Buna göre mülkiyet dağılımının %86'sının şahıs, %3,7'sinin İBB, %3.14'ünün Fatih Belediyesi olduğu, aynı zamanda alanda az sayıda özel vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve TOKİ'ye ait olduğu belirtilmiştir(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011); (Bkz.Şekil 5.24).

Ancak projenin ilerleyen safhalarında; Sulukule Bölgesinde mülkiyet yüzdeleri değişiklik göstererek TOKİ ağırlıklı bir mülkiyet yapısına dönüştüğü gözlemlenmiştir.

²² Onaylı avan projede ada sayısı 21' çıkarılmıştır.

Şekil 5.24 Proje Alanının Mülkiyet Durumu
(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

Fatih Belediyesi proje öncesinde ilk olarak 2006 yılı içerisinde, proje alanında kapsamlı bir anket çalışması ile resmi kayıtları inceleyerek hak sahiplerini tespit etmiştir. Yapılan anket ve analiz çalışmalarında; bölge halkının %17'sinin Roman vatandaşından

oluştugu, okur-yazar oranlarının oldukça düşük olduđu²³, çalışma oranlarının düşük olduđu²⁴, bölgenin %35'nin konut alanı, %20'sinin ise boş alan olarak kullanıldığı ve toplamda 574 bina olduğu, yaşayanların genel olarak eğlence sektöründe olduğu, okuma yazma oranlarının Türkiye ortalamalarının oldukça altında olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra proje alanında yaşayan halkın büyük bölümünün herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığı ve yaşanan sorunların şiddet, yoksulluk ve uyuşturucudan kaynaklandığı görülmüştür (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Bu analiz verilerinin ışığında projenin sosyal bir proje olarak uygulanabilmesinin ancak kamu desteği ile mümkün olabileceği yerel yönetimce sıklıkla ifade edilmiştir. Bu sebeple belediye, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, T.C. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve T.C. Fatih Belediye Başkanlığı arasında, 13.07.2006 tarihinde imzalanan protokol ile birlikte resmiyet kazanmıştır (Ertürk, 2009, s.39).

Bakanlar Kurulu, uygulama bölgesinde bulunan bazı taşınmazların, Fatih Belediye Başkanlığı tarafından acele kamulaştırma yapılabilmesi için 19.10.2006 tarih ve 2006/11296 sayılı karar almıştır ve bu karar 13.12.2006 tarih ve 26375 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bölge halkı, Haziran-Eylül 2006 tarihlerinde yapılan toplantılarla proje konusunda bilgilendirilmiştir (Ertürk, 2009, s.39).

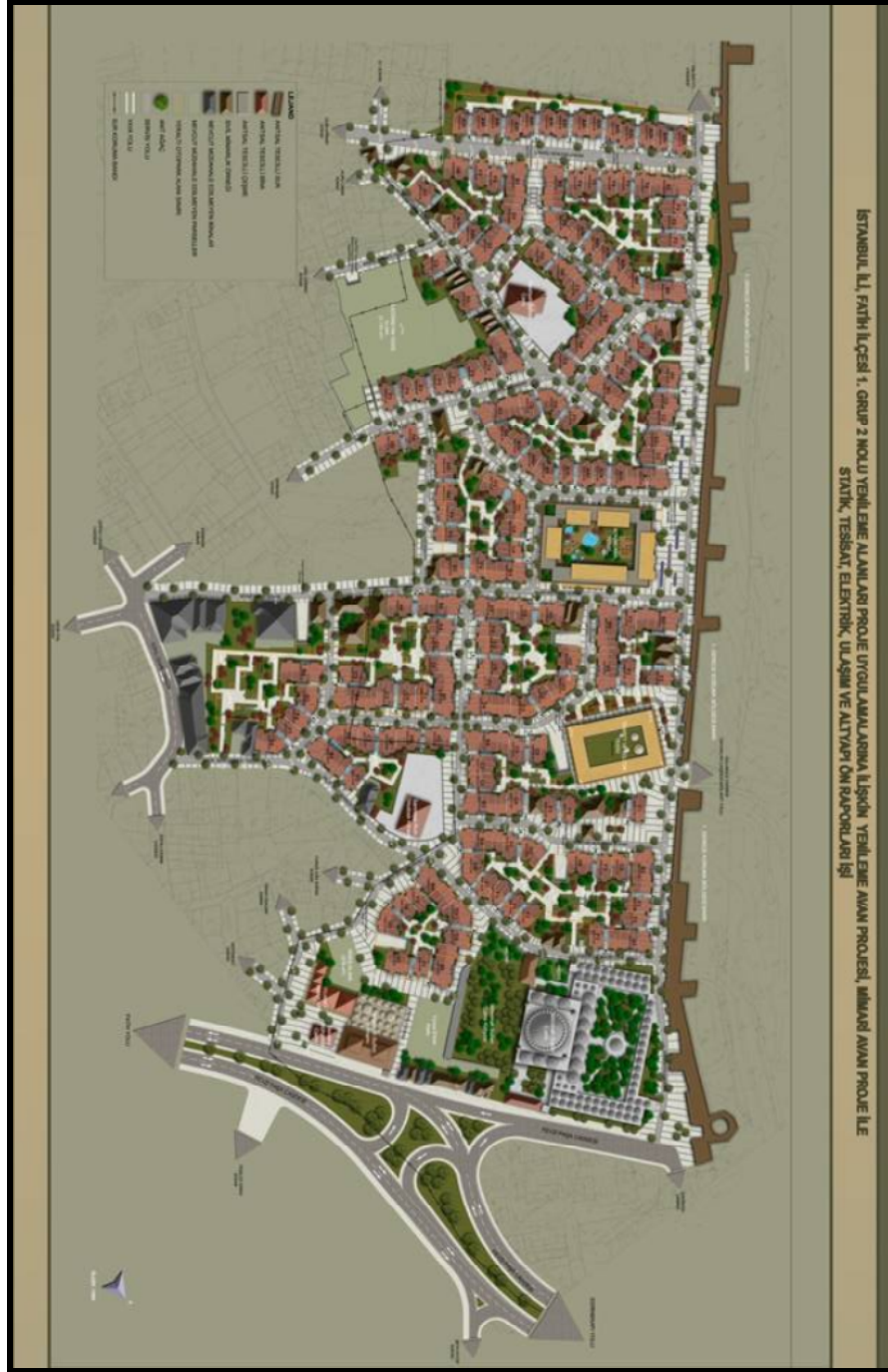
Bölge halkı ile Haziran-Eylül 2006 tarihlerinde bilgilendirme toplantılarının yapıldığı, bu toplantılarda halktan gelen fikirler doğrultusunda projelerin revize edildiği ifade edilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun, Tarihi Yarımada Fatih İlçesi Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri (Sulukule) Yenileme Avan Projesini 02.11.2007 tarih ve 20 sayılı kararı ile onaylamıştır (Bkz. Şekil 5.25). Onaylanmış avan proje sonrasında Belediye meclisine sunulmuş meclisin kabulü ile

²³ %31 okur yazar olmayan, %34 ilkököl mezunu, %5ortaokul mezunu ve %4 lise mezunu olduğu tespit edilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

²⁴ Ailelerden %8'inde kadınların, %17'sinde hiç çalışanın olmadığı, %13'ünde ise çocukların çalıştığı tespit edilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

kurul onaylı avan projeler İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan'lığına iletilmiş, Başkan'ın 18.12.2007 tarihinde onaylaması ile Yenileme Avan Projesi yürürlüğe girmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Şekil 5.25 Sulukule Onaylı Avan Proje (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

Onaylı avan projeye göre arazi kullanımları şu şekilde belirlenmiştir (Bkz. Şekil 5.26)

ARAZİ KULLANIMI		Alan (m ²)	Alan (m ²)	Oran (%)
Net Konut Alanı	TOKİ'ye Ait Binalar ve Tescilli Binalar	28,700	31,286	33.6
	Mevcut Diğer Binalar	2,586		
İlköğretim Tesis Alanı		3,189	3,189	3.4
Kreş Alanı		589	589	0.6
Dini Tesis Alanı		9,844	9,844	10.6
Ticaret Alanı	Ticaret, Kültür ve Eğlence Tesisi	1,380	2,925	3.1
	Ticaret Birimleri (eski akaryakıt istasyonundan dötüşen)	259		
	Mihrimah Sultan Hamamı	928		
	Mevcut Ticari Binalar	358		
Turizm Tesis Alanı	Konaklama Tesisi	2,308	2,308	2.5
Yeşil Alanlar		15,337	15,337	16.5
Yollar		27,649	27,649	29.7
TOPLAM ALAN		93,127	93,127	100.0

Şekil 5.26 Avan Proje Arzi Kullanımları
(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

Avan projenin onaylanarak yürürlüğe girmesi ile alanda bulunan taşınmazların bedellerini belirleyebilmek için İBB, Fatih Belediyesi ve TOKİ'den olmak üzere 5 kişilik bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon tarafından taşınmazların kıymet takdiri yapıldığı belirtilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Yenileme Alanında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve hazırlanan kıymet takdirleri doğrultusunda yapılacak kamulaştırmada bölge halkı ile anlaşmak 5366 sayılı kanun gereği esastır. Ancak, anlaşmanın sağlanamadığı durumlarda kamulaştırma yoluna gidileceği belirtilmiştir. Kamulaştırmanın yasal sürecinin Fatih Belediyesi tarafından yürütüleceği, bedellerin ise TOKİ tarafından karşılanacağı imzalanan protokolde belirtilmiştir.

Tüm onaylardan sonra yıkımlara başlanarak (Bkz. Res.5.14) alanda İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce imzalanan protokole istinaden 2010 yılında kazı çalışmalarına başlanmıştır. Kazı çalışmaları ile eş zamanlı olarak Fatih Belediye Başkanlığı'nın izni ile inşai faaliyetler de başlamıştır (Bkz. Res.5.15).

Resim 5.14 Alandaki yıkım faaliyetleri <http://sulukulegunlugu.blogspot.com/>

Resim 5.15 Alandaki inşai faaliyetler

<http://sulukulegunlugu.blogspot.com/>

Günümüz koşullarında sorunlu yerlerden biri olarak nitelendirilen bölgenin, bu proje ile ekonomik açıdan refah düzeyi artmış bir yaşam alanına dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Proje sonrasında; yaşayan nüfusun azaltılacağı, kaliteli konutların yapılacağı, yeşil alanların mevcuttan fazla yer kaplayacağı, sosyo-kültürel tesislerin yer alacağı, konut fonksiyonunun yanı sıra konaklama, eğlence, ticaret ve kültür

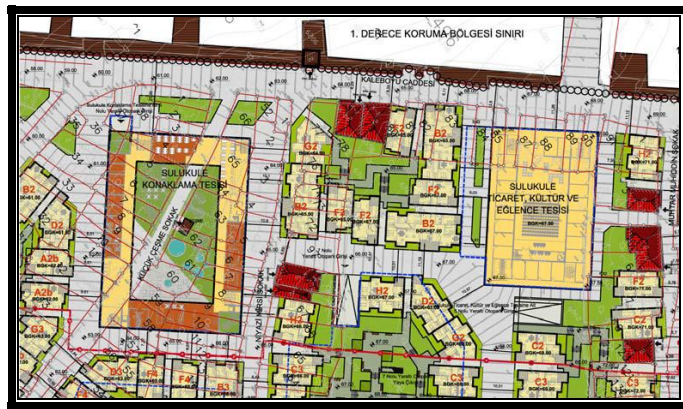
fonksiyonlarının verileceği, ulaşım konusunda ağırlıklı olarak yaya ulaşımı tasarlanırken taşıt ulaşımı da küçük çaplı olarak ön görülmüştür (Bkz. Şekil 5.27). Projede ayrıca 9 bölgede katlı otopark önerisi de getirilmiştir.

Ancak tüm bu fonksiyon çeşitliliği, ulaşım ve yeşil alanların önerilmesi projenin sosyal içerikten uzak olması, kültürel mirası önemsememesi ve bir soylulaştırma yolu izlediğini değiştirmek konusunda yetersiz kalmaktadır. Sadece çevreyi yenileyen veya dönüştüren bir projenin tam olarak bir başarı sağlaması mümkün değildir.

Dünya Miras Alanı olan Kara Surlarının dibinde ve surun yüksekliğini geçen ve tarihi kimlikle uygunluğu olmayan bu yeni yapılaşmalar, proje alanı olan Sulukule'yi yok etmiştir. Bu alandaki çalışmalar yenileme çalışması olarak ifade edilmiş olsa da derin bir dönüşüm projesi esasına dayanmaktadır.

Tasarlanmış konut silüetleri

Şekil 5.27 Sulukule Yenileme Projesi detayları(Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011)

5.2.2.2.3 Projenin Yöntemi

Sulukule Yenileme Projesinde, akademik ve bağımsız çalışmalar yapan, fikir üreten tüm kesimlerin, sivil ve kamu aktörlerinin ve bölge halkının katıldığı bir süreçte, açık ve katılımcı bir planlama ve projelendirme yaklaşımının izlendiği ifade edilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

Ancak yazılı ve görsel basında halkın bu yenileme projesine karşı olduğu ve yerel yönetimle anlaşma konusunda sorunların yaşadığı gözlemlenmektedir. Proje alanında yaşana sorunları giderebilmek ve projeye karşı durabilmek için sivil toplum örgütleri, odalar ve yerel halin oluşturduğu direniş iradesi ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda “Sulukule Günlüğü” adıyla bir blog açılmış ve Sulukule’de yaşanan süreci gün gün blogtan duyurulmuştur.

2006 yılından başlanan çalışmalarda alanla ilgili anket ve analiz çalışmalarıyla toplanmış bilgiler doğrultusunda projeye yön verildiği, farklı kesimlerle yapılan toplantılarda çeşitli çalışma konularının (planlama ve mimarlık, sosyo-kültürel ve ekonomik, hak sahipliliği vs.) bir arada değerlendirilmesiyle projenin zenginleştirildiği vurgulanmıştır. Ayrıca bu izlenen yol ile Sulukule’de gerçekleştirilen projenin bir sosyal proje olması sağlandığı belirtilmiştir (Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, 2011).

6 İSTANBUL TARİHİ YARIMADADAKİ YENİLEME VE SİT ALANLARINDAKİ KENTSEL ARKEOLOJİK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yenileme ve Sit Alanlarında parsel bazlı çalışmalar ile büyük projeler kapsamında yürütülen çalışmalarda kültürel mirasın ortaya çıkarılmasında pek çok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için incelenen alanlarda yapılan tespitler doğrultusunda çözüm önerileri sunulmaktadır.

6.1 Kentsel Arkeolojik Alanlar Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ülkemizde özellikle son yıllarda tarihi kent merkezleri başta olmak üzere hızlı kentleşme girişimleri çarpık yapılaşmaların artmasına sebep olmaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılması için yenileme çalışmaları adı altında yerel yönetimlerce projeler üretilerek uygulamalar yapılmaktadır. Tarihi kent merkezlerinde yapılan bu yenileme çalışmaları sırasında gündeme gelen kentsel arkeoloji çalışmaları projelerin önünde engel olarak görülmektedir. Bu tez kapsamında incelenen iki alanda da arkeolojik çalışmalar projeler önünde engel olarak görülmüş özellikle Sulukule’de yürütülen çalışmalarda bu konu daha da belirginleşmiştir. Kazı alanı içine izinsiz bir kepçe sokulmuş, müze uzmanının tüm itirazlarına rağmen kepçe durdurulamamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı kendi bünyesine bağlı müzeyi saf dışı bırakarak kazı alanına müdahale etmiştir. Bu durumun koruma yasasında ve yönetmeliklerde net bir tanımı bulunmamaktadır. Mevcut yasalar ve yönetmelikler hazırlandıkları dönem için iyi niyetli olsa da günümüzde tarihi mirasın korunması hususunda ki çalışmalara, modern çağın gereklerine ve korunması gerekli alanların niteliklerine uygun değildir.

Kent içindeki arkeolojik kazılar, yerel yönetimlerin imar müdürlüklerine tabi modern yapı izinleriyle kentin mücavir alanı içindeki arkeolojik sit bölgelerinde ilgili koruma

kurulu izni ve Arkeoloji Müzeleri denetiminde yapılan temel kazılarıyla başlamaktadır. Temel kazıları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda Arkeoloji Müzeleri Koruma Kurullarına bilgi vererek yapı inşa izniyle ilgili görüş bildirmektedir. Yapılan bu arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen veriler Arkeoloji Müzeleri'nin arşivlerinde belli bir sistem olmaksızın depolanmaktadır. Bu nedenle birbirleriyle paralel alanlarda farklı zaman dilimlerinde yürütülen kazı çalışmalarının sonuçları birbirinden bağlantısız kalmaktadır.

Bu sorunun çözümü için Arkeoloji Müze Müdürlükleri denetiminde yürütülen kazılarda görevlendirilen müze uzamanlarının aynı zamanda müzecilik faaliyetlerini de yürütmek zorunda kalmamaları için **müzelerin bünyesinde oluşturulacak bir kazı birimi**²⁵ ile çözüme kavuşturulabilecektir. Bu birimde görev alacak uzamanların sadece temel kazıları ile büyük çaplı yenileme ve ulaşım projelerinde yapılacak olan kazı çalışmalarını yürütmek, koordinasyonu sağlamak, bilimsel yayını yapılarak elde edilen buluntuları oluşturulacak kent arkeoloji haritasına işlemek, arşiv oluşturularak yapılacak diğer çalışmalara veri sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışma şekliyle yeni yapılacak projenin çevresinde daha önceden elde edilmiş verilerin ışığında alanda karşılaşılabilecek buluntu yoğunluğu, buluntu niteliği ve süreci ile ilgili ön fikir sahibi olunabilecektir. Bu da yapılacak çalışmaların sürelerinin önceden yaklaşık olarak hesaplanabilmesi bağlamında büyük önem taşımaktadır.

Oluşturulacak yeni birim ile kişisel inisiyatifler ve bilgi birikimleri ile ilgili aksaklıklar en aza indirilerek, kuralları doğru koyulmuş, yöntemi daha başlangıcında belirlenmiş ve bilimsel sistemi içinde arkeolojik kazıların yapılması sağlanabilecektir. Bu bağlamda kamuoyunun kent içi arkeolojik kazılara karşı bakış açısının değişmesine katkıda bulunabilecektir. Bu şekilde yapılacak çalışmaların bir standardı olacağından kazı çalışmalarıyla bağlantılı olan kurum veya şirketlerin söz konusu çalışmanın süresi ve maddi ağırlığı açısından planlama konusunda öngörülü olabilmesi sağlanmış olacaktır.

²⁵ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Uzmanı Mehmet Ali POLAT ile yapılan görüşmeler sonucunda Mehmet Ali POLAT tarafından önerilmiştir.

Kent içinde yapılan arkeolojik kazılar, araştırma, kazı ve yöntem bakımından geleneksel arkeolojiden ayrılmaktadır. Kent içinde arkeolojik çalışmalarının, sistemli duruma getirilerek önceden planlanması bilimsel ölçülerden taviz verilmeden hızlı ve etkili olması gerekmektedir.

Kentsel arkeoloji alanlarında yürütülen çalışmalarda, bilinen kazı yöntemleri ve çalışmalarından farklı koruma sorunları ile karşılaşmaktadır. Bu sebeple alanların özelliğine göre farklı çalışma ve koruma metotlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Kent arkeolojisi çalışmalarının sonucunda ortaya çıkarılan kültür varlıklarının kente kazandırılması gerektiğinden, bu doğrultuda farklı disiplinlerin bir araya geldiği bir proje grubu ile projelendirme çalışmasının yapılması gerekmektedir.

6.2 Belgeleme-Envanter Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kentlerin yer altı ve yer üstü kültürel miraslarının tam olarak bilinmemesi, hangi dönemin korunması gerektiği konusu ya da mevcut belgelenmenin eksik olması sebebiyle arkeolojik alanlar potansiyel tehditlere ve tahribatlara açıktır. Bu tahribat ve tehditlerin ortadan kaldırılması konusunda, yer altı ve yer üstü kültür varlıklarının bir arada korunması için farklı disiplinlerin bir araya gelerek oluşturacağı projelerin yapılmasının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca tescil çalışmalarının bilimsel yöntemlerle yapılmamış olması ya da yeterli derecede yapılmaması, yeterli seviyede yapılmamış olan belgelemenin ilgili birimlerle paylaşılmaması olası arkeolojik alanların dikkate alınmamasına sebep olmaktadır.

Doğru bir belgeleme çalışması yapılamadığından gerçek arkeolojik birikim bilinmemekte bu da yapılan planlama ve projelendirme çalışmaları öncesi bu alanların doğru değerlendirilememesine sebep olmaktadır. Bu yüzden proje uygulama çalışmalarına başlandığında arkeolojik varlıklarla karşılaşmaktadır. Bu hazırlıksız karşılaşmanın sonucunda kimi zaman proje devamı kararı verilip arkeolojik alan tahrip edilmektedir. Böylece arkeolojik birikimin bütünlüğü bozulmakta, eksik bilgi ve verilere sebep olmakta dolayısıyla da planlama politikaları da bu doğrultuda yetersiz ve başarısız olmaktadır.

Bu durum ile özellikle Yenikapı Bölgesinde karşılaşılmıştır. Tasarlanan büyük ulaşım projelerinde, projenin yapılacağı alanın iyi araştırılmaması sonucunda proje için olumsuzluk olarak nitelendirilen ancak arkeoloji dünyası için büyük kazanımların elde edilen buluntular ortaya çıkarılmıştır.

Bu sebeple öncelikle tarihi kent merkezlerinin oluşturulacak bir heyet ile detaylı bir şekilde araştırılması ve bu araştırma sonuçlarının belgelenecek paylaşılması gerekmektedir. Tüm bulguların işlendiği bir haritalama sisteminin oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Tez kapsamında incelenen Londra'daki kentsel arkeoloji rehberinin bir benzeri tezin sonuç kısmında oluşturulmuştur. Bu rehber dikkate alınarak tarihi kent merkezlerinde yapılacak çalışmalarında rehber ek olarak uygulama yapılacak bölgelerin özellikleri de eklenerek bu doğrultuda projelendirmelerin yapılması gerekmektedir.

6.3 Politik Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Politik baskılar nedeniyle alanların sit derecelerinin önemsenmemesi, sit sınırlarının daraltılmaya çalışılması gibi girişimler, birçok arkeolojik sit alanının yapılaşmaya açılarak tahribata uğramasına sebep olmaktadır. Bu durum ile Sulukule'de karşılaşılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı insiyatifi ile kazılardan sorumlu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin bilgisi dışında kazı alanına kepçe sokulmuş ve alanın arkeolojik sit alanı olmadığı Bakanlıkça dayanak gösterilmiştir. Arkeolojik kazı alanına sokulan kepçenin TOKİ, yüklenici firma ve Fatih Belediyesi'nin rahatsızlığı sebep olarak gösterilmiştir (<http://www.habervesaire.com/haber/1878/>).

Kültür varlıklarını koruyup daha sonraki kuşaklara aktarımını sağlayacak olan Kültür ve Turizm Bakanlığı altına imza attığı ulusal ve uluslararası anlaşmaların aksine bir tutum içerisine girerek hareket etmiştir.

Ayrıca hükümet tarafından Yenikapı ve çevresinde yürütülen arkeolojik kazıların konu edildiği 5 Mayıs 2011 tarihinde yapılan açıklama²⁶ ile ülkemizde kültür varlıklarının

²⁶ “...Marmaray projesi gecikiyor. Gecikme çıkarılan engellere bağlı. Yok arkeolojik şey, yok çömlek çıktı, yok şu çıktı yok bu çıktı ile önümüze engeller koydular. Bunlara takılıp kaldık. Bundan sonra engel engel tanımıyoruz. Bedeli ne olursa olsun, ne yargı ne kurul kararı

korunması konusunun politik açıdan çok büyük bir tehdit altında olduğunun açık ifadesidir.

Tüm bu açıklamaların sonucunda 17 Ağustos 2011 tarihinde kültür varlıklarını koruma kanununda değişiklik yapıldığına dair resmi gazetede kanun hükmünde bir kararname çıkarılmıştır. Bu kararname ile koruma kanunun adı 2863 sayılı kanun olarak değiştirilmiş ve tüm kurul üyeleri görevden alınmıştır. Yeni kurul üyelerinin ise bakanlık tarafından atanacağı kanun hükmünde kararnamede açıkça belirtilmiştir.

6.4 Finansal Sorunlar ve Çözüm Önerileri:

Çok katmanlı kentlerde tasarlanan projelerde uygulama sırasında karşılaşılan kentsel arkeoloji çalışmaları maddi anlamda büyük bütçelerle yapılabilmektedir. Büyük bütçeler, kentsel koruma eylemi içerisinde yer alan kentsel arkeoloji çalışmalarında da finansal anlamda yeterli kaynağa her zaman sahip olamamaktadır. Bu sebeple yeterli koruma önlemi alınmayan alanlar tahrip olmaktadır.

Kültür varlıklarının kentle bütünleşmesinin projelendirilmesi: kültür varlıklarını koruma altına alacak birimlerin finansmanı da yüklenmesi, teknik ve finansal olarak yeterli olan yerel yönetimler ile il özel idareleri kentsel arkeoloji alanlarında yapılacak çalışmaları ve bu alanların yönetimi konusunda etkin katılımlarda bulunmalıdırlar. Ayrıca bu alanlardan elde edilen buluntuların korunmasına yönelik finansal desteğin yine bu kurumlarca yapılması yasalarda tanımlanmalıdır.

İncelenen Yenikapı Bölgesi'nde 100 Ada olarak tanımlanan alanda bulunan mimari buluntu konteksinin korunması konusu finansal sorunlar nedeniyle çok geç bir tarihte gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte mevcut buluntular hava koşulları sebebiyle zarar görmüştür.

Projelendirme çalışmalarına başlandığı zaman ilgili kurumlar arasında yapılacak protokollerde kazı çalışmaları ve bu doğrultudaki her çalışmanın finansalının kime ait olduğu konusuna netlik getirilmesi durumunda ortaya çıkarılan buluntuların çok zarar görmeden korunmasında etken olacaktır.

dinlemeyeceğiz...”<http://haber.gazetevatan.com/erdogan-artik-canak-comlek-cikti-diye-durmak-yok-dedi-ama-neyse-ki-muteahhit-duracak/363362/4/Haber>

6.5 Bilgilendirmedeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Arkeolojik çalışmalar sırasında, kazı alanının çevreden soyutlanması, yerel halkın konuya uzak kalmasına ve konu ile ilgili bilgi eksikliğine sebep olmaktadır. Bu da halkın kültürel mirası önemsememesinde etkili olmaktadır. Halkın önemsemediği ve bilmediği bu alanlar halk tarafından sahiplenmemekte ve korunmamaktadır. Bu çalışmalar halk için sorun olarak nitelendirilmektedir. Bu konuyla ilgili sorunlara özellikle Yenikapı'da sıkça rastlanmıştır.

Bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi için kazı hakkında yerel halka toplantılar yapılarak bilgilendirmelerin yapılması ve böylece konu hakkında bilgi sahibi olan halk o bölgeyi, önemini ve neden koruması gerektiğini, gerekçeleri ile öğrenerek bilinçlenmiş olacaktır. Bunun yanı sıra gerekli izin ve güvenlik önlemlerinin alınarak belli periyotlarda halkın alanda gezdirilmesi, kazı alanı çevresine bilgilendirme tabelarını asılması gibi çalışmalar yapılmalıdır. Bu girişimlerle arkeolojik alanların, halk için bir çile değil, kültürel miras için katkı sağlayacak verilerin elde edileceği bir alan olarak benimsenmesinde etkili olacaktır.

Tezin son bölümünde oluşturulan taslak rehberin içeriğine göre yapılacak uygulamalarda sorunların en az seviyeye indirilebileceği düşünülmektedir.

6.6 Sit Sınırları ile İlgili Sorunlar ve Çözüm Öneriler

Arkeolojik sit sınırlarının net olmaması ve sürekli değişkenlik göstermesi tahribatın önemli sebeplerindendir. Ayrıca, sit sınırlarının değiştirilmesine yönelik yasal otoriterlerce yapılan çalışmalar tahribatlarda önemli rol oynamaktadır. Bu durumda alanların tahribatına, kişisel bir yargı ile istismarına yol açmaktadır. İmar Planlarında arkeolojik sit alanları içerisinde kurul kararlarıyla yapılan inşaatlarda bodrum açma olanağının tanınması bu alanların parça parça yok olmasına sebep olmaktadır.

İnceleme alanlarından biri olan Sulukule'de tam da böyle bir sorun yaşanmıştır. Alanın Sulukule ve çevresinin arkeolojik sit olmadığı ileri sürülerek detaylı bir kazı çalışmasının yapılmasına gerek olmadığı vurgulanmıştır. Halbuki Tarihi Yarımada için

yapılmış bütün Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarında inşaat yapılmadan önce İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde kazı yapılır ibaresi mevcuttur.

Bu durumu ortadan kaldıracı için Tarihi Yarımada'nın arkeolojik sit ibaresinin olmadığı diğer tüm alanlarının III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Arkeologlar Derneği İstanbul Şubesi'nin yazılı bir girişiminin olduğu ama ilgili kurul tarafından henüz karara bağlanmadığı öğrenilmiştir²⁷.

Özetlemek gerekirse ülkemiz, hem yenileme alanlarında hem de kentsel alanlarda yürütülen çalışmaların ve bu çalışmalardan elde edilen buluntuların nasıl korunacağını net olarak tanımlayabilecek yeterli bir yasal düzenlemeye sahip değildir. Var olan yasal mevzuat açık olmayan ifadeler içermektedir. Bu bağlamda planlamadan uygulamaya yönelik çalışmalar, denetleme safhalarına kadar farklı ölçek ve nitelikte pek çok soruna sebep olmaktadır. Bu sorunların çeşitlenerek arttığı, aynı hızla çözümler üretilmediği de önemli bir gerçektir.

6.7 Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri

Kentte yapılan tüm kazıların imar planlarına işlenmesi ve koruma açısından bilgi paylaşımının sağlanması gerekmektedir. Ada parsel bazında yapılan kent içi temel kazılarında çalışmalar detaylı bir şekilde belgelenip rapor haline getirilmelidir. Bu çalışmada kazı alanından taşınır-taşınmaz verinin elde edilip edilmemesine bakılmaksızın kazı alanının, derinlik, toprak yapısı, dolgusu gibi pek çok özelliği kaydedilmelidir. Bu çalışmalar plan ve paftalar üzerine işlenmelidir. Böylece çok katmanlı kentler de parça parça yapılan kazıların verilerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi sağlanacak, dolayısıyla da veri kaybı engellenecektir. Elde edilen verilerin farklı disiplinlerin koordinasyonunun sağlanarak ilgili birimlere ulaştırılması gerekmektedir. Koordinasyon sorununun çözülebilmesi için ülkemizde altına imza attığı ulusal ve uluslararası sözleşmelerin gereklerinin yerine getirilebilmesi ile sağlanabilecektir.

²⁷ Arkeologlar Derneği İstanbul Şubesi'nden Bekir KÖŞKER ile Temmuz 2011'de yapılan görüşme sonucunda oluşturulmuştur.

Ayrıca son dönemde sıkça karşılaşılan yenileme alanları konusunda üretilen projelerin uygulama safhasından önce alanın her yönüyle araştırılmasının sağlanması gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre proje tekrar ele alınarak revize edilmelidir. Bu sayede hem zaman hem de finansal anlamda kayıplar önlenecektir.

Örneğin böyle bir belgeleme çalışmaları daha önceden yapılmış olsaydı, Yenikapı’da ne ile karşılaşılabileceği yaklaşık olarak bilir ve buna göre yaklaşık bir zaman tespiti yapılabilirdi.

6.8 Mevzuat Açısından Sorunlar ve Çözüm Önerileri

2005 yılında kabul edilen “5366 sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”, köhnemiş ve çöküntü alanı olarak tabir edilen, sit ve koruma alanlarının yerel yönetimlerce belirlenerek İBB ile Kültür ve Turizm Bakanlığına onaylatılarak ilan edilen alanları temsil etmektedir. Bu kanun ve kanunun uygulama yönetmeliği incelendiğinde ve bu kapsam içinde yer alan imar kanunu, koruma kanunları ve yönetmelikleri ile karşılaştırıldığında eksikliklerle dolu olduğu görülmektedir. Bu kanun ve yönetmeliğin en çok ilişkide olduğu, “3194 sayılı İmar Kanunu” ve “5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nda kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm ile ilgili hiçbir düzenlemenin olmadığı görülmektedir (Genç, 2008, s.116). Bu kanun ve yönetmelikteki eksiklikler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- 5366 sayılı kanun ve uygulama yönetmeliği, sit alanı ve koruma bölgelerini kapsamına rağmen sit, koruma ve arkeoloji kavramların içermemektedir. Bu da bu kapsamda yapılan projelerin baştan eksik tasarlandığının bir göstergesidir.
- 5366 sayılı kanununun 1. maddesinde ifade edilen sit alanı tanımına hangi tür sit alanı olduğu konusuna açıklık getirilmemiştir. Uygulamanın hangi sit alanlarında yapılacağı konusu yoruma açık olarak bırakılmıştır. Bu da uygulamaların istenilen arkeolojik, kentsel ve tarihi sit alanlarının herhangi birinde rahatlıkla yapılabilmesine sebep olmaktadır.

- Bu kanun ve uygulama yönetmeliği kentin hızlı dönüşüm sürecini planlayabilecek, politikalar geliştirebilecek bir alt yapıya sahip değildir. Bu sebeple yapılan tüm çalışmalar sorunlara dönemsel çare bulmaktan öteye gitmemektedir.
- 5366 sayılı kanun kapsamında yenileme alanı olarak ilan edilen bölgelerdeki uygulamaya yönelik olarak hazırlanan projelerde, mevcut yasal düzenlemelerdeki eksiklikler (imar kanunu, koruma kanunu, yönetmelik ve ilke kararları), uygulama alanlarının niteliğine göre oluşturulması gereken farklı disiplinlerin koordinasyon eksikliği karşılaşılan en önemli sorunlardan biridir. Doğru bir şekilde bir araya getirilemeyen yasal mevzuat ile projelendirme çalışmaları gerek zaman gerek uygulamada aksaklıklar gerekse de projelerin insani boyutunda sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Yenikapı ve Sulukule inceleme alanlarında bu sorunlar net olarak gözlemlenmiştir.
- Kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm alanlarını belirleyen yerel yönetimlerin bağlı olduğu “5393 sayılı Belediyeler Kanun”un 73. maddesinde yenileme ve dönüşüm projeleri konusunda tam yetki verilmiş, sürecin nasıl olacağına değinmeyerek sürecin bir ayağını oluşturan kamulaştırma yönteminin uzun bir şekilde açıklandığı görülmüştür (5393 sayılı Belediye Kanunu). Bu da yenileme kanununun uzlaşma ilkesinin yerel yönetimlerce sadece bir madde olarak görüldüğünün önemli bir göstergesidir. Uzlaşma ilkesinin göz ardı edilmesi uygulamaya yönelik yenileme projelerinin insani boyutunun dikkate alınmadığını göstermektedir
- Yenileme alanlarının, sit alanları içerisinde ilan edilmesi ve bu sit alanları ile ilgili koruma bölge kurullarının da bulunması sit alanları içerisinde yetki karmaşasına ve sit alanı için bütüncül kararların alınmasına engel olmaktadır. Bugün Yenikapı Bölgesine 2 ayrı koruma kurulu bakmaktadır. Marmaray Projesi ile Yalı Mahallesinde gerçekleştirilen projelerle ilgili kararlar Yenileme Kurulu

tarafından verilirken Metro Projesi ile ilgili uygulamalara IV Nolu Koruma Kurulu karar vermektedir. Bu durum birbirine bu kadar yakın bölgelerde farklı uygulamaların yapılmasına sebep olmaktadır.

- Yenileme kanununun yönetmeliğinin 5. maddesinde uygulama birimlerinin oluşturulması ifade edilmiş ancak bu birimde görev alacakların niteliğine ilişkin herhangi bir veri yer almamıştır. Uygulama yapacak birimlerde görev alacak personelin yenileme konusunda donanımlı olması gerekmektedir. Ayrıca personele danışmanlı yapacak bir grubun olması ve bu grupta yer alacak kişilerin yurtdışındaki uygulamalara hakim olması ve bu uygulamaların uygulama bölgesinin özelliğine göre revize edebilecek donanıma sahip olması gerekmektedir.
- Yenileme projelerinin projelendirme sürecinde eksik planlama ve veri toplama yöntemi uygulama sırasında zaman ve finansal kayıplara sebep olmaktadır. Kentsel arkeoloji kavramı yeteri kadar ele alınmadığı için kazı çalışmaları proje önünde engel olarak görülmektedir.
- Yönetmeliğin 7. maddesinde ise katılımcılık ilkesi özellikle vurgulansa da yenileme alanından en çok etkilenen yerel halkla bunu paylaşma konusunda yetersiz kalmıştır.
- Yerel yönetimler yenileme alanı olarak istedikleri kadar bölge belirleyebilme hakkına sahiptirler. Bu da 2863 sayılı kanun ve yönetmeliği kapsamına giren sit alanları ve koruma bölgeleri için bir tehdit oluşturmaktadır. Çünkü yenileme kanunu bir koruma alanlarının yenileyerek korunmasını hedeflese de içerik bakımından bir koruma kanunu olarak nitelendirilememektedir.
- 5366 sayılı kanun, 2863 sayılı kanun, yönetmelik ve ilke kararları ile korunması gerekli sit alanlarında uygulama yaparken 2863 ve bu kanunla ilişkili yönetmelik

ve çok da yeterli olmayan ilke kararlarını göz ardı etmekte bu da uygulamada sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

- 17 Ağustos 2011 yılında çıkarılan kanun hükmündeki kararname ile korumada yeni bir dönem başlamıştır. Bu tarihte 2863 sayılı kanunda tabiat varlıklarının korunması konusu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiş, kültür varlıklarını koruma değişiklikleri yapılmış ve bu değişikliklerin doğuracağı sonuçların zararlarının nasıl olacağı ise zaman içinde ortaya çıkacaktır.

Ülkemizde koruma ile ilgili pek çok yasal mevzuat bulunmuş olsa da uygulama sırasında sorunların yaşanmasına engel olamamaktadır. Yasal mevzuatımızdaki bürokrasi yoğunluğu sorunların kısa sürede çözümlenmesine engel olmakta ve bu da sit ve koruma alanlarının köhneleşmesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda yapılan yeni kanun ve yönetmelikler de sorunların çözümünden ziyade yeni sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

Bu sebeplerle güncel durumların da göz önüne alındığı yeni bir yasal düzenlemenin yapılması gerekliliğinin farkında olunması gerekmektedir. Sit ve koruma alanları için oluşturulan yenileme alanları ve bu alanlarda yapılacak proje öncesindeki ön çalışmalar ile uygulamaya sırasındaki çalışmalara referans olabilecek ilke kararı oluşturulmalıdır.

İstanbul başta olmak üzere karma sit alanlarına sahip bölgelerde, yürütmeyi kolaylaştırıcı yeni bir ilke kararı ya da kanuna yeni bir madde eklenmesi gereklidir. Kanun veya ilke kararının bu doğrultuda iyileştirilme uygulamada yaşanan sorunların giderilmesine yardımcı olacaktır.

Bu alanlarda yaşanan sorunlar müze, alanda çalışan arkeologlar, alanda sorumlu kurumlardan yetkililerle yapılan görüşmeler dikkate alınarak taslak bir ilke kararı metni oluşturulmuştur. Bu maddelerin genel ifadeler içermesi sebebiyle farklı bölgelerde yapılacak uygulamalar konusunda da kolaylık sağlamasını hedeflemektedir.

Yukarıda açıklanan hususlar doğrultusunda yeni oluşturulacak bir ilke kararında yer alması gereken unsurlar aşağıda sıralanmış maddeleri içermelidir:

- Arkeolojik miras yenilenmeyen önemli bir kültürel kaynaktır. Bu alanlardaki tahribatları en aza indirmek için arazi kullanımları sürekli olarak denetlenmelidir,
- Kentsel arkeolojik alanların net olarak sınırlarının çizilebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından arkeoloji, sanat tarihi, şehir bölge planlama ve mimarlık disiplinlerinden oluşan bir birimin oluşturulması ve bu birimin detaylı olarak bir envanter çalışması yapılması ve bu çalışmaların 6 aylık zaman dilimlerinde güncellenmesi gerekmektedir,
- Birim tarafından detaylı envanter çalışmasının yapılması sonucunda ortaya çıkan veriler uyarınca sit alanlarının derecelendirilmesi ve bu alanların arkeolojik rezerv alanı olarak belgelenmesi ile söz konusu bu alanların kamu (bakanlık, kurullar, yerel yönetim, arkeoloji müzeleri) tarafından koruma önlemlerinin planlanarak uygulanmalıdır,
- Tespit edilen verilerin yerel yönetimlerle paylaşılarak imar planlarına işlenmesinin sağlanması ve yapılacak her envanter çalışmasından sonra elde edilen verilerin ilgili yerel yönetime bildirilerek güncelleştirilmesinin sağlanmalıdır,
- Tarihi kent alanlarında yapılacak her türlü alt yapı çalışmalarında (kanalizasyon, su şebekesi, yol yapımı, elektrik, doğalgaz, telefon vs) ve parsel bazlı yapılacak kazı çalışmalarında, çalışmalara başlamadan önce ilgili kurul kararı doğrultusunda arkeoloji müzeleri içinde oluşturulmuş olan kazı biriminden müze tarafından belirlenen uzman veya uzmanların denetiminde kazı yapılmalıdır,

- Yapılan çalışmalar sırasında kalıntı bulunması halinde çalışmaların durdurularak ilgili kurula bildirilmeli, bu tür konulara kurulda gündem önceliği verilmeli ve kurulun alacağı karar doğrultusunda çalışmalara yön verilmelidir,
- Ortaya çıkarılan kalıntının korunması ile ilgili tüm öncelik korumayla ilgili bakanlığa geçmeli ve finansal kaynakta tamamen korumayı yapan bakanlık tarafından sağlanmalı, bu şekilde bakanlık ve personelinin doğru ve tarafsız bir kararla uygulama aşamasına geçmelidir,
- Ortaya çıkarılan arkeolojik mirasın kente bütünleştirilmesinin sağlanması için ilgili dallardan uzmanların katılımı ile projeler geliştirilmeli, bu projelerin uygulanmasının bakanlıkça sağlatılmalıdır,
- Kentsel arkeolojik sit alanlarında yapılan büyük projelerde (yenileme projeleri, ulaşım projeleri vs) öncesinde, kültür envanteri çalışmalarından mutlaka yararlanılması ve çalışmaya katılacak ilgili meslek temsilcileri ile (arkeoloji, sanat tarihi, şehir bölge planlaması, mimarlık, inşaat mühendisliği, jeoloji mühendisliği bilim dallarından) detaylı bir ön çalışmanın yapılmalıdır,
- Değerlendirme sonuçlarına göre gerekli görülürse kurul onayı alındıktan sonra arkeoloji müzelerinin kazı biriminden belirleyeceği uzman veya uzmanlar denetiminde araştırma sondajları yapılmalı ve tüm sonuçların bir rapor haline dönüştürülmeli, rapor doğrultusunda ulusal ve uluslararası sözleşme ve kanunlara uygun protokoller yapılmalı ve tüm kazının takvim, maliyet, koruma yöntemleri belirlenmeli ve yayın hazırlıkları yapılmalıdır,
- Kazı çalışmaları sırasında elde edilen buluntuların korunması, saklanması ve sınıflandırılması için uygun önlemler alınmadan kazı yerinden çıkartılmaması, kazı sırasında ve sonrasında korumasız bırakılmaması için güvenlik önlemlerinin protokolde belirtilen tarafça aldırılması, ortaya çıkarılan farklı dönemlere ait buluntuların bir arada koruma yöntemi oluşturulmalıdır,

- Denetim mekanizmasının işler hale getirilmesi sağlamak ve alanların belli aralıklarla denetimini sağlamak, karşılaşılan sorunlarla ilgili değerlendirilmelerin yapıldığı bir rapor ile konunun ilgili kurula havale edilmelidir,
- Kazı çalışmalarının yürütüldüğü bölgede yaşayan yerel halka yapılan çalışmalarla ilgili bilgi verilmesi ve koruma bilincinin oluşturulmasının sağlanması,
- Yenileme Kanununa ve uygulama yönetmeliğine göre yapılacak işlemlerde bu ilke kararının maddelerinin geçerli olacağına,

Sıralanan bu maddeler kentsel arkeolojik alanların ve kent içindeki sit alanlarında yaşanan sorunların ortadan kaldırılması için yeniden oluşturulacak bir ilke kararının içeriğinin şekillendirilmesinde yardımcı olacaktır.

7 YENİLEME VE SİT ALANLARINDA YÜRÜTÜLECEK KENTSEL ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARINI YÖNLENDİRME REHBERİ

Tez kapsamında incelenen “Londra Arkeoloji Çalışma Rehberi” ele alınarak, İstanbul’daki Yenileme ve Sit alanlarında uygulanması planlanan projeler öncesinde yürütülecek kentsel arkeoloji çalışmalarının aşamalarını gösteren öneri bir rehber hazırlanmıştır.

Bu rehber 4 aşamadan oluşmaktadır. Bu adımlar başta Kültür ve Turizm Bakanlığı denetimiyle sorumluluğun verildiği İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü, Yüklenici Firma veya Yerel Yönetimin kendi bünyelerinde oluşturacağı ekiplerin oluşturulmasıyla başlamaktadır. Ekiplerin tamamlanmasıyla birlikte rehberin aşamalarının uygulanması safhasına geçilebilmektedir.

1. Aşama; Planlama ve Kazı Öncesi Çalışmalar; İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan ekip²⁸ tarafından ağırlıklı olarak arazi ile ilgili ön çalışmalar yapılmalıdır. Bu ön çalışmalar; alanın tanımlanması, kültürel-çevresel verilerin elde edilmesi, yakın çevrede daha önceki dönemlerde yapılmış kazı bulguları, gerekirse bilgilendirme amaçlı küçük çaplı sondaj alan ile ilgili alınmış üst ölçekli plan kararları, bölge ile ilgili detaylı analizlerin hazırlanarak ekip tarafından değerlendirilerek bir masabaşı değerlendirme raporunun oluşturulması gerekmektedir.

Tüm bu analiz çalışmaları arkeoloji ve planlama alanında gerçekleşen çalışmaların yönlendirilmesi adına gerçekleştirilmelidir. Bu adımda proje alanına ilişkin görsel ve yazılı bilgi - belgeler elde edilmelidir. Bu çalışmalarla alanın genel özellikleri tespit edilmelidir. Bu tespitlerle alanın güçlü ve zayıf yönlerini içeren bir değerlendirme raporu hazırlanmalıdır. Planlama ve kazı ekibi tarafından bu rapora istinaden alanda gerçekleştirilecek planlama çalışmalarının ilkeleri ve politikaları belirlenerek yasal

²⁸ Arkeolog, Sanat Tarihçi, Restoratör, Fotoğrafçı, Mimar, Jeolog, işin niteliğine göre; antropolog, biyolog vs gibi farklı meslek gruplarından uzmanlardan oluşmalıdır.

çerçeve içine alınmalıdır. Belirlenen ilke, politika ve yasal mevzuat tüm süreçte yer alan farklı disiplinlerle paylaşılmalı ve bu paylaşımları denetleyen danışma kurulu tarafından da değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmelerden sonra kazı sürecine ve işleyişine yön verecek; ilkelerin, politikaların ve stratejilerin bulunduğu bir masa başı değerlendirme raporu son şeklini almalıdır. Bu raporun hazırlık süreci 3 ila 6 aylık bir süre içinde tamamlanmalıdır.

2. Aşama; Kentsel Arkeolojik Kazı ve Planlama Çalışmalar; 1. aşamada oluşturulan masabaşı değerlendirme raporu doğrultusunda bu aşamada çalışmalar yürütülmelidir. Kentsel Arkeolojik çalışmalar kazı ekibi tarafından yürütülerek, bu çalışmaları izleyek, değerlendirecek, denetleyecek komisyonlar rehber kapsamında oluşturulmalıdır. Bu aşamada elde edilen verilerin IV Nolu veya Yenileme Kurullarına 15 günlük periyotlarda bildirilmesi gerekmektedir.

Planlama çalışmalarında ise; arkeolojik değer gösteren kentsel alt bölgelerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kısımda; teknik değerlendirme, alan gezileri, sondaj çalışmaları ve bu bulgular ışığında potansiyel arkeolojik alanların belirlenmesi, veritabanlarının oluşturulması, kazı çalışmalarının mevcut dokuya zarar vermeyecek şekilde yürütülmesinin sağlanması, arkeolojik değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi sürecinde planlama ekibi de çalışmalarına devam etmesinin sağlanması, kültürel miras ve arkeolojik miras değerlerinin belirlenmesi doğrultusunda Kentsel Planlama ve Koruma içerikli bir değerlendirme raporu oluşturulmalıdır.

Bu aşamada rehberin belirttiği kapsamda kazı ve planlama çalışmalarının uygulandığı takdirde, çalışmaların yürütülmesine dair temeller oluşturulmuş olacaktır. Bu doğrultuda ilkeler-politikalar belirlenmiş olacaktır. Ayrıca standartların ve kriterlerin oluşturulması da rehberin bu adımında gerçekleştirilmiş olacaktır.

3. Aşama; Gelişmelerin Yürütülmesi; Kazı çalışmalarının tamamlanmasıyla çalışmalarına devam edilen planlama çalışmalarını yürüten ekip tarafından gerçekleştirilmelidir. Kazı çalışmalarını yürüten ekip ise planlama ve koruma çalışmalarına destek olmak için bu aşamaya destek vermelidir. Bu aşamada danışma

kurulu, izleme ve denetleme kurulu sürece dahil olmalıdır. Bu aşamada arkeolojik buluntular ile koruma ilekelerinin bütünleştirilmesi için stratejiler geliştirilmeli, ortaya çıkarılan buluntuların yerinde korunup korunamaması durumuna netlik kazandırılmalı, belili periyotlarda toplantılar yapılmalı, konuya dahil olan tün gruplarla koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

4. Aşama; Çalışmaların tamamlanması; çalışmaların son aşamasında tamamlanan sürecin duyurulması ve sonuçlarının paylaşılması gerekmektedir. Bu doğrultuda; değerlendirme raporları yayın haline dönüştürülmeli, kazı sonuç raporunun hazırlanarak yayın aşamasına hazır durumuna gelmeli, ortaya çıkarılan arkeolojik buluntuların sergilenerek kamuoyu ile paylaşılması sağlanmalı, ortaya çıkarılan mimari yapı kalıntılarının yerinde korunması ilkesi çerçevesinde projeler hazırlanmalı, izleme ve denetleme kurulu toplantı sonuç rapaorları kamuoyu ile paylaşılmalı, çeşitli etkinlikler tasarlanarak halkın arkeolojik miras konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Tüm bu aşamalar ile bu aşamalarda rol alan farklı disiplinlerin koordinasyonu ve kentsel arkeolojik alanlarda rehber kapsamında uygulanması tavsiye edile eylem programı aşağıdaki akış şemasında açıklanmıştır (Bkz. Şekil 7.1):

YENİLEME VE SİT ALANLARINDA YAPILACAK KENTSEL ARKEOLOJİ ÇALIŞMALARI İŞ AKIŞ ŞEMASI		
Aşma İçeriği		Aşamada yer alacak çalışma grupları
Birinci Aşama	Ekiplerin oluşturulması	Kazı Ekibi Planlama Ekibi Danışma Kurulu Takip ve denetleme kurulları
	Alanın tanımlanması	
	Planlama ilkelerinin belirlenmesi	
	Kazı ve planlama çalışmaları araçlarının incelenmesi	
	Finansal kaynak araştırması ve yaklaşık maliyetin belirlenmesi	
	Tüm veriler ışığında masa başı değerlendirme raporunun hazırlanması	
İkinci Aşama	Masa başı değerlendirme raporunun hazırlanması	Kazı Ekibi Planlama Ekibi Danışma Kurulu Takip ve denetleme kurulları
	Kentsel arkeolojik çalışma standartlarının belirlenmesi,	
	Kazı çalışmalarına başlanması ve çalışmaların mevcut dokuya zarar vermeden yürütülmesinin sağlanması	
	Elde edilen buluntuların belgelenecek arşivlenmesi	
	Ortaya çıkarılan taşınmaz eserlerin korunma ilkelerinin belirlenmesi ve kentsel planlama ile birlikte değerlendirilmesi	
Üçüncü Aşama	İkinci aşamada gerçekleştirilen çalışmaların ekipler ve kurullar tarafından değerlendirme toplantılarının yapılması	Kazı Ekibi Planlama Ekibi Danışma Kurulu Takip ve denetleme kurulları
	Toplantı sonuçlarında arkeolojik buluntular ve planlama konusunun ortak komisyon tarafından gözden geçirilmesi ve sürecin işleyişinin kontrolünün yapılması	
	Toplantı ve değerlendirme raporlarının yayınlanması	
	Bilgi paylaşımının sağlanması	
Dördüncü Aşama	Değerlendirme raporunun yayınlanması	Kazı Ekibi Planlama Ekibi Danışma Kurulu Takip ve denetleme kurulları
	Çalışma alanı arşivlerinin oluşturulması	
	Kazı sonuçlarının yayınlanması	
	Ortaya çıkarılan buluntuların sergilenmesi	
	Belirlenen koruma modellerinin proje uygulamacılara verilmesinin sağlanması	
	Danışma-Takip ve denetleme kurullarının raporlarının yayınlanması	
Tüm bilgilerin kamuoyu ile paylaşılması		

Şekil 7.1 Kentsel Arkeoloji İş akış süreci

Bu aşamalarda görev alacak gruplar ve bağlı olunacak kurumlar aşağıdaki gibi olmalıdır (Bkz. Şekil 7.2)

Kazı Ekibi	Bağlı Bulunduğu Kurumlar	Süreç Takibi
Arkeolog	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde Kültür ve Turizm Bakanlığı	Danışma Kurulu
Sanat Tarihçi		
Restoratör		
Fotoğrafçı		
Mimar		
Mühendis		
Planlama Ekibi	İBB, İlçe Belediyesi, Üst Yüklenici, Alt Yüklenici	
İBB ve İlçe Belediyesi Şehir Plancıları		
Yüklenici Firma		
Takip ve Denetleme Kurulu	Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Yerel Yönetimler	
İlgili Koruma Kurulu		
Kentsel Yenileme Kurulu		
Restorasyon Merkezi		
İş Niteliğini temsil eden ilgili bakanlık		
Unesco		
Icomos		

Şekil 7.2 Kentsel Arkeoloji Çalışmalarında görev alacak grup ve kurumlar

Hazırlanan bu rehber çalışması ile Yenileme Alanlarında ve büyük çaplı projelerin öncesinde yapılacak olan kentsel arkeolojik alanlarında yaşanan yetki karmaşası, takip ve denetleme adına yaşanan sorunlara çözüm önerisi oluşturulmuştur. Kentsel Arkeolojik Alanların korunması, yaşatılması ve kentsel yaşama dâhil edilmesi amacına yönelik olarak tasarlanan bu rehber çalışması ile disiplinler arası işbirliği kurulması için çalışma ekipleri oluşturulmuş, her ekipte bulunacak meslek grupları belirlenmiştir. Bu rehber sorunlar yaşanan kentsel arkeolojik çalışmaların daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi hedeflenmiştir.

KAYNAKLAR

- Addyman, P., (2003), Urban Archaeology-Where Now, FSA, at the Society of Antiquaries of London, Piccadilly.
- Ahunbay, Z. (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul.
- Bilgin Altınöz, A. G. (2002), Assessment of Historical Stratification in Multi-layered Towns as a Support for Conservation Decision-Making Process; A Geographic Information Systems (GIS) Based Approach. Case Study: Bergama, (yayınlanmamış doktora tezi), Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Asal, R. (2007a), “Yenikapı İstanbul’da Antik Ticaret”, Arkeoatlas_s.6, İstanbul, s.150–156.
- Asal, R. (2007b), “İstanbul’un ticareti ve Theodosius Limanı”, Gün Işığında İstanbul’un 8000 Yılı, s.180–189.
- Atalay, P. (2010) Kentsel Dokunun Korunmasında Yerel ve Yönetimsel Çerçeve: Ankara Yenileme Alanı, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Ankara.
- Ataov, A. ve Osmay, S., (2007), “Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım”, O.D.T.U. Mimarlık Fakültesi Dergisi, 24/2, 57-82.
- Ayataç.H., “Urban Design; A key To Urban Regeneration” Uluslar arası 14.Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Yenileşme ve Kentsel Tasarım (Urban Regeneration And Urban Design), MSGSÜ Fındıklı, İstanbul, 28-29-30 Mayıs, 2003, s. 118.
- Aydeniz, E. N. (2009), “Kentsel Arkeoloji Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’deki Yansımaları” Journal of Yaşar University, 2501-2524.
- Ayten, A. M. (2003), “Kentsel Sit Alanlarının Korunması Geliştirilmesinde Temel Belirleyicilerin Üç Kentsel Sit Alanında Araştırılmasına Dair Bir Çalışma”, Planlama Dergisi, 3, 72–78.
- Baba, E. C. (2007), “Kentsel Dönüşüm Projeleri Bağlamında Kullanıcı Katılımı: Londra Örneği”, Mimarist Dergisi, 26, 79-86.
- Bademli, R. (1997), Ulusal Çevre Eylem Planı, Doğal Tarihi ve Kültürel Değerlerin Korunması, Kültür Bakanlığı, Ankara.

- Baran Çelik, G. (2007),“Yenikapı’da Günlük Yaşam”, Gün Işığında İstanbul’un 8000 Yılı, s.216–229.
- Bağdatlı, M. (2005), “İstanbul’dan Kurtarma Kazısı Örnekleri”, İstanbul Dergisi, 54: 30–41.
- Barley, M. W. (1977) “*The European Towns: Their Archaeology and Early History*” London: Academic Press, vii – x, s.9–10.
- Belge, B. (2004), “Çok Katmanlı Tarihi Kent Merkezlerinin Yönetimi: Kentsel Arkeoloji ve Planlama”, Planlama Dergisi, S.4, İstanbul, s.48-56.
- Berger (1994), “*Theodosius Limanı*”, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, İstanbul, s.263.
- Biddle, M., Hudson, D. (1973), *The Future of London's Past*. Worcester.
- Biddle, M. (1982) ‘Vers une Archéologie Urbaine au Service de la Société’, *Archéologie Urbaine: Actes du Colloque International de Tours*, Tours, France, Nov. 17-20 1980, Tours: Association Pour les Fouilles Archéologiques Nationales, s.47-53.
- Biçer, Ö. (1999), Eski Kent Mekanlarının Yeniden İşlevlendirerek Korunmasına İlişkin Bir Arayış “Fatih-Cibali Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul
- Biçer, Ö. Gümüş, K.; Yerasimos, S.; Tibet, A., (2004), “Bir Fırsat ya da Tehdit Olarak Marmaray Projesi”, İstanbul Dergisi, 51: 60–67.
- Bilgin, A. G. (1996), *Urban Archaeology As the Basis for the Studies on the Future of the Town: Case Study: Bergama*, (yayınlanmamış y. lisans tezi), Ankara: Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Boylu, A. (1994) “*Urban Archaeology (A visionary framework for urban archaeology in Turkey)* (yayınlanmamış y.lisans tezi), ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- Bozdoğan,S., (2001), *Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Mimari Kültür*(Çev.T.Birkan), Metis Yayınları, İstanbul.
- Chamoun, R. (2004) *Confusing Political, Social and Cultural Urban Changes in Beirut*, Lebanese American University, Urban Planning Institute.
- Cleere, H. (1984), *Towards a European Policy for the Historic Heritage, A Future for Our Past* (23), 2-5.
- Council Of Europe (2000), *European Code of Good Practice: Archaeology and the Urban Project*.

- Çelik, Z. (2005), *Şark'ın Sergilenişi: 19.yy Dünya Fuarlarında İslam Mimarisi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul.
- Çoban, T. (1989), *Kentsel Korumanın Yasal Boyutu ve Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Bu Konuda Sorunlarına Yardımcı Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi)*, İTÜ, İstanbul.
- Demirci, B. (2008) *Türkiye’de Kentleşmenin Kentsel Kültürel Mirasa Etkileri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon.
- Diñer, İ. (2008), *“Tarihi Kentlerin Korunması ve Yeniden Düzenlenmesinde Sorumluluk ve Yeterlilik Sorunları”*, Tarihi Yarımada Sempozyumu Kitabı, s.239-258.
- Diñer, İ. (2010), *“Türkiye’de Kent Ölçeğinde Koruma ve Kent Planlamanın Yollarının Kesişmesi ve Yeniden Ayrılması: Protokol Alanından Yenileme Ananına...”* Nobel Yayınevi, s.225-255.
- Diñer, İ. (2011), *“Konut Stokunun Yenilenmesi ve Sağıklaştırılması: 1980 Yapısal Dönüşümünün Tarihi Dokulara Yansıması, Konut Sempozyumu”*, s.303-318.
- Diñer İ., Enlil Z., Evren Y., Som, S.K., (2011), *İstanbul’un Tarihi ve Doğal Miras Değerleri: Potansiyeller, Riskler ve Koruma Sorunları*, İstanbul.
- Doyduk, S. (2006), *“Kentsel Katmanların Boşluklar Aracılığı ile Korunması*, *Mimarist Dergisi”*, 19: 84–88.
- Düzgüner, F. (2007), *“Kültür Varlıklarını Koruma ve Yenileşen Kente Uyarlama”*, *Mimar.İst Dergisi*, 26, 69-73.
- Erder, C. (2007), *Tarihi Çevre Bilinci*, Ankara: ODTU Mimarlık Fakültesi
- Eres, Z. (2004), *“Savaş Sonrası Beyrut Tarihi Kent Merkezinin Yenilenmesi, Yaşanılır Kentler/ Yaşanılır İstanbul”*, TMMOB Mimarlar Odası, Teknik Kongre, İstanbul.
- Erkut, C. (2004) *“Kültürel Mirasın Korunması Hukuku”*, Prof. Dr. Yıldızhan YAYLA’ya Armağan, İstanbul, s.288.
- Ertürk, F. (2009), *Neslişah ve Hatice Sultan (Sulukule) Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi, (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi)*, İTÜ, İstanbul.
- Fitzpatrick, T. (2001), *Linking London: The Millennium Bridge*, London, The Royal Academy of Engineering.
- Genç, F.N. (2008), *“Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü”*, *Yönetim ve Ekonomi*, C.15. Sayı 1, s.115-128.

Gökçay, M. (2007a), “Yenikapı Kazıları Bizans’ın Kıyısında”, Arkeoatlas, S.6, İstanbul, s. 120–122.

Gökçay, M. (2007b), “Yenikapı Kazıları’nda Ortaya Çıkarılan Mimari Buluntular” Gün Işığında İstanbul’un 8000 Yılı, s.166–179.

Göksu, S. (2005), “Kentsel Dönüşüm ya da Yeni Şişede Eski Şarap”, Ege Mimarlık, Sayı 53.

Görgülü, Z., İ. Dinçer, Z. Enlil, E. Örnek Özden, E. Kurtarır, E. Altınok – YTÜ, ŞBPB, (2006), İstanbul’un Eylem Planlamasına Yönelik Mekansal Geliştirme Stratejileri Araştırma ve Model Geliştirme İşi 3. Bölüm Mahalle Ölçeğinde Kentsel Dönüşüm Modeli Küçükbakkalköy Örneği.

Gündüz, M. (2006), “Gecekondulaşma”, s.30-32

Gürler, E. (2003), “Kentsel Yeniden Üretim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma: İstanbul Örneği”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul, s.114-117.

Gürler, E. (2005), “1980 Sonrası Kentsel Dönüşüm Sürecinde Küresel Perspektiften İstanbul Örneği: Kent içi Tarihi Alanların Yeniden Üretim Modelleri” Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokiyumu.8-9-10 Kasım 2004. Kolokiyum Kitabı içinde Cilt II, s: 613-649.

Haskell, T. (1993), Caring for our Built Heritage: Conservation in Practice, Spon.

Heidgway, C.M. (ed) (1972), The Erosion of History of History, Archeology and Planning in Towns, A Study of Historic Towns Affected by Modern Development in England, Wales and Scotland, Council for British Archaeology-Urban Research Committee.

Hester, A.D., 1989, “Public Archeology Forum”, Journal of Field Archeology, Vol. 16, No:2, 1989, s.233-240.

İslam T.-Ciravoğlu A. (2006), “Soylulaştırma ve İstanbul”, Mimar İst.Yıl:6, s.21.

Jurgensmeyer, J.Conrad and Roberts T.E. (2003), Land Use Planning And Development Regulation Law, West Law.

İşıkkaya, D. (2008) Kentsel Çöküntü Bölgelerinin Örgütlenmesi ve Yeniden Kullanımı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), YTÜ, İstanbul.

Kahn, Gabriel, 2007. When Rome Builds a Subway, It Trips over Archaeologists; Tiny Spades and Artifacts Eventually Will Give Way to Massive Earthmovers. *Wall Street Journal*, January 27, sec. A, p. 1.

Kanadoğlu, S. (2007), Açıklamalı ve İçtihatlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, Ankara.

Karabağ,E.N. (2008), Kent Arkeolojisi Metoduyla Çok Katmanlı Kentlerdeki Tarihsel Sürekliliğin Çözömlenerek Korunması (İzmir Örneği),Dokuz Eylül Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.

Keleş, R. (2003), “Söyleşi: Yeni Küreselleşmenin Kıskaçında Kent ve Planlama”, Mimar İst. Yıl:3, S.9.

Keleş R. (2004), Kentleşme Politikası, Ankara.

Keleş, R. (2003), “Kültür Mirası İnsanlığın Ortak Malıdır”, Mimar.İst Dergisi, 10, s.96-100.

Kılıç, A. (2006) “Dönüşüm-Kentsel Yenileme Kavramları ve Yaklaşımlar”, Ege Mimarlık, S.1, s. 12–15.

Kıray M.B (1998), Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Kızıltan, Z. (2010), ”I.Marmaray-Metro Kurtarma Kazılar Sempozyumu”,İstanbul, s.1-16.

Kuban, D. (2003), “İstanbul’un Arkeolojisi”, İstanbul Dergisi, 46, 55–57.

Lam, K. (2003), “Revitalisation From Inside Out: The Attempts To Move Towards An Urban Renaissance In the Cities of The United States And The United Kingdom”. Connecticut Journal of International Law, Fall.

LeGates ve Frederic Stout, (1992). “The city reader” , 2nd ed., Routledge, New York, s. 299-313.

Lykke, S., Belkaya H., (2005), “Marmaray Project: The Project and its Management”, Journal of Tunnelling and Underground SpaceTechnology.

Madran, E. ve Özgönöl, N. (Ed) (1999), *International Documents Regarding the Preservation of Cultural and Natural Heritage*, Ankara: METU Faculty Architecture Press.

Madran, E. (2005), “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatındaki Son Düzenlemeler”, Korumada 50 Yıl Konferansı, MSGSÜ, s.245–253.

Madran, E. – Özgönöl, N. (2005), Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.

Mehmetoğlu Güneş B. (2008), Tarihi Kent Merkezlerinde Metro Yapımı ve Arkeolojik Değerleri Koruma İlişkişi İstanbul Tarihi Yarımada Örneği, İT (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi) İstanbul.

Meriç, U. Sözen, E. Tuna, K. Goncuoğlu, S.F., Armağan, M., (2006) “*Bir Çingene Yolculuğu*”, Fatih Belediyesi Yayını, s:157-180.

Onar, V. (2010),”*1.Marmaray-Metro Kurtarma Kazılar Sempozyumu*”,İstanbul, s.223–232.

Oral, E. (2009), Tarihi Kentsel Çevrelerin Korunmasında Yasal Düzenlemelerin Kent Kimliğine Etkileri Sulukule Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MSGSÜ, İstanbul.

Oral, T. (2003). “*İstanbul Arkeolojisine Bilimsel Katkılar*”, İstanbul Dergisi, 46, s.116–117.

Ortaylı, İ. (1994),“Langa”, İstanbul Ansiklopedisi, cilt: 5, İstanbul, s.195–196.

zbayoğu, E. (1993), “*Tarihi Kent Merkezlerinin Korunmasında Bir İşlevsizlik Örneği, 1990 İstanbul İmar Planları*”, Ankara .Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Dergisi, C.36, S.1-2, s.345-352.

zcan, Z. (2006), “*Planlamada Disiplinler Arası İlişkiler ve Kentsel Arkeolojinin Yeri*, Gazi Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Der. Cilt 21, No: 4, s.681-687.

Özden, P. (2001), *Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü zerine Düşünceler Ve İstanbul Örneği*, İ..Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 23–24, İstanbul, s.255–269.

zkan Y.. (2003), “*Kentsel Turizm: Bir Kentsel Dönüşüm Stratejisi*”, TMMOB Şehir Plancıları Odası-Kentsel Dönüşüm Sempozyumu-Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, İstanbul, 11-13 Haziran, s.323.

zmen, H. (2007), “*Marmaray Projesi*”,Gün Işığında İstanbul’un 8000 Yılı, s.23-24.

ztas, N. (2005). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm ve Haliç rneklemesi, (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi), MSGSÜ, İstanbul.

Polat,S. Dostloğlu, N., (2007), “*Kentsel Dönüşüm Kavramı zerine: Bursa’da Kükürtlü ve Mudanya rnekleri*”, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1,s.61-76.

Roberts, P. (2000), The Evulation, Defination and Purpuse of Urban Regeneration, Urban Regeneration A Handbook.

- Sayan, M.S. / Çavdar, Ü. (2003), Tarihi Kent Dokularında Dönüşüm ve Süreklilik: Antalya Kaleiçi Örneği, Uluslararası 14.Kentsel tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ, İstanbul, s. 463-473.
- Sarfati, H. Ve Melli, P., (1999), Archaeology and the Town, Report on the Situation of Urban Archaeology in Europe (13-29), Council of Europe Publishin.
- Schofiel, J., Leech, R. (der.) (1987), *Urban archaeology in Britain*, The Council for British Archaeology, Research Report No: 61.
- Sommella, P. (1984) '*Ricerca Archeologica e Centri Storici*', A.P. Zugni-Tauro (der.), Un Laboratorio per i Centri Storici. Padova: Italia Nostra, Editoriale Programma, s. 137-143.
- Sulukule Sosyo-Ekonomik ve Mekansal İyileştirme, Kültürel Sürdürülebilirlik Programı, (2009), Yönetici Özeti, Sulukule Atölyesi, Ağustos.
- Şahin, S.Z. (2003), "İmar Planı Değişiklikleri ve İmar Hakları Aracılığıyla Yanıltıcı (Pseudo) Kentsel Dönüşüm Senaryoları: Ankara Altındağ İlçesi Örneği" TMMOB Şehir Plancıları Odası, İstanbul, 11-13 Haziran, s.88-100.
- Şen, B., (2007), "*Soylulaştırma: Tarihi Kentsel Alanların Dönüşümünde Artan Sınıfsal Çelişkiler*", T.M.M.O.B. İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Olcu Dergisi, 60-66.
- Şişman, A. (2008), "*Kentsel Dönüşüm Uygulamaları*", TMMOB Samsun Kent Sempozyumu, 2729 Kasım, Samsun, Türkiye.
- Şişman, A. ve Kibaroglu, D. (2009) "*Dünyada ve Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları*", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 11-15 Mayıs, Ankara.
- Tadmori, K. (2004) Lübnan-Trablus Kentsel Sit Alanının Koruma Sorunsalı ve Koruma Planlaması İçin Yönlendirici Kavramsal Çerçeve, Doktora Tezi, MSÜ, İstanbul.
- Tekeli, A. (1998), "*Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması*", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, s.1-24.
- Tekeli, İ. (2009), "*Modernizm, Modernite ve Türkiye'de Kent Planlama Tarihi*"
- Thomas, R. (1996) Research frameworks what are they and why do we need them? [TFA](#) 29: 10 - 11
- Tuna, N. (2003), "*İstanbul Suriçi'nde Kentsel Arkeolojik Kültür Mirası*", İstanbul Dergisi", 46: 88-93.

Tuna, B. (2007), “*Kentsel Sit Alanlarının Korunması ve Koruma Kültürü*”, Mimarist Dergisi, 26, 62-64.

Umar, B. Çilingiroğlu, A. (1990), Eski Eserler Hukuku, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara.

Ünal, E.-Duygulu F.-Bolat E. (1998), İmar Terimleri, Ankara.

Uzun, N. (2006), “*Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüme Etkileri*”, Planlama, 2006/10, s.49–52.

Üstün, G. (2009), Kentsel Dönüşümün Hukuki Boyutu, İstanbul.

Yasin, M. (2006), “*Tarihi Mekanların Dönüştürülmesi Sürecinde Mahalli İdarelerin Rolü*” Legal Hukuk Dergisi Y.4, Eylül, s.45, İstanbul.

Yayla, Y. (1975), Şehir Planlamasının Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği, İstanbul.

Yenikapı Sosyo-Ekonomik Yapı Araştırma Raporu, Eğilimler, Sorunlar, Öneriler, Fatih Belediyesi – İlke Planlama Ltd. Temmuz, 2008.

“Yenikapı”, (1997), İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, İstanbul, s. 476.

Yıkıcı, A. (2010), Kentsel Arkeoloji Alanların Korunmasına Yönelik Planlama Yaklaşımları: Yenikapı Arkeolojik Alan Yönetim ve Yönlendirme Rehberi, (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi), MSGSÜ, İstanbul.

Ward, P. (1968), (der.) Conservation and Development in Historic Towns and Cities. New Castle: Oriel Press.

Wingo, L.J. (1969) Şehir Yenilemesi Kararlarının Gerektirmiş Olduğu Bilgi ve Tahlil Sistem (Çev.Y.ESMER) Ankara.

Zanchetti, S. M., Jokilehto, J. (1997), Values and Urban Conservation Planning: Some Reflections on Principles and Definitions, *Journal of Architectural Conservation* (1:March 97), 37-51.

Kanun-Yönetmelik-İlke Kararı-Sözleşmeler

Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü, (1990), ICOMOS.

Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (yeniden düzenlenmiş), 1992. Avrupa Konseyi, Valetta.

Arkeolojik Mirasın Korunmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi, (1969) Avrupa Konseyi, Londra.

Arkeolojik Mirasın şehir ve Ülke Planlama Çalışmaları Çerçevesinde Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin R (89) 5 Sayılı Tavsiye Kararı, 1989. Avrupa Konseyi.

Avrupa Arkeoloji Planı, (1992–2002), Avrupa Konseyi.

Garmy, P. (1985), Urban Archaeology in France, Committee on Cultural Heritage, European Plan for Archaeology, Group of Specialist on Urban Archaeology, CE, Strasbourg.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Kentsel Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları 702 No’lu İlke Kararı, Resmi Gazete Tarihi:12 Haziran 2005, Resmi Gazete Sayısı:25843

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İle İlgili 720 No’lu İlke Kararı, Resmi Gazete Tarihi:27 Ekim 2006, Resmi Gazete Sayısı: 26329

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

3386 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

5366 Sayılı Yenileme Kanunu

İnternet Siteleri

Altınöz, A.G.B., (2010) “Çok Katmanlı Kentteki Tarihsel Katmanlaşmayı Çözümlemek: Kent Arkeolojisi” <http://www.metropolistanbul.com/public/temamakale.aspx?mid=13> (21.12.2010)

Aydeniz,E.N., (2010) “Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’deki Yansımaları” http://joy.yasar.edu.tr/makale/no16_vol4/02-AYDENIZ.pdf. (20.11.2010)

Aykul, Ö. (2011) “Yasalar Kentsel Dönüşümün Tanımını Yapmıyor” <http://www.mimarizm.com/kentintozu/Makale.aspx?id=329&sid=328> (21.05.2011)

Council Of Europe. (2002), *Archaeological Heritage, the Council of Europe Initiatives and the Valletta Convention* (1992), Directorate of Culture and Cultural and Natural Heritage, Cultural Heritage Division.
http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Source/Resources/Publications/Heritage/Archeolgoy_brochure_EN.pdf

Ekinci, O. (2005), “Kentsel Dönüşümün Akla Getirdikleri” <http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=35&RecID=571> (13.08.2011)

Fatih Belediye Başkanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.fatih.bel.tr/bp.asp?caid=631> (01.04.2011).

<http://www.mimarizm.com/kentintozu/Makale.aspx?id=329&sid=328>

<http://www.arkeologlarderregist.org/news3.php> (10.05.2011)

<http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> (23.06.2011)

<http://www.kultur.gov.tr/EN/belge/1-41583/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html> (20.06.2011)

<http://www.marmaray.com.tr/mr/marmaray-anasayfa>

İstanbul’un Son 5 Yılı (2009), İstanbul

Özden P.P., (2010), “Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği” <http://www.istanbul.edu.tr/siyasal/dergi/sayi23-24/20.htm> (12.04.2010)

Planning Advice Note:3 Archaeology in the London, Department of Planning & Transportation Department of Planning & Transportation Corporation of London, http://www.cityoflondon.gov.uk/NR/rdonlyres/E945B5B3-FD3F-4EB2-B59F-491508789635/0/DP_PL_udparchadvice.pdf (20.04.2011).

Tan, G. (2011) “Sulukule” <http://www.habervesaire.com/haber/1878/>. (18.06.2011).

Tuncer, M. “Türkiye”de Tarihsel ve Kültürel Çevreleri Koruma Olgusu”, http://www.haberbilgi.com/bilim/cevre/mehmet_tuncer/cevrekoruma.html, (01.07.2011).

<http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> (23.06.2011)

<http://www.kultur.gov.tr/EN/belge/1-41583/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html> (20.06.2011)

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/SubSites/raylisistemler/Pages/taksim-yenikapi.aspx> (15.05.2011)

<http://www.tcdd.gov.tr/genel/marmaray/marmarayharita.jpg>

(www.lema.ulg.ac.be/downloads/Teller-05.pdf -)

EKLER

Ek A. 2863 Sayılı Kanun

Kabul Tarihi : 21/7/1983

Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 23/7/1983 Sayı: 18113

Birinci Bölüm - Genel Hükümler

Amaç:

Madde 1 - Bu Kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Kapsam:

Madde 2 - Bu Kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzelkişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar ve kısaltmalar:

Madde 3 - Bu Kanunda geçen tanımlar ve kısaltmalar şunlardır:

a) Tanımlar:

(1) "Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim,kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

(2) "Tabiat varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

(3) "Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

(4) "Koruma"; ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

(1) 17/6/1987 tarih ve 3386 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle bu Kanuna eklenen ve teselsül sebebiyle Ek Madde 1 olarak numaralandırılan ek madde hükmü gereğince, Kanunun 6, 8, 20 ve 65 inci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul, Bölge Kurulları", "Koruma Kurulları"; 54 ve 62 nci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul", "Koruma Yüksek Kurulu"; "Bölge Kurulu" ise "Koruma Kurulları" olarak değiştirilmiş ve gerekli değişiklik madde metinlerine işlenmiştir.

(5) "Korunma alanı"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.

(6) (Değişik: 17/6/1987 - 3386/1 md.) "Değerlendirme"; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

b) (Değişik: 17/6/1987 - 3386/1 md.)

Kısaltmalar:

(1) "Bakanlık"; Kültür ve Turizm Bakanlığını,

(2) "Koruma Yüksek Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunu,

(3) "Koruma Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunu, ifade eder.

Haber verme zorunluluğu:

Madde 4 - Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler,

bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.

Bu gibi varlıklar, askeri garnizonlar ve yasak bölgeler içinde bulunursa, usulüne uygun olarak üst komutanlıklara bildirilir.

Böyle bir ihbarı alan muhtar, mülki amir veya bu gibi varlıklardan doğrudan doğruya haberdar olan ilgili makamlar, bunların muhafaza ve güvenlikleri için gerekli tedbirleri alırlar. Muhtar, aynı gün alınan tedbirlerle birlikte durumu en yakın mülki amire; mülki amir ve diğer makamlar ise on gün içinde, yazı ile Kültür ve Turizm Bakanlığına ve en yakın müze müdürlüğüne bildirir.

İhbar alan Bakanlık ve müze müdürü bu Kanun hükümlerine göre, en kısa zaman- da gerekli işlemleri yapar.

Devlet malı niteliği:

Madde 5 - Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar- da varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları Devlet malı niteliğindedir.

Özel nitelikleri dolayısıyla ayrı statüye tabi tutulan mazbut ve mülhak va- kıf malları bu hükmün dışındadır.

İkinci Bölüm - Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları:

Madde 6 - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- Milli tarihimizedeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darp- hane, şifâhane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, ha- zireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.

Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.

Tespit ve tescil:

Madde 7 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/2 md.)

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti Bakanlıkça doğrudan doğruya veya diğer ilgili kurum ve kuruluşların uzmanlarının yardımlarından faydalanılarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma kurulu kararı ile tescil olunur.

Tespit ve tescil ile ilgili usuller, esaslar ve kıstaslar yönetmelikte belirtilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese han, hamam, mescit, zaviye, sebil, mevlevihane, çeşme ve benzeri korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, envanterlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yapılır.

Tescil kararlarının ilanı, tebliği ve tapu kütüğüne işlenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir. Korunma alanı ile ilgili karar alma yetkisi:

Madde 8 - Yedinci maddeye göre tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisi Koruma Kurullarına aittir. Koruma Kurullarının kararına 61 inci maddenin ikinci fıkrasına göre itiraz edilebilir.

Korunma alanlarının tespitinde, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, görünümünün ve çevreleri ile uyumlarının muhafazası için ye- teri kadar korunma alanına sahip olmaları dikkate alınır. Bu hususlarla ilgili esaslar. Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

İzinsiz müdahale ve kullanma yasağı:

Madde 9 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/3 md.) Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma kurullarınca alı- nan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında, her çeşit inşai ve fiziki müdahalede bulunmak, bunları yeniden kullanıma açmak veya kullanımlarını değiştirmek yasaktır. Onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, kazı veya benzeri işler inşai ve fiziki müdahale sayılır.

Yetki ve yöntem:

Madde 10 - Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kül- tür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırma ve bunların her türlü denetimini yapmak, Kültür ve Turizm Bakanlığınca aittir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin idare ve kontrolünde bulunan kültür ve tabi- at varlıklarının korunması, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanmasında, gerektiğinde, Kültür ve Turizm Bakanlığının teknik yardımı ve işbirliği sağlanır.

Milli Savunma Bakanlığının idare ve denetiminde veya sınır boyu ve yasak bölgede bulunan kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi, Milli Savunma Bakanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanması, Milli Savunma Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında düzenlenecek protokol esaslarına göre yürütülür.

(Değişik: 17/6/1987 - 3386/4 md.) Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde ve- ya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervan- saray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğüne yürütülür.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma ve değerlendirilmesi, bu Kanun hükümlerine uygun olarak kendileri tarafından sağlanır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bu kuruluşların bütçelerine her yıl bu maksatla konacak ödeneklerle yapılır.

Bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçesine her yıl yeteri kadar ödenek konur.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla, vakıf kurulabilir.

(Ek: 17/6/1987 - 3386/4 md.) Araştırma, kazı ve sondaj yapılan alanların korunması ve değerlendirilmesi Bakanlığa aittir.

Hak ve sorumluluk:

Madde 11 - Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri bu varlıkların bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığının bu Kanun uyarınca bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri sürece, bu Kanunun bu konuda maliklere tanıdığı hak ve muafiyetlerden yararlanırlar. Ancak, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanları, zilyedlik yoluyla iktisap edilemez.

Malikler bu varlıkların üzerindeki mülkiyet haklarının tabii icabı olan ve bu Kanunun hükümlerine aykırı bulunmayan bütün yetkilerini kullanabilirler.

Bu Kanunun belirlediği bakım onarım sorumluluklarını yerine getirmekte aczi olanların mülkleri, usulüne göre kamulaştırılır. Mazbut veya mülhak vakıf varlıkları bu hükme tabi değildir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görmesi ile, Vakıflar Genel Müdürlüğü, il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, yukarıda sözü geçen maliklere lüzum görülen hallerde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma, bakım ve onarımlarına, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının onarımına katkı fonu:

Madde 12 - Özel hukuka tabi gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının; korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılır ve kredi verilir.

Bu amaçla, bir Devlet bankasında açılacak özel bir hesapta ve Kültür ve Turizm Bakanlığı emrinde "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu" kurulur. Bu fonun ita amiri Kültür ve Turizm Bakanındır.

Bu fonun gelirleri, her yıl Devlet Bütçesinden ayrılacak ödenekler ile bu fondan verilecek kredilerin faizlerinden oluşur.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılacak aynı, nakdi ve teknik yardımlar, fon- dan yapılacak harcamalar ve verilecek kredilerle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Devir yasağı:

Madde 13 - Hazineye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup, usulüne göre tescil ve ilan olunan, her çeşit korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabi- at varlığı ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki taşınmazlar, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan, gerçek ve tüzelkişilere satılamaz, hibe edilemez.

Kullanma:

Madde 14 - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa haklarının, belirli sürelerle kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu menfaatine yararlı milli derneklere bırakılması veya gerçek ve tüzelkişilere kiraya verilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine tabidir.

Anılan varlıklardan, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yönetim ve denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflarla, 7044 sayılı Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne Devrine Dair Kanunla yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilen vakıf mallarının kamu hizmetle- rinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına ve kamu yararına çalışan milli derneklere, belirli sürelerle, intifa haklarının bırakıl- ması veya gerçek ve tüzelkişilerce karakterine uygun kullanılmak şartı ile kira- ya verilmesi, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yetkisindedir.

Yukarıda belirlenen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını kullananlar, bunların bakım, onarım ve restorasyon işlerini bu Kanunda belirle- nen esaslara göre yapmak ve bunun için gerekli masrafları karşılamakla yükümlüdürler.

Kamulaştırma:

Madde 15 - Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

a) Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzelkişilerle mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır. Bu maksat için, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konur. (Ek: 17/6/1987 - 3386/5 md.) Koruma amaçlı imar planında kültürel araçlara ayrılan tescilli yapıların, bu amaçla onarılıp değerlendirilmesi kaydıyla koruma kurullarının kararı ve Bakanlığın tasdiki ile belediyelerce kamulaştırılması yapılabilir. Maksadına uygun kamulaştırma yapılmadığı tespit edildiği takdirde yetkisi geri alınır.

b) Menşei vakıf olup da çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları, Vakıflar Genel Müdürlüğüce yapılır. Bu maksat için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur.

c) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanları, imar planında yola, otoparka, yeşil sahaya rastlıyorsa bunların belediyelerce; sair kamu kurum ve kuruluşlarının bakım ve onarım ile görevli oldukları veya kullandıkları bu gibi kültür varlıklarının korunma olanlarının ise, bu kurum ve kuruluşlarca, kamulaştırılması esastır.

d) Kamulaştırmalarda bedel takdirinde,taşınmaz kültür varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri dikkate alınmaz.

e) (Değişik: 17/6/1987 - 3386/5 md.) Kamulaştırma işlemleri, bu Kanun hükümleri ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine göre yapılır.

f) (Ek: 17/6/1987 - 3386/5 md.) Sit alanı olması nedeni ile kesin inşaat ya- sağı getirilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, malikinin başvurusu üzerine bir başka

arazisi ile değiştirilebilir. Üzerinde bina, tesis var ise, malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli 2942 sayılı Kanununun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödeme yapılır.

Bu hükümlerle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Ruhsatsız yapı yasağı:

Madde 16 - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılır.

Sit geçiş dönemi - koruma amaçlı imar planı - kısmi plan değişikliği:

Madde 17 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/6 md.) Bir alanın koruma kurulunca sit olarak ilanı, bu alandaki imar planı uygulanmasını durdurur.(...) (1) Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma kurulu tarafından bir ay içinde geçiş dönemi yapı şartları belirlenir. İlgili valilikler ve belediyeler anılan koruma amaçlı imar planını en geç bir yıl için- de koruma kuruluna değerlendirmek üzere vermek zorundadırlar.

(1) Bu aradaki "Yapılanma hakları ile ilgili müktesep haklar Yönetmelikle belirlenir." cümlesi Anayasa Mahkemesinin 28/6/1988 tarihli ve E.1987/21, K.1988/25 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Koruma kurulunca uygun görülecek, belediye veya valilikçe, onaylanan koruma amaçlı imar planının yürürlüğe girmesi ile geçiş dönemi yapı şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan kalkar.

Koruma amaçlı imar planlarının, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları bakımından kısmen değiştirilmesi; ilgili kuruluşlarca gerekli görül- düğü ve bu hususta koruma kurulu kararı alındığı takdirde, koruma kurulu ilgili belediyeye ve ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlara yazı ile bildirir.

Değişiklik teklifi bu tebligattan sonra en geç bir ay içinde belediye meclisince karara bağlanır. Bu süre içinde gereken karar alınmadığı takdirde belediye meclisi kararına lüzum kalmaksızın koruma kurullarınca karara bağlanan hususlar- da değişiklik teklifi kesinleşir.

Belediyeler plan hazırlık safhasında gerektiğinde Bakanlıktan teknik yardım isteyebilirler.

Yapı esasları:

Madde 18 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/7 md.)

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, maliklerinin müracaat tarihinden itibaren üç ay içinde koruma kurulunca yapılır. Gruplandırılan taşınmaz kültür varlıkları, tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilir. Gruplandırma yapılmadıkça, onarım ve yapı esasları belirlenemez.

Mahalli idareler, taşınmaz kültür varlığı parselinde, ek veya eklenti sure- tiyle yapılacak veya yeni inşa edilecek yapılara ait koruma kurulunca verilen kararlarda veya onaylanmış kültür varlığı projelerinde değişiklik yapamazlar. Ancak, inşa edilecek yapının fen ve sağlık şartlarının mevzuata uygunluğunu kontrol ederler.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parselleri, taşınmaz kültür varlıklarının maliyetine tesir edecek şekil ve surette ayrılamaz ve birleştirilemez.

Maliklerin izin verme yükümlülüğü:

Madde 19 - Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığınca görevlendirilmiş uzmanlara, gerektiği zaman, varlığın kontrolü, incelenmesi, harita, plan ve rölovesinin yapılması, fotoğraflarının çekilme- si, kalıplarının çıkarılması için izin vermeye ve gereken kolaylığı göstermeye mecburdurlar. Ancak, görevliler konut dokunulmazlığı ve aile mahremiyetini ihlal etmeyecek tarzda faaliyetlerini yürütürler.

Taşınmaz kültür varlıklarının nakli:

Madde 20 - Taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, buldukları yerlerde korunmaları esastır. Ancak, bu taşınmaz kültür varlıklarının başka bir yere nak- li zorunluluğu varsa veya özellikleri itibariyle nakli gerekli ise, Koruma Kurul- larının uygun görüşü ve gereken emniyet tedbirleri alınmak suretiyle Kültür ve Turizm Bakanlığınca istenilen yere nakledilebilir. Kültür varlığının nakli dola- yısıyla taşınmazın maliki bir zarara maruz kalmışsa, Kültür ve Turizm Bakanlı- ğınca oluşturulacak bir komisyonun tespit edeceği tazminat zarar görene ödenir.

İstisnalar ve muafiyetler:

Madde 21 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/8 md.) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım, restorasyon, değerklen- dirme, muhafaza ve nakil işleri ile bu maksatla hazırlanacak projelerin yapılma- sı ve arkeolojik, kazılarda kullanılacak aletlerin alımı hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu uygulanmaz.

Birinci fıkranın uygulanmasına dair usul ve esaslar bir yönetmelikle belir- lenir.

Tapu kütüğüne "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır" kaydı konulmuş olan ve I inci ve II nci grup olarak gruplandırılmış bulunan taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik sit alanı ve doğal sit alanı olmaları

nedeniyle üzerlerine kesin yapılanma yasağı getirilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parseller her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

Kültür varlıklarının korunması amacıyla tespit, proje, bakım, onarım, restorasyon ve kazı ile müzelerin güvenliği için kullanılmak şartıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Milli Savunma Bakanlığı, Bakanlıkça ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne dışardan getirilecek her türlü araç, gereç, makine, teknik malzeme ve kimyevi maddeler ile altın ve gümüş varak, her türlü vergi, resim ve harçtan muafıdır.

Koruma kurulları kararına uygun olarak bu taşınmaz kültür varlıklarında yapılan onarım ve inşaat işleri Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınacak vergi, harç ve harcamalara katılma paylarından müstesnadır.

Madde 22 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Üçüncü Bölüm - Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları:

Madde 23 - Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

a) (Değişik: 17/6/1987 - 3386/9 md.) Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları; Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kab ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, ko- ruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, mas- keler, taçlar (diadem), deri, bez, papirus, parşümen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (religie'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları,

Halkın sosyal heyetini yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları.

Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahidettin ve aynı çağdaki sikkeler, bu Kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurt içinde alınıp satılabilirler. Bu madde kararına girmeyen sikkeler bu Kanunun genel hükümlerine tabidir.

b) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal ATATÜRK'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar.

Yönetim ve gözetim:

Madde 24 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/10 md.) Devlet malı niteliğini taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının Devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirilmeleri Devlete aittir. Bu gibi varlıklardan gerçek ve tüzelkişilerin ellerinde bulunanlar, değeri ödenerek Bakanlık tarafından satın alınabilir.

23 üncü maddenin (a) bendinde belirtilen etnografik mahiyetteki kültür varlıklarının yurt içinde alımı, satımı ve devri serbesttir. Alımı, satımı serbest bırakılacak etnografik eserlerin hangi devirlere ait olacağı ve diğer nitelikleri ile kayıt ve tescil şartları bir yönetmelikle belirlenir.

Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk'e ait korunması gerekli taşınır kültür varlıkları, Bakanlık, Milli Savunma Bakanlığı veya Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nca satın alınabilir. Ancak, bu tip eserlerden her ne suretle olursa olsun yurt dışına çıkarılacakların kontrolü, Bakanlığa bağlı müzelerce yapılabileceği gibi bazı gümrük çıkış kapılarında bulundurulacak ihtisas elemanlarınca da yapılabilir. Hangi kapılarda ihtisas elemanı bulundurulacağı bir yönetmelikte belirlenir.

Yapılan kontrol sonunda bu tip eserlerden yurt dışına çıkmasında sakınca görülenler tespit edilerek değerlendirilmeleri yurt içinde yapılmak şartıyla, sahiplerine iade edilirler.

Bu maddede belirtilen ve alım, satımı serbest bırakılan eserlerde Devletin rüçhan hakkı mahfuzdur.

Müzelere alınma:

Madde 25 - Dördüncü maddeye göre Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilen taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile 23 üncü maddede belirlenen korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bilimsel esaslara göre tasnif ve tescile tabi tutulurlar. Bunlardan Devlet müzelerinde bulunması gerekli görülenler, usulüne uygun olarak müzelere alınırlar.

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının tasnifi, tescili ve müzelere alınmaları ile ilgili kıstaslar, usuller ve esaslar yönetmelikte belirlenir.

Türk askeri tarihini ilgilendiren her türlü silah ve malzemenin buldukları veya ihbar edildikleri yerde, tarihi niteliklerinin araştırılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi Genelkurmay Başkanlığınca yapılır. Tasnif ve tescil dışı bırakılan ve müzelere alınması gerekli görülmeyenler, sahiplerine bir belge ile iade olunurlar. Belge ile iade olunan kültür varlıkları üzerinde, sahipleri her türlü tasarrufta bulunabilirler. Bir yıl içinde sahipleri tarafından alınmayanlar, müzelerde saklanabilir veya usulüne uygun olarak Devletçe satılabilir.

Müze, özel müze ve koleksiyonculuk:

Madde 26 - Bu Kanunun kapsamına giren kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindedir.

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzelkişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla, kendi hizmet konularının ve- ya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilirler. Ancak, gerçek ve tüzelkişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenir. Gerçek ve tüzelkişilerce kurulacak müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığının izin belgesinde belirlenen konu alanlarına inhisar etmek şartı ile, taşınır kül- tür varlığı bulundurulabilir ve teşhir edebilirler. Bu müzeler de, taşınır kültür varlıklarının korunması hususunda Devlet müzeleri statüsündedirler. Anılan müzelerin kuruluş amacı, görevi ve yönetim şekil ve şartları ile, gözetim ve denetimi yönetmelikle belirlenir.

Devlet müzeleri içerisinde özel bir ihtisas ve araştırma müzeleri olan askeri müzelerin kurulması, yaşıatılması, malzemenin ve uğraş konularının tayin ve tespiti Genelkurmay Başkanlığına aittir. Bu müzelerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma düzenleri, Milli Savunma Bakanlığının, Kültür ve Turizm Bakanlığıyla birlikte hazırlayacağı bir yönetmelikte belirtilir.

Gerçek ve tüzelkişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belge- siyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar mey- dana getirebilirler.

Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar.

Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri onbeş gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığına haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Kültür varlığı ticareti:

Madde 27 - Yirmibeşinci madde gereğince tasnif ve tescil dışı bırakılan ve Devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır. Bu ticareti yapmak isteyenler, Kültür ve Turizm Bakanlığından ruhsatname almak zorundadırlar. Bu ruhsatnameler üç yıl için geçerlidir. Bu sürenin bitiminden bir ay önce ruhsatname yenilenebilir. Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri, süresine bakılmaksızın iptal edilir.

İkametgahını ticarethane olarak gösterme yasağı:

Madde 28 - Kültür varlığı ticareti yapanlar belli bir ticaret yeri göstermek mecburiyetindedir. Ancak, ikametgahlarını hiçbir zaman, ticarethane veya depo olarak gösteremezler.

Ticarethane ve depoların kontrolü:

Madde 29 - Kültür varlığı ticareti yapanların işyerleri ve depoları yönetmelikte belirlenen esaslar dahilinde Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerince denetlenir.

Haber verme zorunluluğu:

Madde 30 - Kamu kurumu ve kuruluşları (Belediyeler ve il özel idareleri dahil, vakıflar, gerçek ve tüzelkişiler satacakları eşya ve terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile koleksiyonları, önce Devlet müzelerine haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar. Kültür ve Turizm Bakanlığı, kültür ve tabiat varlıklarından meydana getirilen koleksiyonları kuracağı komisyonun takdir edeceği bedel üzerinden satın alabilir. Bunlardan hazineye intikal etmiş olup da müze koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler, Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığına devrolunurlar.

Birinci fıkra söz konusu edilen, kamu kurumu ve kuruluşları, vakıflar, gerçek ve tüzelkişiler satacakları veya terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan askeri tarihimize ait kültür varlıkları ile silah ve askeri malzeme koleksiyonlarını Genelkurmay Başkanlığına haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar. Bu kültür varlıklarından hazineye intikal etmiş olup askeri müzelerin koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre Milli Savunma Bakanlığına devrolunurlar.

Madde 31 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Yurt dışına çıkarma yasağı:

Madde 32 - Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz. Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların hertürlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke ma- kamlarından teminat almak ve sigortalanmak şartı ile, yurt dışında geçici olarak sergilendikten sonra geri getirilmelerine; Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulunun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Türkiye'deki kordiplomatik mensupları, Türkiye'ye girişlerinde beyan ederek beraberlerinde getirdikleri yabancı kökenli kültür varlıklarını, çıkışlarında beraberlerinde götürülebilirler.

Yurt dışına geçici olarak sergilenmek üzere kültür ve tabiat varlıkları gönderilmesi esasları ile, Türkiye'deki kordiplomatik mensuplarına beraberlerinde getirdikleri bu tür varlıkların giriş ve çıkışlarında yapılacak işlemler, istenecek belgeler ve ilgili diğer hususlar Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Savun- ma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığının birlikte düzenleyecekleri yönetmelikte belirtilir.

Yurt dışından getirme:

Madde 33 - Yurt dışından kültür varlığı getirmek serbesttir.

Kopya çıkarma:

Madde 34 - Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ören yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma ve tanıtma amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır.

Bu hususlarla ilgili esaslar, yönetmelikte tespit olunur.

Dördüncü Bölüm - Araştırma, Sondaj, Kazı ve Define Arama

Araştırma, sondaj ve kazı izni:

Madde 35 - Bu kanun hükümlerine tabi, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını meydana çıkarmak üzere, araştırma, sondaj ve kazı yapma hakkı, sadece Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Bilimsel ve mali yeterliği Kültür ve Turizm Bakanlığınca takdir ve kabul olunan Türk ve yabancı heyet ve kurumlara araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından; sondaj ve kazı yapma izni Kültür ve Turizm Bakanlığının tek- lifi üzerine, Bakanlar Kurulu kararı ile verilir, Kültür ve Turizm Bakanlığı elemanları veya bu Bakanlıkça görevlendirilecek Türk bilim adamları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır. Askeri yasak bölgelerde yapılacak araştırma, sondaj ve kazı için gerekli ruhsatname, Genelkurmay Başkanlığının iznini müteakip, sözü geçen heyet ve kurumların göstereceği uzmanlar adına düzenlenir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca haklı görülebilecek sebep olmadıkça heyet ve kurumlar ruhsatnamedeki üyelerini değiştiremezler.

Su altında korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu bölgeler, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca tespit edilir ve Bakanlar Kurulu kararı ile yayımlanır. Bu bölgelerde, sportif amaçlı dalış yapmak yasaktır, ikinci fıkra hükümlerine göre izin almak şartıyla araştırma ve kazı yapılabilir.

Maliklerin mülkleri içinde yapılacak kazılar:

Madde 36 - Taşınmaz kültür varlığı sahiplerinin kendi mülkleri içinde kültür varlığı aramak maksadı ile araştırma, sondaj ve kazı yapmaları da bu Kanunun 35 ve 41 inci maddeleri hükümlerine tabidir.

Kazı izninde usul:

Madde 37 - Aynı kazı heyetine veya şahsa, aynı süre içinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılan kurtarma kazıları dışında, birden fazla yerde kazı ve sondaj izni verilemez. İzin verilmesi, araştırma, sondaj ve kazının yapılması, elde edilecek kültür ve tabiat varlıklarının muhafaza şartları, bu eserler üzerinde araştırma, sondaj, ve kazı sahiplerine tanınacak diğer haklar bir yönetmelikte tespit olunur.

Kazı izninin devredilmeyeceği:

Madde 38 - Türk ve yabancı bilim kurumlarına veya onların adına hareket eden kişilere verilen kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Araştırma, sondaj ve kazı izninin hükümsüzlüğü:

Madde 39 - Kültür ve Turizm Bakanlığınca kabul edilen haklı bir sebep gösterilmeden, ruhsatname tarihinden itibaren, en çok altı ay içinde başlanılmayan araştırma, kazı ve sondajlara ait izin ve ruhsatnameler, hükümsüz sayılır. Araştırma, sondaj ve kazı çalışmaları, makul bir sebep gösterilmeksizin iki aydan fazla tatil edilemez. Bu süreyi geciktirenlerin izin ve ruhsatnameleri iptal edilmiş sayılır. Ayrıca, bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri iptal edilir ve bu gibilere, daha sonra izin ve ruhsat verilmez.

Araştırma, sondaj ve kazı izninde süre:

Madde 40 - Kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni bir yıl için geçerlidir. Ruhsatname ve izin süresinin sonunda heyet başkanı kazıya, sondaj ve araştırmaya devam edildiğini, yazılı olarak bildirdiği takdirde, bu hak her yıl müracaat şartı ile gelecek yıllarda da müracaatçı için saklı tutulur.

Kazıdan çıkan eserlerin müzelere nakli:

Madde 41 - Kazılarda meydana çıkan bütün taşınır kültür ve tabiat varlıkları, kazı yapan heyet ve kurumlar tarafından her yıl yapılan kazı sonunda Kültür ve Turizm Bakanlığının göstereceği Devlet müzesine naklolunur. Kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen insan ve hayvan iskeletleri ile bütün fosiller, Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde, tabiat tarihi müzeleri ile üniversitelere veya ilgili diğer Türk bilim kurumlarına verilebilir. Ayrıca, kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen askeri tarihle ilgili her türlü taşınır kültür varlığı, Genelkurmay Başkanlığının uygun görüşü ile, Kültür ve Turizm Bakanlığınca askeri müzelere devredilir.

Zarar vermede tazminat yükümlülüğü:

Madde 42 - Kazı ve sondaj izni alanlar, bu çalışmayı sahipli arazide yaptıkları takdirde, kazı, sondaj ve araştırma bölgesindeki arazi sahiplerinin zararlarını tazmin ile yükümlüdürler, Arazi sahipleri Kültür ve Turizm Bakanlığının oluşturacağı komisyonca takdir edilecek tazminat karşılığında, kazı ve sondaj veya araştırmaya izin vermeye mecburdurlar. Bu gibi yerler, gerektiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca kamulaştırılabilir. Yabancı bilim kurumlarınca yapılan kazılarda, bu kamulaştırmanın bedeli kazı sahipleri tarafından ödenir. Hazine adına tescil edilecek yerin kamulaştırma bedelinin takdirinde genel kamulaştırma hükümleri uygulanır. Bu madde gereğince ödenecek tazminat ve kamulaştırma bedellerinin takdirinde, kazı, sondaj ve araştırma faaliyetlerinden önce, mevcut kültür ve tabiat varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri ile, bu faaliyetler sonucu bulunan kültür varlıklarının değeri, dikkate alınmaz.

Yayım hakkı:

Madde 43 - Kazı, sondaj ve araştırmalarda, meydana çıkacak olan varlıkların yayım hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri gereğince, kazı, sondaj ve araştırma izni alan heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırmayı fiilen idare edenlere aittir. Kazı başkanları, her kazı dönemi sonunda, Kültür ve Turizm Bakanlığınca bilimsel bir rapor vermekle yükümlüdürler. Kazının bitiminden itibaren, kazı dönemi çalışmalarına ait bilimsel raporlarını en geç iki yıl, nihai bilimsel raporlarını ise beş yıl içinde yayımlamayan kazı heyetlerinin kazı, sondaj ve araştırmalarda buldukları kültür ve tabiat varlıkları üzerindeki her türlü yayım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığınca geçer. Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılan kazı, sondaj ve araştırmalara ait bilimsel raporlar, kazı başkanlığınca, yayımlanacak şekilde hazırlanır. Kültür ve Turizm Bakanlığınca bunlardan gerekli görülenleri yayımlar.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görülecek mazeretler dışında, yukarıda açıklanan süre içinde son raporlarını yayımlamamış bulunan heyet ve kişilere yeni bir kazı için ruhsatname verilmez.

Giderler:

Madde 44 - Kazı, sondaj ve araştırma yapılan saha ile, kazı, sondaj ve araştırmadan çıkan kültür varlıklarının yerinde korunmasını sağlamak maksadıyla, kazı yerinde geçici olarak çalıştırılacak bekçilerin ücret ve masrafları ile kazı yerinin eski haline getirilmesinin gerektirdiği giderleri karşılamak, kazı sırasında meydana gelebilecek zararları tazmin ve bunlarla ilgili bütün giderler, düzenlenecek yönetmeliğe göre, Kültür ve Turizm Bakanlığınca tarafından ruhsat verme veya süre uzatma sırasında, kazı sahiplerinden tahsil edilerek emaneten mal sandığına yatırılan paralardan ödenir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca tarafından finanse edilen konularda, gider karşılıklarının mal sandığına yatırılması zorunlu değildir.

Korunma ve çevre düzenlemesi:

Madde 45 - Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım ve çevre düzenlemeleri ile taşınır kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılır.

Araştırma, kazı ve sondajların geçici olarak veya tamamen durdurulması:

Madde 46 - Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak yapılan kazı, sondaj ve araştırmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca geçici olarak veya tamamen durdurulur.

Tesislerin devri:

Madde 47 - Heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırma yapan şahıslar tarafından, işe başlamak için veya çalışmaların devamı sırasında muhtelif şekillerde satın alınan veya inşa edilen depo, lojman ve benzeri tesisler ve malzeme, kazının sonunda bedelsiz olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığınca devrolunur. Bu tesislerin kullanım şekillerinin tayinine Kültür ve Turizm Bakanlığınca yetkilidir.

Araştırma, kazı ve sondajda görevlendirilenler:

Madde 48 - Yabancı heyet ve kurumlar tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarından bir veya birkaç temsilci bulunur.

Türk heyet ve kurumlarınca yapılan araştırma, kazı ve sondajlara Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yetkili bir uzman katılır. Temsilci ve uzmanların seçimi ve görevleri, yönetmelikle belirlenir.

Türk heyet ve kurumlarınca yapılan kazılara katılacak Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarının yol masrafları, yevmiyeleri ve zaruri giderleri, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenir.

Yabancı kurum ve heyetler tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda görevlendirilecek Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcilerine ödenecek olan yol masrafları, yevmiye, temsil ödeneği ve su altı dalış tazminatı, kazı başkanlığından Kültür ve Turizm Bakanlığınca peşinen tahsil edilip bir Devlet bankasına yatırılır. Temsil ödeneğinin miktarı, her yıl Kültür ve Turizm Bakanlığınca tayin edilir.

Araştırma, kazı ve sondaj izin yasağı:

Madde 49 - Türkiye'deki elçilik ve konsolosluklar mensuplarına, araştırma, kazı ve sondaj izni verilmez. Define arama:

Madde 50 - Define aramak isteyenlere, bu Kanunun 6 ncı maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı olarak belirtilen yerler ile tespit ve tescil edilen sit alanları ve mezarlıklar dışında, Kültür ve Turizm Bakanlığınca define arama ruhsatnamesi verilebilir.

Define aramak isteyenlere aynı süre içinde birden fazla yerde arama izni verilemez. Define arama izni, başkalarına devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Define aramada, Kültür ve Turizm Bakanlığından ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci olarak gönderileceklerin yolluk ve yevmiyeleri ile zaruri giderleri arayıcı tarafından karşılanır. Bu iş için gerekli olan ödenek, Bakanlıkça, define arayıcısından peşinen tahsil edilip bir Devlet bankasına yatırılır.

Arama ruhsatının verilmesi, define arayıcıdan istenecek belgeler, aramanın yapılması, çıkan defineden arayıcıya tanınacak haklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının birlikte düzenleyeceği yönetmelikte belirtilir.

Beşinci Bölüm - Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İle Koruma Kurulları

Kuruluş, görev, yetki ve çalışma şekli:

Madde 51 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/11 md.) Yurtiçinde bulunan ve bu Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlığa bağlı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları" kurulur.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır;

a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek,

b) Koruma kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak,

c) Uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle, Bakanlığa yardımcı olmak.

Koruma Yüksek Kurulu yılda en az iki defa toplanır. Bakanlık gerekli gördüğünde kurulu olağanüstü toplantıya çağırır.

Koruma Yüksek Kurulu salt çoğunlukla toplanır, toplantıya katılan üyelerin en az dörtte üçünün oyları ile karar verir.

Koruma Yüksek Kurulunun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir.

Madde 52 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Koruma Yüksek Kurulu üyeliği:

Madde 53 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/12 md.) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu aşağıda belirtilen üyelerden oluşur.

Üyeler;

- (1) Bakanlık Müsteşarı,
- (2) Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı,
- (3) Bakanlığın ilgili Müsteşar Yardımcısı,
- (4) Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü,
- (5) Turizm Genel Müdürü,
- (6) Bayındırlık ve İskan Bakanlığının İlgili Genel Müdürü veya yardımcısı,
- (7) Orman Genel Müdürü veya Yardımcısı,
- (8) Vakıflar Genel Müdürü veya Yardımcısı,
- (9) Koruma kurulları başkanlarından Bakanlıkça seçilecek altı üye.

Koruma Yüksek Kurulunun başkanı, Bakanlık Müsteşarıdır.

Müsteşar bulunmadığı zaman yardımcısı Kurula başkanlık eder.

Temsilci üyelerin nitelikleri

Madde 54 - Koruma Yüksek Kurulunun temsilci üyelerinin, yükseköğretim görmüş olmaları ve 53 üncü maddede belirlenen bilim dallarından biri veya birkaçında tanınmış ve bu alanlarda çalışmalar yapmış, tercihan yurt içinde veya yurt dışında yayımlanmış eserler vermiş olmaları şartı aranır.

Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurulu üyeliğinin sona ermesi, süresi ve huzur hakkı:

Madde 55 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/13 md.) Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurullarındaki tabii üyelerin üyelikleri, kurumlarındaki görevleri süresince devam eder. Koruma kurullarının Yükseköğretim Kurumu tarafından seçilen üyelerinin üyelikleri 5 yıl sürelidir. Bu üyeler iki dönemi aşmamak şartıyla yeniden seçilebilirler.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurulları üyeleri Bakanın lüzum görmesi halinde kurumlarınca değiştirilebilir.

Üyelikleri sona eren, ölen, istifa eden, hastalık ve görev gereği hariç, bir yıl içinde Koruma Yüksek Kurulunun iki, Koruma Kurulunun dört toplantısına katılmayan veya bir yıldan fazla süre ile yurt dışına giden temsilci üyelerin yerine yeni üye seçilir.

Kurul üyelerine Maliye ve Gümrük Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilecek miktarda huzur hakkı ödenir.

Madde 56 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Koruma Kurullarının görev, yetki ve çalışma şekli:

Madde 57 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/14 md.) Koruma kurulları, Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde olmak kaydıyla aşağıdaki işleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

- Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak,
- Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak,
- Sit alanlarının tescilinden itibaren bir ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarını belirlemek,
- Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip onamak,
- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak,
- Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanlarının tescil kaydını kaldırmak,
- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile ilgili uygulamaya yönelik kararlar almak.

Kamu kurum ve kuruluşları (belediyeler dahil) ile gerçek ve tüzel kişiler, koruma kurullarının kararlarına uymak zorundadırlar.

Koruma kurullarının başkan ve başkan yardımcıları, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula başkan yardımcısı başkanlık eder.

Koruma kurullarının çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma Kurullarının oluşumu:

Madde 58 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/15 md.) Koruma Kurulları aşağıda belirtilen üyelerden oluşur;

- Arkeoloji, sanat tarihi, müzecilik, mimari ve şehir plancılığı konularında uzmanlaşmış kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek üç temsilci,
- Yükseköğretim Kurulunca, kurumlarının arkeoloji, sanat tarihi, mimarlık, şehircilik bilim dallarından aynı daldan olmamak üzere iki öğretim üyesi,
- Görüşülecek konu, belediye sınırları içinde ise ilgili belediye başkanı veya teknik temsilcisi, dışında ise ilgili valilikçe seçilecek teknik temsilci,
- Görüşülecek konu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile ilgili ise Bayındırlık ve İskan Müdürlüğünden iki teknik temsilci,
- Görüşülecek konu, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili ise Vakıflar bölge müdürü veya teknik temsilcisi,
- Görüşülecek konu, Orman Genel Müdürlüğü ile ilgili ise konuyla ilgili teknik temsilci. Ayrıca kurula oy hakkı olmamak kaydıyla danışman uzman çağırılabilir.

Madde 59 - 61 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Kurul Üyelerinin yolluk ve gündelikleri:

Madde 62 - Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurulları üyelerinden umumi harcırah hükümlerine tabi bulunanların kurul toplantıları için memuriyet mahalleri dışındaki seyahatlerinde yol giderleri ve gündelik, tabii üyelere mensup oldukları kurumlarınca; diğer üyelere, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenir.

Kurullarla ilgili yönetmelik:

Madde 63 - Yüksek Kurul ile Bölge Kurullarının görev, yetki ve sorumlulukları ile bu Kurulların kendi aralarındaki ve Kültür ve Turizm Bakanlığıyla olan ilişkileri bir yönetmelikle düzenlenir.

Altıncı Bölüm - İkramiye ve Cezalar

Kültür varlıklarını bulanlara verilecek ikramiye:

Madde 64 - Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer üstünde, yer altında ve su altında bulunan taşınır kültür varlıklarını 4 üncü maddede yazılı makam ve mercilere, aynı maddede yazılı süreler içerisinde haber verenlere:

a) Bulunan varlık, bunların mülkü içinde ise bu Kanunun 24 üncü ve 25 inci maddeleri uygulanır. Ayrıca ikramiye verilmez.

b) Bulunan varlık başkasının mülkü içinde ise Kültür ve Turizm Bakanlığınca varlığın değeri dikkate alınarak, takdir olunacak bedelin % 80'i ikramiye olarak bulan ile mülk sahibi arasında yarı yarıya paylaşılır.

c) Kültür varlığı Devlete ait arazide bulunmuş ise, takdir olunacak bedelin % 40'ı bulana ikramiye olarak verilir.

d) Nerede bulunursa bulunsun haber verilen kültür varlığı korunması gerekli nitelikte olmadığı takdirde haber verenlere bu Kanunun 25 inci maddesindeki işlem uygulanır. Ayrıca ikramiye verilmez.

e) Nerede olursa olsun yeni bulunup da 4 üncü maddede yazılı süreler içinde haber verilmediğinden dolayı gizlenmiş sayılan kültür varlıklarını haber verenler ile, bunları yakalayan kamu görevlilerine, 1905 sayılı "Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun"da taşınır mallar için gösterilen oranlar dahilinde tespit edilen bedel ikramiye olarak verilir.

f) Yukarıdaki fıkralardan herhangi biri uyarınca kültür varlıklarını bulan, haber veren veya yakalayan kişiler birden fazla ise verilecek ikramiyeler bunlar arasında eşit olarak paylaşılır.

g) Yukarıda belirtilen ikramiyelerin tahakkuk ve tediyesine ait işlemler Maliye ve Kültür ve Turizm bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak yönetmelik esaslarına göre yapılır.

Cezalar:

Madde 65 - Bu Kanunun 9 uncu maddesine aykırı hareket edenler:

a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarara uğramalarına kasten sebebiyet verenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller korunması gerekli kültür ve tabiat varlığını yurt dışına kaçır- mak maksadıyla işlenmiş ise yukarıda belirtilen cezalar bir kat artırılır.

b) Sit şartlarına ve korunma planlarında, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurullarınca belirlenen alanlarda öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşaat yapan veya yaptıranlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

c) Bu Kanunda belirli usuller dışında usulsüz yıkma veya imar izni verenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası, ayrıca ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Usulsüz belge verenler, ilan ve tebligat yapanlar:

Madde 66 - Bu Kanunun 16 ncı maddesinde yer alan yasaklara aykırı olarak belge verenler, suç diğer kanunlarda daha ağır bir cezayı gerektirmediği hallerde, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibeşbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile; bu Kanunun 7 nci maddesinde yer alan ilan veya tebligatı bilerek, süresinde usulüne uygun yapmayanlar ise, üç aydan bir yıla kadar hapis, beşbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Haber verme sorumluluğuna - kültür varlığı ticaretine ve ikametgahı ticarethane olarak gösterme yasağına aykırı hareket edenler:

Madde 67 - Bu Kanunun 4, 27, 28 inci maddelerine aykırı hareket edenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibeşbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Yurt dışına çıkarma yasağına aykırı hareket edenler:

Madde 68 - Bu Kanunun 32 nci maddesinin birinci fıkrasına aykırı davrananlara, beş yıldan on yıla kadar ağır hapis, yüzbin liradan üçyüzbin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Ayrıca kültür ve tabiat varlığına el konularak müzeye teslim edilir.

Bu fiillerin işlenmesi sırasında kullanılan her türlü eşya ve araçlara el konulur. Kamu kuruluşlarına ait eşya ve araçlar bu hükmün dışındadır.

Tetkik ve kontrole muhalefet:

Madde 69 - Bu Kanunun 29 uncu maddesinde yer alan tetkik ve kontrolle muhalefet edenler ile 41 inci maddede yer alan nakil işlerine aykırı hareket edenler altı aydan bir yıla kadar hapis ve yirmibeşbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Özel mülkiyete konu olanlar:

Madde 70 - Bu Kanunun 24 üncü maddesine aykırı hareket edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibeşbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Kazı, sondaj ve araştırmaya ilişkin hükümlere aykırı hareket:

Madde 71 - Bu Kanunun 38, 42 ve 43 üncü maddelerine aykırı hareket edenler ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kamu personeline ilişkin kararlar:

Madde 72 - Bu Kanunun uygulanmasında, görevli kamu personeli hakkında yapılacak iş ve işlemler ve alınacak her türlü kararlar ve bu kararlara karşı yapılacak itirazlar, öncelikle incelenir ve sonuçlandırılır.

Özel müze ve koleksiyonculara ilişkin hükümlere aykırı hareket:

Madde 73 - Bu Kanunun 26, 30 ve 31 inci maddelerine aykırı davrananlara, suç daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa üç aydan bir yıla kadar hapis ve yirmibeş- bin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası verilir.

İzinsiz araştırma, kazı ve sondaj yapanlar:

Madde 74 - Ruhsatsız sondaj ve kazı yapanlara, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz define araştıranlara da bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yirmibeşbin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz araştırma yapanlara ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar ağır para cezası verilir. Bu fiilleri yurt dışına kültür varlıklarını kaçırma amacıyla yaptıkları anlaşılınlar ve bu fiili işleyenler kültür varlıklarının korunmasında görevli kişiler ise bu maddede yazılı cezanın iki katı verilir. Bu kişilerin ellerinde bulunan kültür varlıkları, bedel ödemeksizin alınıp, ilgili müzelere teslim edilir.

Cezaların artırılması:

Madde 75 - Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının 1 inci ve 2 nci fasıllarında yazılı suçların konusu bu Kanunun kapsamına giren kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere, iki katına kadar artırılarak hükmolunur.

Yedinci Bölüm - Diğer Hükümler

Yürürlükten kaldırılan kanunlar:

Madde 76 - 28/2/1960 tarih ve 7463 sayılı "Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin istimlakı Hakkında Kanun"; 25/4/1973 tarih ve 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu"; 2/7/1951 tarih ve 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun" ile 18/6/1973 tarih ve 1741 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair 2 Temmuz 1951 tarihli ve 5805 sayılı Kanun- da Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1 - (17/6/1987 tarih ve 3386 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi ile eklenen ek madde hükmü olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Bu Kanunun 6, 8, 20, 65 inci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul, bölge kurulları", "Koruma kurulları"; 54,62 nci maddelerinde geçen "Yüksek Kurul", "Koruma Yüksek Kurulu"; "Bölge Kurulu", "Koruma kurulları"; 54 üncü maddede geçen "Yük- sek Kurul", "Koruma Yüksek Kurulu" olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun 7 nci maddesine göre tespit ve tescil işlemleri yapılırken, 19 uncu yüzyıl sonuna kadar olan döneme ait taşınmaz kültür varlıklarının malikleri, bunların korunmalarına gerek olmadığını tespitini Kültür ve Turizm Bakanlığından isteyebilirler. Kültür ve Turizm Bakanlığı yönetmeliğe uygun bilgileri içeren bu başvuruları, görevlendirdiği uzmanlara incelettirerek, en geç üç ay içinde, Yüksek Kurula iletir. Yüksek Kurul en geç altı ay içinde konuyu inceleyip karara bağlar.

Geçici Madde 2 - Gerçek ve tüzel kişiler, koleksiyoncular, bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde, elle- rinde bulunan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarını, menşe göstermeksizin, 24 ve 25 inci maddelere göre Devlet müzelerine satabilir veya envanter defterlerine kayıt ederek en yakın müzeye onaylatmaları şartıyla Kanunun 24 üncü maddesi hükmünden yararlanabilirler.

Geçici Madde 3 - (Değişik: 17/6/1987 - 3386/17 md.) Bu Kanunla kurulması öngörülen kurullar teşkil edilinceye kadar, mevcut kurullar görevine devam ederler.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren dört ay içerisinde çıkarılacak yönetmelikler düzenleninceye kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı ol- mayan hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 4 - (Mülga: 17/6/1987 - 3386/18 md.)

Geçici Madde 5 - Bu Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımlanmasından itibaren en geç altı ay içinde hazırlanarak yürürlüğe konur. Bu yönetmelikler Resmi Gazetede yayımlanır.

Geçici Madde 6 - Genel Kadro Kanunu çıkıncaya kadar, bölge kurulları için bu Kanuna ekli bulunan kadro cetveli uygulanır.

Yürürlük:

Madde 77 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Yürütme: Madde 78 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek B. 5226 Sayılı Kanun

Kabul Tarihi : 14.7.2004

MADDE 1.- 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin; (a) bendinin (1) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (3) numaralı alt bendine "kent kalıntıları" ibaresinden sonra gelmek üzere "kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya" ibareleri ile aynı bende (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı alt bentler eklenmiş, (b) bendinin (3) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(1) "Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

(7) "Ören yeri"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

(8) "Koruma amaçlı imar plânı"; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.

(9) "Çevre düzenleme projesi"; ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.

(10) "Yönetim alanı"; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

(11) "Yönetim plânı"; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır.

(12) "Bağlantı noktası"; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır.

(3) "Koruma Bölge Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunu,"

MADDE 2. - 2863 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına "mozaikler" ibaresinden sonra gelmek üzere ",peri bacaları" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3. - 2863 sayılı Kanununun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 9. - Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma bölge kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fizikî müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşai ve fizikî müdahale sayılır.

MADDE 4. - 2863 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "yapmak" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak" ibaresi eklenmiş, sekizinci fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölove, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur.

Belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanları içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir.

Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar plânı, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere uygulamayı denetlemekle yükümlüdürler.

Alanın özelliği göz önüne alınarak, bu büroların hangi uzmanlık dallarından teşekkül edeceği, çalışma, izin usul ve esasları; Bakanlık ve İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 5. - 2863 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "korunma alanları" ibaresinden sonra gelmek üzere ",sit alanları" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 6. - 2863 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin başlığı "Taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı" olarak değiştirilmiş, birinci fıkrasındaki "ve kredi verilir" ibaresi ile dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Bu amaçla, Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bakanlıkça yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8 inci ve 18 inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u nispetinde "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı" tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesine emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir.

Tahsil edilen miktar, il özel idaresi tarafından açılacak özel hesapta toplanır. Bu miktar; belediyelerce kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, plânlama ve uygulama konularında kullanılmak üzere il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve bu pay valinin denetiminde kullanılır.

Bu madde uyarınca tahakkuk eden katkı payları hakkında 1319 sayılı Kanunun üçüncü kısmı hükümleri uygulanır. Katkı paylarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı ile Bakanlık tarafından belirlenir.

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10'u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır. Bu kapsamdaki öncelikli projeler Bakanlık ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca müştereken belirlenir.

MADDE 7.- 2863 sayılı Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci paragrafi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahallî idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını, koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

MADDE 8. - 2863 sayılı Kanununun 17 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar plânı

Madde 17. - a) Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plân uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim çevresine ilişkin varsa 1/25.000 ölçekli plân kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plândan etkilenen hemşerilerin katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar plânını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. İki yıl içinde koruma amaçlı imar plânı yapılmadığı takdirde, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanması, koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar durdurulur.

Bu iki yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plân yapılmadığı takdirde koruma bölge kurulunca bu süre bir yıl daha uzatılabilir.

Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma plânları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir.

İlgili idareler, koruma amaçlı imar plânını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar da değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle plânlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Altmış gün içerisinde onaylanmayan plânlar kesinleşerek yürürlüğe girer. Koruma amaçlı imar plânının yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar.

Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinde yapılacak değişiklikler yukarıdaki usullere tabidir.

Koruma amaçlı imar plânları; müellifi şehir plâncısı olmak üzere; alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak mimar, restoratör mimar, sanat tarihçisi, arkeolog, sosyolog, mühendis, peyzaj mimarı gibi meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır.

Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulaması, denetimi ve plân müelliflerinin yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlık ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re'sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Subasman seviyesi tamamlanmamış yapıların yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden faydalanılamaz.

b) Koruma amaçlı imar plânlarıyla kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar malikinin başvurusu üzerine, belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas edilebilir.

c) Yapılanma hakları kısıtlanmış tescilli taşınmaz kültür varlıklarına veya bunların koruma alanlarında bulunan ya da koruma amaçlı imar plânlarıyla yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazlara ait mülkiyet veya yapılanma haklarının kısıtlanmış bölümünü, imar plânlarıyla yapılanmaya açık aktarım alanı olarak ayrılmış, mülkiyetlerindeki veya üçüncü şahıslara ait alanlara, aktarımdan yararlanacak öncelikli hakları belirleyerek bir program dahilinde aktarmaya, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler, bunların dışında valilikler yetkilidir.

Aktarım işleminde Sermaye Piyasası Kurulunca onaylı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yapılacak rayiç değer denkleştirilmesi esastır. Ancak aktarıma konu hak tescilli taşınmaz kültür varlığına ilişkin ise yapı değeri dikkate alınmaz.

Bu taşınmazlar için, kısıtlanmış yapılanma haklarının, imar plânlarıyla aktarım alanı olarak ayrılmış yapılanmaya açık diğer alanlarda kullanılmasını sağlayacak ve bu hakkı hamiline yazılı menkul kıymete dönüştürecek belgeler düzenlemeye, bu belgeleri yapılanma hakları kısıtlanmış alan olarak gösterilen ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlardaki taşınmaz sahiplerinden hak sahibi olanlara vermeye, imar plânında aktarım alanı olarak ayrılmış ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlarda ise ruhsat vermek için

toplamaya ilgili idareler yetkilidir. Menkul kıymetlerin basılması, saklanması, el değıştirme işlemlerinin onaylanması ve veri tabanının oluşturulması ve denetlenmesi İller Bankasıncı yapılır.

Bu alanlarda kesin yapılanma yasağı gelmesi nedeniyle yapılanma hakkının tamamen aktarılması halinde, yapılanma hakkı kısıtlanan taşınmaz, mütemmimi ile birlikte ilgili idare mülkiyetine geçer ve parseller ilgili idare adına tescil edilir ve hiçbir koşulda satışa konu edilemez.

Aktarıma konu parselde malikin korunabilir yapılanma hakkı kalması halinde ise yapılanma hakkı kısmen aktarılır. Bu durumda, malikin yapılanma hakkı kısıtlanmış alandaki mülkiyeti devam eder.

Ancak, aktarıma konu hak, tescilli taşınmaz kültür varlığı üzerinde ise, malikin bu varlığın korunması ve yaşatılması için gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmasını, ilgili idare ile imzalanacak protokole uygun olarak menkul kıymetleri teslim almasını müteakip başlatarak tamamlaması zorunludur. Aksi halde, ilgili idare teslim edilen menkul kıymet bedelini faiziyle birlikte malikten tahsile yetkilidir. Bu hususlar ve protokol menkul kıymet tesliminden önce ilgili idarece tapuya her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf olarak şerh edilir.

Kısıtlanmış hakların bulunduğu belediye sınırları içerisinde, aktarım alanı tespit edilmesinin mümkün olamaması halinde, ilgili idareler ortak program yürütmeye yetkilidir.

Yukarıdaki fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 9. - 2863 sayılı Kanununun 18 inci maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri ve bunların uygulanmasında restoratör mimar veya mimarın bulunması zorunludur. Bunlardan I. grup kapsamında olanların rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerinin uygulama çalışmaları, yapının özelliğine göre kalem işleri, ahşap, demir, taş işleri ve restorasyon konularında uzmanlaşmış kişilerce yapılır.

Sit alanları, korunması gerekli kültür varlıkları ve bunların koruma alanlarında onaylı plân ve proje dışı uygulama yapan veya yapılmasına yol açan sorumlularının, koruma bölge kurulları ile ilgili konularda plân ve proje düzenlemesi ve uygulama sorumluluğu yapması beş yıl süre ile yasaklanır. Uygulama sorumlularının denetimi, ilgili belediye veya valilikçe yapılarak aykırı hareket edenler, Bakanlığa ve ilgili meslek odasına bildirilir.

Proje uygulanması safhasında herhangi bir nedenle uygulama sorumlusunun ayrılması halinde bu husus Bakanlığa bildirilir, yenisi tayin edilmedikçe uygulamaya devam edilemez.

Yapı esasları, denetim ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 10. - 2863 sayılı Kanununun 55 inci maddesi aşağıdaki şekilde değıştirilmiştir.

Madde 55. - Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kurum temsilcisi üyelerinin üyelikleri kurumlarındaki görevleri süresince devam eder.

Koruma bölge kurullarının Bakanlıkça ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üyelerinin görev süresi beş yıldır.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyeleri, görev ve yetki alanlarına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve hiçbir menfaat sağlayamazlar. Aksine davrandığı tespit edilenlerin kurul üyeliği Bakanlıkça sona erdirilir.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyelerine, ayda altı toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için Devlet memur aylık katsayısının (3000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste iki toplantıya katılmayan koruma bölge kurulu üyelerinin üyelikleri sona erer.

MADDE 11. - 2863 sayılı Kanununun 57 nci maddesinin; (c) bendinde yer alan "bir ay" ibaresi "üç ay" olarak, (d) bendinde yer alan "onamak" ibaresi "karar almak", (g) bendinde yer alan "ilgili" ibaresi "sit alanlarına ilişkin" olarak değıştirilmiş ve (g) bendinden sonra gelen fıkralar aşağıdaki şekilde değıştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Koruma bölge kurullarının başkan ve yardımcıları, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula, başkan yardımcısı başkanlık eder.

Koruma bölge kurulları, toplantıya katılması gereken üyelerin salt çoğunluğuyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alırlar. Ancak karar yeter sayısı Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz. Alınan kararlar bu Kanun ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır.

Koruma bölge kurullarının teknik ve idari hizmetleri, koruma bölge kurulu müdürlükleri tarafından yürütülür.

Koruma bölge kurulu, belgeleri tam olarak koruma bölge kuruluna ibraz edildiği tarihten itibaren, koruma amaçlı imar plânlarını en geç altı ay, uygulamaya yönelik projeleri ise en geç üç ay içinde karara bağlar.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratlar; özgün biçim ve malzemeye uygun olarak, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Bunların dışında her türlü inşâî ve fizikî müdahale koruma bölge kurulunun izni ile yapılır.

Ancak, koruma amaçlı imar plânı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşâî ve fizikî müdahaleler, koruma amaçlı imar plânı hükümleri doğrultusunda, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan mazbut vakıfların veya mülhak vakıfların mülkiyetindeki kültür varlıklarının 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratları, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne yaptırılır.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında yapılan tadilat ve tamiratlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgeleri, ilgili idareler ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne ilgili koruma bölge kurulu müdürlüklerine gönderilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 12. - 2863 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin (a) bendinde yer alan "müzecilik" ibaresi "hukuk", "üç" ibaresi "beş", (d) bendinde yer alan "iki" ibaresi "bir", (f) bendinde yer alan "Orman Genel Müdürlüğü" ibaresi "Çevre ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki (g) bendi ile maddenin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

g) Görülecek konunun müze müdürlüğünü ilgilendirmesi halinde ilgili müze müdürü.

İlgili meslek odaları koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

MADDE 13. - 2863 sayılı Kanunun mülga 61 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Kararlara uyma zorunluluğu

Madde 61. - Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarına uymak zorundadır. Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları Resmî Gazetede yayımlanır.

Plânlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler, kurullarca alınmış ve alınacak sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar plânları ve revizyonlarına ilişkin kararlara karşı altmış gün içerisinde Koruma Yüksek Kuruluna itiraz edebilirler.

Bu itirazlar, Koruma Yüksek Kurulunca incelenir ve en geç altı ay içinde karara bağlanır. Koruma Yüksek Kuruluna yapılacak itirazlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 14. - 2863 sayılı Kanunun 65 inci maddesinin (a) ve (c) bentlerinde yer alan "ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar" ibareleri "beşmilyar liradan onmilyar liraya" olarak ve (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

b) Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına, koruma amaçlı imar plânlarına ve koruma bölge kurullarınca belirlenen koruma alanlarında öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşâî ve fizikî müdahale yapanlar veya yaptıranlar, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

d) Bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerden bu Kanunun 57 nci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca izin almaksızın veya izne aykırı olarak tamirat ve tadilat yapanlar ile izinsiz inşâî ve fizikî müdahale yapanlar veya yaptıranlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve üçmilyar liradan altımilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

MADDE 15. - 2863 sayılı Kanunun 75 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının yedinci faslında yazılı suçların konusu, bu Kanun kapsamına giren taşınır kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere iki katına kadar artırılarak hükmolünür.

MADDE 16. - 2863 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Geçici Madde 3. - Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu büro

müdürlükleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüklerine dönüşür.

Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde çıkarılır. Bu düzenlemeler yapıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

MADDE 17. - 2863 sayılı Kanunun birinci ek maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

Ek Madde 1. - Bu Kanunda yer alan “Koruma Kurulu” ibareleri “koruma bölge kurulu” olarak değiştirilmiştir.

Alan yönetimi, müze yönetimi ve anıt eser kurulu

EK MADDE 2. - Yönetim alanlarında alan yönetimi, ulusal nitelikli müzelerde ise müze yönetimi, anıt eserlerde anıt eser kurulu kurulur.

a) Yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eşgüdümünde ilgili belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Bakanlıkça yönetim plânı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır.

Hazırlanan taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur.

Eşgüdümün sağlanması amacıyla, kentsel sitlerde ilgili belediye diğer yerlerde Bakanlıkça bir alan başkanı belirlenir. Bakanlıkça belirlenen alan başkanlığı görevini fiilen yürütenlere, Devlet memurları aylık katsayısının (20000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşmamak kaydıyla Bakan tarafından belirlenecek miktarda, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaksızın çalışmayı takip eden her ay başında Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden ödeme yapılır.

Yönetim plân taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla eşgüdüm ve denetleme kurulu kurulur. Alan başkanı, kurulun da başkanıdır. Kurul, bu taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim plânını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu plânın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir.

Kurulun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla ilgili kurum uzman personelinden ve denetim elemanlarından oluşan bir denetim birimi kurulabilir. Bu birim, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim plânı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim plânına uymak, ilgili idareler, plân kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır.

b) Bakanlıkça belirlenen ulusal nitelikli müzelerde, müze başkanı ve ona bağlı müze müdürü ile işletme müdürü ve müze kurulundan oluşan müze yönetimi kurulur.

Müzelerde; kayıt, tescil, envanter, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetler müze müdürü tarafından; tanıtım, satış üniteleri yönetimi, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, temizlik işleri işletme müdürü tarafından yürütülür.

Müze başkanı, kendisine bağlı müdürlüklerin faaliyetlerinin eşgüdüm ve denetimi ile müzenin ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde temsiline yetkilidir.

Müze başkanlığı görevini yürütmek üzere; arkeoloji, sanat tarihi, antropoloji, etnoloji, iktisat, işletme, kamu yönetimi gibi dallarda eğitim görmüş kimseler arasından Bakanlıkça bir müze başkanı atanır.

Tüm müzelerde o müzeye münhasıran ayrıca müze kurulu oluşturulur. Müze kurulu müzenin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile müzeye bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kişilerden oluşur. Müze kurulu, bünyesinden bir başkan seçer.

Müze kurulunun görüşleri doğrultusunda müze için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eser, koleksiyon korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlanır. Koruma ve geliştirme projesi kapsamında uygulamaları denetlemek, müzenin tanıtımını yapmak, müzeye bağış toplamak, onursal müze dostu ödülü vermek müze kurulunun yetkisindedir. Müze kurulu müzenin işleyişine dair her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. Bakanlık bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

c) Taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki anıt eserler için ise, o esere münhasır anıt eser kurulu oluşturulur. Kurul; eserin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil

toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile eserin korunması ve geliştirilmesi için bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kişiler ile bu eserler için tasarruf yetkisine sahip idarenin temsilcisinden oluşur. İlgili idarenin temsilcisi bu kurulun başkanıdır.

Kurul, eser için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eserin korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlar. Koruma ve geliştirme projesi kapsamındaki uygulamalar, anıt eserin tanıtımını yapmak, anıt eser için bağış toplamak, onursal ödüller vermek anıt eser kurulunun yetkisindedir. Kurul; eserin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine ilişkin her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. İlgili idareler bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

EK MADDE 3. - 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı Kanunu ile belirlenen alanlarda ek-2 maddenin (a) fıkrası hükümleri uygulanmaz.

MADDE 18. - 8.6.1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

MADDE 19. - 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasına aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

d) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine münhasır olmak üzere, bu projelendirmelerden yararlananlara verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak teslimler.

İstisna kapsamına girecek mal ve hizmetler ile bunların asgarî standartları ve bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 20. - 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

MADDE 21. - 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesine aşağıdaki (i) bendi eklenmiştir.

i) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki kültür varlıklarının rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri, sokak sağlıklaştırma, çevre düzenleme projeleri ve bunların uygulamaları ile değerlendirme, muhafaza, nakil işleri ve kazı çalışmalarına ilişkin mal ve hizmet alımları,

MADDE 22. - 4734 sayılı Kanunun "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinde yer alan "Rölöve projesi", "Restorasyon projesi" ve "Restitüsyon projesi" tanımları madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 23. - 4734 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin (c) bendindeki "Kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine göre yapılacak onarım işleri, her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilebilir." cümlesi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 24. - 4734 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine son fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (i) bendine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir."

MADDE 25. - Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Kültür ve Turizm Bakanlığına ilişkin bölümüne eklenmiştir.

MADDE 26. - 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun eki (II) sayılı Ek Gösterge Cetvelinin "4. Başbakanlık ve Bakanlıklarda" bölümüne, "Emlak Müdürü (Maliye Bakanlığı)" ibaresinden sonra gelmek üzere "Müze Başkanı (Kültür ve Turizm Bakanlığı)" ibareleri eklenmiştir.

MADDE 27. - 2863 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanun kapsamında tescil edilen taşınmaz kültür varlıkları için 29.6.2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 28. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek C. 5366 Sayılı Kanun

Kabul Tarihi : 16.6.2005

Amaç ve kapsam

MADDE 1.- Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Alanların belirlenmesi

MADDE 2.- Yenileme alanları, il özel idarelerinde il genel meclisi, belediyelerde belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile belirlenir. İl özel idaresinde il genel meclisince, büyükşehirler dışındaki belediyelerde belediye meclisince alınan kararlar Bakanlar Kuruluna sunulur. Büyükşehirlerde ise ilçe ve ilk kademe belediye meclislerince alınan bu kararlar, büyükşehir belediye meclisince onaylanması halinde Bakanlar Kuruluna sunulur. Bakanlar Kurulu projenin uygulanıp uygulanmamasına üç ay içinde karar verir.

Bakanlar Kurulunca kabul edilen alanlardaki uygulama bir program dahilinde etap etap projelendirilebilir.

Etap proje ve programları, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile uygulamaya konulur.

Belirlenen alan sınırları içindeki tüm taşınmazlar, belediyece ve il özel idaresince hazırlanacak yenileme projelerinin kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunca karara bağlanmasını müteakip bu Kanuna göre yapılacak yenileme projesi hükümlerine tâbi olurlar. Büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyelerinin yapacaklarının dışında kalan yenileme projeleri, ilçe ve ilk kademe belediyelerince hazırlanması ve meclislerinde kabulünden sonra büyükşehir belediye başkanınca onaylanarak yürürlüğe girer. Buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılır.

Yenileme alanlarının teknik altyapı ve yapısal standartların oluşturulması, bu alanların yönetimi ile örgütlenme ve uygulama alanlarında bulunan hak sahiplerinin veya bölge halkının katılımına dair usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir.

Uygulama

MADDE 3.- Yenileme alanları olarak belirlenen bölgelerde il özel idaresi ve belediye tarafından hazırlanan veya hazırlatılan yenileme projeleri ve uygulamaları ilgili il özel idareleri ve belediyeler eliyle yapılır veya kamu kurum ve kuruluşları veya gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine yaptırılarak uygulanır. Bu alanlarda Toplu Konut İdaresi ile ortak uygulama yapılabileceği gibi, Toplu Konut İdaresine de uygulama yaptırılabilir.

Büyükşehirlerde, büyükşehir belediyeleri tarafından başlatılmayan uygulamalar ilçe ve ilk kademe belediyelerince tek başına veya müşterek olarak yapılır veya yaptırılır.

Yenileme alanı içinde yapı parsellerindeki uygulamalarda kendi parseli ve yapısı aynen korunarak yenilenecek yapılar, projenin bütünlüğünü bozmamak şartıyla belediyece kabul edilen projeye bağlı kalmak ve il özel idaresi ve belediyenin belirleyeceği amaçta kullanılmak kaydıyla parsel sahibince yapılabilir. Bu durumlarda uygulamanın projeye eş zamanlı olarak başlatılması ve tamamlanması esastır. Aksi takdirde il özel idaresi ve belediyece bu Kanun hükümleri uygulanır.

Yenileme alanlarında yenileme projelerinin uygulanması sırasında tabii afet riski taşıdığı Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca belirlenen bölgelerde gerekli tedbirleri almak üzere il özel idareleri ve belediyeler yenileme projelerinde tasfiye de dahil olmak üzere gerekli düzenlemeleri yapabilir, yasaklar koyabilir. Bu konudaki esas ve usuller yönetmelikte belirlenir.

Uygulama esnasında her türlü kontrol, denetim ve takip işlemleri, ilgili il özel idaresi ve belediyece yapılır veya yaptırılarak sonuçlandırılır. Bu işlemler, projenin özelliğine göre konuyla ilgili uzman kişi, kurum ve ekiplere yaptırılır.

Yenileme alanlarındaki uygulamalar her türlü vergi, resim, harç ve ücretlerden muaftır.

Yenileme projelerini onaylamak üzere 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 51 inci maddesine göre gerektiği kadar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu oluşturulur. Kurulca onaylanan projeler, il özel idaresi veya belediyece uygulanır.

Yenileme alanlarında yapılacak uygulamalarda her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç olmak üzere 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerinden muaftır.

Yenileme projeleri, uygulama alanı içerisinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların imar mevzuatında öngörülen projelerinden oluşur.

Taşınmaz tasarruflarının kısıtlanması ve kamulaştırma

MADDE 4.- İl özel idaresi ve belediye, yenileme alanı ilan edilen yerlerdeki taşınmazlar üzerinde, her türlü yapılaşma, kullanım ve işletme konularında proje tamamlanıncaya kadar geçici kısıtlamalar uygulayabilir.

Yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Anlaşma sağlanamayan hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ilgili il özel idaresi ve belediye tarafından kamulaştırılabilir. Bu Kanun uyarınca yapılacak kamulaştırmalar 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlı kamulaştırma sayılır. Tapuda mülkiyet hanesi açık olan taşınmazlar ile varisi belli olmayan, kayyım tayin edilmiş, ihtilafı, davalı ve üzerinde her türlü mülkiyet ve mülkiyetin gayri aynı hak tesis edilmiş olan taşınmazlar için de aynı madde hükümlerine göre kamulaştırma işlemleri yürütülür. Kamulaştırma işlemlerinin yürütülmesinde il özel idareleri ve belediyeler veraset ilanı çıkarttırmaya, kayyım tayin ettirmeye veya tapuda kayıtlı son malike göre işlem yapmaya yetkilidir.

İl özel idareleri ve belediyeler taşınmaz mülkiyetinin kamulaştırılması yerine, uygun gördükleri takdirde satın alma, kat karşılığı ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili maddelerinde düzenlenen intifa hakkı veya üst hakkı kurulması yolu ile sınırlı aynı hak tesis edebilirler.

Yenileme alanı içerisinde kalan Hazineye ait taşınmazlar başka bir işleme gerek kalmaksızın projeyi yürüten il özel idaresine ve belediyeye bedelsiz devredilir. Satış ve gelir getirici bir işe dönüştürüldüğünde proje ve uygulama giderleri çıktıktan sonraki gelirin yüzde yirmibeşi Hazineye verilir. Devre ait işlemler il özel idaresi ve belediyenin talebi üzerine ilgili tapu sicil müdürlüğünce resen yapılır. Bu işlemler her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Yenileme alanı ilan edilen yerlerde, yenileme projesi kapsamında kalan taşınmazlar Hazinece satılamaz, kiraya verilemez, tahsis edilemez.

Yenileme alanlarında uygulanacak projelerin kamulaştırma, plân, proje ve yapım işlerinde kullanılmak üzere, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 12 nci maddesine göre oluşturulan Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı hesabından belediyelere aktarma yapılır.

Millî Savunma Bakanlığına tahsisli arsa, arazi, yapı ve tesisler, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu kapsamında bulunan yerler, sivil ve askeri hava alanları ve mania plânları kapsamında kalan yerler, mülkiyeti Millî Eğitim Bakanlığına ait bulunan okullar, mülkiyeti veya idaresi Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait bulunan taşınmazlar ile tapu kayıtlarında vakıf şerhi bulunan taşınmazlarda bu Kanun hükümlerinin nasıl uygulanacağı Millî Savunma Bakanlığı, ilgili bakanlık veya Vakıflar Genel Müdürlüğü ve il özel idaresi veya belediyece müştereken belirlenir.

Sınırlı aynı hak tesisi

MADDE 5.- Kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulunan tarihi eser niteliğini haiz bina ve müstemilatı, tarihi özelliklerine uygun olarak restore ettirmek ve/veya tarihi özellikleri korunmak ve mülkiyeti ilgili kamu kurum ve kuruluşunda kalmak suretiyle; eğitim, sağlık, kültür ve sosyal amaçlı olmak üzere kamu yararına çalışan dernekler, vakıflar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler ile ticarî faaliyetlerde kullanılmak üzere gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine sınırlı aynı hak olarak tesis edilebilir.

Sınırlı aynı hak tesisi ile ilgili esas ve usuller ile bedeli ve kullanma süresi, ilgili belediye veya ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından Türk Medeni Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde belirlenir.

Yönetmelik

MADDE 6.- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde yürürlüğe konulur.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 7.- Bu Kanun kapsamında yer alan yenileme alanlarında, uluslararası hukuktan doğan yükümlülükler saklı kalmak kaydıyla, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

Yürürlük

MADDE 8.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek D. 5366 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği

Bakanlar Kurulu Karar Tarihi - No : 17/11/2005 - 2005/9668

Resmi Gazete Tarihi : 14/12/2005

Resmi Gazete Sayısı : 26023

Ekli "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği"nin yürürlüğe konulması; İçişleri Bakanlığının 30/9/2005 tarihli ve 2734 sayılı yazısı üzerine, 16/6/2005 tarihli ve 5366 sayılı Kanunun 6 ncı Maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 17/11/2005 tarihinde kararlaştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM : AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK VE TANIMLAR

AMAÇ

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması ile ilgili esas ve usulleri düzenlemektir.

KAPSAM

Madde 2- Bu Yönetmelik, il özel idareleri ve belediyelerce oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik alt yapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsar.

DAYANAK

Madde 3- Bu Yönetmelik, 16/6/2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Kanun: 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunu,
- b) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
- c) Yetkili idare: Belediye sınırları dışında ve nüfusu 50.000'in altındaki belde belediye sınırlarında il özel idaresini; bunların dışında kendi yetki sınırlarında büyükşehir, il, ilçe veya ilk kademe belediyelerini,
- d) Koruma bölge kurulu: Kanunun 3 üncü Maddesi uyarınca, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 51 inci Maddesine göre oluşturulacak Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunu,
- e) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları: 2863 sayılı Kanuna uygun olarak kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca taşınmaz kültür veya tabiat varlığı olarak tescil ve ilan edilmiş varlıkları,
- f) Yenileme alanı: Sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının içinde, sınırları yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nca kabul edilerek belirlenen alanları,
- g) Yenileme avan projesi: Yenileme uygulama projelerine esas teşkil edecek, Kanunun 2 nci Maddesi uyarınca kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunca karara bağlanan, mimari avan proje ile statik, tesisat, elektrik, ulaşım ve alt yapı ön raporlarını,
- h) Yenileme uygulama projesi: Yenileme alanı içerisinde bulunan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların, Kanunun 3 üncü Maddesi uyarınca kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunca karara bağlanan, rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların, imar mevzuatında öngörülen kentsel tasarım, çevre düzenleme, mimari, statik, mekanik-elektrik tesisat ve alt yapı projelerini,
- i) Etap alanı: Yenileme alanı içerisinde belirlenecek alt alanları,

j) Etap proje ve programı: Yenileme alanı içindeki etap alanlarında yapılacak projelendirme ve uygulamaların öncelik sıralaması ve zamanlamasının belirlendiği programı,

k) Rölöve projesi: Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların ve yakın çevresinin mevcut durumlarının belgelenmesi için hazırlanan farklı ölçeklerdeki projeler ile açıklama raporunu,

l) Restitüsyon projesi: Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların ve yakın çevresinin analizi, benzer yapılarla karşılaştırılması, özgün veya belli bir döneme ilişkin belgeleri ve çizimleri içeren öneri projesini,

m) Restorasyon projesi: Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların onarımı, özgün işlevi ve yeni kullanımı için getirilen müdahale biçimlerinin rapor ve projesini,

n) Uygulama birimi: Yetkili idarelerce kurulan yenileme alanları ile ilgili iş ve işlemleri yürütecek yetkili ve sorumlu birimi,

o) Ortak uygulama: Birden fazla il özel idaresi ve/veya belediye tarafından yapılan uygulamayı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : ÖRGÜTLENME, KATILIM VE KAMUOYUNUN BİLGİLENDİRİLMESİ ÖRGÜTLENME

Madde 5- Yenileme projelerinin hazırlık ve uygulama sürecini yürütmek, yönlendirmek, denetim ve koordinasyonunu sağlamak, gelir ve giderlerini takip etmek, planlamasını yapmak amacıyla uygulama birimi oluşturulur. Diğer mahalli idarelerle ortak proje yapılması halinde uygulama birimi bu idareler tarafından müştereken oluşturulur.

Uygulama birimleri, norm kadro esaslarına uygun olarak yetkili organlarının kararları ile kalıcı bir birim olarak da oluşturulabilir.

Yetkili idarelerde, 11/6/2005 tarihli ve 25842 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik" hükümlerine göre oluşturulmuş bir birim varsa, bu birim aynı zamanda uygulama birimi olarak da görevlendirilebilir.

YENİLEME ALANI UYGULAMALARI

Madde 6- İl özel idarelerince, nüfusu 50.000'in altında olan belde belediyelerinin sınırları içerisinde yapılacak yenileme alanı uygulamasında ilgili belediyenin görüşü alınır.

KATILIM VE KAMUOYUNUN BİLGİLENDİRİLMESİ

Madde 7- Yetkili idareler tarafından yenileme alanı içinde kalan mülk sahiplerini veya bölge halkını uygulama konusunda bilgilendirmek üzere toplantılar yapılarak görüşleri alınır ve bunların katılımı sağlanır.

Yetkili idare ihtiyaç halinde üniversite, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ve muhtarlarla danışma toplantıları düzenleyebilir, projeler hakkında basın ve yayın araçlarıyla bilgilendirme yapabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : YENİLEME ALANININ TESPİTİ VE ONAYLANMASI

YENİLEME ALANI TESPİTİNE İLİŞKİN HAZIRLIKLAR

Madde 8- Yetkili idare öncelikle yenileme uygulaması yapacağı bölgeyi tespit ederek halihazır harita üzerinde koordinatlı olarak yenileme alanı sınırlarını belirler. Belirlenen yenileme alanında tüm çalışmaları yapmak üzere uygulama birimi görevlendirilir.

Yenileme alanının tespitinde, tarihi ve kültürel özellikler ile afet riskleri dikkate alınır.

MEVCUT DURUMUN TESPİTİ

Madde 9- Mevcut durumun tespiti için, alanın halihazır yapısı ve haritaları, kadastral bilgileri, taşınmazların mülkiyet durumu, mevcut kullanım fonksiyonları, bölgenin nüfus yapısı, uluslararası anlaşmalardan doğan kazanılmış haklar ve buna benzer konulardaki gerekli bilgi ve belgeler derlenir.

YENİLEME ALANI KARARININ ALINMASI

Madde 10- Yenileme alanı kararı, yetkili idarenin meclis üye tam sayının salt çoğunluğunun kararı ile alınır.

Ortak uygulama yapılması halinde ilgili idareler kendi görev ve yetki sınırları içinde kalan alanlar için karar alırlar.

Büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki ilçe ve ilk kademe belediye meclislerince alınan kararlar onaylanmak üzere büyükşehir belediye meclisine sunulur.

Meclis kararlarının kesinleşmesine ilişkin diğer hususlarda yetkili idarelerinin kendi özel kanunları uygulanır.

YENİLEME ALANININ ONAYLANMASI

Madde 11- Yetkili idarelerin kesinleşen kararları Bakanlar Kurulu onayına sunulmak üzere Bakanlığa gönderilir. Yenileme alanı kararı, Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer ve uygulama bir yıl içinde başlatılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : KORUMA BÖLGE KURULLARI VE ÇALIŞMA ESASLARI

KORUMA BÖLGE KURULUNUN KURULMASI

Madde 12- Y etki ve sorumlulukları yenileme alanları ile sınırlı olmak ve yenileme projelerini karara bağlamak amacıyla, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 51 inci Maddesine göre gerektiği kadar koruma bölge kurulu oluşturulur.

ÇALIŞMA ESASLARI

Madde 13- Koruma bölge kurulu, 12/1/2005 tarihli ve 25698 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları Çalışmaları ile Koruma Yüksek Kuruluna Yapılacak İtirazlara Dair Yönetmelik"teki usul ve esaslara göre çalışır.

Koruma bölge kurulunun çalışması için gerekli olan yardımcı personel, araç, gereç, yer temini ve benzeri her türlü ihtiyaçları, yenileme alanı uygulaması yapacak idare veya idarelerce temin edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM : PROGRAM VE PROJELERİN HAZIRLANMASI VE ONAYLANMASI UYGULAMANIN ETAPLAR HALİNDE YAPILMASI

Madde 14- Yenileme alanlarında uygulama bir bütün halinde yapılabileceği gibi etaplar halinde de yapılabilir.

Yetkili idareler etap projelerini kendileri yapabilecekleri gibi, diğer kamu kurum ve kuruluşları, gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine de yaptırabilir.

TAŞINMAZLARIN ETAP PROJEYE DAHİL EDİLMESİ

Madde 15- Etap projede yer alan özel mülkiyete konu taşınmazların uygulamaya katılma şekli taşınmaz malikleri ile yetkili idare arasında belirlenir.

ETAP PROJE VE PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE ONAYI

Madde 16- Yetkili idareler tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan etap proje ve programları meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile uygulamaya konulur.

Onayı müteakip yenileme avan projesi ile etap proje ve programlarının uygulanmasına, Kanun hükümleri çerçevesinde başlanır.

YENİLEME PROJELERİNİN ONAYLANMASI

Madde 17- Yetkili idareler tarafından yapılan veya yaptırılan yenileme avan projesi koruma bölge kurulu kararını müteakip yetkili idarelerin meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile; belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile yürürlüğe girer.

Büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyelerinin yapacaklarının dışında kalan yenileme avan projesi, ilçe ve ilk kademe belediye meclislerinde kabulünden sonra büyükşehir belediye başkanınca onaylanarak yürürlüğe girer.

Yenileme uygulama projeleri, yenileme avan projeleri esas alınarak hazırlanır ve koruma bölge kurulunca onaylanmasını takiben uygulanır.

ALT YAPI VE ULAŞIM PROJELERİNİN UYGULAMA ÖNCELİĞİ

Madde 18- Yenileme alanında yapılacak alt yapı ve ulaşım projelerini, ilgili kamu kurum ve kuruluşları öncelikle uygular.

Büyükşehirlerde söz konusu alt yapı tesislerinin ilgili kurum ve kuruluşlarca yapılmaması halinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 8 inci Maddesi hükümleri uygulanır.

BİLGİ VE BELGE VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Madde 19- Yenileme alanı içinde proje yapılması ve uygulama aşamalarında kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, kendilerinden talep edilen bilgi ve belgeleri otuz gün içinde vermekle yükümlüdür.

ALTINCI BÖLÜM : PROJEYE KATILIM, ANLAŞMA VE KAMULAŞTIRMA

MÜLKİYETİ HAZINEYE AİT TAŞINMAZLAR

Madde 20- Mülkiyeti Hazineye ait olduğu tespit edilen taşınmazlarla ilgili olarak, yetkili idareler öncelikle mülkiyeti Hazineye ait taşınmaz malların kendi adlarına devri için ilgili tapu sicil müdürlüğünden talepte bulunur. İlgili tapu sicil müdürlüğü talebin ulaşmasından itibaren en geç bir ay içinde bu tescilli resen yapar. Bu işlemler her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Yenileme alanı ilan edilen yerlerde, yenileme projesi kapsamında kalan taşınmazlar Hazinece satılamaz, kiraya verilemez ve tahsis edilemez.

Yenileme alanı içinde Kanun gereği mülkiyeti yetkili idarelere geçen Hazineye ait taşınmazlar, satış veya gelir getirici bir işe dönüştürüldüğünde ve devre ait işlemler tamamlandığında proje ve uygulama giderleri çıktıktan sonraki gelirin yüzde yirmibeşi en geç üç ay içinde Hazineye aktarılır.

DİĞER TAŞINMAZLAR

Madde 21- Yenileme alanında yer alan; Millî Savunma Bakanlığına tahsisli arsa, arazi, yapı ve tesisler, 2565 sayılı Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu kapsamında bulunan yerler, sivil ve askerî hava alanları ve manîa plânları kapsamında kalan yerler, mülkiyeti veya tahsisi Millî Eğitim Bakanlığına ait bulunan okullar, mülkiyeti veya idaresi Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait bulunan taşınmazlar ile tapu kayıtlarında vakıf şerhi bulunan taşınmazlarla ilgili olarak yetkili idare ile ilgili bakanlık veya Vakıflar Genel Müdürlüğüne varılan mutabakata göre işlem yapılır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen kurumlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar hakkında 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu Maddesindeki esaslara göre işlem yapılır.

Yetkili idareler taşınmaz mülkiyetinin kamulaştırılması yerine, uygun gördükleri takdirde satın alma, kat karşılığı ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili Maddelerinde düzenlenen intifa hakkı veya üst hakkı yolu ile sınırlı aynı hak tesis edebilirler.

PROJEYE KATILIM

Madde 22- Yenileme alanı içindeki parsellerdeki uygulamalarda kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde olan ve yapısı aynen korunacak veya yenilenecek yapılar, yetkili idarenin uygun görmesi ve projenin bütünlüğünün bozulmaması şartıyla ilgili kamu kurum veya kuruluşları ya da gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılabilir. Bu şekildeki uygulamanın projeye eş zamanlı olarak başlatılması ve tamamlanması esastır. Yetkili idare, zamanında tamamlanmayan bu yapıları kendisi tamamlayabileceği gibi kamulaştırabilir.

ANLAŞMA VE SATIN ALMA

Madde 23- Anlaşma, uzlaşılacak bedel üzerinden taşınmazın yetkili idareye satılması, idareye ait bir başka taşınmaz malla takas veya trampa yoluyla devredilmesi veya projenin gereklerine uygun olması halinde bedel karşılığı sınırlı aynı hak tesis edilmesi veya yetkili idarece öngörülecek diğer anlaşma yollarıyla yapılır.

KAMULAŞTIRMA

Madde 24- Yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırmasında anlaşma yolu esastır.

Anlaşma sağlanamayan hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar yetkili idareler tarafından kamulaştırılabilir. Kanun uyarınca yapılacak kamulaştırmalar 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 3 üncü Maddesinin ikinci fıkrasındaki iskan projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlı kamulaştırma sayılır.

Yenileme alanlarında yapılacak kamulaştırmalarda ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl yetkili idare bütçesinde gösterilen miktarı nakden ve peşin olarak ödenir. Bu miktar, kamulaştırma bedelinin altıda birinden az olamaz. Kalan kamulaştırma bedeli en fazla beş yıl içinde faiziyle birlikte ödenmek üzere eşit taksitlere bağlanır. Bu durumda peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren, Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddi uygulanır.

Olağan kamulaştırma sürecinin projenin uygulanmasında gecikmeye neden olacağına anlaşılmaması halinde, 2942 sayılı Kanunun 27 nci Maddesi hükümlerine göre acele kamulaştırma yoluna gidilebilir.

MÜLKİYET DURUMU BELLİ OLMAYAN TAŞINMAZLAR

Madde 25- Tapuda mülkiyet hanesi açık olan taşınmazlar ile varisi belli olmayan, kayıym tayin edilmiş, ihtilaflı, davalı ve üzerinde her türlü mülkiyet ve mülkiyetin gayri aynı hak tesis edilmiş olan taşınmazlar için de 2942 sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin ikinci fıkrasındaki hükümlere göre kamulaştırma işlemleri yürütülür. Kamulaştırma işlemlerinin yürütülmesinde yetkili idareler veraset ilamı çıkarttırmaya, kayıym tayin ettirmeye veya tapuda kayıtlı son malike göre işlem yapmaya yetkilidir.

Herhangi bir sebeple taşınmazın mülkiyet hanesinin açık olması halinde, taşınmaz üzerindeki hukuki tasarrufların devam etmesini sağlamak üzere, yetkili idare mülkiyet hanesinin mahkeme kararıyla doldurulmasına kadar bir kayıym tayin edilmesini sulh hakiminden talep eder. Bundan sonraki işlemler tayin edilen kayıymla yürütülür.

YEDİNCİ BÖLÜM: PROJELERİN UYGULANMASI, TABİİ AFET RİSKİ VE DENETİM

PROJELERİN UYGULANMASI

Madde 26- Yenileme alanlarındaki yenileme uygulama projelerinin uygulaması yetkili idareler tarafından yapılabileceği gibi, Toplu Konut İdaresine, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına veya gerçek ve tüzel kişilere de yaptırılabilir.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNCE BAŞLATILMAYAN UYGULAMALAR

Madde 27- Büyükşehirlerde, büyükşehir belediyeleri tarafından başlatılmayan uygulamalar ilçe ve ilk kademe belediyelerince tek başına veya müşterek olarak yapılır veya yaptırılır.

TABİİ AFET RİSKİNİN BELİRLENMESİ

Madde 28- Yenileme projelerinin uygulanması sırasında tabii afet riski taşıdığı Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca belirlenen bölgelerde gerekli tedbirleri almak üzere yetkili idareler, yenileme alanlarında tasfiye de dahil olmak üzere gerekli düzenlemeleri yapabilir veya yasaklar koyabilir.

Bu amaca yönelik olarak uygulama sırasında varsa Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan afet etütleri esas alınır. Bu etütlerin bulunmaması halinde yetkili idare tarafından yaptırılır. Hazırlanan etütlerin bir örneği Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gönderilir.

KISMİ UYGULAMA VE TASFİYE

Madde 29- Ortaya çıkan afet riskinin yenileme projelerinin uygulanmasını imkansız hale getirmesi halinde yetkili idare yenileme alanındaki uygulamanın tamamını veya bir kısmını tasfiye edebilir.

Afet riski nedeniyle tam veya kısmi tasfiye yoluna gidilmesi halinde, yetkili idare riskin bulunduğu bölgelerde riskin niteliğine uygun önlemleri alır; gerek görülmesi halinde yapılaşma, kullanım ve işletmeyi sınırlayabilir veya yasaklayabilir. Tasfiye esas ve usulleri yetkili idarelerin meclis kararıyla belirlenir.

GEÇİCİ KISITLAMALAR

Madde 30- Yenileme alanında uygulama süresi içinde mevcut taşınmazlar üzerinde her türlü yapılaşma, kullanım ve işletme konularında yetkili idare geçici kısıtlamalar koyabilir.

KONTROL VE DENETİM

Madde 31-Uygulama esnasında her türlü kontrol, denetim ve takip işlemleri, ilgili mevzuat uyarınca yetkili idarelerce yapılır veya uzman kamu kurum ve kuruluşları ile özel kişi veya kuruluşlara yaptırılır.

İHALE YÖNTEMİ

Madde 32- Yenileme alanına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasından itibaren projenin tamamlanmasına kadar geçecek süre içinde her türlü mal ve hizmet alımı, yapım işleri ve danışmanlık hizmetleri, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç olmak üzere, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine bağlı olmaksızın yetkili idarelerin meclislerinin kabul edecekleri esas ve usullere göre yürütülür.

İhaleleri üstelenecek kişi veya kuruluşların teknik ve mali yeterliğe sahip olması ve proje tamamlanıncaya kadar bu nitelikleri taşımaları zorunludur.

SEKİZİNCİ BÖLÜM : ÇEŞİTLİ VE SON HÜKÜMLER

KATKIPAYI

Madde 33- Yenileme alanlarında uygulanacak projelerin kamulaştırma, plân, proje ve yapım işlerinde kullanılmak üzere, 2863 sayılı Kanunun 12 nci Maddesine göre oluşturulan Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı hesabından belediyelere aktarma yapılır.

Katkı paylarının belediyelere aktarımında 13/4/2005 tarihli ve 25785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik"te belirlenen usul ve esaslara uyulur.

KONUT VE İŞYERLERİNİN SATIŞI

Madde 34- Kanuna göre yenileme alanlarında üretilen konut ve işyerlerinin satışı 29/9/2005 tarihli ve 25951 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Belediyelerin Arsa, Konut ve İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelik"e göre yapılır.

Ancak, yenileme alanlarındaki kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalarda kiracı olan işyeri sahiplerine yetkili idare tarafından uygun görülen taşınmazların satışında öncelik verilebilir. Aynı iş yerine birden çok talep olması halinde bu kiracılar arasında ihale yapılabilir. Yenileme alanlarından taşınması gereken bu tür kiracılarla yetkili idare anlaşmalar yapılabilir.

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki ay içerisinde, 12 nci Maddeye göre gerektiği kadar koruma bölge kurulu oluşturulur.

YÜRÜRLÜK

Madde 35- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 36- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek E. 658 Sayılı İlke Kararı

Toplantı No. ve Tarihi : 60 5.11.1999

Karar No. ve Tarihi : 658 5.11.1999

İLKE KARARI

ARKEOLOJİK SİTLER, KORUMA VE KULLANMA KOŞULLARI

Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşullarına ilişkin 14.7.1998 gün ve 594 sayılı ilke kararı, uygulamada çıkan sorunlar, mevzuatla çelişen hususlar ve Danıştay 6. Dairesinin 11.11.1997 gün ve 1996 / 3313 esas, 1997 / 4875 sayılı kararı göz önüne alınarak aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Arkeolojik Sit: İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır.

Arkeolojik Sitlerde Koruma ve Kullanma Koşulları: Bu bölümde yapılan derecelendirme arkeolojik sitlerin taşıdıkları önem ve özelliklerinin yanı sıra, alanda uygulanacak koruma ve kullanma koşullarını kapsar.

1) I. Derece Arkeolojik Sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.

Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesine, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesine, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılamayacağına, ancak;

a) Resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı uygulamaları için müze müdürlüğünün ve varsa kazı başkanının görüşüyle konunun koruma kurulunda değerlendirilmesine,

b) Yeni tarımsal alanların açılmamasına, yalnızca sınırlı mevsimlik tarımsal faaliyetlerin devam edebileceğine, koruma kurullarınca uygun görülmesi halinde seracılığa devam edilebileceğine,

c) Höyük ve tümülüslerde toprağın sürülmesine dayanan tarımsal faaliyetlerin kesinlikle yasaklanmasına, ağaçlandırmaya gidilmemesine, yalnızca mevcut ağaçlardan ürün alınabileceğine,

d) Taş, toprak, kum vb. alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, çürük, çöp, çamur, çakıl ve benzeri malzeme dökülmemesine,

e) Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin koruma kurulundan izin alınarak yapılabileceğine,

f) Bu alanlar içerisinde bulunan ve günümüzde halen kullanılan umuma açık mezarlıklarda sadece defin işlemlerinin yapılabileceğine,

g) Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceğine,

2) II. Derece Arkeolojik Sit: Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemesine, ancak;

a) Günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceğine,

b) I. derece arkeolojik sit koruma ve kullanma koşullarının a,b,c,ç,d,e,f, maddelerinin geçerli olduğuna,

3) III. Derece Arkeolojik Sit: Koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır.

Bu alanlarda,

a) Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesine, Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesinde;

- Öneri yapı yoğunluğunun, mevcut imar planı ile belirlenmiş yoğunluğu aşmamasına,

- Alana gelecek işlevlerin uyumuna,

- Gerekli alt yapı uygulamalarına,

- Öneri yapı gabarilerine,

- Yapı tekniğine ve malzemesine, Mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesine,

b) Varsa onaylı çevre düzeni ve nazım plan kararları ile yerleşime açılmış kesimlerinde arkeolojik değerlerin korunmasını gözeterek, koruma amaçlı imar planlarının yapılmasına,

c) Bu ilke kararının alınmasından önce Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmış yerlerde planın öngördüğü koşulların geçerli olduğuna.

d) Bu alanlarda, belediyesince veya valilikçe inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçlarının bu alanlarla ilgili, varsa kazı başkanının görüşleriyle birlikte müze müdürlüğüne koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilebileceğine,

e) III. Derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenen arkeolojik sit alanlarında koruma kurullarının, sondaj kazısı yapılacak alanlara ilişkin genel sondaj kararı alabileceğine,

f) Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceğine,

g) Bu alanlarda, taş, toprak, kum vb. alınmasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocaklarının açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine,

h) Ülke enerji üretimine getireceği katkı ve kamu yararı doğrultusunda bu alanlarda koruma kurulunca uygun görülmesi halinde rüzgar enerji santralleri yapılabileceğine,

i) Sit alanlarındaki su ürünleri üretim ve yetiştirme tesislerine ilişkin yürürlüktesi ilke kararının geçerli olduğuna,

4) Kentsel Arkeolojik Sitler: (Not:05/11/1999 tarih ve 658 sayılı işbu ilke kararının 4.maddesi 15/04/2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararı ile iptal edilmiştir)Arkeolojik sitlerle, 2863 sayılı Yasanın 6. Maddesinde tanımlanan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını içeren ve aynı yasa maddesi gereği korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğunu alanlardır.

a) Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılmasına, bu çalışma sonucunda hazırlanacak planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesine,

Planlama çalışmaları sırasında;

- Alana gelecek işlevlerin uyumuna,

- Günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasından itibaren kültür katmanına zarar vermeyecek ve toprak kullanımını en alt düzeyde tutacak biçimde ele alınmasına,

- Öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna özen gösterilmesine,

b) Bu alanlarda mevcut yıkıntı temeller üzerine, o temellerin ait olduğu eski yapı, korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyorsa, ayrıca içinde bulunduğu sitin tarihsel kimliğinin yeniden canlandırılmasına önemli bir katkı yaratıyorsa yapıya ait eski bilgi, resim, gravür, fotoğraf, anı belgeleri vb. dokümanlarla restitüe edilebileceği ilgili koruma kurulunca kabul edildikten sonra restitüsyon projesi düzenlenerek ve kurulca onaylanarak, eski yapının yeniden ihya edilebileceğine,

c) Tek yapı ölçeğindeki korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapı kalıntılarının rölöve ve

restorasyon projelerinin koruma kurulunca onanması koşulu ile onarılıp kullanılabilmesine, yasa kapsamı dışında kalan taşınmazların ise yürürlükteki ilke kararında belirtilen esaslar kapsamında basit onarımlarının yapılabilmesine,

14.7.1998 gün ve 594 sayılı ilke kararının iptaline, karar verildi.

Ek F. 702 Sayılı İlke Kararı

Resmi Gazete Tarih: 12.06.2005

Resmi Gazete Sayı: 25843

KENTSEL ARKEOLOJİK SİT ALANLARI KORUMA VE KULLANMA KOŞULLARI İLKE KARARI

3386 ve 5226 sayılı Kanunlarla değişik 2863 sayılı Kanun kapsamına giren arkeolojik sit alanları ile birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar kentsel arkeolojik sit alanlarıdır.

a) Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin bilimsel yöntemlerle açığa çıkarılması, onarılması ve sergilenmesi işlemlerinin esas alınarak sağlıklı ve kapsamlı arkeolojik envanter temeline dayalı öz gerekli bütün ölçeklerdeki planlama çalışmalarının ivedilikle yapılmasına, bu planlar onanmadan, parsel ölçğinde uygulamaya geçilmemesine.

Planlama çalışmaları sırasında:

- Alana gelecek işlevlerin uyumuna,
- Günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasında kültür katmanına zarar vermeyecek ve toprak kullanımını minimumda tutacak biçimde ele alınmasına,
- Öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna,
- Mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak çözümler getirilmesine,

b) Bu alanlarda mevcut yıkıntı temeller üzerine, o temellerin ait olduğu eski yapı, korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyorsa, ayrıca içinde bulunduğu sitin tarihsel kimliğinin yeniden canlandırılmasında önemli bir boşluk yaratıyorsa, yapıya ait eski bilgi, resim, gravür, fotoğraf, anı belgeleri vb. dokümanlarla restitüe edilebileceği ilgili Koruma Bölge Kurulunca kabul edildikten sonra restitüsyon projesi düzenlenerek ve kurulca onaylanarak eski yapının yeniden ihya edilebileceğine,

c) Tek yapı ölçüğündeki korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapı kalıntılarının rölöve ve restorasyon projelerinin Koruma Bölge Kurulunca onanması koşulu ile onarılıp kullanılabilmesine, kentsel doku ile bütünlük sağlayan tescilli bulunmayan mevcut yapıların da aynı koşullarda hazırlanacak projelere dayalı olarak onarılabilmesine.

Kurulumuzun 5.11.1999 gün ve 658 sayılı ilke kararının 4. maddesinin iptaline karar verildi.

Ek G. Kanun Hükümünde Kararname

17 Ağustos 2011 ÇARŞAMBA

Resmî Gazete

Sayı : 28028

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Karar Sayısı: KHK/648

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname ile bazı kanun ve kanun hükümünde kararnamelerde değişiklik yapılması; 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 8/8/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır.

MADDE 1 – 29/6/2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (ç) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (e) bendinde yer alan “özel ihtisas işleri hariç” ibaresinden sonra gelmek üzere “talepleri halinde” ibaresi eklenmiş, (ğ) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“b) Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik prensip ve politikalar tespit etmek, standart ve ölçütler geliştirmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede eğitim, araştırma, projelendirme, eylem planları ve kirlilik haritalarını oluşturmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek ve izlemek, iklim değişikliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.”

“ç) Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak her türlü yapı, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.”

“h) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına ya da kişilere ait olan taşınmazlar üzerinde yapılacak yatırımlara ilişkin olarak ilgilileri tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan ancak yetkili idarelerce üç ay içerisinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgili idarelerin başvurusu üzerine yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.

ı) Depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına, plan, proje ve eklerine aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak.”

MADDE 2 – 644 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “dört” ibaresi “beş” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3 – 644 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (f) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“d) Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.”

“g) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü.”

MADDE 4 – 644 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş, mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve (j) bendinde yer alan “kamu yatırımları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak her türlü yapı,” ibaresi eklenmiştir.

“e) 2 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde belirtilen konularla ilgili olarak 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun ek 7 nci maddesi çerçevesinde uygulama yapmak veya yaptırmak, bu uygulamalara yönelik olarak kentsel dönüşüm, yenileme ve transfer alanları geliştirmek, bu alanların her ölçekteki imar planı ve imar uygulamalarını,

kentsel tasarım projelerini yapmak, yaptırmak ve onaylamak, bu çerçevede paylı mülkiyetleri ayırmak, birleştirmek, arsa ve arazi düzenlemeleri yapmak, imar hakkı transfer etmek, kamulaştırma ve gerektiğinde usulüne uygun olarak acele kamulaştırma yoluna gitmek, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izinlerini vermek ve kat mülkiyeti tesis ve tescilini sağlamak.”

MADDE 5 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ), (ı), (j) ve (l) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (m) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş, mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve (k) bendinde yer alan “ölçütleri belirlemek” ibaresinden sonra gelmek üzere “, uygulanmasını sağlamak” ibaresi eklenmiştir.

“ğ) Yeraltı ve yerüstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirletici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları tespit etmek ve uygulamayı sağlamak, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak, çevrenin korunması maksadıyla uygun teknolojileri belirlemek ve bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek ve bu çerçevede gerekli tedbirleri almak ve aldirmek.”

“ı) Atıksu arıtma tesislerinin tasarım esaslarını ve kriterlerini belirlemek, onay işlemlerini yürütmek.”

“j) İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde atıkların taşınması ile tehlikeli atıkların taşınma lisanslarına ilişkin esasları belirlemek, uygulanmasını sağlamak, izlemek, atık ve kimyasallarla kirlenmiş alanların mevcut kirlilik durumlarını tespit etmek, çevre ve insan sağlığına yönelik risklere ve kirlenmiş alanların iyileştirilmesine ilişkin çalışmaları yapmak ve yaptırmak.”

“l) Ulusal çevre stratejisi ve eylem planlarını hazırlamak, yürütmek ve koordinasyonu sağlamak.”

“n) Mahalli çevre kurullarının çalışmalarını takip etmek ve yönlendirmek.

o) Yerleşik alanlarda bina ve sair yapılarda görüntü kirliliğine yol açan uygulamaları önleyici tedbirler almak.”

MADDE 6 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b), (c) ve (i) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (ç), (d), (f), (ğ) ve (k) bentleri yürürlükten kaldırılmış, mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve (ı) bendinde yer alan “, tespit ve kalite ölçütlerini” ibaresi “ve analiz ölçütlerini belirlemek,” şeklinde değiştirilmiştir.

“b) Çevre kirliliğini önleme ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyet ve tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak ve aldirmek, denetlemek, çevre izni ve lisansı vermek.

c) Çevre kirliliğine neden olan faaliyet ve tesislerin emisyon, deşarj ve atıklar ile arıtma ve bertaraf sistemlerini izlemek ve denetlemek.”

“i) Her türlü atık bertaraf tesisine lisans vermek, bunları izlemek ve denetlemek.”

MADDE 7 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (f), (g) ve (ğ) bentleri yürürlükten kaldırılmış ve aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan “(ç)” ibaresi “(c)” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin başlığı “Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü” şeklinde ve birinci fıkrasında yer alan “İmar ve Kentsel Altyapı Genel Müdürlüğü” ibaresi “Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü” şeklinde değiştirilmiş, aynı maddenin birinci fıkrasının (f) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (g) bendi (ğ) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

“g) 2 nci maddenin birinci fıkrasının (ğ) bendi kapsamındaki uygulamalara ilişkin her türlü altyapı, katlı ve köprülü kavşak gibi yapıların proje ve uygulamalarını yapmak, yaptırmak, bu alanlarda mülk sahiplerinden altyapı katılım bedellerini tahsil etmeye dönük düzenlemeler yapmak.”

MADDE 9 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesinin birinci fıkrasına (l) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut (m) bendi (o) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

“m) Yapılarda kullanılacak malzemelerin kullanım amacına uygunluğuna dair esasları belirlemek, koordinasyon ve yetkilendirme çalışmalarını yürütmek, yapı malzemelerine ilişkin standartların hazırlanıp yayımlanmasını sağlamak.

n) Yapı malzemelerinin üretim, satış, nakil ve kullanma safhalarında her türlü mekânda ve ortamda gözetim ve denetimini yapmak, yapı malzemesi numunelerinin test ve deneylerini ilgili standarda göre yapmak, yaptırmak ve laboratuvar altyapısını geliştirmek.”

MADDE 10 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 13 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü

MADDE 13/A – (1) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün görevleri şunlardır:

a) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek.

b) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve

ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak.

c) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak.

ç) Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde koruma ve kullanma esaslarını ilgili bakanlıkların görüşünü alarak belirlemek ve bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar vermek, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylamak.

d) Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek, uygulamaların tahsis şartlarına uygun olarak gerçekleşmesini izlemek ve denetlemek.

e) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; hâlihazır haritaları aldırarak, gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak, her türlü araştırma ve inceleme yapmak, yaptırmak, izlemek, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kullanım yasağı getirilen alanların kamulaştırma veya benzer yollarla kamunun eline geçirilmesini sağlamak, kontrol ve denetim yapmak, gerekli görülen alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla yatırım yapmak veya ilgili idarelerin yatırım projelerini desteklemek, bu alan ve bölgelerde Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere ilişkin her türlü tasarrufta bulunmak, işletmek, işlettirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak.

f) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

(2) Orman ve orman rejimine tabi olmayan yerlerde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit edilen veya ettirilen tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri diğer koruma alanları ile Bakanlıkça tespit edilen doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarının tescil ve ilanını Bakanın onayı ile yapılır. Ancak Bakanlıkça yapı yasağı önerilen tabiat varlıkları ve doğal sit alanları dahil orman rejimine tabi olmayan bütün koruma alanları Bakanlar Kurulu kararı ile tescil ve ilan edilir. Uygulama imar planı kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete konu alanlara ilişkin arazi ve arsa düzenlemesi, trampa veya kamulaştırma işlemleri, bu alanların yönetimi ve işletmesini üstlenen kuruluşlarca veya Bakanlıkça gerçekleştirilir.”

MADDE 11 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yüksek Fen Kurulu, en az üçte iki çoğunluk ile toplanır ve toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar alır; oyların eşitliği halinde, Başkanın taraf olduğu görüş çoğunlukta sayılır.”

MADDE 12 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 25 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bakanlık Müşavirleri, Bakanın uygun göreceği merkez veya taşra teşkilatına ait birimlerde çalıştırılabilir.”

MADDE 13 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 32 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bakanlık, 2 nci maddenin birinci fıkrasının (i) bendinde belirtilen görevlerden bir kısmını veya tamamını, talepleri üzerine, yeterli teknik teşkilatı olduğu kabul edilen kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir.”

MADDE 14 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 36 ncı maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Sözleşmeli personel çalıştırılması

MADDE 36/A – (1) 2 nci maddenin birinci fıkrasının (ğ) bendi kapsamında Bakanlar Kurulunca belirlenen projelerde, proje ve uygulama süresini aşmamak kaydıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılmasına dair hükümlerine bağlı kalmaksızın, özel bilgi ve ihtisas gerektiren konularda sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Bu suretle çalıştırılacakların unvanı, sayısı, ücretleri ile diğer hususlar, Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulacak hizmet sözleşmesi esaslarına göre tespit edilir.”

MADDE 15 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 1 – (1) 19/10/1989 tarihli ve 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kapatılmıştır.

(2) 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen iş ve işlemler, Bakan tarafından uygun görülen Çevre ve Şehircilik Bakanlığının birimlerinde yürütülür.

(3) Bu Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığına ait her türlü taşınır, taşit, araç, gereç ve malzeme, borç ve alacaklar, hak ve yükümlülükler, yazılı ve elektronik ortamdaki her türlü kayıtlar ve dokümanlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığına hiçbir işleme gerek kalmaksızın devredilmiş sayılır. Mülkiyeti

Hazineye ait veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığına tahsis edilmiş olanlar hiçbir işleme gerek kalmaksızın tahsis amacıyla kullanılmak üzere Bakanlığa tahsis edilmiş sayılır.

(4) Kapatılan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığının harcamaları, 6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa istinaden Maliye Bakanlığınca yeni bir düzenleme yapılmaya kadar, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığının 2011 yılı bütçesinde yer alan ödeneklerden karşılanır.

(5) Kapatılan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığında Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanı, Başkan Yardımcısı, I. Hukuk Müşaviri ve Daire Başkanı kadrosunda bulunanlar, ekli (3) sayılı liste ile ihdas edilen Bakanlık Müşaviri kadrolarına, Özel Çevre Koruma Müdürü ve Özel Çevre Koruma Müdür Yardımcısı kadrolarında bulunanlar, buldukları illerdeki Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün şube müdürü kadrolarına halen buldukları kadro dereceleriyle atanmış sayılır. Geçici 3 üncü maddenin beşinci fıkrası hükümleri bunlar hakkında da uygulanır. Bu madde uyarınca ihdas edilen Bakanlık Müşaviri kadroları, herhangi bir sebeple boşalması halinde hiçbir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Bunlar dışında kalan personel, hiçbir işleme gerek kalmaksızın kadro ve pozisyonlarıyla birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir. Devredilen personele ait kadrolar, başka bir işleme gerek kalmaksızın devir tarihi itibarıyla ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ait bölümüne eklenmiş ve devredilen sözleşmeli pozisyonlar aynı Bakanlığa vize edilmiş sayılır.”

MADDE 16 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 2 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(7) Bu Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığa verilen görevlerle ilgili iş ve işlemlerden dolayı Çevre ve Orman Bakanlığınca taraf olunan işlem ve sözleşmelerde Bakanlık taraf olur ve Çevre ve Orman Bakanlığı leh ve aleyhine açılmış olan davalar ile başlatılmış olan takiplerde Bakanlık kendiliğinden taraf sıfatını kazanır. Söz konusu görevlere ilişkin olarak bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce Çevre ve Orman Bakanlığınca yapılmış iş ve işlemler sebebiyle açılacak davalar Bakanlığa yöneltilir. Tabiat varlıkları ile ilgili iş ve işlemlerden dolayı Kültür ve Turizm Bakanlığının taraf olduğu işlem, sözleşme, dava ve takipler hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır.

(8) Yedinci fıkrada belirtilenler hariç olmak üzere bu maddenin yayımı tarihinden önce, Çevre ve Orman Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığına ilişkin iş ve işlemler sebebiyle adı geçen Bakanlıkların leh ve aleyhine açılmış olan davalar ile başlatılmış takiplerde Çevre ve Orman Bakanlığınca tesis edilmiş işlemler için husumet Orman ve Su İşleri Bakanlığına; Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca tesis edilmiş işlemlerde ise husumet Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yöneltilir.”

MADDE 17 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Mevcut statülerin değerlendirilmesi

GEÇİCİ MADDE 6 – (1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte, doğal sit alanı ve tabiat varlığı olarak tespit ve tescil edilmiş alan ve varlıklara ilişkin her türlü belge, bu alan ve varlıkların statülerinin yeniden değerlendirilmesi için en geç altı ay içinde Bakanlığa devredilir. Tabiat varlıkları ve doğal sitlerle ilgili yeni değerlendirme yapılmaya kadar bu alanlara ilişkin olarak kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarınca alınmış kararlar geçerlidir.

(2) Devir sürecinde arkeolojik, kentsel, tarihi sitlerin ve kültür varlıklarının bulunduğu alanların doğal sitler, tabiat varlıkları ile benzeri diğer koruma statüsünde bulunan alanlarla çakışması durumunda bu alanlara ilişkin konular mevcut doğal sit statüsü de gözönüne alınarak kültür varlıklarını koruma bölge kurullarınca değerlendirilir ve Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine bu alanların adı geçen Bakanlıkça kısmen veya tamamen yönetilmesine Çevre ve Şehircilik Bakanı ile Kültür ve Turizm Bakanınca birlikte karar verilir.

(3) Bakanlık tarafından konunun uzmanlarından oluşturulacak komisyonca yeniden tespit edilen statüler Çevre ve Şehircilik Bakanının onayı ile, yapı yasağı öngörülen statüler ise Bakanlar Kurulunca onaylandıktan sonra tescil edilir. Bu alanlar ve varlıklar yeni statüsüne, ören yerleri ise mevcut statüsüne uygun koruma-kullanma esaslarına göre yetkili idarelerce yönetilir.

(4) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinden önce ilan edilmiş olan milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanlardaki kamuya ait alanların mevcut halleriyle yönetilmesine ve işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Bakanlıkça onaylanan her tür ve ölçekteki çevre düzeni planı ile nazım ve uygulama imar planı kararlarına uygun olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yürütülür.”

MADDE 18 – 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin “Müsteşar Yardımcısı” başlıklı sütununa “Müsteşar Yardımcısı” sırası eklenmiş, “Hizmet Birimleri” başlıklı sütununun 5 inci sırası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, 7 nci sırasından sonra gelmek üzere aşağıdaki sıra eklenmiş ve mevcut sıralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

“5) Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü”

“8) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü”

MADDE 19 – 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (II) sayılı cetvelin “B) ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER” bölümünde yer alan “31) Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı” sırası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 20 – 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Karamamenin ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı,” ve sekizinci fıkrasında yer alan “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,” ibareleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 21 – 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin dördüncü cümlesi ve ikinci fıkrasının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu planlar onay tarihinden itibaren belediye başkanlığınca tespit edilen ilan yerlerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir.”

“Onay tarihinden itibaren valilikçe tespit edilen ilan yerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir.”

MADDE 22 – 3194 sayılı Kanunun 27 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Köylerde yapılacak yapılar ve uyulacak esaslar

MADDE 27 – Belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin köy yerleşik alanlarında, civarında ve mezarlarda yapılacak konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz. Ancak etüt ve projelerinin valilikçe incelenmesi, muhtarlıktan yazılı izin alınması ve bu yapıların yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olması zorunludur. Etüt ve projelerin sorumluluğu müellifi olan mimar ve mühendisler aittir. Bu yapılar valilikçe ulusal adres bilgi sistemine ve kadastro planlarına işlenir. Köy yerleşik alan sınırları dışında kalan ve entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapıların yapı ruhsatı alınarak inşa edilmesi zorunludur. Tarım ve hayvancılık amaçlı yapıların denetimine yönelik fenni mesuliyet 28 inci madde hükümlerine göre mimar ve mühendislerce üstlenilir.

Onaylı üst kademe planlarda aksine hüküm bulunmadığı hallerde köy yerleşik alan sınırları içinde, jeolojik açıdan üzerinde yapı yapılmasında sakınca bulunan alanlar ile köyün ana yolları ve genişlikleri, hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde il özel idarelerince belirlenir. Belirlenen yollar, ifraz ve tevhit suretiyle uygulama imar planı kararı aranmaksızın kamu yararı kararı alınarak oluşturulur.

Köy yerleşik alan sınırı içerisinde, 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Köy yerleşik alan sınırlarının parselleri bölmesi durumunda yerleşik alan sınırı 5403 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmaksızın ifraz hattı olarak kabul edilir.

İl çevre düzeni planında açıkça belirtilmediği takdirde, ihtiyaç duyulması halinde, köyün gelişme potansiyeli ve gelişme düzeyi de dikkate alınarak köy yerleşik alan sınırları ve özel kanunlara ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla bu alanlarda yapılaşma kararı ve ifraz şartları belediye sınırı il sınırı olan yerlerde büyükşehir belediye meclisi, diğer yerlerde il genel meclisi kararı ile belirlenir. Tespitler kadastro paftasına işlenerek tapu sicilinde belirtilir. İhtiyaç duyulması halinde mevcut köy yerleşik alan sınırları il genel meclislerince yeniden belirlenebilir.

İmar planı olmayan köy yerleşik alanı sınırları içerisinde köyün ihtiyacına yönelik olarak ilk ve orta öğretim tesisi, ibadet yeri, sağlık tesisi, güvenlik tesisi gibi yapılar için imar planı şartı aranmaz. Ancak yer seçimi, valilikçe oluşturulan bir komisyonca hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde kesin sınırları ile belirlenir. Bu yapı ve tesislere uygulama projelerine göre ilgili yatırımcı kamu kurum ve kuruluşu adına yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni verilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 23 – 3194 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 4 – Mera, yaylak ve kışlakların geleneksel kullanım amacıyla geçici yerleşme yeri olarak uygun görülen kısımları valilikçe bu amaçla kurulacak bir komisyon tarafından tespit edilir. Bu yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescilleri yapılır. Bu taşınmazlar, bu madde kapsamında kullanılmak ve değerlendirilmek üzere, belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalanlar ilgili belediyelerine, diğer alanlarda kalanlar ise il özel idarelerine veya özel kanunlarla belirlenen ilgili idarelere tahsis edilir. Özel kanunlar kapsamı dışında kalan alanlarda belediyesince veya il özel idaresince geçici yerleşme alanının vaziyet planı ve yapılaşma şartları hazırlanır ve onaylanır. Bu taşınmazlardan kamu hizmetleri için gerekli olanların dışındakiler, il özel idaresince veya belediyesince ve özel kanunlarla belirlenmiş alanlarda ilgili idarece kadastro verileri işlenmiş hâlihazır haritalar üzerine yapılmış vaziyet planına veya onaylı imar planına uygun olarak talep sahiplerine bedeli

karşılığında yirmidokuz yıla kadar tahsis edilebilir. Bu yerlerde umumi ve kamusal yapılar hariç, inşa edilecek yapıların kat adedi bodrum hariç olmak üzere ikiyi, yapı inşaat alanı 200 metrekareyi geçemez. Bu yapıların yöresel mimariye uygun ve yöresel malzeme kullanılmak suretiyle yapılması zorunludur. Bu fıkranın uygulanmasına, bu fıkra kapsamında tahsis edilecek mera, yaylak ve kışlakların il genelindeki toplam mera, yaylak ve kışlakların binde beşini geçmemek üzere oranının belirlenmesine, bu yerlerin kiralanmak ve irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle tahsisine, tahsis sürelerine, tahsis bedellerine, tahsil edilen bedellerin kullanım şekline, tahsis süresinin sona ermesine, komisyonun teşkiline ve diğer konulara ilişkin esas ve usuller, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.

Mera, yaylak ve kışlakların 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilen turizm merkezleri ile kültür ve turizm gelişim bölgeleri kapsamında kalan kısımları, ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescil edilir ve bu yerler, 2634 sayılı Kanun çerçevesinde kullanılmak ve değerlendirilmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilir.”

MADDE 24 – 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanununun 1 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu Kanun;

a) 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27 nci maddesinde belirtilen ruhsata tabi olmayan yapılar,

b) Bodrum katı dışında en çok iki katlı ve yapı inşaat alanı toplam 200 metrekareyi geçmeyen müstakil yapılar,

c) Entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapı ve tesisler,

d) Köy yerleşik alanlarında, belediye ve mücavir alan sınırları içinde olmayan iskân dışı alanlarda ve nüfusu 5000’in altında olan belediyelerin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bodrum katı ve çatı arası dışında en çok iki katlı ve yalnızca bir bodrum katın inşaat alanı hesaba katılmaksızın toplam inşaat alanı 500 metrekareyi geçmeyen konut yapıları ile bunların kömürlük, otopark, depo gibi müştemilatı,

hariç olmak üzere, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsar. Ruhsata tabi olup, bu Kanun hükümlerine tabi olmayan yapılarda denetime yönelik fenni mesuliyet 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı ve 28 inci maddelerine göre mimar ve mühendislerce üstlenilir. Birden fazla müstakil yapının bulunduğu parsellerde, bütün yapıların toplam yapı inşaat alanının 200 metrekareyi geçmesi halinde de bu Kanun uygulanır. Yalnızca bir bodrum katın inşaat alanı hesaba katılmaksızın toplam inşaat alanı 500 metrekareyi geçmeyen yapılarda geçici yapı müteahhidi yetki belgesi almak ve mimar veya mühendis unvanlı şantiye şefi bulundurmak, yapı müteahhitliğine ilişkin bütün sorumlulukları üstlenmek şartıyla parsel maliki kendi yapısını inşa edebilir. Ancak bu yapılarda da mimar veya mühendis unvanlı şantiye şefi bulundurulması zorunludur. Parsel malikinin veya hissedarlardan birinin mimar veya mühendis olması halinde ayrıca şantiye şefi aranmaz.”

MADDE 25 – 4708 sayılı Kanununun 2 nci maddesinin üçüncü fıkrası ve 7 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 26 – 4708 sayılı Kanununun 4 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yapı denetim komisyonları ve görevleri

MADDE 4 – Bu Kanunun uygulanması ile ilgili Bakanlık iş ve işlemlerinin yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlık merkezinde Merkez Yapı Denetim Komisyonu ve illerde İl Yapı Denetim Komisyonları kurulur. İl Yapı Denetim Komisyonları, yapı denetim kuruluşlarına izin belgesi verilmesi hariç Kanunda belirtilen diğer görevleri yapar.

Merkez Yapı Denetim Komisyonu, konu ile ilgili Bakanlık personeli arasından, biri başkan olmak üzere Bakanlıkça görevlendirilecek toplam yedi üyeden oluşur ve Bakanlıkça uygun görülen birimin bünyesinde faaliyetlerini yürütür. Bakanlık; gerek görülen konular hakkında çalışmada bulunmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde Komisyonunda görevlendirebilir.

İl Yapı Denetim Komisyonu, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünün teklifi üzerine, biri başkan olmak üzere Merkez Yapı Denetim Komisyonunca görevlendirilecek toplam beş üyeden oluşur.”

MADDE 27 – 4708 sayılı Kanununun 5 inci maddesinin dördüncü ve yedinci fıkraları yürürlükten kaldırılmış, beşinci ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yapı denetimi hizmeti için yapı denetim kuruluşuna ödenecek hizmet bedeli, yapı denetimi hizmet sözleşmesinde belirtilir. Bu bedel, yapı yaklaşık maliyetinin % 1,5’inden az olamaz. Hizmet bedeli oranı, yapım süresi iki yılı aşan iş için yıllık % 5 artırılır ve yapım süresi iki yıldan daha az olan işler için yıllık % 5 azaltılır. Bu bedele,

katma değer vergisi ile yapı denetim kuruluşu tarafından talep edilen ve taşıyıcı sisteme ilişkin olmayan malzeme ve imalâtlar konusunda yapı müteahhidince yaptırılacak olan laboratuvar deneylerinin masrafları dâhil değildir. Yapı denetim kuruluşu, yapı sahibinden başka bir ad altında, ayrıca hiçbir bedel talebinde bulunamaz.

Yapı denetim hizmet bedeli, yapı denetim kuruluşlarının hizmet bedellerinin ödenmesinde kullanılmak üzere yapı sahibince il muhasebe birimlerinde açılacak emanet nitelikli hesaba yatırılır. Yatırılan tutarların % 1'i ruhsatı veren idarenin, % 1'i Bakanlık bünyesinde bulunan döner sermaye işletmesinin hesabına aktarılır.”

MADDE 28 – 4708 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İlgili idarelerin bu Kanunda belirtilen hususlara ilişkin görevleri ile çalışma usul ve esasları; yapı denetim kuruluşları ve şubelerinin sınıflandırılması, kuruluşlar arasında adaletli iş dağılımını temin etmek üzere bir ilde faaliyet gösterebilecek olan yapı denetim kuruluşu sayısının belirlenmesi ile kuruluş safhasında sahip olunması gereken asgari nitelikler; yapı denetim kuruluşları ve laboratuvar kuruluşlarının görevleri ile çalışma usul ve esasları; denetçi belgesi verilmesine ilişkin usul ve esaslar ile yapı denetim ve laboratuvar kuruluşlarında görev alacak personelde aranacak nitelik, tecrübe ve bunların istihdam şartları ile görev ve sorumlulukları; diğer yapı sorumlularının nitelikleri, görevleri ile çalışma usul ve esasları; Merkez ve İl Yapı Denetim Komisyonunun görevleri ile çalışma usul ve esasları; yapı denetimi hizmet sözleşmesinin esasları, asgari hizmet bedelinin belirlenmesi ve hizmet bedelinin ödenmesi, bu Kanun uyarınca denetlenerek inşa edilen yapılara sertifika verilmesi ve düzenlenecek meslek içi eğitimlere ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 29 – 29/6/2011 tarihli ve 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üç” ibaresi “dört” şeklinde değiştirilmiş ve aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin “Müsteşar Yardımcısı” başlıklı sütununa “Müsteşar Yardımcısı” sırası eklenmiştir.

MADDE 30 – 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (g) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (ğ) bendi (h) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

“a) Millî parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanların tespiti, bunlardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tescil edilenlerin korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işletirilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve denetlemek.”

“ğ) Orman ve orman rejimine tabi yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları ile sulak alanları ve benzeri koruma alanlarının tescil ve ilanını yapmak.”

MADDE 31 – 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut (h) bendi (i) bendi olarak teselsül ettirilmiştir.

“h) Su kirliliği açısından hassas alanları ve nitrata duyarlı hassas alanları tespit etmek ve izlemek.

i) İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ile ilgili çalışmalar yapmak.”

MADDE 32 – 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 19 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bakanlık Müşavirleri, Bakanın uygun göreceği merkez veya taşra teşkilatına ait birimlerde çalıştırılabilir.”

MADDE 33 – 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Millî Parklar Kanununun 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 3 – Orman ve Su İşleri Bakanlığınca millî park karakterine sahip olduğu tespit edilen alanlar, Millî Savunma Bakanlığının olumlu görüşü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile diğer ilgili bakanlıkların görüşü de alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile millî park olarak belirlenir.

Orman ve orman rejimine tabi yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları Orman ve Su İşleri Bakanının onayı ile belirlenir.

Orman ve orman rejimi dışında kalan yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı belirlenmesine veya Orman ve Su İşleri Bakanlığınca belirlenmiş olanların işlemlerinin tamamlanması için gerekli yerlerin orman rejimine alınmasına ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir ve bu alanlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tescil edilir.”

MADDE 34 – 2873 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin başlığı “İşletme.”, ikinci fıkrasında yer alan “İmar ve İskan Bakanlığının” ibaresi “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının”, üçüncü fıkrasında yer alan “planlar” ibaresi “projeler” ve dördüncü fıkrasında yer alan “Tarım ve Orman Bakanlığının” ibaresi “Çevre ve Şehircilik ile Orman ve Su İşleri Bakanlıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 35 – 2873 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında, 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, 7 nci maddesinin birinci fıkrasında, 8 inci maddesinin birinci fıkrasında, 9 uncu maddesinin birinci

fıkrasında, 11 inci maddesinin ikinci fıkrasında, 12 nci maddesinin birinci fıkrasında, 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında ve 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Tarım ve Orman Bakanlığınca” ibareleri “Orman ve Su İşleri Bakanlığınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 36 – 2873 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “hazırlanacak planın” ibaresi “onaylı uygulama imar planına göre hazırlanacak projelerin” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 37 – 2873 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ve 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tarım ve Orman Bakanlığının” ibaresi “Orman ve Su İşleri Bakanlığının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 38 – 2873 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Çevre ve Orman Bakanlığı” ibaresi “Orman ve Su İşleri Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 39 – 2873 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “İmar ve İskan” ibaresi “Çevre ve Şehircilik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 40 – 13/12/1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (r) bendi ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(r) Bakanlar Kurulunca uygulama usul ve esasları belirlenen projeler kapsamında; Hazinesinin özel mülkiyetinde ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazları geliştirmek, değerlendirmek, kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazları satın almak, trampa etmek, kamulaştırma ve toplulaştırma yapmak.

Birinci fıkranın (r) bendi kapsamındaki tüm taşınmazlara ilişkin her tür ve ölçekteki etüt, harita, plan, imar planları, imar plan tadilatları ve imar uygulamaları Bakanlığın talebi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılır ve onaylanarak yürürlüğe konulur.”

MADDE 41 – 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda yer alan “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” ibareleri “Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” şeklinde ve “kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu” ile “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” ibareleri “Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” şeklinde değiştirilmiş ve aynı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıdaki alt bentler eklenmiştir.

“(13) “Doğal (tabii) sit”; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

(14) “Taşınır tabiat varlıkları”; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınır tabii değerlerdir.

(15) “Sokak sağıklaştırma proje ve uygulamaları”; kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile sokaktaki diğer yapıların özgün sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerle birlikte korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü proje ve bunların uygulamalarıdır.

(16) “Etkileşim-geçiş sahası”; korunması gerekli kültür varlıklarını ve sit alanlarını doğrudan etkileyen, sit bölgeleriyle bütünlük gösteren, daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış veya sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan, yapı grupları ve benzerlerinin yer aldığı, sit bölgeleri arasında kalmış, siteleri doğrudan etkileyen veya koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma aşamasında gözönünde bulundurulması gereken alanlardır.”

MADDE 42 – 2863 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafında yer alan “etkileşim çevresine ilişkin” ibaresi “etkileşim-geçiş sahası” şeklinde, ikinci, üçüncü, beşinci, sekizinci ve dokuzuncu paragrafları aşağıdaki şekilde, (c) fıkrasının sekizinci paragrafında yer alan “Bayındırlık ve İskân” ibaresi “Çevre ve Şehircilik” şeklinde değiştirilmiştir.

“Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı imar planı hazırlatıp incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. Üç yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca gerekçeli olarak bu süre uzatılabilir. Uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları uygulanır.

Sit alanlarına ilişkin tüm ölçeklerde yapılmış; koruma bölge kurullarının uygun görüşü alınarak yürürlüğe giren planların yargı kararları ile uygulamasının durdurulması veya iptal edilmesi halinde ilgili koruma bölge kurulunca geçiş dönemi yapılanma şartları yeniden belirlenir.”

“İlgili idareler, koruma amaçlı imar planını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle planlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Planlar koruma bölge kurulunun uygun gördüğü şekliyle

ilgili idarelerce altmış gün içinde onaylanmak zorundadır. Bu süre içinde görüşülmeyen ya da onaylanmayan planlar keskinleşerek yürürlüğe girer. Koruma amaçlı imar planının yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar.”

“Koruma amaçlı imar planları, müellifi şehir plancısı olmak üzere alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri gözönünde bulundurularak ilgili meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır.

Koruma amaçlı imar planları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulanması, denetimi, koruma amaçlı imar planı değişiklikleri, plan müellifleri ile planlama ekibinin niteliği ve yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 43 – 2863 sayılı Kanunun 18 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Sokak sağlıklaştırma proje ve uygulamalarına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 44 – 2863 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü” ibaresi “Kültür ve Turizm Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 45 – 2863 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş, üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“d) Bakanlıklarca Koruma Yüksek Kurulunda görüşülmesi talebiyle gönderilen ve gündeme alınan konularda karar vermek.

Mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşları Koruma Yüksek Kurulunda görüşülmesini istedikleri hususları bağlı, ilgili veya ilişkili oldukları bakanlıklar aracılığıyla bildirir. Koruma Yüksek Kurulunca karar verilen konular ilgili koruma bölge kurulunca tekrar görüşülmez.

Koruma Yüksek Kurulunun gündemi Bakanlıkça belirlenir. Gündemin belirlenmesini müteakip Koruma Yüksek Kurulu toplantıya çağırılır. Toplantı sayısına bir sınırlama getirilmez. Koruma Yüksek Kurulu salt çoğunlukla toplanır, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.”

MADDE 46 – 2863 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (4), (5), (6) ve (9) numaralı bentleri ile üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(4) Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü,

(5) Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürü,

(6) Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili Genel Müdürü,”

“(9) Koruma bölge kurulları üyelerinden Bakanlıkça seçilecek altı üye,”

“Koruma Yüksek Kurulunun başkanı, Bakanlık Müsteşarıdır. Bakan, gerekli gördüğü takdirde Kurula başkanlık eder, ancak oy kullanmaz.

Müsteşar bulunmadığı zaman görevlendireceği Müsteşar Yardımcısı Kurula başkanlık eder.”

MADDE 47 – 2863 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “ve Yükseköğretim Kurulunca” ibareleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 48 – 2863 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı maddenin yedinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Ancak karar yeter sayısı dörtten az olamaz.”

“Koruma, Uygulama ve Denetim Bürosu kurulmamış yerlerde taşınmaz kültür varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tabi olmayan tadilat ve tamiratlar koruma bölge kurulu müdürlüğünün izin ve denetiminde yapılır.”

MADDE 49 – 2863 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “beş” ibaresi “yedi” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkranın (b) bendi yürürlükten kaldırılmış ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Koruma bölge kurulunun gündemiyle ilgili meslek odaları, koruma bölge kurulu müdürlüğünün davetiyle toplantılara gözlemci olarak katılabilir.”

MADDE 50 – 2863 sayılı Kanunun 61 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Koruma bölge kurullarınca alınan kararlara kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yapılan itirazlar, Bakanlıkça değerlendirilerek gerekli görüldüğü takdirde Koruma Yüksek Kurulu gündemine alınır.

Bu itirazlar, Koruma Yüksek Kurulunca incelenir ve en geç üç ay içinde karara bağlanır. Koruma Yüksek Kurulunda görüşülen itiraz konuları ayrıca koruma bölge kurulu gündemine alınmaz. Koruma Yüksek Kuruluna yapılacak itirazlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 51 – 2863 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 4 – Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma

alanları ile ilgili olarak bu Kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığdır.

Tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili hususlarda karar almak ve bu Kanunda öngörülen diğer iş ve işlemlerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yardımcı olmak üzere; Çevre ve Şehircilik Bakanlığın merkez teşkilatı bünyesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığın Müsteşarının veya ilgili Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü, söz konusu varlıkların ve alanların özelliklerine göre konusunda uzmanlaşmış biolog, peyzaj mimarı, ziraat, çevre, orman ve su ürünleri mühendisleri ve hukukçular ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca uygun görülecek uzmanlardan Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve taşrada Çevre ve Şehircilik Bakanlığın temsilcisinin başkanlığında, aynı meslek alanlarından yeterli sayıda uzmanın katılması suretiyle yeteri kadar Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu teşkil edilir. Bu komisyonların iş, işlem ve kararları konusunda, bu Kanunun Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulları ile ilgili hükümleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca alınan ilke kararları çerçevesinde kıyasen uygulanır.

Bu Kanunda Koruma Yüksek Kurulunca alınması öngörülen kararlar, tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları bakımından Koruma Merkez Komisyonunca, koruma bölge kurullarınca alınması öngörülen kararlar koruma bölge komisyonlarınca alınır ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayıyla yürürlüğe konulur.

Bu Kanunda ve diğer mevzuatta tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları bakımından Koruma Yüksek Kuruluna ve koruma bölge kurullarına yapılan atıflar ilgisine göre Koruma Merkez Komisyonuna ve koruma bölge komisyonlarına yapılmış sayılır ve ilgili maddelerde geçen Koruma Yüksek Kurulundan Koruma Merkez Komisyonu ve koruma bölge kurullarından koruma bölge komisyonları anlaşılır.

Tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili iş, işlem ve kararlara ilişkin usul ve esaslar ile bu konularda görev yapacak komisyonların teşkili, çalışma usul ve esasları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 52 – 2863 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9 – Tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanması öngörülen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce yürürlüğe girmiş olan yönetmeliklerin bu Kanun Hükmünde Karamameye aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.

GEÇİCİ MADDE 10 – Koruma bölge kurullarının mevcut üyelerinin görevleri bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte sona erer.”

MADDE 53 – 16/4/2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” ibaresi “21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve aynı Kanunda yer alan “ve tabiat” ibareleri ile “ve Tabiat” ibareleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 54 – 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Karamamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (ç) bendi (d) bendi olarak teselsül ettirilmişdir.

“ç) Orman Harita ve Uzaktan Algılama Dairesi Başkanlığı,”

MADDE 55 – 3234 sayılı Kanuna 22 nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Orman Harita ve Uzaktan Algılama Dairesi Başkanlığı

MADDE 22/A – Orman Harita ve Uzaktan Algılama Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlüğün, uydu görüntüleri, hava ve yer fotoğrafları, harita ve koordinat bilgilerine ilişkin işlemlerini yapmak ve yaptırmak,

b) Coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama ile ilgili faaliyetleri yürütmek,

c) Ormancılıkla ilgili haritaların hazırlanmasına ilişkin iş ve işlemleri yapmak veya yaptırmak,

ç) Genel Müdürlükçe verilecek benzeri görevleri yapmak.”

MADDE 56 – 3234 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 6 – 645 sayılı Kanun Hükmünde Karamame ile Orman Genel Müdürlüğüne verilen görevlerle ilgili iş ve işlemlerden dolayı Çevre ve Orman Bakanlığınca taraf olunan işlem ve sözleşmelerde Orman Genel Müdürlüğü taraf olur ve Çevre ve Orman Bakanlığın leh ve aleyhine açılmış olan davalar ile başlatılmış olan takiplerde adı geçen Genel Müdürlük kendiliğinden taraf sıfatını kazanır. Söz konusu görevlere ilişkin olarak bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce Çevre ve Orman Bakanlığınca yapılmış iş ve işlemler sebebiyle açılacak davalar Orman Genel Müdürlüğüne yöneltilir.

Çevre ve Orman Bakanlığından Orman Genel Müdürlüğüne devredilen görev ve hizmetlere ilişkin dava ve

icra takip dosyaları Maliye Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğüne müştereken belirlenecek esaslara göre bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde adı geçen Genel Müdürlüğe devredilir. Bu şekilde devredilen dava ve icra takipleri ile ilgili olarak devir tarihine kadar yapılmış her türlü işlem ilgili idareler adına yapılmış sayılır.”

MADDE 57 – 3234 sayılı Kanunun eki (1) sayılı cetvel ekteki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 58 – 26/1/2011 tarihli ve 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“h) Bakanlık tarafından talep edilen özel projeler ve kentsel altyapı projeleri ile yapım işlerini yapar veya yaptırır.

i) Bankaya kaynak temin etmek üzere, proje kaynağı için herhangi bir borç ve şartlı yükümlülük altına girmemek kaydıyla kâr amaçlı gayrimenkul yatırım projeleri ile uygulamalar yapar veya yaptırır.”

MADDE 59 – 6107 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Yönetim Kurulu, Genel Kurula karşı sorumlu karar organıdır. Yönetim Kurulu Genel Müdür dahil yedi üyeden oluşur.

(2) Yönetim Kurulunun dört üyesi Bakanlık tarafından atanır; iki üyesi de belediyeleri ve il özel idarelerini temsil etmek üzere Genel Kurula katılan belediye başkanları ve il özel idare temsilcileri arasından İçişleri Bakanlığı tarafından önerilen iki kat aday arasından Genel Kurul tarafından seçilir. Yönetim Kurulu yemin törenini izleyen ilk toplantıda, aralarından birer üyeyi başkan ve başkan vekili olarak seçer.”

MADDE 60 – 6107 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Genel Müdür, Bakanın teklifi üzerine Başbakan tarafından atanır.”

MADDE 61 – 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun ek 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “müşterek kararname ile,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Başkan Yardımcıları Başkanlığım bağlı bulunduğu Bakan tarafından,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 62 – Ekli (1) sayılı listede yer alan kadrolar iptal edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü bölümlerinden çıkarılmış ve ekli (2) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek aynı cetvelin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğüne ait bölümlerine eklenmiştir.

Bu Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında kullanılmak üzere ihdas edilen ikiyüze kadar kadroya, 6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunundaki sınırlamalara tabi olmadan açıktan ve naklen atama yapılabilir.

MADDE 63 – Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 64 – Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek H. Archaeology in the city of London

Archaeology Guidance

ARCHAEOLOGY in the City of London

City wall, Goring Street *MOLAS*

Introduction

Including a flow diagram showing how different stages of archaeological work

relate to the planning process

Archaeology Guidance Part 1

Archaeological Assessment

A model brief for a desktop assessment.

Evaluation

Specific advice for recording test pits or other archaeological

investigations on site.

Post Excavation and Updated Project Design Reports

A format for post-excavation reports, which lead to publication and archiving.

Archaeological Publication

A format for archaeological work and list of relevant local and period journals for publication of results of archaeological work

Preservation of Archaeological Remains in-situ

Guidance for recording preserved archaeological remains, including sites where remains which have been recorded in the past are investigated.

Archaeology Guidance Part 2

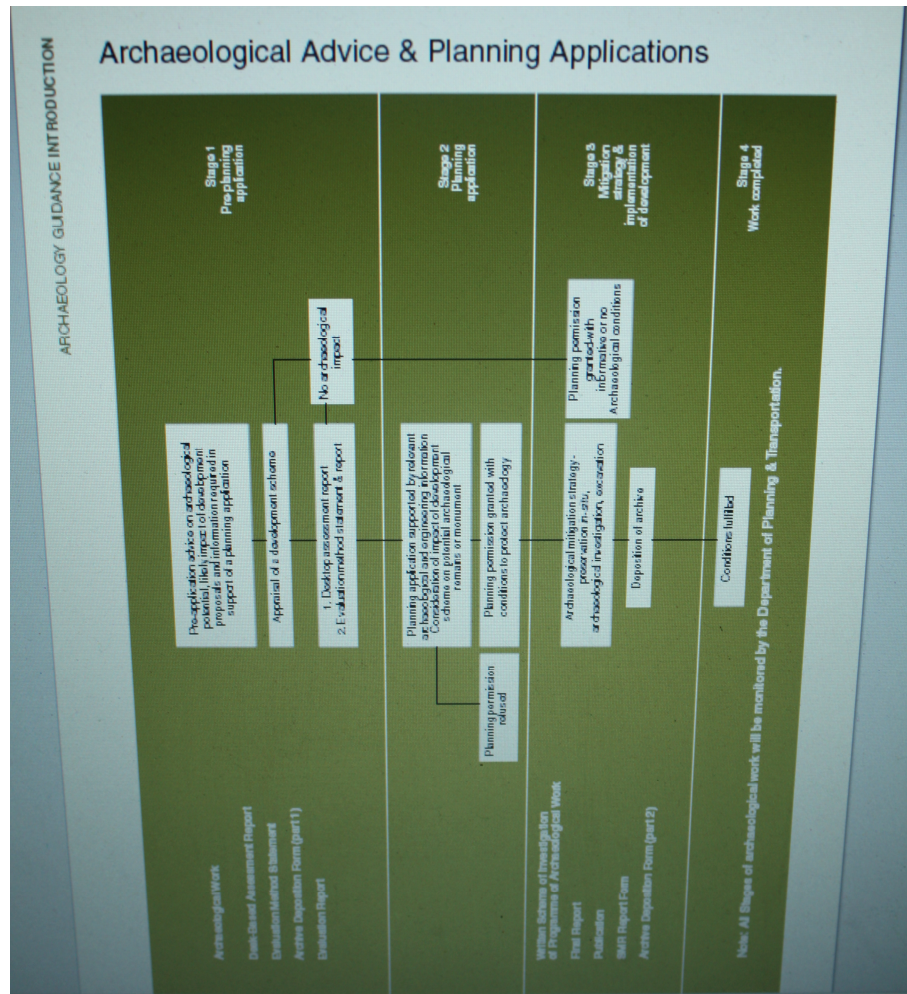
Standards and Practice in Archaeological Fieldwork

Methodology and standards applicable to archaeological work, including reporting, archiving and publication.

Acknowledgements

Contacts

Introduction

This planning advice note sets out guidance to be followed for archaeological work carried out in the City of London. It covers all stages of archaeological work: assessment, evaluation, geotechnical investigations which may affect archaeological remains, archaeological investigation, recording and excavation, post excavation work, publication, and archiving.

The guidance is based on that written by the English Heritage Greater London Archaeology Advisory Service, but differs where advice specific to the City of London is relevant.

This Planning Advice Note 3 revises and supercedes Planning Advice Note 3, Archaeological Assessment (1996). The flow chart (Figure 1) illustrates different stages of archaeological work and how they relate to the planning process.

Archaeological Assessment

Introduction

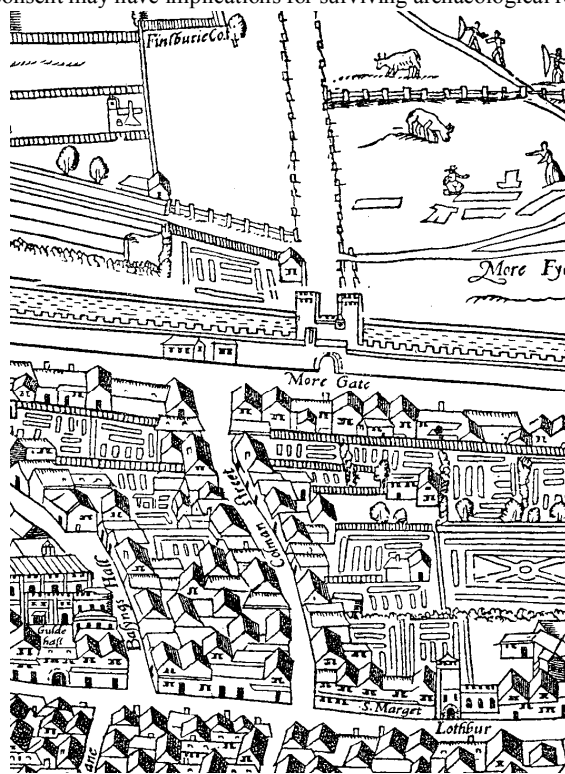
Planning Policy Guidance: Archaeology and Planning (PPG 16) gives advice on archaeology in the planning process.

The advice states:

“The desirability of preserving an ancient monument and its setting is a material consideration in determining planning applications whether that monument is scheduled or unscheduled. Developers and local authorities should take into account archaeological considerations and deal with them from the beginning of the development control process.” (Paragraph 18).

It also states: “Where nationally important archaeological remains, whether scheduled or not, are affected by proposed development there should be a presumption in favour of their physical preservation.” (Paragraph 8).

The Corporation of London Unitary Development Plan (UDP), 2002 contains policies relating to archaeological remains and sites with archaeological potential. Policy ARC 1 states: “To require planning applications which involve excavation or groundworks on sites of archaeological potential to be accompanied by an archaeological assessment and evaluation of the site including the impact of the proposed development”. This will apply to sites in areas of archaeological potential and where an application for planning permission, listed building consent or conservation area consent may have implications for surviving archaeological remains.

PPG 16 states that local authorities can expect developers to provide the results of such assessments and evaluations as part of their application for sites where there is good reason to believe there are remains of archaeological importance. (Paragraph 22). It will not be possible to determine the application without the relevant archaeological information.

Archaeological Desktop Assessment

A desk-top assessment should be prepared prior to the submission of the application in order that the archaeological implications of the alterations or development can be fully considered.

The information will enable the Department of Planning & Transportation to consider the proposals and to reach an informed decision.

The assessment will enable consideration of the archaeological potential of the site in conjunction with other planning, listed building or conservation area matters. It should be an assessment of published and unpublished archive and historical material and indicate the presence of archaeological remains on the site and their nature, character, quality, date and extent. Prior to

determination of any application, additional evaluation trial work, on site, may be required in order to further assess the presence or absence of remains, their extent, nature, quality and character.

The Department of Planning & Transportation can advise of organisations which would be able to carry out both assessment and archaeological work.

There is a presumption in favour of preservation in-situ of nationally important archaeological remains, whether scheduled or not (PPG 16 paragraph 8). In some cases, unscheduled remains and monuments of local, regional and national importance may be considered worthy of preservation in-situ (PPG16 paragraph 16). On such sites, the results of assessment and evaluation should influence the design of the development in order to preserve or protect a monument or remains. This may be achieved through limited basement coverage or sympathetic foundation design. Conservation proposals, or proposals for enhancement and interpretation that could be carried out by the applicant as part of the development may also be identified.

Some development schemes will have minimal archaeological implications where existing basements or foundations are reused, or where archaeological remains may not survive on the site. In such cases, the applicant will be requested to provide relevant information prior to, or at the time of making a planning, conservation area or listed building consent application.

Where a site includes a Scheduled Ancient Monument, additional legislative procedures apply and specific advice will be given. Scheduled Monument Consent is required for works affecting a scheduled ancient monument or it's setting, and is obtained from the Department for Culture, Media and Sport. Application forms and guidance are available from the Inspector of Ancient Monuments at English Heritage, London Region, who should be consulted prior to making an application.

Agas map c.1562 *Guildhall Library*

making an application.

Desk-top assessment

The assessment should consider the archaeological potential of the site and the impact of any development proposals on surviving monuments or remains. The following information should be provided and relevant sources consulted.

Where more detailed, or specific information is required, this will be drawn to the applicant's attention.

1. The archaeological, environmental, topographical and historical significance of the site in the context of the City of London, and its local, regional or national context should be considered. This will involve:

- Geological maps.

Assessment of trial pit and borehole data from the site, where available, and in the immediate vicinity.

This data should be marked on a plan.

Other geophysical or geotechnical data.

- Plans and maps of the site and its immediate environs, including medieval and early modern pictorial and surveyed maps. For example, Agas c.1562, Ogilby and Morgan 1676, Roque 1746, Horwood 1780, and Ordnance Survey, 1st series and subsequent series, including pre- and post-war, as appropriate. A plan of the site on an Ordnance Survey base at a scale of 1:1250. Plans of Roman and medieval London, using published or unpublished sources, will also be relevant.

Goad's Fire Insurance Maps, for example, 1886, 1930, held in Guildhall Library.

Historical documents held in museums, libraries or other archives, for example Guildhall Library, Corporation of London Record Office and the London Metropolitan Archive.

Historic views, including paintings, drawings and photographs. Contemporary photographs of the site may also be useful.

- Unpublished research reports and archives, held by The London Archaeological Archive and Research Centre at the Museum of London. Methodology and results of archaeological work already carried out on the site and sites in the immediate environs. A summary of archaeological evidence with references and sites illustrated on a plan should be included. Where more detailed or specific information is required, this will be drawn to the applicant's attention. Any constraints on this information should be noted, such as the type of observation or investigation, limited site access, antiquarian observation or unprovenanced reports.

In some cases, site conditions inferred from adjacent or similar sites can help to predict the nature and character of surviving remains.

- Survey drawings of the ground and basement floors of the existing building or previous buildings on the site, with levels and sections, including foundations. Where appropriate, reference to the planning history should be made including any planning application or listed building consent drawings.

The Greater London Sites and Monuments Record, (GLSMR) held by English Heritage.

www.english-heritage.org.uk

Trade and Business Directories.

Listed buildings or Scheduled Ancient Monuments on the site or adjacent to it.

Tree Preservation Orders.

- Any other relevant information, for example from a site visit. This may include details of access and the current use of the building.

Any constraints on these sources should be noted, for example, where primary information is not available or is unreliable.

2. Areas of archaeological potential on the site should be assessed including the type, likely date, nature and depth of remains, variations in the depth and extent of their quality and quantity across the site.

- The topography of the site should be described and shown on a plan. The academic and research potential of the remains should also be assessed with reference to current or potential proposed research themes.

- The degree of disturbance or destruction by existing or previous buildings or other structures on the site should be indicated. These may include basements, foundations, slab thickness, inspection pits, services, tunnels, etc. Contaminated areas should be defined, the degree of contamination assessed and any constraints on safe archaeological investigation established.

St. Ethelburga, Bishopsgate *MOLAS* 14th or 15th century doorway, later narrowed.

- Areas of archaeological survival and areas considered to have been destroyed on the site should be indicated on an Ordnance Survey plan at a scale of not less than 1:500. This should also be shown in section.

The impact of any development proposals on the site should be assessed, with reference to the architect's, engineer's and planning application drawings, as appropriate. Areas of proposed ground disturbance should be clearly indicated on plan and in section.

- Proposals for further evaluation work, for example, trialwork or other investigations in specific areas in order to assess the survival, condition and nature of any monument, building or remains which may survive on the site or its immediate vicinity should be made where appropriate. They should be shown on a scaled plan.
- Details of how development proposals are to be designed in order to minimise disturbance to surviving remains, for example, site coverage, basements and foundations. Areas where preservation in-situ is to be achieved should be clearly marked. This should be accompanied by a method statement outlining details of safeguarding and preservation and any long term management or monitoring.
- The local, regional, national or international importance of the archaeological resource should be assessed with regard to the above and

with reference to Secretary of State's Criteria for Scheduling, see PPG 16 Archaeology and Planning, Annex 4.

3. Bibliography and sources consulted.

Evaluation

Introduction

Archaeological evaluation may be required to provide additional archaeological information, to inform foundation design or basement configuration of a development proposal. It is used to verify conclusions of an assessment and provide qualitative data on the nature, extent, date and character of the archaeological resource. Where appropriate, applicants will be required to carry out archaeological evaluation prior to a decision in areas of archaeological potential and where the proposed application has implications for surviving archaeological monuments or remains. It may not be possible to determine the application without the relevant archaeological information. It should be noted that questions about the archaeological potential of a site, or the impact of the proposed development may remain, even after initial appraisal and detailed desk-based assessment.

In accordance with advice set out in Planning Policy Guidance Note 16 (PPG16) and policy in the COL UDP 2002, archaeological evaluation on site may be necessary in order to assess the presence or absence of archaeological remains, their extent, nature, quality, date and character, in relation to the impact of the proposed development and to inform planning or listed building consent applications. The evaluation will follow a desk-based assessment of the archaeological potential of a site and assessment of the proposed impact. The brief for the work should be agreed by the Department of Planning and Transportation.

"It is normally a rapid and inexpensive operation, involving ground survey and small-scale trial trenching, but it should be carried out by a professionally qualified archaeological organisation or archaeologist." PPG16, paragraph 21

Purpose

The Standard and Guidance for Archaeological Field Evaluations (IFA, 1994) defines the purpose of Field Evaluation as the need to gain information about the archaeological resource in order to contribute to the:

- formulation of a strategy for the preservation or management of those remains; and/or
- formulation of an appropriate response or mitigation strategy to planning applications or other proposals which may adversely affect such archaeological remains, or enhance them; and/or
- formulation of a proposal for further archaeological investigations within a programme of research.

Objectives and types of evaluation

The objectives of archaeological evaluation should be set out in a project design agreed by the Department of Planning and Transportation before work begins. Evaluation can be non-intrusive, for example, geophysical, chemical or survey techniques, as well as intrusive, for example, auger, borehole, monitoring of geotechnical work, test pits or trenches.

Scale and nature of evaluation

There is no single evaluation methodology appropriate for all situations. All field-work should follow the Archaeology Guidance. It is important to identify potential archaeological remains and site constraints, in the form of modern intrusions such as deep basements and foundations, before designing an appropriate evaluation strategy.

Where appropriate, the evaluation should focus on the known or presumed impact of development proposals.

There should be clear research objectives with a prediction of what the evaluation methodology can achieve, in order to assess the likely impact on archaeological remains and to help design an appropriate mitigation strategy.

In reporting the results of evaluation work, the accuracy of the original expectations and the appropriateness of the method should be assessed in order to illustrate what level of confidence can be placed on the information that will provide the basis of the mitigation strategy.

Methods to be considered in designing an appropriate evaluation strategy

- contour survey
- metal detecting
- auger survey
- borehole investigation (core samples)
- fieldwalking
- chemical analysis
- geophysical techniques
- test pits (including monitoring geotechnical investigation)
- single item samples
- trench excavation - random or targeted to answer specific questions of expected archaeological features
- trench excavation - targeted to expected archaeological features

Project Design for Archaeological Evaluations

(Adapted from IFA Standard and Guidance for Archaeological Field Evaluations, 1994, 3.2.19)

- Site location plan at a scale of 1:1250, located to the National Grid Reference

Bull Wharf Thames Street *MOLAS*

- Scale plan of site with location of proposed impact, if known
- Geological and topographical background
- Archaeological and historical background
- Statement of expectation, using criteria for assessing national importance of; period, relative completeness, condition, rarity and group value
- Research objectives for archaeology, by period (in the form of questions)

- Statement of site-specific evaluation and Lane, Upper

field methodology

- Location of the areas for evaluation including reason and justification
- Method of recording (from identification only, single item samples, sample excavation, or bulk samples)
- Post excavation fieldwork methodology including finds and sample collection strategy
- Report preparation, contents, and proposed distribution
- Copyright
- Archive deposition
- Publication and dissemination proposals in addition to site report
- Timetable
- Staffing including relevant specialists
- Health & Safety arrangements
- Legislative or other constraints or caveats
- Monitoring procedures
- Contingency arrangements

Evaluation report

The report should be completed and submitted within 6 weeks of completion of fieldwork.

Frontispiece

- Site name and address
- GLSMR number
- Title of report
- Organisation and author
- Date of report
- Site code
- Ordnance Survey national grid reference

1. Contents list
2. Summary - non technical
3. Introduction
4. Planning background
5. Previous work(s) relevant to archaeology of site
6. Geology and topography of site
7. Research objectives
8. Methodology of site-based and off-site work
9. Results and observations, quantitative (including constraints of site, see below).
Appropriate mitigation strategy
10. Assessment of results against original expectations (using criteria for assessing national importance of; period, relative completeness, condition, rarity, and group value) and review of evaluation strategy
11. Statement of potential of archaeology
12. Conclusions and recommendations for appropriate mitigation strategy
13. Publication and dissemination proposals in addition to site report
14. Archive deposition

- 15. Bibliography
- 16. Acknowledgements
- 17. Sites & Monuments Record form

In this way, the two complementary parts of prediction and results can work actively together to define the most appropriate mitigation strategy, whether that be preservation in-situ or excavation or a combination of both. Site constraints which may influence investigation strategy and reporting

- was access to the building or site limited or were some areas inaccessible and for what reasons?
- were test pits placed

in optimum areas with regard to objectives of evaluation, such as type and character of archaeological survival predicted in archaeological assessment; extent of foundations, or potential impact of development proposals?

- were test pit locations altered? If so, for what reasons, e.g., obstructions, drainage, access?
- were test pits located away from areas of potential impact for access reasons? will the results need to be interpreted and extrapolated?
- is the evaluation part of a phased evaluation, and what is the reason for this? For example site history, changes to scheme, part of a programme of geotechnical and archaeological evaluation?

Whitefriars, 1346 river wall Pre-Construct Archaeology Ltd.

Post Excavation & Updated Project Design Reports Reports

Reports are prepared for submission in support of planning applications, to inform the decision making process, as part of the reporting process following archaeological investigation and to satisfy conditions of a planning permission. All archaeological reports submitted with a planning application or submitted pursuant to a condition of a planning permission, will be public documents. Archaeological reports are also sent to the Greater London Sites and Monuments Record for inclusion in the regional database and library. Reports are also available in Guildhall Library. Reports should follow a similar format for ease of access as set out below. Where post-excavation assessment and analysis stages are necessary, E.H. Management of Archaeological Projects 2 (MAP2) guidance should always be followed.

The format for publication should follow the requirements of the individual journal or publishing house (see Archaeology Publication).

Suggested format of archaeological reports

Frontispiece

Site name

City of London

GLSMR Number (if applicable)

Medieval Boss Lane, Millennium Bridge *MOLAS*

Planning Application Number
 Site Code
 Ordnance Survey national grid reference
 Title of report
 e.g. Archaeological Assessment Report
 Impact Assessment Report
 Evaluation Report
 Archaeological Evaluation of Geotechnical Investigations

Excavation Report
 Archaeological Watching Brief Report
 Organisation
 Author
 Date of report
 1. Index
 2. Summary non-technical
 3. Introduction
 4. Planning background
 5. Previous work relevant to archaeology of the site
 6. Geology and topography of site
 7. Research objectives
 8. Methodology of site-based and off-site work
 9. Results/observations-quantitative
 10. Potential of archaeology/observations to answer research objectives
 11. Publication proposals
 12. Archive deposition
 13. Conclusions
 14. Bibliography
 15. SMR form

Archaeological Publication

Function

The report of archaeological investigations should sum up what is already known at this stage and what further work will be required to present the results of recording and analysis. For larger projects, it is a commitment and an opportunity to state what level of work can be achieved within a given timetable. Approval and agreement of the programme may therefore lead to the fulfilling of a condition of a planning consent, upon completion of all subsequent work leading to publication and archiving.

Format

The principal of the post-excavation assessment and updated project design is established by English Heritage in MAP 2. This stage of archaeological work should be seen as transitional and as a gateway to the substantive analysis and publication of the results. It should be a short executive summary, and be backed up by tables and appendices where appropriate. It should concentrate on research objectives which can be achieved through realising the potential of the integrated results and result in a targeted and resourced publication and dissemination proposal. Where new or additional analytical techniques are relevant, these should be put forward with a brief justification. It is not appropriate to include unsynthesised data.

Title page Address, site codes, Registered plan number, author, and date

Executive summary Plain English description of the major findings of the investigation; how these and further work can answer the research questions

Contents List of subtitles and page numbers

Introduction Background to project including planning history

Archaeological background Summary of local and national context and known comparisons

N.B. site codes and other codes should also have full text references

Research aims The original research aims by period and theme at the onset of fieldwork

Results of fieldwork Brief statement of main results of excavation, and current understanding

Quantification & Stratigraphic, Finds, Environmental, Dating, Other results of assessment

Statement of potential Assessment of how the different and combined categories of evidence

integrate to answer the research questions (Include new areas of research suggested by the evidence)

Significance of data Using national and regional evaluation criteria headings, an assessment of the significance of the evidence with reference to published academic works

Analysis & reporting proposals Further analysis required, how and who will do it, methodologies for different analysis (including historical research), proposed publication and dissemination formats, resources and programme chart with time and personnel, and refereeing arrangements

Acknowledgements

Bibliography

Roman building, 8-12 Gresham Street *MOLAS*

Publication

A report must always be written to record and disseminate the information gained as a result of archaeological investigations, even if the results are negative (IFA 1994 3.7). The scale of publication will depend on the survival and type of archaeology recorded. There is a minimum level of publication for all investigations. This consists of submitting a GLSMR report form to the GLSMR and a paragraph summary for the London Archaeologist 'Excavation round-up'. These should be provided within 6 months of completion of site work and revised at post-excavation assessment and final publication stages if necessary. An interim report should also be written as this helps to disseminate results promptly to those involved with the development, as well as for local societies, local and regional journals. Where significant discoveries are made, notes should also be sent to national journals.

Publication proposals should be discussed with the Department of Planning & Transportation, initially at post-excavation assessment stage when the significance of the archaeology can be determined.

It is the responsibility of the archaeological contractor to negotiate with the editors of the journals or publishing houses for acceptance of publication texts and to arrange for the appropriate publication grant to be provided.

GLSMR	All	Constantly updated
London Archaeologist	All sites. Brief site summaries and site interpretations	Quarterly Copy date for Poland-up end of March
London & Middlesex Archaeology Society Transactions	Site interpretations Large sites	Annual & Newsletter for short notes
Proceedings of the Prehistoric Society	Reports of national prehistoric interest	Annual & Newsletter for rapid dissemination
Britannia	Reports of national Roman interest. All Roman period sites for gazetteer	Annual & Gazetteer
Medieval Archaeology	Reports of national medieval interest. All medieval period sites	Annual & Gazetteer
Post-Medieval Archaeology	Reports of national interest post-medieval. All post-medieval period sites for gazetteer	Annual & Gazetteer
Other specialist/ artefact specific etc journal	Intrinsic and specific interest	various
Popular booklets	Local interest	as appropriate
Video and other media	Popular interest	as appropriate
Interpretation panels	Local interest	as appropriate
Other publications relevant to archaeology in London		
Surrey Archaeology Collections	Site reports Transactions of Site reports	Annual Annual
The Essex Archaeological Archaeologia Cantiana	Site reports	
IFA 1994 Standard & Guidance for Archaeological Excavation		

1-4 Middle

Temple Lane, Middle Temple *MOLAS*

Recording roof timbers

Preservation of Archaeological Remains in-situ

Introduction

Advice in Planning Policy Guidance 16 and policy in the COL UDP 2002 states that there should be a presumption in favour of the physical preservation of nationally important remains. The objective of preserving monuments and remains in-situ, reburial, and sealing a site, needs to be achieved in a way that will maintain a site without deterioration. Recording previous impacts on archaeological remains and assessment of soil conditions can aid an understanding of their survival. Analysis of any previous archaeological excavation records and recording of known modern intrusions, such as foundations, can help establish factors which have affected archaeological survival.

Redevelopment of buildings and sites where there have been previous archaeological observations, recording or excavation, can provide the opportunity to assess the burial conditions and the effectiveness of the methodology which has preserved the archaeological remains. When a site has previously been archaeologically recorded (and therefore has an accessible archive) specific records should be made to compare the original and current findings and this objective should be incorporated in to the project design. There will also be sites where modern interventions such as piling, service trenches or pile probing have affected archaeological remains.

The following guidance is an outline of circumstances that may exist at different sites. Appropriate methods of recording and analysis should be included in a written scheme of investigation, and the results incorporated in the post-excavation report and publication. This guidance will be reviewed and developed as and when knowledge increases.

Sites which have not been fully excavated and where remains are buried.

- Record the type, mass, and loading capacity of backfill materials used.
- Interpret the methodology used in reburial material, conditions, date of backfill, characteristics. Record the Ordnance Datum level of the water table. Measure water and soil chemistry.

Sites which have been affected by non-archaeological intrusions such as piling, pile probing, service trenches and test pits.

- Record (where possible) the date and type of foundations, the extent of destruction or disturbance. Have the foundations been designed to respond to local ground conditions?
- Record the physical condition of the archaeological remains. What impact have modern interventions had on their survival? For example, have the deposits slumped or apparently been deformed by modern interventions?

- Record soil and water chemistry of all archaeological strata to measure the impact of the physical environment through time. Compare remains which are in direct contact with modern intrusions with those removed from direct contact. Sites where remains have been reburied and sites where intrusions such as piling, pile probing, service trenches, and test pits have been carried out.
- Record relative conditions of environmental evidence.
- Record relative conditions of organic remains, particularly timber.
- Record relative conditions of artefacts.
- Record evidence of chemical migration between ancient and modern deposits.
- Record post-depositional changes in ancient and modern deposits. Interpret evidence for indication of changes in hydrology through time.

Sites where remains are to be preserved in-situ

A full post excavation record (including plans and photographs) should be made of the site at the end of the programme of archaeological work. This should include comments on the survival of 'modern' material, with a statement of the rationale behind the decision to preserve in-situ.

An inert material should be introduced to protect the archaeological remains and act as a physical marker between the archaeological remains and the reburial material. 'Terram' may not be the most appropriate material, as in some cases this can act as a conduit for microbiological and other activity. An iron-free sand should be used as a 'buffer' material, except against very fragile materials such as plaster or mud brick.

The loading capacity of the burial material should replicate the previous burial conditions so that excessive loading does not introduce new pressures and to minimise further impact on the archaeological remains that are to be preserved in-situ. Ideally, material which has been generated as part of the controlled excavation should be reintroduced into the areas from which it originated, or, if appropriate, material of less loading capacity.

It is important that water movement across the site and the same water table are maintained. Where wet organic materials are to be preserved in-situ, they should be covered, kept wet, and reburied as soon as possible in order to ensure that the burial conditions are maintained.

Where possible and appropriate hydrology monitoring points should be introduced which can be assessed at suitable intervals. This is to be agreed with the Department of Planning & Transportation.

Roman painted wall plaster, Plantation Place *MOLAS*

Roman pottery, 8-10 Moorgate *MOLAS*

Standards & Practice in Archaeological Fieldwork

This document is addressed to developers, applicants, and their agents who commission archaeological work in support of an application for planning permission, or work to be carried out pursuant to a planning permission; archaeological organisations who undertake work, and all those involved in archaeological work - to ensure consistency of standards and approach.

Archaeological fieldwork covers the full spectrum of techniques from remote sensing and borehole investigation to survey and excavation. This guidance note concentrates on methods and approaches to investigations carried out as part of evaluation and mitigation strategies, and is applicable to all site work undertaken. Written schemes of investigations for archaeological excavations, evaluations, and watching briefs, prepared by an archaeological consultant or contractor (see Appendix I)- should be carried out in full accordance with this guidance. Alternative approaches and methodologies may be acceptable, but should only be employed with the written approval of the Department of Planning & Transportation in order to ensure consistency of approach and standards. The Code of Conduct, the Code of Approved Practice for the Regulation of Contractual Arrangements in Field Archaeology, and Standards of the Institute of Field Archaeologists are considered baseline standards for all archaeological work. All written schemes for investigations submitted for approval by the Department of Planning & Transportation should incorporate these standards and practices.

Introduction

Archaeological fieldwork will take place at different stages in the planning process (Figure 1). It may follow the recommendations of an archaeological desktop assessment, the first stage in assessing the archaeological potential and development impact of a site. Archaeological evaluation may be carried out to inform and support a planning application, to help design an appropriate mitigation strategy, prior to a decision on a planning application (PPG16, 21). In exceptional circumstances, where it is not possible to undertake pre-determination evaluation due to immovable constraints, evaluation may be included in the conditions of a planning permission. The extent of archaeological excavation will depend on the agreed mitigation strategy and the impact of the proposed development.

Archaeological work will range from a programme of recording and protection to ensure preservation in-situ, to recording and excavation of archaeological remains affected by the proposed development. Archaeological investigations should include continuous assessment of the methodology and research objectives and the rapid feedback of information from spot dating and environmental analysis to inform the investigation strategy.

English Heritage's Inspector of Ancient Monuments should also be consulted for advice where statutorily protected archaeological remains, Scheduled Ancient Monuments, may be affected.

The Department of Planning & Transportation should be consulted for further advice where work to listed buildings is proposed.

Written scheme of investigation

Planning Policy Guidance Note 16 paragraph 30 states: "In cases where planning authorities have decided that planning permission may be granted but wish to secure the provision of archaeological excavation and the subsequent recording of the remains, it is open to them to do so by the use of a negative condition i.e. a condition prohibiting the carrying out of development until such time as works or other action, e.g. an excavation, have been carried out by a third party. In such cases the following model is suggested:

No development shall take place within the area indicated (this would be the area of archaeological interest) until the applicant has secured the implementation of a programme of archaeological work in accordance with a written scheme of investigation which has been submitted by the applicant and approved by the Planning Authority."

The timetable for the investigation should be included within the details of the agreed scheme.

A written scheme of investigation for all archaeological recording will always include research objectives for the proposed work, should follow the findings of an archaeological assessment, and take account of the potential development impact. These will normally be defined in discussion with the Department of Planning & Transportation and after full consultation of the GLSMR. Details will include all methodologies, levels of expertise, and estimated resources for fieldwork, analysis, publication/dissemination, and archiving.

Evaluation work is the initial stage of investigation, and carried out in support of a planning application to enable an informed decision. Evaluation will seek to define and characterise the archaeological remains on a site. Where archaeological remains are discovered or predicted, and the proposed scheme has an impact on those remains, further archaeological work will be necessary. This will be a mitigation strategy for preservation in-situ, full excavation, or a combination of the two.

The development proposal may be redesigned to avoid or minimise the impact on archaeological remains, in accordance with advice in PPG 16 and the COL UDP (2002).

Fieldwork

The Department of Planning & Transportation should be informed in writing at least one week in advance of commencement of fieldwork.

All members of the archaeological team (including external specialists) will have read and understood the written scheme of investigation, including this archaeological guidance, before work starts on site. Where the archive is to be deposited with the Museum of London, an Archive Deposition Form should be obtained and returned to the Museum before work starts.

Site preparation

The removal of the basement slab and make up should be done under archaeological supervision.

All undifferentiated topsoil, or overburden of recent origin, will be removed down to the first archaeological layer. An exception to this would be where a focused soil-sampling strategy is proposed to record and collect data from reworked soil contexts above recognisable stratified archaeological contexts. If a mechanical excavator is to be used to remove topsoil, or modern material such as slab make up, this should normally remove spits of no more than 0.20m depth, moving along the length of the trench. Successive spits may be similarly removed until the first archaeological horizon is reached. That level should be cleaned in plan using a wide blade, ditching bucket or similar, with no teeth. If the machine has to re-enter the trench, care will be taken to ensure that it does not damage underlying remains. All machine work and demolition must be done under archaeological supervision, and should cease immediately when archaeological evidence is revealed. It is important that enabling works such as temporary shoring, "grubbing out", hoarding

erection, access road construction etc., are carried out under archaeological supervision and recording where remains may be affected. The machine must not be used to cut arbitrary trial trenches down to natural deposits without regard to the archaeological stratification.

Trench preparation & archaeological evaluation

Following machine clearance, all faces of the trench

that require examination or recording will be cleaned using appropriate hand tools. All investigation of archaeological levels will be by hand, with cleaning, examination and recording both in plan and section. In the case of archaeological evaluations, the objective is to define remains rather than totally remove them. Full excavation will be confined to those deposits which have been agreed with the Department of Planning & Transportation through a project design and site meeting. Within significant levels partial excavation, half-sectioning, the recovery of dating evidence, sampling, and the cleaning and recording of structures is preferable to full excavation.

Excavation technique

Subsequent excavation will be by hand unless bulk deposits of little archaeological or environmental potential occur. In some circumstances, these could be removed mechanically, in consultation with the Department of Planning & Transportation.

At the evaluation stage, it is important that a sufficient sample is studied to allow the resolution of the aims and objectives of the work. The investigation must not be at the expense of any structures, features, or finds which might reasonably be considered to merit preservation in-situ. This is important where the mitigation strategy, including preservation, is still being considered.

It may be practicable to leave modern foundations in-situ. Where it is clear that modern foundations have removed archaeological remains, their removal may be desirable in order to gain access to archaeological levels. This should not be done if damage to archaeological remains is likely to occur.

Assessment of 'naturally deposited' levels may also be necessary where organic preservation has occurred. This is particularly important in dealing with peat, palaeochannels, and alluvial formations. These can provide valuable information about the natural environment before, during and after human occupation and can help questions such as why a location was selected for occupation, the impact it had on the environment, why it was abandoned, and the general environmental context of the City.

Preservation in-situ

Where archaeological remains are to be preserved in-situ, a specification will be agreed with the Department of Planning & Transportation to protect remains from deterioration, for example, from changes in groundwater levels. Advice on the appropriate level of protection will be provided by the Department of Planning & Transportation in consultation with the English Heritage Regional Science Advisor.

Finds of human remains will be left in-situ, covered and protected. If removal is essential it can only take place under appropriate measures which include; Faculty jurisdiction, Home Office licence, Environmental Health regulations, coroner's permission under the Disused Burial Grounds (Amendment) Act 1981, or other legislation. It will be necessary to ensure that adequate security is provided in such cases.

Treasure Act 1996

In accordance with the Treasure Act 1996, all finds of gold and silver and hoards of 10+ base metal coins must be recorded, removed to a safe place and reported to the local Coroner. Security measures must be taken to protect the finds from theft where removal can not take place on the day of discovery.

Recording of standing structures

Where Listed Building Consent is required, it must be obtained before work commences on site.

The Department of Planning & Transportation will advise on the need for consent. The Department of Planning & Transportation may require exploratory opening up as part of a Listed Building Consent and may impose appropriate conditions to ensure proper recording.

Assessment and understanding of any historic building, site or area should be the first stage in making decisions about future use, alteration or repair. This may involve different techniques such as historical assessment, detailed drawings or research, selective opening up works (listed building consent should always be sought and works kept to a minimum), non-destructive investigation, and observations to a pre-agreed method statement. Recording (for example, by photogrammetry or stone-by-stone elevation drawings), will be necessary to demonstrate or amplify conclusions about the quality and importance of structures.

Survey and geotechnical investigations

Topographical survey may be an appropriate method of recording sites or earthworks as part of, or prior to, preparing a scheme of archaeological fieldwork or repair to a monument. The survey may be carried out by digital or traditional methods, and the format of the interpretative drawings generated from the survey should be agreed with the Department of Planning & Transportation before commencement of site work.

Geophysical techniques (EH1995(b)) may be appropriate both as part of the evaluation process and to supplement evidence from other areas of the site. Methodologies, equipment and objectives of each type of survey should be clearly set out in the written scheme of investigation submitted to the Department of Planning & Transportation for approval. The methodology, equipment and objectives of metal detecting, either as part of initial evaluation or coincident with other investigations, should also be set out as part of the written scheme of investigation. Archaeological monitoring and recording of geotechnical test pits and boreholes should be planned together as a method of rapidly assessing the potential of archaeological deposits and modern disturbance. It may be followed by archaeological test pits or boreholes in specific areas. It may not be possible to clean and record the archaeological profile of geotechnical test pits, due to health and safety or access constraints. Every effort should be made to establish the presence or absence of archaeological deposits by establishing the absolute ordnance datum (AOD) for the height of significant deposits, including the depth of modern intrusions, key stratigraphic components and natural deposits. Borehole data can be examined by an archaeologist for evaluation purposes. The collection of dating evidence in the form of material culture and ecofactual remains should be maximised at this stage to inform the design of an appropriate mitigation strategy.

Where work on the sub-tidal or inter-tidal zone of the Thames foreshore is proposed, information stored on the GLSMR and results of the Thames Archaeology Survey should be consulted. Where development proposals may affect the foreshore, a detailed survey should be carried out in advance of designing appropriate mitigation strategies. Written schemes of investigation for archaeological work should take into account the constraints of the working conditions, Health and Safety requirements and the need to agree access with the Port of London Authority and the Environment Agency.

Geoarchaeological or environmental sampling- terrestrial or riverine- may be the main emphasis of archaeological investigation. Areas of undisturbed deposits (which may be sub-alluvial, and foreshore deposits) may yield evidence of past environments. Where these areas are affected by a development proposal, justification for environmental sampling should refer to known or predicted human occupation

Access and safety

Access to the site should be granted to the Department of Planning & Transportation in order to monitor the work and to ensure that it is being conducted to proper professional standards and in accordance with the consents. This will be done through site inspections and regular progress reports.

All relevant health and safety legislation, CDM, COSHH regulations and codes of practice should be respected. It is the responsibility of the organisation undertaking the work to ensure that their Health and Safety Policy is up-to-date with current legislation (SCAUM 1997). Risk assessments should be drawn up for all activities, including making arrangements for the site to be monitored as necessary. This requirement is a non-archaeological constraint on archaeological investigation as health and safety factors will take precedence over archaeological concerns.

There is a duty of care for the applicant to provide all reasonable information on contamination and the location of live services before site works commence, in order that work can be carried out efficiently to enable the archaeological organisation to provide an accurate specification.

Where there is reason to believe that the ground, or adjacent buildings, may be contaminated or unsafe the applicant must have made arrangements for pollution sampling and testing before archaeological work on sites can take place, with guidance from Environmental Services.

If contamination is discovered, a strategy for the sampling and recording of archaeological deposits and structures needs to be designed in agreement with Environmental Services and the Department of Planning & Transportation. Evaluation test pits, trenches or other excavated areas should be reinstated to a methodology agreed with the Department of Planning & Transportation before work commences. If, for any reason, it is proposed to discontinue work during the progress of the archaeological investigations, suitable arrangements must be made to protect and support exposed areas of archaeology until long-term arrangements can be made.

Monitoring

The Department of Planning & Transportation may monitor works at any stage and, to facilitate this, the written scheme of investigation should include monitoring points and written progress reports at agreed intervals in the timetable for on-site and off site work.

Unexpected discoveries

The purpose of assessment and evaluation is to provide as much information as possible of archaeological remains on a site and to reduce the possibility of unexpected discoveries. If unforeseen archaeological remains are discovered, and there are timetable or resource issues or the remains are potentially of national importance, a site meeting will be

called immediately with the client, the Department of Planning & Transportation and, if appropriate, the English Heritage Inspector of Ancient Monuments. A strategy for preservation in-situ or excavation will be discussed, followed by negotiations with funding agencies to fulfil the agreed strategy.

Public accessibility

Public access is a key component of all results of archaeological investigation. In line with policy in the COL UDP 2002 and according to the Code of Conduct of the IFA, every effort should be made to bring the circumstances, results and analysis of archaeological work to the general public and such proposals will be considered favourably. Site hoarding displays, site access in the form of open days, viewing platforms where possible, publicity at local and national media level, and accessible illustrated digests and displays of the results of archaeological investigations will be considered positively.

Recording systems

A unique number site code should be agreed with the Museum of London Archaeological Archive and Research Centre (LAARC) before fieldwork commences.

The recording systems adopted during the investigations must be fully compatible with those published by the Museum of London Archaeology Service (MoLAS 1994) and Museum of London (MoL 1998). These have been used extensively across London for a long period of time. No alternative recording system must be adopted without the prior agreement of the Department of Planning & Transportation and LAARC. The site archive will be organised to be compatible with other archaeological archives in London. Individual descriptions of all archaeological strata and features excavated or exposed will be entered onto prepared pro-forma recording sheets which include the same fields of entry on the recording sheets of the Museum of London Archaeology Service. Sample recording sheets, sample registers, finds recording sheets, registered finds catalogues, and photographic record cards will also follow the Museum of London equivalents. This requirement for archival compatibility includes computerised databases.

Plans prepared should include the following: a site location plan, based on the current Ordnance Survey (O.S.) 1:1250 map (reproduced with the permission of the Controller of HMSO) and indicating north; a trench plan at 1:100, of the location of areas investigated in relation to the investigation area and National Grid Reference. All sections should be located on a plan with O.S. co-ordinates.

The locations of the O.S. bench marks used and site TBM should be indicated. Tying site grids to standing buildings identified on O.S. maps is not sufficiently accurate. This data can be accepted in digital form onto the English Heritage GLSMR with the completed Sites and Monuments Report Form. A record of the full extent in plan of all archaeological deposits revealed in the investigation should be made: plans should be on polyester based drawing film, related to the National Grid, and be at a scale of 1:10 or 1:20 unless otherwise agreed with the Department of Planning & Transportation. 'Single context planning' should be used. The information should be digitised for eventual CAD applications. The GLSMR will accept .DXF or .DWG format of the extent of the site and location of major features with the completed Sites and Monuments Report Form.

Upon completion of each evaluation trench, at least one long section should be drawn or a representative part as agreed with Department of Planning & Transportation. This should include a profile of the top of natural deposits, extrapolated from cut features etc. if the trench has not been fully excavated. Sections, including half-sections of individual layers or features, should be drawn as appropriate to 1:10 or 1:20.

The OD height of all principal strata and features should be calculated and indicated on the appropriate plans and sections. A 'Harris matrix' stratification diagram should be employed to record stratigraphic relationships. This record should be compiled and fully checked during the course of the excavations (Harris 1993). Spot dating should be incorporated onto this diagram during the course of excavations.

Recording of standing structures will vary in accordance with the intrinsic interest of the structure and its relationship to below-ground archaeology. Detailed stone by stone drawings of important features revealed in investigations may be required. Structures of little or no significance may appear on a site plan. The recommendations of ICOMOS 1990 should be followed. The intended level of survey and analysis must be stated in the specification or project design.

A full photographic record of the investigations should be prepared to a specified photographic policy included in the written scheme of investigation submitted to the Department of Planning & Transportation for approval. This should include an images register, black and white prints and colour

transparencies (on 35mm film), and digital images, illustrating in both detail and general context the principal features and finds discovered. The photographic record will also include working shots to illustrate the progress of the archaeological investigation. The transparencies will be mounted in suitable frames for long-term curation in preparation for deposition with the archive. Medium of large format photography and video recording may also be appropriate.

Where appropriate, a photogrammetric record should be made of complex structures, features, and horizons liable to be exposed or damaged in the course of the investigation, such as buildings or parts of buildings. Appropriate scales will be specified in the written scheme of investigation.

The Department of Planning & Transportation will occasionally request, selected copies of photographs in order to raise the profile of the archaeological heritage. Permission will be sought to reproduce any images and copyright duly acknowledged.

Treatment of finds and samples

Different sampling strategies may be employed according to established research targets and the perceived importance of the remains being investigated. A site-specific sampling strategy should be included in the written scheme of investigation submitted to the Department of Planning & Transportation for approval. This should be part of an iterative process of review, analysis and feedback to excavators during the progress of the fieldwork. For example, spot-dating of pottery and the results of sample flotation analysis, should be incorporated into the running matrix to aid on-site interpretation. Any changes or development of the sampling strategy should be documented with the rationale and agreement for the change. Sampling for date, structure, and environment are particularly important. Sample size should take into account the frequency with which specific material is likely to occur, and the preservation conditions. Bulk sieving should be employed for recovery of environmental evidence to ensure that complete samples are collected and assessed for significant deposits. The Museum of London Specialist Services maintains a regional service for post-excavation which can be commissioned to undertake appropriate levels of work.

The strategy for sampling archaeological and environmental deposits and structures may include soils, timbers, pollen, diatoms, animal bone, and human bone. A high priority will be given to the sampling of alluvial and other anoxic deposits (such as peat) where organic materials may be preserved. The sampling strategy will be developed in consultation with the Department of Planning & Transportation who may also seek advice from the English Heritage Advisor Regional Science Advisor. Subsequent on-site work and analysis of the samples and remains should be undertaken by the contractor's environmental archaeologists.

Scientific dating and analysis

Sampled deposits should be subject to appropriate specialist analysis. The written scheme of investigation should indicate the likely need and methodologies for such analysis. Where appropriate, timbers should be subject to dendrochronological analysis and radiocarbon dating. Optically Stimulated Luminescence (OSL) and archaeomagnetic dating should also be used where appropriate. The English Heritage Regional Science Advisor and the Centre for Archaeology at English Heritage can advise upon the suitability of methodologies and laboratories for specialist analysis.

Finds treatment

In the City the finds retrieval policies of the Museum of London should be adopted. All identified finds and artefacts should be retained according to the method statement, and selection, retention, and retrieval policy appropriate to the material type and date. No finds will be discarded without the prior approval of the Department of Planning & Transportation.

All finds and samples should be treated in a proper manner and to standards agreed in advance with the approved recipient museum. They should be exposed, lifted, cleaned, conserved, marked, bagged and boxed in accordance with the guidelines set out in the United Kingdom Institute for Conservation's 'Conservation Guidelines No. 2' and the Museum of London 'Standards (MoL1998)' (where this is the recipient Museum). All metal objects should be x-rayed and selected for conservation (except in those cases where it is agreed with the Department of Planning & Transportation that this will not be necessary).

Ceramic (pottery, clay tobacco, building material fabric and brick form) reference collections, housed at the Museum of London Archaeological Resource Centre, should be consulted for descriptive and analytical purposes to ensure that terminology is consistent across the region. The British Museum and other local Museums may also hold important comparative collections of material and these should be consulted as appropriate.

The archaeological organisation responsible for the works should ensure that contracts are in place with internal and external specialists to cover all necessary processing, conservation, and specialist analysis through the assessment and analysis stages of the project.

Post-excavation programme
and performance indicators

The Department of Planning & Transportation may monitor works at any stage. To facilitate this stage, monitoring points should be agreed before post-excavation work starts, as part of the overall timetable.

Reports & Archives

Arrangements for archive deposition

The finds and records from London excavations provide an immensely valuable public resource.

The owners of finds and records should be urged to donate these to the appropriate Museum as a matter of best practice in the public interest: In most cases this will be the Museum of London. Arrangements for the curation of the archive should be agreed prior to starting fieldwork. Where the archive is to be deposited with the Museum of London, this should be set out in the Deed of Transfer or Deposit Agreement which should be included in the written scheme of investigation submitted to the Department of Planning & Transportation. An Archive Deposition Form should be obtained and returned to the Museum of London Archaeological Archive and Research Centre before work commences.

Integrity of archaeological archives

The integrity of the site archive should be maintained. All finds and records should be properly curated by a single organisation, and be available for public consultation in accordance with Standards in the Museum Care of Archaeological Collections' MGC 1992, Towards an Accessible Archaeological Archive The Transfer of Archaeological Archives to Museums: Guidelines for Use in England, Northern Ireland, Scotland and Wales SMA 1995. For deposition with the Museum of London the General Standards for the Preparation of Archaeological Archives deposited with the Museum of London should be followed.

The archives for evaluation, watching brief and excavation work should be fully integrated even when the works have been carried out by different archaeological organisations. This should be taken into account in the written scheme of investigation.

Temporary storage

The archaeological organisation will be expected to have the resources required for the secure temporary storage of collections prior to transfer to an appropriate recipient museum: This will normally be during the period of post-excavation analysis and publication.

Contents of archive

The minimum acceptable standard for the site archive is defined in the MAP2, 5.4 and Appendix 3 (EH 1991). It should include all materials recovered (or the comprehensive record of such materials - see below) and all written, drawn, and photographic records including a copy of all reports (desk-based, evaluation, survey work, or other), relating directly to the investigations undertaken. It should be quantified, ordered, indexed, and internally consistent before transfer to the recipient Museum. It should contain a site matrix, a site summary, artefact and environmental assessment, and analysis reports. Copyright should be clearly identified at the time of transfer. Appropriate guidance set out by the Museums and Galleries Commission, the Society of Museum Archaeologists, and appropriate recipient museums should be followed in all circumstances.

Security copying

The recipient Museum's guidance on the needs of digital storage and archival compatibility will be sought and followed. Security copying should be in line with the recommendations of English Heritage.

Access to archives

Pursuant to these agreements the site archive will be presented to the archive officer or appropriate curator of the recipient Museum for accession within 12 months of the completion of fieldwork (unless alternative arrangements have been agreed in writing with the Department of Planning & Transportation). Access to finds and records from archaeological investigations should be given, at the request of the Department of Planning & Transportation, to designated archaeological organisations at any time, before they have been accessioned by the appropriate recipient museum, if this is considered necessary to enhance the understanding or interpretation of the archaeology of the City. Access to all records and other material, (written, illustrative and digital) should be given where evaluation work has

been undertaken by a different organisation and any associated costs should be incorporated into the written scheme of investigation.

Archive not donated to museum

If the archive is not to be donated to an appropriate Museum, arrangements must be made for a comprehensive record of all materials (including detailed drawings, photographs, and descriptions of individual finds) to be deposited at an appropriate Museum, in lieu of the archive.

Publication and dissemination of results

A short summary of the results of the work, even if negative, and GLSMR report form, must be bound into a report for submission to the Department of Planning & Transportation as soon as possible after the completion of archaeological works. The site summary should be a non-technical summary in plain English, which will enable the Department of Planning & Transportation to inform local societies and others about the results of the archaeological investigations or survey. The appropriate archaeological report forms should be used and guidance followed for delivery of digital data. The minimum requirements for public dissemination is the submission of the GLSMR report form- to be submitted to the GLSMR as soon as possible, or within six months of the completion of fieldwork; and a paragraph summary of the results for publication in the London Archaeologist 'Excavation round-up'. Such publication will meet the 'minimum requirements' set out in Appendix 7 of MAP2 1991, and derive from a 'phase 2 review' as defined in that document. Where appropriate, reports should be formatted so that details of the proposed development impact can be separated from the archaeological information and enable archaeological information to be made available to the GLSMR within 6 months of the completion of fieldwork. Copies of all reports should be sent to Guildhall Library.

Where the above mentioned 'phase 2 review' indicates the need for further assessment and analysis, the recommendations set out in the Management of Archaeological Projects 1991 should be followed. At the completion of the assessment and updated research design stage, and on completion of the publication text, the Department of Planning & Transportation will advise on whether the archaeological conditions of the planning permission will be met, or whether approval of appropriate key stages, target dates and overall timetable for completion of the project to

publication stage, is required. This may depend on the size and complexity of the project.

The proposed publication and dissemination of results should be agreed with the Department of Planning & Transportation. Contingency arrangements (such as an agreed percentage of the field costs) to provide for this element of the work, should be made before field-work commences, and include the costs of page tariffs for certain journals. Site works should not commence until the Department of Planning & Transportation has expressed itself satisfied that suitable arrangements have been made.

101 Queen Victoria Street- late 1st or early 2nd century Roman buildings *Pre-Construct Archaeology*

Further reading and references

ACAO, 1993, Model briefs and Specifications for Archaeological Assessments and Field Evaluations.

ALGAO, 1997, Analysis and Recording for the Conservation and Control of works to Historic Buildings: Advice to Local Authorities and Applicants.

Confederation of British Industry, 1990, Archaeological Investigations, Code of Practice for Mineral Operators.

Department of the Environment, 1990, Archaeology and Planning, Planning Policy Guidance Note 16.

Department of the Environment, 1994, Planning and the Historic Environment, Planning Policy Guidance Note 15.

English Heritage, 1991, Exploring Our Past. Strategies for the Archaeology of England.

English Heritage, 1994, Management of Archaeological Projects2 (MAP2).

English Heritage, 1995, Development in the Historic Environment.

English Heritage, 1995(b), Geophysical survey in archaeological field evaluation

English Heritage/Archaeological Leather Group, 1995, Guidelines for the care of Waterlogged Archaeological Leather

English Heritage, 1997, Sustaining the historic environment: new perspectives on the future.

English Heritage, 1998 Dendrochronology: Guidelines on Producing and Interpreting dendrochronological data

English Heritage, 2001, Informed Conservation

English Heritage, 2001, Centre for Archaeology Guidelines Archaeometallurgy

English Heritage, 2002, Centre for Archaeology Guidelines, Environmental Archaeology

English Heritage, 2002, Centre for Archaeology Guidelines Human Bones from Archaeological sites. Guidelines for producing Assessment Documents and Analytical Reports

Hendley, Mhaira, 1999, Microfilming Archaeological Archives.

Harris, E et al, 1993, Practices of archaeological stratigraphy, Academic Press, London.

International Council on Monuments and Sites, 1990, Guide to Recording Historic Buildings, Butterworth.

Institute of Field Archaeologists, Code of Conduct.

Institute of Field Archaeologists, Code of Practice for the Regulation of Contractual Arrangements in Field Archaeology.

Institute of Field Archaeologists Finds Group, 1992, Guidelines for Finds Work.

Institute of Field Archaeologists, 1994, Standard and guidance for archaeological desk-based assessments.

Institute of Field Archaeologists, 1994, Standard and guidance for archaeological field evaluations.

Institute of Field Archaeologists, 1994, Standard and archaeological watching briefs.

Institute of Field Archaeologists, 1994, Standard for archaeological excavations.

Institute of Field Archaeologists, 1996, Standard and guidance for the archaeological investigation and recording of standing buildings or structures.

Museum of London, 1987, Finds Procedures Manual.

Museum of London, 1994, Archaeological Site Manual.
www.museumoflondon.org.uk/laarc/guidelines/ASM_3edn_1994.pdf

Museum of London, 1998, General Standards for the Preparation of Archaeological Archives deposited with the Museum of London www.museumoflondon.org.uk/laarc/guidelines/mol_archstds.pdf

Museum of London, 1999, General Standards for the Preparation of Archaeological Archives deposited with the Museum of London, Supplement

Museum of London, 2000, The Archaeology of Greater London

Museum of London, 2002, A Research Framework for London Archaeology

Museums and Galleries Commission, 1992, Standards in the Museum Care of Archaeological Collections.

Rescue and United Kingdom Institute for Conservation Archaeology Section, First Aid for Finds (2nd edn.), (D Watkinson), 1987.

Schofield J with Maloney C (eds), 1998, *Archaeology in the City of London, 1907-91: a guide to records of excavations by the Museum of London* (The Archaeological Gazetteer Series, 1), Museum of London.

Shepherd J (ed), *Post-war archaeology in the City of London, 1946-721: a guide to records of excavations by Professor W F Grimes held by the Museum of London* (The Archaeological Gazetteer Series, 3), Museum of London

Society of Museum Archaeologists, 1993, Selection, retention and dispersal of archaeological collections.

Standing Conference of Archaeological Unit Managers, 1991, revised 1997, Health and Safety in Field Archaeology Manual.

Society of Museum Archaeologists, 1995, Towards an Accessible Archaeological Archive. The Transfer of Archaeological Archives to Museums: Guidelines for Use in England, Northern Ireland, Scotland and Wales.

Thompson A, Westman A and Dyson T (eds), *Archaeology in greater London, 1965-90: a guide to records of excavations by the Museum of London* (The Archaeological gazetteer series, 2), Museum of London.

United Kingdom Institute for Conservation Archaeology Section, 1983, Conservation Guidelines No. 2, Packaging and Storage of Freshly Excavated Artefacts from Archaeological Sites.

United Kingdom Institute for Conservation Archaeology Section, 1990, Guidelines for the Preparation of Excavation Archives for long-term storage.

Acknowledgements

This guidance is based on the English Heritage Greater London Archaeological Advisory Service Archaeological Guidance Papers, June 1998. Revisions and amendments have been made and acknowledgement is due to English Heritage Greater London Archaeology Advisory Service, English Heritage Advisor in Archaeological Science and Senior Archaeology Officer, Southwark, Planning & Regeneration, for help in preparation of the Planning Advice Note.

Acknowledgements are due to Andy Chopping and Maggie Cox, Museum of London Archaeology Service (MOLAS), Pre-Construct Archaeology Ltd. and Wessex Archaeology for use of illustrations.

Roman road, 60-63 Fenchurch Street © *Wessex Archaeology all rights reserved.*

Contacts

Early consultation with the Department of Planning & Transportation on potential developments and potential implications for archaeological remains is encouraged.

For further information, contact:

Kathryn Stubbs: 020 7332 1447

Senior Planning & Archaeology Officer

kathryn.stubbs@corpoflondon.gov.uk

Department of Planning & Transportation

Corporation of London

P.O. Box 270 Guildhall

London EC2P 2EJ

Tel: 020 7332 1716

Produced under the direction of:

Peter Wynne Rees B.Sc, BArch,
BTP, RIBA, FRTP, FRSA.

The City Planning Officer

Corporation of London

P.O. Box 270 Guildhall

London EC2P 2EJ

The Corporation of London is the local authority for the financial and commercial heart of Britain, the City of London. It is committed to maintaining and enhancing the Business City as one of the world's three leading financial centres through the policies it pursues and the high standard of service it provides. Among local authorities

the Corporation is unique; not only is it the oldest in the country combining its ancient traditions and ceremonial functions with the role of a modern and efficient authority but it operates on a non-party political basis, providing a host of services and facilities for the benefit of the nation. The Corporation of London:

A unique authority for a unique City.

This publication is available on the internet: www.cityoflondon.gov.uk/plans and can be made available, upon request, in other languages, large print, Braille and on tape.

ÖZGEÇMİŞ

30 Mart 1980 yılında Diyarbakır'da dünyaya geldim. 2004 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Arkeoloji bölümünü bitirdim. 2004–2007 yılları arasında Marmaray Projesinde çalıştım. 2007 yılından bu yana Eminönü ve Fatih Belediyesi Koruma Uygulama ve Denetim Bürosunda uzman arkeolog olarak çalışmaktayım.

